

ESAR

Eğitim ve Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi

Cilt: 5 Sayı: 2
(Aralık 2024)
ISSN: 2757-640X

Journal of Education and Social
Sciences Research

Volume:5 Issue: 2 (December 2024)

www.esarjournal.com

ESAR

ISSN: 2757-640X

esardergi.com

esarjournal.com

ESAR- Eğitim ve Sosyal Bilimler Araştırmaları

Cilt: 5 Sayı: 2 (2024 Aralık) ISSN: 2757-640X

ESAR- Eğitim ve Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, uluslararası hakemli bir dergidir. Haziran ve Aralık olmak üzere yılda iki kez yayınlanacaktır. Ayrıca yılda iki kez özel sayı yayımlanabilir. Dergi elektronik ortamda yayınlanacak olup, yayımlanan sayılara; esardergi.com ve esarjournal.com adreslerinden erişim sağlanabilir. Makaleler intihal tespit programında gözden geçirilerek yayımlanmaktadır.

Journal of Education and Social Sciences Research

Volume: 5 Issue: 2 (2024 December)

ISSN: 2757-640X

ESAR- Journal of Education and Social Sciences Research is an international refereed journal. It will be published two times a year, June, and December. In addition, a special issue may be published twice a year. The journal will be published electronically and published issues; It can be accessed at esardergi.com and esarjournal.com. The articles are published after being reviewed in the plagiarism detection program.

Dergi İletişim:

info@esardergi.com

info@journaljose.com

Editör Kurulu:

Dr. Öğr Üyesi Hakan Doğan (Kırıkkale Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa Müjdecı (Kırıkkale Üniversitesi)

Dr. William Martin Geible (University of California)

ESAR

Esar- Eğitim ve Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi'nin Tarandığı İndeksler:

Index Copernicus (Master List)

WorldCat

Asos İndex

ESJI

I2OR

ESAR

Bilim ve Danışma Kurulu

Prof. Dr. Mesut Aydın, İnönü Üniversitesi

Prof. Dr. Recep Dünder, İnönü Üniversitesi

Prof. Dr. Hamdi Öney, İnönü Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Karagöz, İnönü Üniversitesi

Prof. Dr. Hacı Ömer Budak, Kırıkkale Üniversitesi

Prof. Dr. Ömer Faruk Sönmez, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Prof. Dr. Rahmi Doğanay, Fırat Üniversitesi

Prof. Dr. Erdal Açıkse, Munzur Üniversitesi

Prof. Dr. Rafet Metin, Bayburt Üniversitesi

Doç. Dr. Özkan Akman, Süleyman Demirel Üniversitesi

Doç. Dr. Erkan Yeşiltaş, Cumhuriyet Üniversitesi

Doç. Dr. Ökkeş Nariç, Namık Kemal Üniversitesi

Doç. Dr. Recep Özman, İnönü Üniversitesi

Doç. Dr. Bahadır Köksalan, İnönü Üniversitesi

Doç. Dr. İhsan Ünlü, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Doç. Dr. Özlem Ulukalın, Artvin Çoruh Üniversitesi

Doç. Dr. Tekin Çelikkaya, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

Doç. Dr. Sibel Oğuz-Haçat, Kastamonu Üniversitesi

Doç. Dr. Elvan Yalçinkaya, Erciyes Üniversitesi

Doç. Dr. Mustafa Müjdecı, Kırıkkale Üniversitesi

Doç. Dr. İsmail Efe, Kırıkkale Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Yunus Emre Avcı, Siirt Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Bahattin Çatma, İnönü Üniversitesi

Dr. Ayoub Ammar/ Araştırmacı- Tunus

Dr. Manu R. Chakroborty/ Araştırmacı- Hindistan

Dr. Azwan Hamid/ Araştırmacı- Malezya

Hakemler Kuruluna Teşekkür

Prof. Dr. Mesut Aydın/ İnönü Üniversitesi- Türkiye

Prof. Dr. Recep Dünder/ İnönü Üniversitesi- Türkiye

Prof. Dr. Mustafa Müjdecı/ Kırıkkale Üniversitesi- Türkiye

Prof. Dr. Sıddık Çalık/ Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi- Türkiye

Prof. Dr. Hüseyin Çınar/ Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi- Türkiye

Doç. Dr. Enes Bal/ Necmettin Erbakan Üniversitesi- Türkiye

Doç. Dr. İsmail Efe/ Kırıkkale Üniversitesi- Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Cem Karakılıç/ Çankırı Karatekin Üniversitesi- Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Hakan Doğan/ Kırıkkale Üniversitesi- Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Özcan Ekici/ Dicle Üniversitesi- Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Nargis Özgenc/ Hacı Bayram Veli Üniversitesi- Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Oğuz Han Öztay/ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi- Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Aydoğan/ İstanbul Gelişim Üniversitesi- Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Ulukan/ İstanbul Gelişim Üniversitesi- Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi İrfan Kara/ İstanbul Gelişim Üniversitesi- Türkiye

Dr. Mehpere Yağlıcı/ Erciyes Üniversitesi- Türkiye

Dr. Azwan Hamid/ Araştırmacı- Malezya

Dr. Çağlar Özer/ İstanbul Kent Üniversitesi- Türkiye

Dr. Yasemin Naz/ Akdeniz Üniversitesi- Türkiye

Dr. Manu R. Chakroborty/ Araştırmacı- Hindistan

Dr. Ender Özbek/ Dicle Üniversitesi- Türkiye

Dr. Ayoub Ammar/ Araştırmacı- Tunus

Eğitim ve Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisindeki Cilt:5 Sayı: 2(Aralık 2024)'deki makalelerin değerlendirme sürecine zaman ayırarak değerli katkılarını sunan tüm meslektaşlarımıza teşekkür ederiz.

ESAR

Cilt:5 Sayı 2 (Aralık 2024)' de yayımlanan yazıların tümünün sorumluluğu Yazarlarına aittir.

The responsibility of all the articles published in Volume:5 Issue: 2 (2024 December) belongs to their authors.

OKUR YORUMLARI / LETTRES

Lütfen yayımlanan yazılar hakkındaki yorum, görüş ve önerilerinizi dergi editörlerine gönderiniz:

info@esardergi.com

info@esarjournal.com

ESAR

ESAR 2024 ARALIK CİLT:5 SAYI: 2
(ESAR DECEMBER 2024 Vol. 5 Issue 2.)

İçindekiler/ Contents

Aylin NALÇACI İKİZ, Dilek ULUSAL

Turizm İşletmelerinde İletişim Sorunları: Çatışma ve Çözüm Yolları (s. 1- 17)

Erdal ÇETİNTAŞ

1815 Viyana Düzenlemesi: Dayatma Barış (s. 18- 32)

İsmail EFE, Mehmet Korkud AYDIN

Yunanistan Başbakanı Venizelos'un Türkiye Ziyaretinin Basındaki Yansımaları (s. 33- 56)

Bedri ŞAHİN, Gülşah ÖZDEMİR

Evaluation of China's Middle East Policies: Current Situation and Future Trends (s.57- 70)

Ali KAYA, Yunus ŞAHİNLER

The Relationship Between Psychological Resilience and Goal Commitment Levels of Sport Sciences Students (s. 71- 81)

Ali KAYA, Yunus ŞAHİNLER

The Relationship Between Motivation of Sport Management Students to Participate in Physical Activities and Social Media Addiction (s. 82- 94)

Mustafa ARSLAN

Selvi Boylum Al Yazmalım Filminin Söylem Analizi: Toplumsal Cinsiyet Roller ve İdeolojik Yapılar Üzerine Bir İnceleme (95- 114)

Ramesh SINGISALA

Global Feminism and Human Rights: A Critical Perspective (115- 130)

ESAR

Roshan ARA

Gender and Governance: A Global Perspective (131- 141)

Ramazan ŞEN

İngiliz Basınında İzmir Yangını (142-156)

Mehmet Korkud AYDIN, İsmail EFE

II. Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'nin Mülteciler ile İlgili Politikaları (157- 180)

Yayın Etiği ve Yazım Kuralları (181- 183)

ESAR

Turizm İşletmelerinde İletişim Sorunları: Çatışma ve Çözüm Yolları

Aylin NALÇACI İKİZ¹

Dilek ULUSAL²

DOI: 10.5281/zenodo.14585232

Öz

Araştırmanın amacı, turizm işletmelerinde ortaya çıkan çatışma durumları, çatışmaların nedenleri ve ortaya çıkış şekilleri, çatışmaların sonuçları ve çatışma yönetim stratejilerinin incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılarak, katılımcı gözlem tekniği kullanılmıştır. Araştırmada, 40 çatışma durumu gözlenmiştir. Gözlemlerden elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Ayrıca elde edilen sayısal veriler istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, turizm işletmelerinde en çok çatışmanın yaşandığı departmanın önbüro departmanı olduğu, çatışmaların en fazla çalışanlar ve konuklar arasında yaşandığı, çatışmaların ortaya çıkma sebeplerinin başında “işin doğru yapılmamasının” olduğu ve çatışma durumlarının büyük çoğunluğunun bir saatten az sürdüğü belirlenmiştir. Ayrıca yaşanan çatışmaların büyük oranda çözüme kavuşturulduğu ve çatışma çözüm yöntemi olarak en fazla problem çözme yönteminin kullanıldığı araştırmadan elde edilen sonuçlardır. Araştırmanın turizm ve işletme literatürüne olumlu katkılar sağlayacağı ve geliştirilen önerilerin turizm işletmelerinin uygulamalarında fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Çatışma, Çatışma Yönetimi, Turizm, İşletme

Communication Problems in Tourism Businesses: Conflicts and Solutions

Abstract

The aim of the research is to examine the conflict situations that arise in tourism enterprises, the causes of conflicts and how they arise, the results of conflicts and conflict management strategies. In the study, qualitative research methods were used and participant observation technique was used. 40 conflict situations were observed in the study. Content analysis technique was used in the analysis of data obtained from observations. In addition, the numerical data obtained were analyzed with statistical methods. As a result of the research, it

¹ Kırıkkale Üniversitesi, Fatma Şenses Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü, Kırıkkale, Türkiye. a.nalcaci@yandex.com

² Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale Meslek Yüksekokulu, Görsel İşitsel Teknikler ve Medya Yapımcılığı Bölümü, Kırıkkale, Türkiye. ulusald@hotmail.com (Sorumlu Yazar)

was determined that the department where the most conflicts occur in tourism establishments is the front office department, that conflicts mostly occur between employees and guests, that the main reason for the emergence of conflicts is "not doing the job correctly" and that the majority of conflict situations last less than an hour. In addition, the results of the research show that the conflicts are largely resolved and the problem-solving method is the most commonly used conflict resolution method. It is thought that the research will make positive contributions to the tourism and business literature and the suggestions developed will be beneficial in the practices of tourism businesses.

Keywords: Conflict, Conflict Management, Tourism, Business

Extended Abstract

Effective communication forms the basis of organisational success. Communication is not only the exchange of information, but also an element that affects the functioning of the whole organisation. Communication enables strong interaction with internal and external stakeholders. While internal communication ensures information flow and co-operation among employees, external communication strengthens relations with guests, suppliers and other stakeholders.

Tourism is a global industry that forms part of the lifestyles of people all over the world. Communication in the tourism industry is very important for the continuity and success of this field. Since tourism is a service sector, people have a strategic importance in this sector. Therefore, communication skills are one of the most fundamental elements in the field of tourism. People working in the tourism sector form an organisational structure by revealing their relationships, roles, goals and powers through communication. The efficiency of the organisational structure is ensured by effective communication between the individuals forming this structure. Communication problems occurring in the organisation cause conflicts. Not every conflict has negative consequences for the organisation. Sometimes conflict can lead to positive developments. The positive feature of conflict is to increase productivity and ensure continuity in tourism enterprises. The negative feature of conflict is the decrease in productivity and endangering the continuity of businesses. As in every service sector, it is inevitable that conflicts occur in the tourism sector. In the field of tourism, the organisational problems of the sector should be solved professionally in a way to include the business, personnel and consumers. Thus, conflicts in the sector can be prevented. It is important to develop solutions for conflictual situations in tourism and to eliminate the conflict as soon as possible.

The aim of the research is to examine the conflict situations that arise in tourism enterprises, the causes of conflicts and how they arise, the results of conflicts and conflict management strategies. In the study, qualitative research methods were used and participant observation technique was used. This study is important in terms of revealing the communication problems in the tourism sector and developing solutions to these problems.

The participant observation method was preferred in this study as it allows observation in the natural environment in order to accurately understand the behaviours of the people who are the subject of the research and provides in-depth information on the subject. In the research, the five stages of the participant observation method defined by Boccagni & Schrooten (2019) were applied: The population of this research consists of employees of tourism enterprises operating in Turkey and tourists. Criterion sampling was used in sample selection. Criterion sampling method is the study of all situations that meet a predetermined set of criteria (Baltacı,

2018: 254). In this context, 56 conflict situations were observed, but when the forms that were incompletely filled or the observation was not sufficiently explained, 40 usable observation forms were reached and the analyses were applied over 40 observations.

Content analysis technique was used in the analysis of data obtained from observations. In addition, the numerical data obtained were analyzed with statistical methods. As a result of the research,

- Most of the conflicts occurred in the front office department,
- The most conflicts are caused by 'not doing the job correctly' and therefore the most conflicts are experienced between employees and guests,
- The majority of the clashes lasted less than an hour,
- That the vast majority of conflicts 80 per cent are resolved,
- It was revealed that the most commonly used method in conflict resolution was 'problem solving method'.

All the results obtained from the research are discussed and evaluated in the findings section. According to these results, it is necessary to make various suggestions to tourism sector stakeholders and researchers.

- Creating an open and effective communication environment that will prevent conflicts and misunderstandings among the employees of tourism enterprises,
- Providing training to employees on effective communication, active listening and empathy in order to develop and improve their communication and listening skills with guests
- Ensuring that conflict management training is given to all employees and that employees learn how to handle the problems that will arise in enterprises,
- Minimising potential conflict situations by setting common goals among employees, protecting the rights of employees and providing fair working environments,
- Continuous monitoring and evaluation of feedback from customers and thus early detection and prevention of problems,
- It is recommended to develop standardised solution methods in order to intervene quickly in conflict situations and to establish a team that can intervene urgently in conflict situations.
- It is thought that future studies on conflict in tourism businesses will benefit the literature by specifically examining various types of relationships (guests, employees, etc.) and examining tourism businesses according to their types (accommodation, food and beverage, travel, transportation, etc.).

Giriş

Organizasyonel başarının temel taşlarından biri etkili iletişimin sağlanmasıdır. İletişim sadece bilgi alışverişi değil, aynı zamanda tüm organizasyonun işleyişini etkileyen ve hem iç hem de dış paydaşlarla iyi bir etkileşimin sağlanmasına zemin hazırlayan bir unsurdur. Kurum

İçeriletilişim, çalışanlar arasında bilgi akışını ve işbirliğini sağlarken, kurum dışı iletişim, konuklarla, tedarikçilerle ve diğer paydaşlarla olan ilişkileri güçlendirir.

Organizasyonlarda açık ve etkili iletişim eksikliği, paydaşlar arasında yanlış anlamalara, güvensizlik ortamlarına ve sonuç olarak çatışmalara yol açabilmektedir. Öner'e göre (2004) çatışma, kişinin kendiyile veya çevresindekilerle herhangi bir konuda yaşadığı anlaşmazlıklar sonucu ortaya çıkan davranışlardır. Bireylerin ihtiyaçları, arzu ve istekleri birbiriyle uyuşmadığında çatışma ortaya çıkar. Çatışma günlük yaşamda her an karşılaşılan bir durumdur. Burada önemli olan çatışmanın yıkıcı sonuçlarını ortadan kaldıracak çatışma çözme yöntemleri geliştirmektir. Çatışma çözme biçimleri, bireyin ve toplumun değişim ve gelişimi için çok önemlidir. Çatışmalar, farklı beklentiler ve hedefler arasında yaşanan anlaşmazlıklardan kaynaklanmakla birlikte, iyi yönetilmediği takdirde iç dinamikleri olumsuz etkileyerek müşteri ilişkilerinde de sorunlar yaratabilmektedir. Bu bağlamda, iletişim sorunlarını gidermek ve çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek, işletmelerin sürdürülebilir başarısı için hayati öneme sahiptir.

Turizm işletmelerinin hizmet sektöründe yer alması, insan ilişkilerinin ön planda olduğu bir yapıda bulunması ve yoğun iş temposu nedeniyle çatışma durumlarının daha fazla yaşanması olasıdır. Bu nedenle araştırmada, turizm işletmelerinde ortaya çıkan çatışma durumlarının, nedenleri, ortaya çıkış şekilleri, sonuçları ve çatışma yönetim stratejilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Kavramsal Çerçeve

İletişim, insan yaşamının temel taşlarından birini oluşturan çok yönlü bir süreçtir. Bu süreçte insanın sosyal bir varlık olması etkili olmaktadır. İletişim, en az iki kişinin karşılıklı olarak duygu ve düşüncelerini paylaştıkları psiko-sosyal bir süreç şeklinde tanımlanabilir. İletişim, kaynak (verici), mesaj (ileti), araç (kanal), hedef (alıcı) olmak üzere dört temel öğeden oluşur. Bu öğeler arasındaki ilişki, kodlama, kod açma, anlam ve geri bildirim şeklinde gerçekleşir. İletişim, psikolojik ve toplumsal bazı ihtiyaçları karşılar. Bu bağlamda iletişimin işlevleri psikolojik ve toplumsal olarak sınıflandırılabilir. İletişim, kişide bıraktığı etkiler açısından olumlu ve olumsuz, yönü bakımından tek yönlü, çift yönlü, yatay ve dikey, ilişki sistemleri bakımından kişi-içi iletişim, kişilerarası iletişim, grup içi iletişim, kitle iletişimi, kod sistemleri açısından yazılı, sözlü, sözsüz iletişim, zaman ve mekana göre ise yüz yüze veya uzaktan iletişim şeklinde sınıflandırılır (Kaya, 2017, 28).

Sosyal hayatta insanlar arasında gerçekleşen etkileşimler sonucu oluşan "ortak gaye" ve "ortak hedefler" doğrultusunda gruplar meydana gelir. Bu gruplar ise, üyeleri veya diğer gruplar ile kurdukları iletişimsel ilişkiler, diğer bir ifadeyle karşılıklı anlam aktarımları ile var olur (Bakan & Büyükbeşe, 2004, 2). Çoban'a göre iletişim, toplumun kendisini oluşturma ve anlatma pratiğidir, bu manada toplumun özgürlük arzusuna vurgu yapılmaktadır. Şöyle ki, iletişimsel özgürlüğün olduğu toplumlar demokratik toplumlar olarak nitelendirilir. Toplumsal demokrasinin oluşumunda iletişim önemli bir yere sahiptir. Demokrasinin temel şartı olan iletişim özgürlüğü, toplumu oluşturan birey ve grupların sosyal yaşam içerisinde diledikleri şekilde kendilerini ifade edebilmelerini, oluşturabilmelerini ve yeniden inşa edebilmelerini mümkün kılmaktadır (2010, 2). Bu bağlamda iletişimin sosyal hayatın şekillenmesinde çok önemli bir etkiye sahip olduğunu söylemek gerekir.

Bireyler arası ilişkilerin tümü de iletişime dayalı olarak gerçekleşmektedir. Kişiler arası sorunların birçoğu iletişim sürecinde yaşanmaktadır. İletişimin sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesi, bireyler için ilişkilerin anlamlı ve doyurucu olmasına neden olmaktadır. İletişim

sürecinin sağlıklı gelişimi ise, bireyin kendi iç dünyasında ve toplumsal yaşam içerisinde çok derin sorunları beraberinde getirir (Korkut, 1996, 18). Böylelikle iletişimin insan hayatında ne kadar önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Toplumsal bir varlık olan bireyin hayatını sağlıklı bir biçimde devam ettirebilmesi ancak iletişim becerileri ile mümkün hale gelmektedir. İletişim becerisi, saygı ve empatiyi temel alarak, etkin dinleyebilme, kendini ifade edebilme, duygu ve düşünceleri karşıdaki kişiye maskeleymeden birinci tekil şahıs kullanarak iletebilme, bencil davranışlardan uzak ve başkalarını küçük görmeden kendi haklarını koruyabilme, sözlü iletilerle sözsüz iletileri uyumlu olarak kullanabilme biçiminde kişinin karşıdaki kişilerle doyurucu ilişkiler kurmasını sağlayan, başkalarından olumlu tepkileri getiren ve bireyin toplum içindeki yaşamını kolaylaştıran öğrenilmiş davranışlar şeklinde tanımlanabilir (Yüksel Şahin, 2010, 32).

Yaşamın her aşamasında birey çevresindekilerle farklı şekillerde iletişim kurmaktadır. Bu iletişim, bazen olumlu bazen de çatışma ve problemleri içeren olumsuz biçimlerde gerçekleşebilir (Rehber & Atıcı, 2009, 324). Dünya üzerindeki bütün canlılar, hayatlarını sürdürebilmek için devamlı olarak mücadele etmek ve bazı durumlarda da çatışmak zorunda kalır. Canlılar, hayati nitelikteki gereksinimlerini karşılamak istediklerinde bir takım engellerle karşılaştıklarında gerginlik ve çatışma ortaya çıkar. İnsanlar açısından değerlendirildiğinde çatışma, yalnızca fizyolojik ihtiyaçların değil, sosyolojik ve psikolojik ihtiyaçların giderilmesine engel olan durumlardan kaynaklanan gerginlikler sonucu da medyana gelebilir. Dünyada canlı ve yaşam olduğu sürece çatışma kaçınılmazdır. Çatışma genel olarak, rekabet aracılığıyla rakipleri ortadan kaldırma mücadelesi olarak tanımlanabilir. Ancak çatışma kavramı üzerine daha kapsamlı tanımlamalar da mevcuttur. Taştan'a göre (2004) çatışma, bireyin veya grubun bir şeye karar vermede zorlanması ve bu zorlanma neticesinde karar verme mekanizmalarında bozulma şeklinde tanımlanabilir. Çatışma, kişinin kendi iç dünyasında yaşanabileceği gibi, kişi ve gruplar arasında da yaşanabilmektedir. Bireyler arası çatışma, iki ve ikiden daha çok kişi arasında ortaya çıkan anlaşmazlık durumudur. Günlük hayatta çatışma, her ortamda sıkça karşılaşılan bir durumdur. Bu çatışmalar, bazen engelleyici ve öfkelenendirici bir özelliğe sahip olabilmekte, bazen de göz ardı edilebilmekte, bastırılabilir.

Anlaşmazlık, zıtlık, uyumsuzluk, birbirlerine ters düşme çatışmanın temel unsurlarıdır. Örgütsel bağlamda değerlendirildiğinde çatışma, resmi örgütlerin alt birimleri arasında üç farklı şekilde gerçekleşir. Bunlardan ilki, bir çıkar grubunun tarafları arasındaki pazarlık ilişkisidir. Diğerleri ise, taraflar arasındaki bürokratik çatışmalardır (üst-ast ilişkisi). Pondy, sistemlerin yanal veya çalışma ilişkisinin tarafları arasında çatıştığını savunur. Her üç aşamada da çatışma, her biri gecikme, duygu, algı, tezahür ve sonrasındaki aşamaları içeren bir dizi bölüm olarak ele alınır. Burada üzerinde durulması gereken nokta, organizasyon üyelerinin çözüme ulaşım ulaşılamadığıdır. Genellikle mevcut ilişkilerin bağlamı örgütten çekilme, mevcut ilişkiler dizisini ya da örgüt içindeki değer ve davranışları değiştirme sonucu ortaya çıkan çatışmalar ile belirlenmektedir (Pondy, 1967: 296). Bu bağlamda organizasyonlardaki çatışmanın farklı gruplar arasında bir grubun diğer gruba karşı çıkması sonucu yaşandığı söylenebilir. Burada çatışmanın kritik nedenleri arasında grupların çıkar çatışmaları nedeniyle güç mücadelesine girmeleri gösterilebilir. Böylece çatışmanın olumsuz etkiler doğurduğu görülmektedir. İyi bir iletişim, potansiyel çatışmaların önlenmesine veya daha hızlı bir şekilde çözülmesine yardımcı olur. Çatışma ile ilgili araştırmalar yapan kimi araştırmacılar ise çatışmanın örgütsel bağlamda olumlu sonuçlar doğurabileceğini savunmaktadır. Ergün'e göre (1997, s.139) çatışma, insan hayatının her aşamasında var olmakla birlikte, örgütsel bünyede de önemli etkiye sahip olan bir kavramdır. Konuya ilişkin olarak, yapısal açıdan birbirinden çok farklı olan örgütlerin, çatışma sayesinde ortak bir paydada buluşabildikleri görülmektedir. Bu bağlamda çatışmanın örgütsel ilişkiler bakımından olumlu bir güç olduğu söylenebilir.

Çatışmalar, klasik yönetim anlayışına göre, organizasyonun ahenkli ve etkin işlemlerini engelleyen ve bozan durumlardır. Bu sebeple çatışmaların ortaya çıkmasının önlenmesi ve en kısa zamanda ortadan kaldırılması gerekir. Oysa modern yönetim anlayışına göre, çatışmalar kaçınılmazdır. Çatışmanın olmadığı organizasyonlarda yenilik, değişim, yaratıcılık ve performans etkinliği gibi sürekli ve önemli hususlarda yaratıcılık ortaya çıkmayacak; çatışmaların olduğu organizasyonlarda ise kararların gecikmesi ve verilememesi gibi nedenlerle yine performans olumsuz yönde etkilenecek ve hatta organizasyonun devamlılığı tehlikeye düşebilecektir (Genç & Demirdöğen, 1994, 40-41).

Turizm, hem üretici hem de tüketicilerinin tüm dünya geneline yayıldığı, insanların yaşam biçimlerinin bir parçasını oluşturan küresel bir endüstridir (Kocaman vd., 2012: 168). Turizm işletmelerinde iletişim, sektörün başarısı ve devamlılığı için son derece önemlidir. Turizm sektörünün emek yoğun yapısı dikkate alındığında bu sektörde insanın stratejik önemine bağlı olarak iletişim becerileri, hizmetin daha verimli hale gelebilmesi ve sektörde başarı sağlayabilmek için gerekli olan en temel unsurdur (Pelit & Karaçor, 2015: 849). Turizm sektöründe bir arada çalışan insanlar, güçlerini, ilişkilerini, amaçlarını, rollerini, hareketlerini iletişim vasıtasıyla ortaya koyarak, örgütsel bir yapı oluştururlar. Bu yapıyı oluşturan bireyler arasındaki iletişimin iyi olması ise örgütün canlı ve verimli olmasını sağlamaktadır. Örgütte iletişimsel sorunların yaşanması ise çatışmalara neden olmaktadır. Bazen çatışmalar örgüt için olumlu gelişmeler de doğurabilmektedir. Çatışmaların olumlu özelliği, işletmelerin devamlılığını sağladığı gibi, verimliliğini de arttırmaktadır. Olumsuz çatışmalarda ise, verim düşmekte ve işletmelerin devamlılığı konusunda sıkıntılı süreçler yaşanmaktadır. İleri ve Sezgin'e göre (2014: 53), bir hizmet sektörü olan turizmde, sektörün örgütsel sorunlarının işletme, personel, tüketicileri de kapsamıyla çatışmanın profesyonel biçimde yönetimi çok önemlidir. Bu bağlamda her hizmet sektöründe olduğu gibi turizm sektöründe de çatışmaların meydana gelmesinin kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Burada önemli olan, çatışmalı durumlar için çözüm yolları geliştirmek ve bir an önce çatışmayı ortadan kaldırmaktır.

Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı turizm işletmelerinde ortaya çıkan çatışma durumlarının incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda çatışmaların ortaya çıktığı departmanlar, çatışmaların tarafları, çatışmaların sebepleri, çatışmaların süresi, çatışmaların sonucu ve çatışmaların yönetim stratejileri incelenmiştir.

Araştırmanın yöntemi

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden bir olan katılımcı gözlem yöntemi kullanılmıştır. Katılımcı gözlem yönteminde, gözlemci gözlenenlerle birlikte olayların içerisinde yer almakta ve onlar gibi davranmaktadır. Gözlemci, gözlenen kişilerle bir arada ve yüz yüze iletişimde bulunmaktadır, gözlenen durumun bir parçasıdır fakat, gözlemci olduğundan diğer kişilerin haberi olmamaktadır.

Katılımcı gözlem yöntemi, araştırmaya konu olan insanların davranışlarının doğru şekilde anlamlandırılabilmesi için doğal ortamda gözlem yapılmasına imkan vermesi ve konu ile ilgili derinlemesine bilgi sağlama açısından bu araştırmada tercih edilmiştir. Araştırmada, Boccagni & Schrooten (2019) tarafından tanımlanan katılımcı gözlem yöntemini beş aşamaya uygulanmıştır:

- *Sahadan önce:* Araştırmanın konusu belirlenerek bu konuya en uygun yöntemin katılımcı gözlem olduğuna karar verilmiştir. Bunun nedeni katılımcı gözlemin diğer araştırma

yöntemlerinden ayrılan tarafının, araştırmacının çalışılan sosyal grubun sıradan yaşamına belirgin derecede katılımı ve dahil olmasıdır. Bu durum, araştırma için önemli sezgiler ve bulgular üretebilmektedir. Yöntem belirlendikten sonra katılımcı gözlemi uygulayacak gözlemciler belirlenmiştir. Bunun için turizm işletmelerinde yaz dönemi boyunca staj yapan veya çalışan kişiler seçilmiştir. Seçilen gözlemcilere, gözlem konusu, gözlem yöntemi ve uygulama bilgisi eğitimleri verilmiştir. Daha sonra katılımcı gözlem yöntemin uygulanacağı turizm işletmeleri belirlenmiştir. Bu noktada araştırmadaki tek kısıtlama belirlenen turizm işletmelerinin gözlemcilerin çalıştıkları veya staj yaptıkları otel işletmeleri ya da seyahat acenteleri ile sınırlı olmasıdır.

- **Saha erişimi:** Gözlemciler 2024 yılı haziran-temmuz aylarında işletmelere giriş yapmışlardır. Araştırma konusu itibariyle kaç kişiyle temasa geçilerek takip edilmesi gerektiğini en baştan belirlemek ya da öngörmek zor olduğu için, çatışma durumları ortaya çıktığında gözlemler yapılmıştır.
- **Sahada kalma:** Katılımcı gözlemlerde temel nokta gözlemcilerin gözlenen durumun parçası olması fakat gözlenen kişilerin bundan haberinin olmamasıdır. Sahada kalma süresi arttıkça gözlemcilerin ortama aidiyetleri, diğer kişilerle etkileşimleri artmaktadır. Sahada bulunan tüm kişiler, nesnel gözlemin tüm boyutları ile ele alınmasını, söylenin ve gözlenenin arkasında yatan nedenleri anlamaya yardımcı olmaktadır. Bu nedenle gözlemciler en az 30 iş günü işletmelerde bulunmuşlardır. Kalış süreleri 30 gün ile 90 gün arasında değişmektedir.
- **Sahanın dışına çıkma:** Gözlenen çatışma durumları esnasında duyulan görülen tüm duygu ve davranışların zenginliğini kaybetmemesi (unutulmaması) ayrıca gözlemcinin sahada gerçekleşen çatışma durumlarının gelişimini ve zamansallığını kontrol edebilmesi için açık görüşlü bir tutum izlemesi gerekmektedir. Sahadan çıkmak, bireysel ve gözlem temelinde müzakere edilmesi gereken çeşitli ilişkisel, duygusal ve etik ikilemler barındırmaktadır.
- **Saha çalışmasından metin çalışmasına geçiş:** Gözlemciler, hangi gözlem öğelerini, hangi sebeplerle forma dahil edeceklerine karar vermektedirler. Burada önemli olan sadece görüşme formunda önceden belirlenen soru ve ifadelerin karşısını doldurmak değil aynı zamanda olayları derinlemesine açıklayan içgörü ve olay öncesi saha deneyimleri ile detaylandırılmasıdır. Araştırmada gözlemcilerin, gözlem formunda yer alan ifadeleri objektif ve etik değerleri göz önünde bulundurarak açıkladıkları varsayılmaktadır.

Evren ve örneklem

Nitel araştırmalarda örneklem genelde incelenecek olaya uygun olarak seçilmektedir. Önemli olan örneklemin araştırma yapılan olaya uygunluğudur (Maxwell, 1992). Bu araştırmanın evrenini Türkiye’de faaliyette bulunan turizm işletmeleri çalışanları ve turistler oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi, önceden belirlenen bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Baltacı, 2018: 254). Bu kapsamda 56 çatışma durumu gözlenmiş fakat eksik doldurulan ya da gözlemin yeterince açıklanmadığı formlar çıkarıldığında 40 adet kullanılabilir gözlem formuna ulaşılmış ve analizler 40 gözlem üzerinden uygulanmıştır.

Geçerlik ve güvenilirlik

Geçerlik:

Geçerlilik, genellikle nicel araştırmalarla ilişkilendirilen bir terimdir; ancak, gözlemlendiği iddia edilen şeyi yansıtmaya anlamı açısından bakıldığında, kullanımı nitel araştırmalar için de uygundur. Nitel araştırmalarda, elde edilen verilerin ayrıntılı şekilde raporlanması ve sonuçlara nasıl ulaşıldığının detaylandırılması geçerlilik için önemli ölçütlerdendir (Yıldırım, 2010:81). Maxwell (1992) betimsel geçerlik için, incelenen olaylarla ilgili duyulan ve görülen herşeyin

en iyi şekilde betimlenerek raporlanmasının doğru sonuçlara ulaşmak için önemli olduğunu, ayrıca elde edilen verilerin objektifliğini sağlamak açısından sayısal veriler kullanılarak istatistiksel olarak desteklenebileceğini belirtmiştir. Yorumlayıcı geçerlik için, olayların tüm gerçekliği ile ifade edilebilmesi gerekmektedir. Bu da incelenen olayları anlamayı ve onun bir parçası olmayı başarmak ile gerçekleşmektedir.

Bu araştırmanın yöntem kısmında verilere nasıl ulaşıldığı detaylı şekilde açıklanmış ve objektifliği sağlamak için çalışma sayısal verilerle de desteklenmiş ve istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Katılımcı gözlem yöntemi kullanılması da yorumlayıcı geçerliği sağlamak için uygundur.

Güvenirlilik:

Nitel araştırmalarda, çalışma ne kadar uzun süreli yapılırsa niteliğinin de o kadar arttığı, araştırmacının ortamda önemli miktarda zaman geçirdiğini gösterebildiğinde bulguların daha güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Kawulich, 2005). Bu araştırmada katılımcı gözlem yöntemi kullanılmış ve yöntem kısmında da açıklandığı gibi gözlemciler en az 30 iş günü ile 3 ay süresince işletmelerde kalmışlardır. Böylece gözlemcilerin, gözlemlenen olaylara dair yorumlarını sıklıkla gözden geçirme şansı bularak yanlış yorumlamaları ortadan kaldıradıkları, objektif ve güvenilir verilere ulaşabildikleri düşünülmektedir.

Veri toplama araçları

Araştırmada iletişim ve çatışma ile ilgili literatür taraması yapılmış ve edinilen bilgiler doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır.. Bu formda gözlenen olayla ilgili elde edilmek istenen tüm bilgiler (olayın sebebi, süresi, yeri v.b) yer almaktadır. Bunun yanı sıra gözlemcinin deneyimleri, bakış açıları ve iç görüşleri de yer almaktadır. Araştırmada yer alan gözlem formunda, çatışmanın ortaya çıktığı yeri ve departmanı, çatışma tarafları (kimler arasında gerçekleştiği), çatışma sebepleri, çatışma konusu, çatışma süresi, çatışmaya dahil olan diğer kişiler, çatışma sonucu ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Verilerin analizi

Araştırmada turizm işletmelerinde ortaya çıkan çatışma durumları, katılımcı gözlem yöntemi gözlenmiş ve gözlem formuna aktarılmıştır. Gözlenen durumlar analiz edilmiş ve sayısal olarak ifade edilebilen veriler sosyal bilimlerde kullanılan veri analiz programına aktarılarak çalışmanın amacına uygun olarak belirlenen frekans, çapraz tablo gibi istatistikler teknikler ile çözümlenmiş ve gözlemlerde elde edilen yorumlar ile desteklenmiştir.

Araştırmada, katılımcı gözlem yoluyla elde edilen verilerin analiz edilmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.242). Araştırma verileri, içerik analizi kapsamında dört aşamada incelenmektedir. Bunlar, (1) verilerin kodlanması, (2) temaların bulunması, (3) kodların ve temaların düzenlenmesi (4) bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır. Araştırmada, gözlem formlarından elde edilen verilerin okumaları yapılmış ve kod listesi oluşturulmuştur. Kodlamalardan birbiriyle uyum gösterenler çeşitli kategoriler altında toplanmış ve kategoriler isimlendirilmiştir. Kategoriler yorumlanarak, her kategoriye uygun olan ifadeler örnek olarak verilmiştir.

BULGULAR**Tablo:1 Çatışma yeri ve departmanı ile ilgili bulgular**

Çatışma yeri	Çatışma sayısı	Yüzde
Havuz	3	7,5
Restoran	8	20,0
Mutfak	4	10,0
Kat Departmanı	4	10,0
Güvenlik	1	2,5
Önbüro	11	27,5
Müşteri hizmetleri	3	7,5
Lobi	1	2,5
Departmanlar arası	5	12,5
Toplam	40	100,0

Tablo 1’de, Araştırmada incelenen 40 çatışma durumu içerisinde çatışmanın gerçekleştiği departman olarak en büyük payın önbüro departmanında olduğu görülmektedir. Önbüro departmanı, misafirlerin karşılandığı giriş çıkış işlemlerinin yapıldığı, diğer departmanlarla işbirliğinin en fazla gerçekleştiği departmandır. Önbüro departmanı konaklama işletmelerini misafirlere karşı temsil eden departmandır. Bu nedenle en fazla şikayetin bu departmana yapılması ve bu departmanda çatışmaların gerçekleşmesi beklenen bir durumdur.

Tablo 2. Çatışma tarafları ile ilgili bulgular

Çatışma Tarafları	Çatışma Sayısı	Yüzde
Konuk-Konuk arasında	2	5,0
Çalışan- Konuk arasında	22	55,0
Çalışan-çalışan arasında	16	40,0
Toplam	40	100,0

İnsanların turizm olayına katılmalarının temel motivasyonlarından biri güzel ve unutulmaz anılar biriktirmektir. Bu nedenle turizm işletmelerinin bu beklentilerine cevap vermesini isterler. Bu beklentileri neticesinde tatilleri süresince ortaya çıkabilecek olumsuz

durumlara daha fazla tepki verebilirler. Tablo 2, incelendiğinde çalışanlar ve konuklar arasında yaşanan çatışmaların yüzde 55’lik payla ilk sırada olduğu görülmektedir. Bunun ardından çalışanlar arasında yaşanan çatışmalar gelmektedir.

Tablo 3. Çatışma tarafları ve çatışma sebepleri ile ilgili bulgular

Çatışma sebepleri	Çatışma tarafları			Toplam
	Konuk-Konuk arasında	Çalışan-Konuk arasında	Çalışan-çalışan arasında	
Rahatsızlık verme	1	1	0	2
Uygun olmayan talepler	0	2	1	3
Görevin yerine getirilmemesi	0	0	5	5
İşin zamanında yapılmaması	0	2	0	2
İşin doğru yapılmaması	0	10	3	13
Mali sorunlar	0	2	2	4
Zor müşteri tipi	0	5	0	5
Önceki sorunlar	0	0	2	2
Görev tanımı hataları	0	0	2	2
Hakaret	1	0	1	2
Toplam	2	22	16	40

Araştırmada elde edilen ana kategorilerden biri çatışma sebepleridir. Gözlem formlarından çatışma sebebi olarak 10 alt kategorinin ortaya çıktığı görülmektedir. Çatışma sebepleri ve çatışma taraflarının birlikte yer aldığı tablo 3’te en fazla çatışmanın “işin doğru yapılmamasından” kaynaklandığı görülmektedir. Bu nedenle en fazla çatışma çalışanlar ve konuklar arasında yaşanmaktadır. Araştırmada bu çatışma nedeni ile ilgili yapılan açıklamalarda; müşterinin siparişinin yanlış gelmesi, oda temizliğinin yeterince yapılmaması şeklinde açıklanmıştır. Konu ile ilgili bir başka çatışma aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır:

“...misafir elinde iki ilaçla gelip ilaçlardan birini buzluğa diğerini dolaba koymasını personelden ister. Fakat personel dikkatsiz davranarak iki ilacı da buzluğa koyar. Yapılan bu hata özellikle sağlıkla ilgili olduğu için hem müşteri ile işletme çalışanları arasında çatışmaya neden olur hem de müşteriye yeniden ilaç temin edilmesi gerekir”

Yine zor müşteri tipi, çalışanlar ve konuklar arasında çatışma yaşanmasına sebep olmaktadır. Zor müşteri tipi, çeşitli nedenlerle çalışanları zorlayan müşterileridir. Sürekli eleştiren, ikna edilmesi zor olan, kararsız, baskıcı, şikayetçi ve manipülatif müşteriler bu tanımlamaya girmektedir. Özellikle turizm işletmeleri gibi hizmet işletmelerinde sıklıkla

karşılaşılan bu müşteri tipi çalışanlarla çatışma yaşayabilmektedir. Çalışmada zor müşteri nedeni ile yaşanan bir çatışma şu şekilde açıklanmaktadır:

“...minibar personel tarafından yanlışlıkla farklı bir odaya götürüldü. Durum fark edilip minibar geri verilmesi istendi fakat minibarı alan müşteri bunu kabul etmeyerek, minibarı teslim etmemek için sorun çıkardı.”

Çalışanlar arasında yaşanan çatışma nedenlerinin başında “görevin yerine getirilmemesi” gelmektedir. Araştırmada yer alan gözlemlerde bu durum genellikle üstlerin astlara verdiği görevlerin yerine getirilmemesi, işlerin eksik yapılması olarak yer almaktadır. Bu durum çalışanlarının görev tanımlarının net yapılmamasının hangi pozisyonda hangi görev ve işlerin yapılması gerektiğinin açıkça personele ifade edilmemesinden de kaynaklandığı görülmektedir. Örneğin araştırmada gözlenen bir durum şu şekildedir:

“...kat hizmetleri departmanında görevli bir çamaşırcıya kendi işi dışında başka işleri de yapması için baskı yapıldı. Çamaşırcı bu şikayetini muhasebe departmanındaki personele anlattı. Muhasebecinin şikayetleri dinlemek istememesi, olumsuz tepki vermesi ve çamaşırcıyı müdüre yönlendirmesi sonucu çatışma çıktı.”

Tablo 4. Çatışma süresi ile ilgili bulgular

Çatışma süresi	Çatışma sayısı	Yüzde
1 saatten az	25	62,5
1-6 saat arası	4	10,0
1 gün	2	5,0
2 gün ve üstü	9	22,5
Toplam	40	100

İşletmelerde çatışma süresi, çatışmanın başladığı andan itibaren çözülmesi için geçen zaman dilimidir. Çatışmanın süresi, tarafların ilişkileri, yönetimin çatışma çözüm becerilerine bağlı olarak değişkenlik gösterir. Çatışma süresinin kısalığı verimliliğin sağlanması ve çalışan motivasyonunu korumak açısından önemlidir. İşletme yönetimi, çatışma yönetimi stratejileri geliştirerek bu süreyi minimize edebilir. Tablo 4’te araştırma kapsamında incelenen çatışma durumlarının % 62,5’lik bir kısmının bir saatten az sürdüğünü göstermektedir.

Aşağıdaki tabloda ise çatışma tarafları dışında çatışmaya dahil olan diğer kişiler ve çatışma süresi incelenmektedir. Tablo 5’te özellikle dikkat çeken nokta, en uzun süreli çatışmalarda işletme yöneticilerinin dahil oldukları çatışmalar olmasıdır. Yöneticilerin çatışmalara dahil olması hızlı ve etkili çözümler bulunması açısından önemlidir. Ancak yöneticilerin sürekli olaylara müdahil olması, çalışanların kendi sorunlarını çözme becerilerini ellerinden alabilir ve yöneticinin olmadığı durumlarda çatışma tekrarlanarak uzayabilir. Bu sebeple yöneticiler çatışmalara doğru zamanda ve doğru yöntemlerle müdahale etmeli, aşırı müdahaleden kaçınmalıdır. Yöneticilerin çatışma yönetim becerilerini geliştirmeleri de çatışma süresini kısaltma bakımından kritik önem taşımaktadır.

Tablo 5. Çatışmaya dahil olan diğer kişiler ve çatışma süresi ile ilgili bulgular

Çatışmaya dahil olan diğer kişiler	Çatışma süresi				Toplam
	1 saatten az	1-6 saat arası	1 gün	2 gün ve üstü	
İşletme çalışanları	8	1	0	2	11
İşletme yöneticileri	8	2	2	7	19
Polis, işletme dışı görevliler	2	1	0	0	3
Hiçkimse	7	0	0	0	7
Toplam	25	4	2	9	40

Tablo 6. Çatışma sonuçları ile ilgili bulgular

Çatışma sonucu	Çatışma sayısı	Yüzde
Çözüldü	32	80
Çözülemedi	8	20
Toplam	40	100

Tablo 6’da çatışmaların %80’lik bölümünün çözüldüğünü göstermektedir. Ancak çatışmaların nasıl ve hangi yöntemler kullanılarak çözüldüğü de önemlidir. Çünkü çatışmaların nasıl çözüldüğü sadece anlık bir sorunun giderilmesi değil aynı zamanda çalışma ortamındaki güvenin sağlanması, çalışan ilişkilerinin ve genel verimliliğin korunması açısından da önemlidir. Doğru bir çözüm yaklaşımı tüm taraflar için faydalı sonuçlar doğurmaktadır.

Tablo 7. Çatışma yönetim stratejileri ile ilgili bulgular

Çatışma yönetim stratejileri	Sayı	Yüzde
Uzlaşma Yöntemi	4	10,0
Güç Kullanma Yöntemi	8	20,0
Problem Çözme Yöntemi	21	52,5
Hakeme Başvurma Yöntemi	2	5,0
Çatışma Taraflarının Değiştirilmesi Yöntemi	1	2,5

Kaçınma Yöntemi	4	10,0
Toplam	40	100,0

Araştırmada, “çatışma yönetim stratejileri” adlı ana kategorinin, altı adet alt kategorisi bulunmaktadır. Bunlar, Uzlaşma Yöntemi, Güç Kullanma Yöntemi, Problem Çözme Yöntemi, Hakeme Başvurma Yöntemi, Çatışma Taraflarının Değiştirilmesi Yöntemi ve Kaçınma Yöntemidir. Organizasyonlarda çatışmaların yönetimine ilişkin birçok yaklaşım bulunmaktadır. Ancak bu araştırmada elde edilen veriler değerlendirilmiş ve alt kategori olarak altı adet çatışma yönetim stratejisine ulaşılmıştır. Bunlardan ilki olan uzlaşma yönteminde, çatışma tarafları arasında ortak bir zemin bulunmak suretiyle çatışmaya çözülmeye çalışılmaktadır. Uzlaşma yöntemi, çatışmayı yüzeysel olarak çözmekte ve zaman içinde çatışan taraflar arasında tekrar anlaşmazlıklar yaşanabilmektedir. Araştırma kapsamında uzlaşma yöntemi ile çözülen bir çatışma durumu şu şekildedir:

“...havuz kenarında koşturan çocuklardan birinin ayağı takılıp düştü ve diğer çocuklardan birini suçladı ve çocukların aileleri tartışmaya başladı. Sağlık ekibi geldi. Otel müdürü, cankurtaran, sağlık ekibi ve diğer müşteriler, olayın kaza sonucu olduğu, çocuklar arasında bu durumların olabileceği ve büyütülmemesi gerektiğini ifade ederek taraflar arasında uzlaşma sağladılar.”

İkinci olarak ortaya çıkan ve organizasyonlarda çok kullanılan bir yöntem olan Güç kullanma yönteminde, güç kullanımı ve hakimiyet kurma yoluyla çatışma baskılanmakta veya yeraltına itilmektedir (Gürsel, 2015). Yöneticiler yetkilerini kullanarak çatışanların çatışmadan çekilmesini sağlasa da geçici çözüm sağlamakla zamanla çatışmalar tekrarlayabilmektedir. Araştırmada gözlenen bir durumlar aşağıda verilmektedir.

“...servis personelinin siparişleri eksik alması sonucu, şef garsonun siparişleri gecikti ve bir çatışma yaşandı. Departman müdürü Yusuf bey iki tarafı da çağırıp konuştu ve sert bir dille uyarılarını yaptıktan sonra konuyu kapattı.”

“...mutfak departmanında komiler ustayı dinlememekte ve ustanın verdiği işleri yapmamaktaydılar. Ustanın şikayeti üzerine müdür devreye girdi ve komilerin işlerine son verdi.”

Problem çözme yöntemi ise diğer yöntemlerin aksine çatışmanın gerçek nedeninin bularak çözülmesi ve çatışmanın tamamen ortadan kaldırılmasını amaçlayan bir yöntemdir. Bu yönetime örnek olarak aşağıdaki durumlar yaşanmıştır:

“...müşterinin istediği ekstra yatağın odaya gelmemesi ve oda temizliğinin yapılmamasına müşteri sinirlenmiş ve tartışmaya başlamıştır. Hemen müşteriden özür dilenerek odası temizliğinden emin olunan bir oda ile değiştirilmiş ve ekstra yatak odaya yerleştirilmiştir”.

“...müşterinin mantarsız olsun diyerek verdiği tavuklu wrap siparişi, mantarlı hazırlanarak servis edildi. Müşteri mantara alerjisi olduğu için çok sinirlendi ve gerginlik yaşandı. Müşteri sakinleştirilerek mantarsız bir wrap hazırlandı ve müşteriden hiç bir ücret alınmayarak sorun çözüldü.”

Bir diğer yöntem hakeme başvurma yöntemidir. Bu yöntemde çatışan tarafların kendilerince çözüm bulamamaları neticesinde üçüncü bir kişinin veya grubun hakemliğine başvurulmaktadır. Araştırma kapsamında yaşanan bir örnek şu şekildedir:

“...animatörler bardan istedikleri içeceği alabilmektedir fakat bar yoğunsa ve müşterilerle ilgileniyorsa beklemek zorundadırlar. Animatörün ısrarla içecek istemesi sonucu barmen sesini yükseltti ve müşterilerin önünde tartışmaya başladılar. Departman müdürleri iki çalışanı da alarak tarafları yüzleştirdi. Haklı ve haksız konular tartışıldı animatör haksız bulundu ve özür diledi ve el sıkıştılar.”

Beşinci çatışma çözüm yöntemi ise çatışma taraflarının değiştirilmesidir. Bu yöntemde çatışmanın çözümü için çatışmaya taraf olan kişilerin organizasyon içerisindeki yerleri ya da işleri değiştirilmektedir. Aşağıda yöntem ile ilgili yaşanan bir örnek yer almaktadır.

“...resepsiyon görevlisi, servis personeli ile işyeri kurallarına riayet etmediği ve işini doğru yapmadığı gerekçesi ile tartışmaya başladı. Olaya müdür de dahil oldu ve servis personeli servisten alınarak mutfakta görevlendirildi.”

Son çözüm yöntemi olan kaçınma yönteminde ise, özellikle yöneticiler tarafından çatışma görmezlikten gelinerek çatışan tarafların kendi çözümlerini üretmesi beklenmektedir. Küçük problemlerde etkili bir çözüm olsa da problem büyüdükçe çatışmayı kronikleştirebilmekte ve organizasyon içinde huzursuzluklara sebep olabilmektedir (Ertürk, 2000). Araştırma kapsamında gerçekleşen bir örnek aşağıdadır:

“...pool barda çalışırken bir müşteri gelip menüde olmayan bir kokteyl talep etti. Talebi karşılayamacağımı bu kokteyli hazırlasam da adisyon keseceğimi söyledim. Müşteri itiraz edip gerginlik çıkardı. Ben de menüyü gösterdim ve oradan bir kokteyl seçti. Kokteyle limon suyu sıkarken, müşteri nasıl limon sıkıyorsun şimdi seni limon gibi sıkarım dedi. Ben de başka nasıl sıkabilirim diyince ben sana gösteririm diyip beni müdüre şikayet etti. Müdür yanıma gelip sıkıntılı müşteri zaten sen rahat ol diyip çok ilgilenmeden konuyu kapattı.”

Tablo 7’de araştırma kapsamında incelenen çatışma durumlarının çözümlenmesinde %52,5 ile en fazla kullanılan yöntemin problem çözme yöntemi olduğu görülmektedir. Bu sırasıyla Güç kullanma Yöntemi (% 20), Uzlaşma ve Kaçınma yöntemleri (% 10), Hakeme Başvurma Yöntemi (% 5) ve son olarak Çatışma taraflarının değiştirilmesi Yöntemi (%2,5) takip etmektedir.

Tablo 8. Çatışma yönetim stratejileri ile çatışma sonuçlarına ait bulgular

Çatışma yönetim stratejisi	Çatışma Sonucu		Toplam
	Çözüldü	Çözülemedi	
Uzlaşma Yöntemi	4	0	4
Güç Kullanma Yöntemi	2	6	8
Problem Çözme Yöntemi	21	0	21
Hakeme Başvurma Yöntemi	2	0	2

Çatışma taraflarının değiştirilmesi Yöntemi	1	0	1
Kaçınma Yöntemi	2	2	4
Toplam	32	8	40

Tablo 8’de kullanılan çatışma yönetim stratejisine göre, çatışmaların çözülüp çözülmediğine dair bulgular yer almaktadır. Problem çözme yöntemi, oransal olarak en etkili çatışma çözüm yöntemi olmuştur. Bu yöntem ile çözülmeye çalışılan 21 çatışma durumunun hepsinin çözüldüğü görülmektedir. Problem çözme yönteminde, çatışma bir sorun olarak ele alınarak çözüm geliştirilmekte ve çatışmanın daha yapıcı şekilde çözülmesi sağlanmaktadır. Güç kullanma yönteminde ise bunun aksi bir durum söz konusudur. Tabloda güç kullanma yöntemi ile yönetilen 8 çatışmanın 6’sının çözülemediği belirtilmektedir. Güç kullanma yöntemi genellikle çatışmaları çözmekten ziyade daha fazla sorun yaratmaktadır. Güç kullanımı taraflar arasında güvensizliğe ve düşmanlığa yol açabilmekte ve sorunları daha fazla büyütebilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Turizm işletmeleri hizmet sektöründe yer almaktadır. Özellikle emek yoğun faaliyet göstermeleri, insan ilişkilerinin (konuk-çalışan) yüz yüze ve yoğun şekilde gerçekleşmesi ve çalışanlar arasında işbirliğini gerektirmesi gibi özellikleri bakımından diğer işletmelerden farklılaşmaktadır. Tüm bu özellikler turizm işletmelerinde iyi bir iletişimi gerekli kılmaktadır. İyi bir iletişim konukların ihtiyaç ve beklentilerini anlamayı kolaylaştırmakta ve müşteri memnuniyetini sağlamaktadır. Ayrıca çalışanların motivasyonlarının artmasına katkıda bulunarak hizmet kalitesini yükseltmektedir. Turizm işletmeleri gibi insan odaklı organizasyonlarda açık ve etkili bir iletişimin olmaması anlaşmazlık ve uyuşmazlıklara yol açarak çatışmalara neden olabilmektedir. Çatışmalar, hem pozitif (yaratıcı fikirlerin ortaya çıkması gibi) hem de negatif (moral kaybı, verimlilik kaybı gibi) sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle çatışma yönetimi turizm işletmeleri için üzerinde önemle durulmasını gerektiren bir konudur.

“Turizm işletmelerinde iletişim sorunları: çatışma ve çözüm yolları” başlıklı bu çalışmanın temel amacı turizm işletmelerinde ortaya çıkan çatışma durumlarının, nedenleri, ortaya çıkış şekilleri, sonuçları ve çatışma yönetim stratejilerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan araştırmanın sonuçlarına göre;

- Çatışmaların en fazla önbüro departmanında gerçekleştiği,
- En fazla çatışmanın “işin doğru yapılmamasından” kaynaklandığı ve bu nedenle en fazla çatışmanın çalışanlar ve konuklar arasında yaşandığı,
- Yaşanan çatışmaların büyük çoğunluğunun bir saatten az sürdüğü,
- Çatışmaların büyük çoğunluğunun (% 80) çözüldüğünü,
- Çatışmaların çözümünde en çok kullanılan yöntemin “problem çözme yöntemi” olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmadan elde edilen tüm sonuçlar bulgular kısmında tek tek ele alınarak değerlendirilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, turizm sektörü paydaşlarına ve araştırmacılara öneriler getirmek mümkündür.

- Turizm işletmeleri çalışanları arasında çatışmaları ve yanlış anlamaları önleyecek açık ve etkili bir iletişim ortamının oluşturulması,
- Çalışanlara konuklarla iletişimlerini ve konukları dinleme becerilerini geliştirmek ve iyileştirmek için etkili iletişim, aktif dinleme ve empati konulu eğitimlerinin verilmesi
- Çatışma yönetimi eğitiminin tüm çalışanlara verilerek, çalışanların işletmelerde ortaya çıkacak sorunları nasıl ele alacaklarını öğrenmelerinin sağlanması,
- Çalışanlar arasında ortak hedefler belirlenerek, çalışanların haklarını gözeterek ve adil çalışma ortamları sağlayarak potansiyel çatışma durumlarının en aza indirilmesi,
- Müşterilerden gelen geribildirimlerin sürekli takip edilip değerlendirilmesi ve bu sayede sorunların erken tespit edilerek önlenmesi,
- Çatışma durumlarına hızlıca müdahale edebilmek için standart çözüm yöntemleri geliştirilmesi ve çatışma durumlarında acil müdahale edebilecek bir ekip oluşturulması önerilmektedir.
- Gelecekte turizm işletmelerinde çatışma ile ilgili yapılacak olan çalışmaların çeşitli ilişki biçimleri (konuk, çalışan...) açısından spesifik olarak incelenmesi ve turizm işletmelerinin türlerine göre (konaklama, yeme-içme, seyahat, ulaştırma işletmesi gibi) ele alınarak incelenmesinin literatüre fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Bakan, İ. ve Büyükbeşe, T. (2004). “Örgütsel İletişim ile İş Tatmini Unsurları Arasındaki İlişkiler: Akademik Örgütler İçin Bir Alan Araştırması”. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, (7), ss.1-30.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *BEÜ SBE Derg.*,7(1), 231-274.
- Boccagni, P. & Schrooten, M. (2019). Göç çalışmalarında katılımcı gözlem : genel bir bakış ve yeni beliren bazı meseleler. Zapata-Barrero, Ricard (Editor); Yalaz, Evren (Editor) *Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar*; 2019; pp. 245 – 265.
- Çoban, B. (2010). Toplumsal Çatışma Demokratik İletişim ve Alternatif Medya. *Marmara İletişim Dergisi*, 17(17), 1-20.
- Ergün, E. (1997). Örgütlerde Çatışma Yönetimi ve Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İşletme Fakültesi, Kocaeli.
- Ertürk, M. (2000). İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon. Beta basım: İstanbul.
- Genç, N.& Demirdöğen, O. (1994). Yönetimin el kitabı. Birey yayıncılık. Erzurum.
- Gürsel, M. (2015). Örgüt Sosyolojisi. Pegem Akademi: Ankara.
- İleri, H., & Sezgin, M. (2014). Çatışma Yönetimi ve Otel İşletmelerinde Meydana Gelen Çatışmaların İncelenmesi Açısından Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1(3), 53-72.
- Kawulich, B.,B. (2005). Veri Toplama Yöntemi Olarak Katılımcı Gözlem.FQS- Forum: Qualitative Sozialforschung Social Research. 6 (2).
- Kaya, A. (2017). İletişime Giriş: Temel Kavramlar ve Süreçler. Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim. (Edit, A. Kaya). Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Kocaman, S., Kocaman, S., & Çakır, N. (2012). Konaklama İşletmelerinde Örgüt Kültürünün Örgütsel Çatışma Üzerine Etkileri: Alanya Bölgesinde Bir Araştırma. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (28), 167-183.
- Korkut, F. (1996). İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlik ve Geçerlik Çalışmaları. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 2(7), 18-23. <https://doi.org/10.17066/pdrd.61225>
- Maxwell, J.A. (1992). Understanding and validity in qualitative research. *Harvard Educational Review*, 62, 979-1000.
- Öner, U. (2004). Çatışma Çözme ve Arbuluculuk Eğitimi. İlköğretimde Rehberlik. (Ed: Y. Kuzgun). Nobel yayıncılık, Ankara.
- Pelit, E., & Karaçor, M. (2015). Turizm Öğrencilerinin İletişim Becerileri Üzerine Bir Araştırma: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 14(4), 847-872.
- Pondy, L. R. (1967), "Organizational Conflict, Concepts and Models", *Administrative Science Quarterly*, 12(2).
- Rehber, U. E., & Atıcı, Y. D. D. M. (2009). İlk Öğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerine Göre Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 323-342.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K. (2010). Nitel Araştırmalarda Niteliği Arttırma. *İlköğretim Online*, 9(1), 79-92.
- Yüksel Şahin, F. (2010). İletişim Becerilerine Genel Bir Bakış. *Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim*, (Edit: A. Kaya), Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

1815 Viyana Düzenlemesi: Dayatma Barış

Erdal Çetintaş¹

DOI: 10.5281/zenodo.14585253

Öz

Fransa karşıtı güçler, başarısız Rusya seferi sonrası 1813 yılında Leipzig Savaşı'nda Napoleon'u yenilgiye uğrattılar. I. Paris Anlaşması'yla Fransa ile barış yapıldı ve Napoleon'un iktidarına son verildi. Avrupa'nın büyük bir kısmını ele geçiren Napoleon bir imparatorluk ve Fransa merkezli yeni bir düzen kurmuştu. Yenilmiş Fransa ile yapılan barışın ardından Napoleon'dan geriye kalan düzenin de restore edilmesi gerekiyordu. Bu maksatla, Viyana'da 1814'de başlayan bir kongre düzenlendi. Muzaffer güçler olan Büyük Britanya, Rusya, Avusturya ve Prusya'nın ana aktör olduğu kongreye kıtanın tüm devletleri davet edildi. Devrim savaşları süresince gelişen halk egemenliği ve milliyetçilik gibi ideolojik meselelerin yanında, katılımcıların her birinin kendi ajandası ve beklentileri vardı. Lakin muzaffer devletler kongrede diğerlerine söz hakkı tanımadı, halk egemenliği ve milliyetçilik düşüncesini dikkate almadılar. Tüm meseleleri ve toprak düzenlemelerini kendi aralarında, menfaatlerine uygun bir şekilde ele aldılar. Bunu, Napoleon'a karşı verdikleri mücadelenin, kayıplarının tazminatı, kazandıkları zaferin doğurduğu doğal bir hak olarak gördüler. Kendilerinin tarihi ve güncel çıkarlarının uzlaştırılması yoluyla ancak devletlerarası güç dengesinin ve barışın tesis edilebileceği inancıyla hareket ettiler. Napoleon'un mirasını kendi aralarında paylaştılar. Hatta O'nun sistemini örnek aldılar. Napoleon düzeninde bağımsızlıklarını kaybetmiş devletlere ve kitlelere özgürlükleri yine verilmedi. Bir kişinin egemenliği yerini dört devletin egemenliğine bıraktı. Halklar bir yerden alınıp başka yerlere transfer edildiler. 1815 düzenlemesi, tüm Avrupa halkları için değil, devrime kadar birbiriyle rekabet içinde olan muzaffer dört güç arasında barış getirdi. Geçmişin sorunlarını çözen kongre, aldığı kararlar ve kurduğu yeni kıta düzeniyle gelecekteki sorunların ve çatışmaların tohumlarını attı.

Anahtar Kelimeler: Viyana Düzenlemesi, Viyana Kongresi, Viyana Barışı, Avrupa Uyumu, Napoleon.

1815 The Vienna Settlement: An Enforced Peace

Abstract

The anti-French alliance enabled to defeat Napoleon at Leipzig in 1813, after his unsuccessful Russian campaign. They imposed a peace to France with the I. Paris Treaty in

¹ Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, Kırıkkale/Türkiye, er.cetintas@hotmail.com. ORCID: 0000 0002 9814 7574.

1814 and Napoleon was dethroned. Bonaparte, who had invaded the large part of Europe, had established a great empire and a French centered order in the continent. After overthrow of Napoleon, they needed to restore the system that he left behind. For this reason, they summoned a congress in Vienna in 1814. All Powers sent representatives to Vienna where the four triumphant Great Powers, the Great Britain, Russia, Austria and Prussia were the main actors. Beside the questions like the self-determination and nationalism that aroused during the Napoleonic era, every participant had its own agenda and expectations. But the Great Powers never considered the others. All the important matters and land regulations were decided by the four Powers according to their national benefits. Moreover, they ignored the great principles of liberalism and nationalism. They believed that this was as the triumphant Powers their right. On the other hand, they thought that, a balance of Powers which conciliates their interests, would provide the peace in Europe. So, they shared the Napoleon's legacy among themselves. The small states and peoples who lost their independence during Napoleon's rule were not liberated. They were just transferred from government to government without consultation of their wishes. The sovereignty of one ruler was replaced by the sovereignty of four rulers. Congress established the peace between four Powers but not for the peoples. It solved previous problems, but at the same time, it opened the way for many future questions and conflicts.

Key Words: The Vienna Settlement, The Vienna Congress, The Peace of Vienna, The Concert of Europe, Napoleon.

Extended Abstract

Napoleon's unsuccessful Russian campaign gave an opportunity the anti-French alliance to defeat him. Napoleon had left his army in Russia. He raised a new army in France but it was untrained and unsteady. The allied Powers enabled to defeat Napoleon at Leipzig in 1813. He was dethroned and exiled to Elba. the Bourbon dynasty was restored in France. They imposed a peace to France with the I. Paris Treaty in 1814. The treaty of Paris confined France to its boundaries of 1792, those obtaining before the wars. Bonaparte, who had invaded the large part of Europe, had established a great empire and a French centered order in the continent. After overthrow of Napoleon, the allied Powers needed to restore the system that he left behind. In order to deal with all those questions they had agreed to hold an international congress at Vienna. The Congress assembled in September 1814. All the states of Europe sent representatives to Vienna where the four triumphant Great Powers, the Great Britain, Russia, Austria and Prussia were the main actors. The late enemy, France also was represented at the Congress. Beside the questions like the self-determination and nationalism that aroused during the Napoleonic era, every participant had its own agenda and expectations. But the Great Powers never considered the others. All the important matters and land regulations were decided by the four Powers according to their national benefits. Moreover, they ignored the great principles of liberalism and nationalism. They believed that this was as the triumphant Powers their right. They were most especially concerned to produce a balance of power on the continent. They thought that, a balance of Powers which conciliates their interests, would provide a lasting the peace in Europe. They did not desire to restore the boundaries obtaining before the wars. They desired to restore the liberties of Europe, meaning the freedom of European states from domination by a single power. The chief menace to peace seemed to be late trouble-maker, France. So the Congress of Vienna without much disagreement, erected barrier states along with the French frontiers. They shared the Napoleon's legacy among themselves. The small

states and peoples who lost their independence during Napoleon's rule were not liberated. They were just transferred from government to government without consultation of their wishes. The sovereignty of one ruler was replaced by the sovereignty of four rulers. In meantime, Napoleon escaped from Elba and landed in France in March 1815. He again proclaimed the empire. War again started. The allied forces won a great victory at Waterloo in Belgium. Napoleon was exiled to St. Helena. A new peace treaty, was made with France. It was severe than the first. The second and the last Napoleonic menace made things easier for the allied Powers. They managed to impose the decisions that they took among themselves according to the their interests. All the participants accepted to sign the triumphant Powers judgement. Congress established the peace between four Powers but not for the peoples. The settlement gave no satisfaction for the nationalists and liberals. It was a disappointment to many liberals and nationalists. It solved previous problems, but at the same time, it opened the way for many future questions and conflicts. Especially, the transfer of peoples from a government to another governments without their wishes opened the way to subsequent troubles. On the other hand, the settlement made Great Britain the most profitable state. The British refused any discussion of the freedom of the seas during the congress. They also barred all colonial and overseas questions. So the Vienna settlement confirmed all their monopolies over the seas and colonies. Great Britain emerged in 1815 as a worldwide empire without any rival lasted to the end of World War II.

Giriş

Haziran 1789'da Fransa'da yaşanan devrim sadece bu ülkenin siyasi-toplumsal yapısını değiştirmede, getirdiği ilkeleri ve siyasi-toplumsal düzeni ihraç ederek Avrupa'daki geleneksel yapıları ve yerleşik menfaatleri de tehdit etti. Muhafazakâr kıta buna savaşa karşılık verdi. Ana gövdesini Büyük Britanya, Rusya, Avusturya ve Prusya'nın oluşturduğu kıta koalisyonu ile devrim Fransa'sı arasında 1792'den 1815 yılına kadar sürecek ihtilal savaşları başladı. Lakin devrim orduları durdurulamadı. Fransa etrafını işgal etmeye, sınırlarını genişletmeye başladı. İşgaller, devrim fikirlerinin ve düzeninin daha hızlı taşınmasına olanak verdi. Devrimin kültü haline gelen Napoleon Bonaparte'ın 1799 Ağustosunda iktidara gelmesiyle Fransız ordularının ilerleyişi çok daha büyük bir hız kazandı. Fransa'nın milli hafızasında önemli bir yer tutan XIV. Louis'in eriştiği görkemi paylaşmak hatta geçmek isteyen Napoleon'un kendi liderliğinde bir kıta imparatorluğu kurma idealinin yön verdiği işgaller bir Fransız emperyalizmine dönüştü. Avrupa'nın önemli bir kısmı onun iktidarının bir parçası oldu. Napoleon politikalarının tetiklediği milliyetçi uyanış ve tepki Fransız emperyalizmini sarssa da devrim karşıtı müttefikler Napoleon'u durdurmakta henüz çok uzaktı. Onun ordusuyla ne İngilizlerin zenginliği, ne Avrupa'nın vatanperverliği, ne de Avusturya, Prusya orduları baş edebilecek güçteydi (Palmer, 1960, s. 408).

Napoleon'u iktidardan düşürmenin, Fransa'nın genişlemesini durdurmanın tek yolu ordusunun yok edilmesiyle mümkün olabilirdi. Bonaparte'ın Haziran 1812'de başlayan büyük Rusya seferi müttefiklere bu olanağı verdi. Bütün gözler Rusya'da idi artık. 600.000 kişilik bir orduyla Rusya'ya giren Napoleon, Eylül ayında Moskova'yı ele geçirdi. Lakin düzensiz çatışmaların yanı sıra, soğuktan, açlıktan ve hastalıktan ordusunu neredeyse kaybetti. Savaş makinesini Rusya'da bırakmıştı, büyük ordu yoktu artık. Aralık ayında Paris'e döndüğünde geriye yaklaşık 40.000 bitkin askeri kalmıştı. Toparlanma olanağı bulamayan Napoleon ile Ekim 1813'de Leipzig'de bir muharebe yapıldı. Kesin bir zafer elde eden müttefikler Paris'i

işgal ederek onu tahttan çekilmek zorunda bıraktılar. Ardından, Paris’de Bourbon monarşisi restore edilerek Fransa ile 30 Mayıs 1814 tarihinde I. Paris Anlaşması ile barış yapıldı. Devrik İmparator Napoleon da Ekim 1814 ‘de Elbe adasına sürgüne gönderildi. Sadece 1792 sınırlarına, yani savaş öncesi sınırlarına çekilmesi sağlanan Fransa’ya başka yaptırım uygulanmadı. Böylece, destekledikleri ama aynı zamanda devrimin kazanımlarını da kabul etmek zorunda bırakılan XVIII. Louis’in hoşnutsuzlukla karşılaşmamasını, önünün açılmasını ve tahtını pekiştirmesini istediler (Lerner, 1993, s. 690; Merriman, 2010, s. 624; Roberts, 2010, s. 474).

Fransa ile yapılan barışın ardından Napoleon’un geride bıraktığı mirasın tartışmaya açılması ve büyük devletler arasında çözüme kavuşturulması için Viyana’da bir kongre düzenlenmesine karar verildi. Bu makale Viyana’da alınan kararların, ortaya çıkan yeni Avrupa düzeninin dayandığı esasları ana hatlarıyla tartışmaya ve kıtanın geleceğine mirasını ortaya koymaya çalışacaktır.

Napoleon’un Mirası

Devrim ve Napoleon’un iktidarı Avrupa’daki yerleşik rejimleri büyük ölçüde yıkarırken, geride kalanları sarsıp meydan okunmasına yol açtı. Aynı zamanda, muhafazakâr kıtanın sindirmesi hayli zor köklü coğrafi, toplumsal ve ideolojik değişimler getirdi. En önemlisi de sınırları ve haritaları değiştiren, devletlerarası güç dengesini ve Avrupa’nın yazılı olmayan örfi hukukunu bozan Fransız yayılmacılığı idi. 1792 yılında ihtilal savaşları başladığında devrim orduları ülkelerindeki devrimi, siyasi ve toplumsal kazanımlarını korumak maksadıyla cepheden cepheye koşmuşlardı. Lakin kısa ve beklenmedik bir süre içerisinde düşmanları püskürten ordular, içselleştirdikleri, savundukları ve güç aldıkları özgürlük, halkın egemenliği ve eşitlik gibi devrim düşüncelerini sınırları haricindeki halklara da götürme vaadiyle, bir araç olarak kullanarak, tüm cephelerde işgallere, Fransa’nın sınırlarını genişletmeye başladılar. Devletler yok edildi, hanedanlar yerinden edildi, yeni siyasi birimler, yeni düzenler kuruldu (Siemann, 2019, s. 414).

Napoleon iktidarında, batıda Portekiz hariç tüm topraklar, güneyde Sicilya dışında tüm İtalya coğrafyası, doğuda Avusturya’ya, kuzeyde Danimarka’ya kadar, kuzeydoğuda ise Prusya dışında Varşova Dukalığı dahil topraklar artık onun Fransa’sının kontrolü altındaydı (Roberts, 2010, s. 433; Rude, 2022, s. 219). Fransa’nın sınırlarını hiç olmadığı kadar uzaklara taşıyan muhteris Napoleon XIV. Louis’in sahip olduğu görkemi aşmıştı. 1804 yılında genel bir halk oylamasıyla imparator oldu ve büyük bir imparatorluk kurdu. İmparatorluğu iki parçalı bir yapıydı. Birincisi, ana merkez olan ve bizzat yönettiği Fransız imparatorluğu, diğeri ise işgal edilmiş bağımlı devletlerden oluşan dış kısımdı. Söz konusu iki yapı onun uluslar üstü büyük imparatorluğunu oluşturuyordu (Palmer, 1960, s. 388). Napoleon’un aile imparatorluğuydu bu. İspanya’da ve Napoli’de Bourbonları, Hollanda’da Orange hanedanı’nı ve Toscani’de Habsburg monarşisini yerinden etti. Doğrudan ya da dolaylı kendine bağladığı ülkelerin başına seçimle gelmiş yöneticiler değil, aile üyelerini atadı. Seçimle iş başına gelen bir diktatöre dönüşen Napoleon devrim fikirlerine aykırı bir usulle ailesini yönetim aracı olarak kullandı (Palmer, 1960, s. 389; Siemann, 2019, s. 414). Öte yandan, Kutsal Roma-Germen İmparatorluğuna da son vererek, Ren Konfederasyonu adıyla Avusturya ve Prusya dışında üçüncü bir Alman devleti kurdu.

Devrimin Fransa'da uygulanan temel reformlarının aynısını bağımlı devletlerde de uyguladı. Ancak, siyasi, toplumsal, ekonomik ve hatta dini tüm yerel nizamı, değerleri ve çıkarları tehdit eden Fransız-Napoleon usulü bir demokrasiydi bu. Devrimci orduların haykırdığı halkın egemenliği, özgürlük ve eşitlik gibi söylemler yerini artık Fransız emperyalizmine bırakmıştı. Bağımlı devletler, başta para ve asker olmak üzere her türlü kaynaklarını ve olanaklarını Napoleon ve ordusunun hizmetine sunmak zorunda bırakıldılar. Almanlar, Hollandalılar, Belçikalılar, İtalyanlar, Polonyalılar, hatta İspanyollar çok uzak cephelerde ve diyarlarda onun ordularında savaşmak durumunda kaldılar (Palmer, 1960, s. 394, Davies, 2011, s. 811).

Özgürlük vaadiyle sınırları aşan devrim ordularının halkları bireysel ve toplumsal özgürlüklerinden yoksun bırakması bir müddet sonra, daha evvel görülmemiş milli hisleri ve tepkileri ortaya çıkardı. Tetiklenen milliyetçi duygular başta İspanya'da, ardından Alman ve İtalyan coğrafyasında ve nihayet Rusya'da Napoleon'a ve Fransız emperyalizmine karşı milli kurtuluş mücadelelerine evrildi. Bu şekilde, kitlelerin de Napoleon karşıtı mücadeleye iştirak etmesi onun iktidarının sarsılmasında azımsanmayacak bir rol oynadı. Politikaları ve uygulamalarıyla beslediği ve tetiklediği milliyetçilik de böylece Napoleon döneminin mirası olarak kıta halklarının duygusal benliklerindeki yerini almış oldu (Laven – Rial, 2000, s. 5).

Napoleon düzeninin geride bıraktığı bir başka önemli mesele, kutsal ve tarihi yönetme hakkına sahip monarşileri ve onların etrafında örgütlenmiş ayrıcalıklı hiyerarşileri tasfiye ve tehdit eden halk egemenliği esasına dayanan yeni meşruiyet anlayışıydı. Bu, daha evvel görülmemiş bir yoğunlukta siyasi tartışmalar doğurdu. Kitleler ile meşruiyeti sorgulanan iktidarlara karşı karşıya getirdi. Geleneksel siyasi ve toplumsal kültürü kökten değiştirecek bir denklemdi. Eğer, egemenliğin kaynağı halk olacaksa, yönetenle yönetilen arasında itaat ve yükümlülük temelindeki ilişkiyi yeniden belirlemek ve inşa etmek gerekecekti. Bu durumda, hükümdarların ve ayrıcalıklı sınıfların değil, halkın çıkarları belirleyici olacaktı. Hükümetler de devleti bu çıkarlar doğrultusunda yönetmeye başlayacaktı. Belki, doğal ihtiyaçların ötesinde insanların arzuları ve ekstra beklentileri de siyasetin temel başlıkları arasında yerini alacaktı (Roberts, 2010, s. 470).

Viyana Kongresi (1814-1815)

Öncelikle belirtmek gerekir ki, kongrenin mimarı Napoleon'un iktidarına son veren dört muzaffer güç, Büyük Britanya, Rusya, Avusturya ve Prusya idi. Sonunda ortaya çıkacak olan mutabakat da bu devletlerin Viyana'daki diplomatlarının eseri olacaktı (Merriman, 2010, s. 625; Siemann, 2019, s. 417). Bununla birlikte, muzaffer devletler yenik Fransa dahil Avrupa'nın tüm egemen güçlerini de kongreye davet ettiler. Böylece, alınacak kararları uluslararası hukuk ve tüm kıta adına meşrulaştırma olanağına sahip olabileceklerdi (Jarrett, 2013, s. 70). Kongre bir yönüyle barış anlaşması değildi. Zira savaşın sonunda barış 30 Mayıs 1814 tarihinde I. Paris Anlaşması'yla zaten yapılmıştı. Öte yandan, ilerde yeni savaşlara yol açmasına engel olmak amacıyla, devrimin ve kültü Napoleon'un arkasında bıraktığı sorunları kendince çözen, kıtanın yarınlarına yön veren bir barış anlaşmasıydı (Dakin, 1977, s. 16; Siemann, 2019, s. 414, 419, 422-423). Bir diğer ifadeyle gelecekteki barıştı.

I. Paris Anlaşması'yla Fransa'nın sınırları tespit edilmişti. Lakin Fransa sınırları dışında yaklaşık 32 milyon insanın yaşadığı, sınır anlaşmazlıkları ve statü problemlerinin olduğu toprakların geleceğine henüz karar verilmemişti (Dakin, 1977, s. 14; Jarrett, 2013, s. 69). Halk

egemenliğine dayanan meşruiyet ideolojisi, milliyetçilik ve en önemlisi Napoleon'un bozduğu devletlerarası güç dengesinin yeniden tesisi Viyana'da diplomatları bekleyen diğer mühim başlıklardı. Fakat söz konusu başlıklar üzerinde katılımcıların yaklaşımları örtüşmüyordu. Bir kısmı tamamen savaştan önceki statükoya geri dönülmesini, eski sınırların ve monarşilerin restorasyonunu istiyordu. Öte yandan, toprakların tanziminde yeni meşruiyet ilkesinin esas alınmasını savunan milliyetçiler, bilhassa Alman ve İtalyanlar, özgürlüklerini talep ediyordu. Özgürlükleri için Napoleon'a karşı savaşmış olan bu kitleler savaştan evvel olduğu gibi Avusturya'nın dönmesini, eski rejimlerin ihya edilmesini asla istemiyordu (Lefebvre, 2011, s. 534,552; Jarrett, 2013, s. 85).

Muzaffer devletlerin yaklaşım ve planları da başkaydı. Aslında Napoleon sonrasının çerçevesini daha savaşlar sürerken belirlemişlerdi. Rusya'nın uzlaşma önerisine karşı Britanya Başbakanı Pitt'in 1805 yılında Çara gönderdiği bir mektupta nihai uzlaşma ve sistemin özü ortaya konulmaktaydı. Kıtada barışı bozan ve Avrupa devletler sistemi içerisinde gücün nasıl kullanılacağı sorununu ortaya çıkaran Bonapartist emellerin kıtaya maliyetine dikkat çeken Pitt, mektupta savaş zamanında müttefik olan devletlerin savaş sonunda da ortak bir mutabakat ile genel barışı tesis etmesi gerektiğini ifade etmişti. Ona göre, bu barış büyük devletlerin çıkarlarını ve güvenliğini karşılıklı teminat altına alan, Avrupa'ya örfi hukuku yeniden kazandıran ve muhteris bir gücün hegemonyacı tehdidini önleyecek, Avrupa uyumu denilebilecek kolektif bir sistemin inşası ile mümkündü (Dakin, 1977, s. 16; Kennedy, 1994, s.163; Best, 2012, s. 15-16). Muzaffer güçler, 1814 yılında Viyana'da da Pitt'in yıllar evvel ortaya koyduğu bu çerçeveyi koruyan bir çizgideydiler. Hatta bu dört devlet, kıtanın geleceğine kendilerinin yararına yön vermenin zaferi kazananlar olarak en doğal hakları olduğu düşüncesi içindeydiler (Bullen, 1977 (1), s. 55; Siemann, 2019, s. 419; Rude, 2022, s. 231). Üstelik Prusya hariç Büyük Britanya, Rusya ve Avusturya'nın emperyal karakterleri ve kongreye gönderdikleri dışişleri bakanı düzeyindeki temsilcileri de söz konusu anlayışın ruhunu yansıtmaktaydı. Britanya'yı Castlereagh, Rusya'yı Nesselrode, Avusturya'yı Prens Metternich ve Prusya'yı temsil eden Hardenberg geleneksel rejimlerin aristokrat kökenli diplomatları olarak hanedan çekişmeleri, güç dengesi gibi konulara oldukça aşina ve çok tecrübeliydiler (Palmer, 1960, s. 416; Jarrett, 2013, s. 131; Siemann, 2019, s. 417, 419).

Emperyal muzaffer devletlerin çıkarına bir düzenlemenin küçük devletlerin talepleri ve halk egemenliği fikri başta devrim ruhu taşıyan istek ve beklentileri karşılamayacağı aşıkardı. Aslında, uzun savaş yıllarında müttefikler Napoleon'a karşı ortaya çıkan özgürlük ve milliyetçi hisleri kullanmışlar, hatta teşvik dahi etmişlerdi. Avrupa'nın özgürleştirilmesi çağrılarını yapmışlar, İspanya'da, Almanya'da, İtalya'da ve Rusya'da milliyetçi silaha başvurmuşlardı. Ancak, Napoleon'u yenip kıtayı kontrol ettikleri andan itibaren özgürlük fikrine ve milliyetçiliğe yüz çevirdiler. Özgürleştirme mesajından kastettikleri Avrupa'nın bir kişinin, bir devletin hegemonyasından kurtarılmasıydı sadece. Onlara göre barışa olan ihtiyaç ve kararlılık liberal ve milliyetçi fikirlerden çok daha önemliydi. Barışı getirmenin başlıca yolu da devletlerarası güç dengesini yeniden tesis etmektir (Seaman, 1955, s. 4; Palmer, 1960, s. 416; Dakin, 1977, s. 15; Jarrett, 2013, s. 86). Bu da bir takım toprakların ve kitlelerin yer değiştirmesiyle, bir yerden alınıp başka bir yere verilmesiyle olabilirdi (Palmer, 1960, s. 416). Güç dengesini ve barışı temin edecek bu toprak düzenlemesi savaş hakkı olarak muzaffer devletlerin ödüllendirilmesi, stratejik gereksinimler ve cezalandırma esasları temelinde yapılmalıydı (Dakin, 1977, s. 14; Jarrett, 2013, s. 85-86). Ganimetin paylaşılması ve müttefiklerin çıkarlarının uzlaştırılması anlamına gelen düzenlemeye göre cezalandırılacak

olanlar Bonapartist politikalarla işbirliği yapmış olanlardı. Öte yandan, toprak düzenlemesinde geleneksel meşruiyet ilkesinin altını çizmelerine rağmen, Fransa'ya karşı tampon devletlerin oluşturulmasında bu prensibi görmezden gelmeğe, bazı küçük devletleri harcamaya da hazır dılar (Merriman, 2010, s. 628).

Güç dengesinin ve kıta barışının temini üzerine genel esaslarda mutabık kalan muzaffer güçler detaylarda görüş farklılıklarına sahipti ve her birinin rezervi vardı. İngilizler için milli güvenlikten sonra gelen en önemli mesele ticari çıkarlarıydı. Dolayısıyla Castlereagh'ın Viyana'daki temel hedefi Britanya'nın siyasi ve ticari çıkarlarına hizmet edecek bir güçler dengesi ve barışı sağlamaktı (Bartlett, 1977, s.147, 149; Jarrett, 2013, s. 87). Küresel çapta İngiliz askeri ve ticari üstünlüğüne ev sahipliği yapan denizlerin serbestliği meselesinin tartışmaya açılmasına şiddetle karşıydı. Aynı şekilde, koloniler üzerindeki hakimiyet bahsinde de oldukça tutucuydu (Lefebvre, 2011, s. 535). Başka bir deyişle, İngilizler denizler ve deniz aşırı coğrafyalardaki tekellerinin devamını istiyorlar, başka bir güç ya da güçlerle paylaşmayı akıllarından bile geçirmiyorlardı. Castlereagh kıtadaki politikasını ise başlıca Fransa ve Rusya endişesi üzerine şekillendirmişti. Önceliği Fransa'nın etrafını kuşatan dost ve güçlendirilmiş tampon devletlerin temelini atmaktı. Bu manada, Ren bölgesinde Prusya, İtalya'da Avusturya, kuzeybatıda Netherlands devletiyle çevrelemeyi planlıyordu (Lefebvre, 2011, s. 535; Jarrett, 2013, s. 87). Napoleon savaşlarından güçlenerek çıkan Çarın yayılmacı emelleri İngilizleri tedirgin eden diğer bir husustu. Onun Polonya'nın tamamını alma planına karşı Avusturya ve Prusya ile ortak bir cephe kurmak niyetinde olan İngiliz diplomat, bu iki Alman devletini yakınlaştırarak hem Fransa'ya hem de Rusya'ya karşı Alman coğrafyasını tahkim etmek istiyordu (Barlett, 1977, s. 149; Lefebvre, 2011, s. 535).

Ev sahibi Metternich'in iki büyük takıntısı vardı. Devrimci değişimler ve Rusya. Çok unsurlu yapısından dolayı devrimci düşünceler ve milliyetçiliğe karşı ülkesi Avusturya'nın toprak bütünlüğünü muhafaza etmek önceliği idi (Lerner, 1993, s. 690; Jarrett, 2013, s. 88). Bu bağlamda Avusturya İmparatorluğu'nun çıkarlarıyla Avrupa'nın çıkarlarını bir tutuyordu. İmparatorluğu için faydalı olan tüm Avrupa için de faydalıydı. O, ülkesi gibi kıtayı da birbirine bağımlı, benzer toplumsal yapıların bir bütünü olarak görüyordu. Bunun anahtarı da elbette ki güçlü yönetimlerdi (Sked, 1977, s. 114). Rusya konusunda Castlereagh ile aynı endişeyi paylaşıyordu. Hatta Metternich'e göre, Fransa'nın kıtaya tek başına tekrar hakim olması tehlikesi, Napoleon'un tasfiyesinden güçlenerek çıkan Rusya'nın arz ettiği tehlikeden daha az bir tehditti (Dakin, 1977, s. 15; Merriman, 2010, s. 625). Bu nedenle, Habsburg İmparatorluğu'nu çevreleyen topraklarda nüfuzlarını artırmak, Rusya'nın Orta Avrupa yönünde güçlenmesine mani olmak için Polonya'nın tamamını ilhak etme planını engellemek gerekiyordu. Öte yandan, Saksonya'nın bütünü almaya isteyen Prusya'nın bu isteğine mani olmak ta Avusturya'nın yararına idi (Jarrett, 2013, s. 88). Metternich, Avusturya'nın güvenliği ve çıkarı için Rusya'nın Osmanlı Devleti üzerindeki emellerini de tartışmaya açmak istiyordu. Britanya temsilcisi Castlereagh da aynı görüşteydi. Metternich'e göre Osmanlı Devleti hem Balkanlardaki olası milliyetçilik hareketlerine, hem de Rus yayılmacılığına karşı bir tampon ve Avusturya'nın doğal müttefikiydi. Hasılı, Avrupa dengesinin önemli bir parçasıydı (Jarrett, 2013, s. 148; Sedivy, 2013, s. 33,38). Bu nedenle, hem o, hem de Castlereagh Osmanlı Sultanı II. Mahmud'dan Viyana'ya temsilci göndermesini istediler. Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü yazılı garanti altına almak, böylece Rusya'nın Balkanlara sarkmasını engellemek niyetindeydiler. Hatta kendisi de Viyana'ya gelmiş olan Çarı, Kafkaslarda bazı toprak kazanımları karşılığında Osmanlı toprak bütünlüğünü konuşmaya razı ettiler. Lakin tüm

çabalara rağmen Sultan temsilci göndermeyi kabul etmedi². Sultanın kararının arkasında, Avrupa devletlerinin kendi lehine hareket etmeyeceklerine dair duyduğu kuşku vardı. Ona göre Osmanlı Rusya'nın taleplerini karşılamaya zorlanabilirdi (Anderson, 2001, s. 65; Jarrett, 2013, s.148; Sedivy, 2013, s. 42-43).

Napoleon'un bertaraf edilmesinde oynadığı rol Rusya'yı oldukça güçlendirmişti. Elinin altında tuttuğu büyük ordu Rus Çarını hırpalanmış Avrupa'nın yöneticileri arasında tartışmasız en kudretli hissettiriyordu (Potyemkin, 1977, s. 470). Britanya temsilcisi Castlereagh ve Metternich endişelerinde haklıydılar. Zira Rus temsilci Nesselrode güç dengesinin temini için çıkarların uzlaştırılması ortak görüşünü yayımlacı emellerini gerçekleştirmede manipüle etmeye hazır bir tavır içindeydi (Dakin, 1977, s. 15). Bu genel yaklaşım haricinde Rusya'nın da bir hassasiyeti vardı. O da Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki varlığının tartışmaya açılmaması. Yukarıda da ifade edildiği üzere bu hususta başarılı da oldular (Palmer, 1960, s. 413). Nesselrode'un çantasındaki diğer önemli başlıklar Polonya'nın tamamını almak, Saksonya'nın bütününe ya da önemli bir kısmının Prusya'ya verilmesini sağlamaktı (Palmer, 1960, s. 416; Jarrett, 2013, s. 86-87).

Prusya temsilcisi Hardenberg'e verilen görev sadece ülkesinin savaş öncesi sınırlarını muhafaza etmek değil, mümkünse her yönden topraklarını genişletmekti. Prusya, bilhassa Napoleon ile kader birliği etmiş bitişik Saksonya Krallığı'nı ve Mainz'in kontrolünü istiyordu. Hardenberg'in ajandasında, başarabilirse, Prusya'yı Kuzey Almanya'da çok daha güçlü konuma taşıyacak bir tür bağımsız Alman devletleri birliğinin inşa edilmesini sağlamak ta vardı (Jarret, 2013, s. 87). Tüm bunlar tekmi Almanya'nın kontrolü rekabetinde Avusturya karşısında Prusya'yı daha iddialı bir duruma getirebilirdi.

Yenik Fransa'nın da kongreye davet edildiği evvelce ifade edilmişti. Paris yönetimini temsil eden Talleyrand oldukça mahir ve tecrübeli bir diplomattı. Napoleon savaşları ve Fransa'nın yenilgisinin elini kolunu bağladığının bilincindeydi. Buna rağmen iki konuda elinden geleni yapmaya kararlıydı. Birincisi ve en önemlisi, Fransa'ya tekrar büyük devlet statüsü kazandırmaktı. Diğeri ise tampon devletlerle Fransa'nın etrafını kuşatmada kararlı olan muzaffer güçlerin bu aşamada çok acımasız davranmalarına mani olabilmektir. Dolayısıyla, kongrede yapacağı en iyi şey ana karar alıcıların çıkar çatışmasına, fikir ayrılığına düşmesini beklemek ve ortaya çıkacak fırsatlardan mümkün olduğunca yararlanmaktır (Lerner, 1993, s. 690; Jarrett, 2013, s. 88).

Kongre Eylül 1814'de Viyana'da toplandı. Bütün Avrupa devletlerinin temsilcileri geldi. Daha evvel belirtildiği gibi, muzaffer devletlerin asıl amacı tüm devletlerin kendi kararlarını kabul edeceği bir toplantı olmasıydı. Lakin daha başlarda, bazı küçük devletlerin buna rıza göstermeyeceklerinin anlaşılması onları endişelendirdi. Bu manada en belirgin tavır özgürlükleri için Napoleon emperyalizmine karşı İberik yarımadasında ilk milliyetçi direnişi başlatan ve bu ruhu tüm kıtaya aşıl原因 İspanya'dan geldi. İspanyol temsilcinin görüşmelerde bazı İtalyan topraklarında ülkesinin hak sahibi olduğunda ısrar etmesi büyük devlet

² Napoleon karşıtı koalisyonun zaferinden Osmanlı Devleti'nin de memnun olduğunu belirten Ahmet Cevdet Paşa'ya göre, içeride önemli sıkıntılar yaşandığı için Avrupa'daki gelişmelere gereken alaka gösterilmemiş ve Viyana'ya temsilci gönderilmemiştir. Osmanlı Devleti kongreye katılmış olsaydı siyaseten çok daha faydalı olurdu diye düşünen Cevdet Paşa, tecrübeli devlet ricalinin olmayışının da bunda rol oynadığının altını çizer. Bkz. Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet*, 5, Üçdal Neşriyat, İstanbul,1994, s. 2547-2548, 2558-2559.

temsilcilerini hayli öfkelenirdi. Öyle ki, onu balonla geziye davet ettikleri ve tek başına Alpler yönünde gökyüzüne saldıkları söylenir (Merriman, 2010, s. 622). Bunun üzerine dört devlet, önemli meselelerin küçük devletlere sormadan, kendi aralarında ele alınması ve karara bağlanması hususunda uzlaştılar. Bundan sonra her şey, ikili, üçlü, bazen de dörtlü komitelerle gerçekleşti. Gerçekte kongre bir araya gelmedi. Bir kez resmen toplandı. O da muzaffer güçlerin aralarında vardığı nihai anlaşmayı imzalamak için (Palmer, 1960, s. 416; Merriman, 2010, s. 623; Lefebvre, 2011, s. 535).

Savaşta ve barışta müttefik olan devletler için en çetrefilli mesele Orta Avrupa'nın yeniden yapılandırılmasıydı. Bilhassa, devrim savaşları esnasında komşuları Rusya, Avusturya ve Prusya arasında paylaşılmış olan Polonya. Polonyalılar özgürlüklerinin verilmesini ve eski krallıklarının yeniden kurulmasını bekliyordu (Jarrett, 2013, s. 98). Öte yandan, Çar Polonya'nın tamamını istiyordu. Avusturya'nın ve Prusya'nın paylarına düşen kısımdan feragat etmeleri anlamına gelen bu düşünceye göre anayasal bir Polonya Krallığı kurulmalı ve Rus İmparatorluğu'na bağlanmalıydı. Üstelik Çara göre, Polonya'nın tamamını alması onun Avrupa'yı özgürleştirmeye katkısının bir karşılığı olarak görülmeliydi. Reel politikten uzak bu plana göre Rusya böylece batıdan gelecek tehditlere karşı kendini daha güvende hissedecekti (Palmer, 1960, s. 417; Jarrett, 2013, s. 99; Siemann, 2019, s. 426). Rusya bu meselede Prusya ile bir anlaşmaya da varmıştı. Doğuda, Polonya'daki toprak kaybına karşı Prusya'ya batıda toprak kazanımı teklif etmişti. Çar, Saksonya'nın tamamını önermişti (Palmer, 1960, s. 417; Jarrett, 2013, s. 99). Başka bir deyişle, tüm Polonya'nın Rusya'ya ve tüm Saksonya'nın Prusya'ya verilmesi için ortak bir cephe kurmuşlardı.

Metternich ve Castlereagh Rus planına karşı çıktılar. Onlara göre bunun gerçekleşmesi savaşlardan zaten en büyük askeri güç olarak çıkan Rusya'nın kıtaya egemen olmasını onaylamak anlamına gelirdi. Hatta İngiliz diplomata göre, gelinen noktada Viyana'da en önemli konu Rusya'nın dizginlenmesiydi artık. Büyük Britanya Napoleon ile Avrupa kıtası Rusya'nın eline düşsün diye savaşmamıştı (Palmer, 1960, s. Jarrett, 2013, s. 100). Metternich'e göre yayılcı politikalarıyla kıtanın bağımsızlığını tehdit eden Rusya ile Orta Avrupa arasında da tampon bölgeler olmalıydı. Rusya-Prusya cephesini ikna edemeyen Metternich ve Castlereagh ikilisi Fransa temsilcisi Talleyrand ile gizli bir görüşme yapmaya karar verdiler. Aralarında, gerekirse bu iki devlete karşı savaşa girebileceklerine dair bir anlaşmaya vardılar. Çok geçmeden, gizli anlaşma ortaya çıkınca endişelenen Çar uzlaşma masasına döndü. Polonya'nın büyük kısmının Polonya Krallığı adıyla idaresine verilmesine, geri kalanının eski paylarından daha azına razı olmak zorunda kalan Avusturya ve Prusya arasında paylaşılmasına razı oldu (Palmer, 1960, s. 418; Potyemkin, 1977, s. 475; Siemann, 2019, s. 428).

Polonya krizi sürerken Saksonya üzerinde de sorun kendini göstermişti. Prusya Saksonya'nın tamamını istiyordu. Saksonya kralı Napoleon'a uzun süre sadık kalarak onu terk eden son Alman hükümdarıydı. Saksonya'nın cezalandırılması gerektiğini düşünen Çar Prusya'nın talebini desteklemişti. Lakin Polonya meselesi çözüldükten sonra Rusya'nın Saksonya sorununa ilgisi azaldı ve Prusya'yı yalnız bıraktı (Palmer, 1960, s. 417; Potyemkin, 1977, s. 472; Jarrett, 2013, s. 127). Metternich'e göre Prusya da aslında yayılcı bir anlayışa sahipti. Fakat bu konuda çok hassas bir siyaset takip etmek ülkesi için daha faydalıydı. Ona göre Prusya, hem Rusya, hem de Fransa'ya karşı dengeyi muhafaza eden jeopolitik bir müttefikti, kaybedilmemeliydi. Diğer yandan, Prusya'nın Alman coğrafyasında etkisini gereğinden fazla artırmamasına da izin vermemek gerekiyordu. Bu nedenle Prusya'ya

Saksonya'nın az bir kısmı verilmeliydi (Siemann, 2019, s. 429). Meselenin çözümünde Castlereagh'ın tavrı belirleyici oldu. Saksonya'nın tamamı verilmesin, ama azı da verilmesin diyen İngiliz diplomat güç dengesi diplomasisi izleyerek, buranın üçte ikisinin yanı sıra Ren Nehri'nin sol yakasında da bazı toprakların Prusya'ya terkini uygun gördü. Böyle bir Prusya doğuda Rusya'ya, batıda Fransa'ya karşı güçlendirilmiş bir sur işlevi görecekti (Palmer, 1960, s. 416; Dakin, 1977, s. 27; Merriman, 2010, s. 626). Sonun da tüm taraflar Castlereagh'ın önerisine evet dediler. Şimdi Ren'in sol tarafındaki Alman topraklarına sahip olan Prusya'nın yeni pozisyonu aslında beklediğinden de avantajlıydı. Zira bölgenin önemli suyolları ve ticaret ağlarına sahip yeni toprakları, doğuda terk etmek zorunda kaldığı topraklardan çok daha değerliydi (Sked, 1977, s. 118; Jarrett, 2013, s. 129).

Polonya ve Saksonya sorunları aşıldıktan sonra geriye daha az problemler başlıklar kalmıştı. Bunların başında da Avusturya ve Prusya dışında kalan Alman coğrafyasının düzenlenmesi vardı. Napoleon 1806 yılında Kutsal-Roma Germen İmparatorluğu'na son vermiş, kendine bağlı bir Ren Federasyonu kurmuştu. Kongre ne Napoleon'un yaktığı imparatorluğu canlandırma ne de Alman milliyetçilerin birlik çağrılarına kulak verme düşüncesindeydi. Napoleon'un kurduğu düzenin aşağı yukarı muhafaza edilmesini daha uygun buldu (Palmer, 1960, s. 417; Merriman, 2010, s. 629). Buna göre, Alman devletleri Avusturya ve Prusya dahil 38 devletten oluşan gevşek bir konfederasyon altında birleştirildi. Üyeleri bağımsızlarını koruyacaktı. Germen Konfederasyonu adını alan bu kuruluşun başına da bir Germen Diyeti getirildi (Palmer, 1960, s. 417; Potyemkin, 1977, s. 477). Bu düzenleme Metternich'in planıydı ve diğer üyeler de benimsemişti. Plan iki hesaba dayanıyordu. Birincisi, bu kuruluş ona göre Almanların bölünmüşlüğü keskin ve sürekli kılacaktı. Diğer yandan, birbirleriyle dayanışma içinde olarak konfederasyon olası Fransız tehdidi ve saldırganlığına karşı üyelerini koruyabilecekti (Potyemkin, 1977, s. 477; Jarrett, 2013, s. 131-132). Bununla birlikte düzenleme Avusturya-Prusya ikiliğini ve çekişmesini sonlandıracak bir şey de getirmedi. Hatta Metternich aksini düşünse de, bu düzenleme bir anlamda temelini Napoelon'un attığı Alman milli birliğine yönelik bir adımın atılmasından başka bir şey değildi (Merriman, 2010, s. 629).

Almanya'da olduğu gibi milliyetçi motivasyonun yüksek olduğu bir diğer coğrafya İtalya idi. Lakin yerel hisler ve beklentilerin yine görmezden gelindiği yarımadanın geleceğinde de müttefiklerin çıkarları ve jeopolitik öncelikleri belirleyici rol oynadı. Bölge devrim öncesi Avusturya'nın egemenlik sahası olduğu için Metternich'in planı kabul edildi dense daha yerinde olur. Metternich, eskiden olduğu gibi, hem İtalya'da Avusturya'nın nüfuzunu tekrar tesis etmek, hem de Fransa'ya karşı burada yeni bariyerler inşa etmek istedi (Palmer, 1960, s. 417; Jarrett, 2013, s. 134). Nice, Savoie ve Cenova'nın verilmesiyle güçlendirilen Sardinya Krallığı (Piyemonte) Fransa'nın güneyinde kurulan birinci tampondu. Lombardiya, Venedik ve Adriyatik kıyısında İllirya'yı alan Avusturya'nın kuzey İtalya'da kurduğu egemenlik ise ikinci bariyerdi. Böylece Metternich Avusturya Hollandası'nı (Belçika) bırakarak uğradığı zararı İtalya'ya tekrar dönerek telafi etmiş oldu (Merriman, 2010, s. 628; Lefebvre, 2011, s. 536). Orta İtalya'da Napoleon'un son verdiği Papalık Devleti yeniden canlandırıldı. Güneyde Sicilya ve Napoli'de ise İspanyol Bourbonları restore edildi. Düzenlemeyle, İtalya'nın dağınık görünümü de korunmuştu (Palmer, 1960, s. 417; Armaoğlu, 1997, s. 77-78; Rude, 2022, s. 232).

Britanya'ya yakınlığından ötürü İngilizlerin oldukça hassas olduğu Fransa'nın kuzeydoğusu da yeni bir devletle çevrelendi. Avusturya Hollandası olarak bilinen Belçika

Hollanda'ya eklendi ve tarihi Hollanda Devleti Netherlands Krallığı adıyla yeniden canlandırıldı. İngiliz dostu bir Flemenk kralın hükümdarlığında kurulan bu devlet ilerde yine tehdit oluşturabilecek Fransa'nın Benelux bölgesine sarkmasının önünde güçlendirilmiş bir engel olarak Britanya'yı rahatlattı³ (Palmer, 1960, s. 416; Roberts, 2010, s. 472).

Fransa'yı kuşatma siyasetinin bir parçası da İsviçre oldu. Devrimin başlangıç yıllarında tarafsızlığını ilan eden İsviçre oldukça saygı görmüştü. 1798 yılında Fransız orduları tarafından işgal edilen ülke 1813 Leipzig Savaşı'nın ardından Napoleon' un kurduğu düzeni ilga ederek tarafsızlığını restore etmişti. Müttefikler Viyana'da, hem ödüllendirmek hem de Fransa'nın güneydoğusunda da tampon bir devlet inşa etmek amacıyla İsviçrelilere kendi geleceklerini şekillendirme olanağı verdiler. Yeni kantonlar da ekleyerek 22 kantonluk güçlendirilmiş bir İsviçre Federasyonu kuruldu. Üstelik tarafsızlığı onandı ve garanti altına alındı (Jarrett, 2013, s. 26).

Kongre toplanmadan evvel İskandinavya'da da büyük belirsizlik ve karmaşa hakimdi. 700 yıldır İsveç'e ait olan Finlandiya 1808 yılında Ruslar tarafından işgal edilmişti. Norveç'e sahip olan Danimarka uzun süre Fransa'nın müttefiki olmuştu. Hatta 1807'de Fransızların eline geçmemesi için İngilizler Kopenhag'ı bombardıman tabi tutmuşlar ve donanmasına el koymuşlardı. Viyana'da, Finlandiya İsveç'ten alınarak Rusya'ya, karşılığında Norveç Danimarka'dan alınarak İsveç'e verildi. Böylece Danimarka da cezalandırılmış oldu (Jarrett, 2013, s. 139, 141; Rude, 2022, s. 232).

Kıtadaki toprak düzenlemeleri, başka bir deyişle toprak paylaşımı, muzaffer güçlerin çıkarlarını uzlaştırmış, endişelerini yatıştırmıştı. Müttefikler arasında kıtada herhangi bir toprak talebinde bulunmayan tek devlet Britanya idi. İngilizler Avrupa'da daha ziyade devletler arasındaki dengeyle ilgilendi. Lakin denizlerde ve denizaşırı coğrafyalarda durum böyle değildi. Buralardaki egemenliği kırmızı çizgisiydi ve kimseyle paylaşmak istemiyordu. Zaten hakim olduğu yerlerin yanı sıra devrim savaşları boyunca ele geçirdiği denizaşırı noktaları da elinde tutmayı ve bunu tüm güçlere onaylatmayı başardı (Palmer, 1960, s. 413). Britanya bir anlamda, kıta dışındaki dünya liderliğini güçlendirerek Viyana'dan ayrıldı.

Avrupa haritasının yeniden belirlendiği kongrede birtakım ahlaki ve toplumsal meseleler de ele alındı. Bunlardan biri Almanya'da yaşayan Yahudilerin durumuydu. Yahudilere yönelik kısıtlamalar aslında Napoleon tarafından kaldırılmıştı. Grup değil, bireysel haklar tanınmıştı. Viyana'da bu durumun devamına karar verildi. Bu bir ilkti ve bir inancın hakları uluslararası bir konferansta ilk defa görüşülmüştü. Yahudilerin hakları garanti altına alındı (Jarrett, 2013, s. 140-141). Bir diğer konu ise köle ticareti idi. Fransız devrimi koloniler dahil köleliği kaldırmıştı. Kongre, kolonilerde plantasyonlarda köleliğe ihtiyaç duyan İspanya ve Portekiz'in itirazına rağmen köleliği de yasaklama kararı aldı (Jarrett, 2013, s. 144-145).

Kongre neredeyse işini bitirmişti. Geriye sadece varılan uzlaşının yazıya dökülmesi ve nihai imzaya sunulması kalmıştı. Tam bu esnada Napoleon'un sürgünde bulunduğu Elbe'den kaçtığı haberi geldi. Yasal olarak hala imparator olan Napoleon 20 Mart 1815 tarihinde Paris'e girerek yönetimi tekrar eline aldı. 18 Haziran 1815 tarihindeki Waterloo Savaşı hezimetine

³ Hatta, Bitanyalı bir prenses ile Hollanda kraliyet ailesinden birisi arasında evlilik ayarlayarak Hollanda tahtı ile Britanya monarşisi arasında bağ kurmak için Castlereagh bir plan yapmış ancak başarısız olmuştu. Bkz. Merriman, a.g.e., s.628.

kadar sürecek, literatüre “100 gün” olarak geçen son iktidarı başladı. Ancak, onun dönüşü ve savaşın tekrar başlaması kongreyi etkilemedi. Bu süre boyunca çalışmalar devam etti. Hatta Napoleon’un yarattığı son korku ve 1813’ ün muzaffer ordularına bir kez daha ihtiyaç duyulması müttefiklerin elini oldukça güçlendirdi. Napoleon sanki düşmanlarının işini kolaylaştırmak, aralarında bencilce aldıkları kararları meşrulaştırmak için son kez görünmüştü. Fransa’nın bir dizi devletle kuşatılması, dört büyük devlet arasındaki çıkar ve güç dengesi doğrultusunda barışın tesis edilmesi kararlılığını pekiştirdi ve geri kalan görüş ayrılıklarını, küskünlükleri unutmaya zorladı (Kennedy, 1994, s. 162; Merriman, s. 2010, s. 628; Roberts, 2010, s. 433). Çalışmalarına devam eden Viyana Kongresi nihai oturumunu Waterloo’dan birkaç gün önce yaptı ve anlaşma protesto eden İspanya hariç tüm katılımcılar tarafından imzalandı (Jarrett, 2013, s. 149; Potyemkin, 1977, s. 478).

Sonuç

Viyana’dan çıkan anlaşma, 1854-1856 yılları arasındaki Kırım Savaşı’na kadar yaklaşık 40 yıl boyunca ihtilafların savaştan çözülmediği bir barışın temelini attı. Öte yandan, genel ve büyük savaşları engellemesine rağmen, daha ziyade geçmişin sorunlarını çözen, kolektif değil sadece dört devletin çıkarları üzerine Avrupa güçler dengesini inşa eden 1815 barışı, gözettiği bencil, tutarsız ve fırsatçı esaslar itibarıyla gelecekteki birçok sorunun ve çatışmanın da tohumlarını attı.

Evvela belirtmek gerekir ki, kıtanın özgürlüğünü büyük oranda sınırlayan Napoleon politikaları ve uygulamaları üzerinden tasarruf ve kararlarını meşrulaştıran muzaffer güçler özünde ondan çok farklı davranmadılar. Napoleon nasıl Fransa’nın tarihi, kendinin şahsi ihtiraslarını gerçekleştirmek için devrimin özgürlük ve eşitlik ilkelerini istismar etmiş ise, müttefikler de Avrupa’nın tekrar özgürleşmesi ve devletlerarası dengenin restorasyonu adına, emperyal tutkularını tatmin eden, kitlelerin ve toprakların paylaşımını meşrulaştırdılar. Bu açıdan müttefikler kendi içlerinde de özeleştiriye uğradılar. Sir James Mackintosh, Dışişleri Bakanı ve Britanya’nın kongredeki temsilcisi Castlereagh’ın güç dengesi politikasını parlamentoda yaptığı bir konuşmayla şöyle eleştirmiştir: “ Yeni sistem büyük devletlerin çıkarı ve uyumu için küçük devletlerin yok edilmesini doğurdu. Bu bağlamda kongre her anlamda Fransız sistemini örnek almışa benziyor. Farklı olan sadece tek kişilik diktatörlüğün yerini üç kişinin yönettiği bir Avrupa diktatörlüğünün almış olması...” (Dakin, 1977, s. 32). İngiliz siyasetçinin de altını çizdiği gibi, Viyana barışı kıtada Napoleon döneminden olumsuz etkilenmiş olan devletleri ve halkları özgürleştirmiş değildi. Bir kişinin egemenliğinden alınanlar onlara sorulmadan Britanya dışındaki üç büyük gücün yönetimi altına transfer edildi sadece. Öte yandan, milli duyarlılık ve taleplere saygı göstermeyen kongrenin halk egemenliği fikrini değil monarşilerin kutsal haklarını gözettiği düşüncesi de gerçeği çok yansıtmıyordu. Geleneksel meşruiyet ilkesi daha ziyade daha evvelce açıklanan sebeplerle Fransa’da Bourbonlara uygulandı. Oysa Batı Almanya’da, Polonya’da, Saksonya’da, Norveç’te, Avusturya Hollandası’nda ve Kuzey İtalya’da uygulamadılar, hiç de düşünmediler (Seaman, 1955, s. 2). Bu bağlamda karar vericilerin, ne çok tutucu, ne çok revizyonist ne de belli bir ilke takip ettikleri söylenebilirdi. Politikalarına yön veren temel güdü fırsatçı ve pragmatik denge arayışıydı. Yaptıkları birinin bir diğerinden fazlasını almamasını garanti eden tarihi çıkarların tatmin edildiği karşılıklı bir uzlaşıydı (Dakin, 1977, s. 33; Jarrett, 2013, s. 150-153).

Diğer yandan, büyük güçlerin çıkarlarını uzlaştıran bir güçler dengesinin kıtaya barış getireceğini savunan Viyana ruhu kendi bağlamında da sorunluydu. 1815' in karar vericilerinin devrime kadar birbiriyle tarihsel rekabet içinde olan devletler olduğu gerçeği düşünüldüğünde, söz konusu tez Avrupa'da barışa yönelik öncelikli tehdidin görmezden gelinen küçük devletler değil, çıkar çatışması yaşayan aynı büyük güçler olduğu gerçeğini de ortaya koymaktaydı. Öte yandan, gücü elinde bulunduranın kararları aldığı bir sistemi yasalaştırarak, bir anlamda zayıfların aleyhine güç kullanmanın önünü açan, kapsayıcı değil, ötekileştirici ve dışlayıcı bir anlayışı da meşrulaştırmış olmaktadır.

Sadece dört büyük devletin tahkim edilen gücü ve kıtanın diğer devletlerinin zayıflatılması üzerine inşa edilmesi gerçeği bir yana, Viyana düzenine yönelik bir başka eleştiri tesis edilen güç dengesinin adaletli olmadığına dairdir. En dikkat çekici yorum, bir bakıma kendi yöneticilerini de eleştiren Ruslardan gelmiştir. Onlara göre 1815 kararları Fransa'nın yanında kıtada Rusya'yı da kontrol altına alan Büyük Britanya'yı yüzyılın geri kalanında dünyada rakipsiz bırakan bir düzenlemeydi (Bridge, 1977, s. 36). Sonucun buraya varacağını bir Rus generali daha 1812 yılında öngörmüştü. Napoleon'un başarısız Rusya macerasının ardından ordusuyla batıya doğru ilerleme emri verilen General Kutusov isteksiz ve endişeliydi. Generale göre Napoeon'un tamamen tasfiye edilmesi akıllıca değildi. Zira onun yerini Rusya veya bir başka Avrupalı devlet değil, zaten denizlerin hakimi olan Britanya alacaktı ki onun egemenliği daha çekilmez olurdu. Her şey olup bittiğinde bu sonucun artık kaçınılmaz olduğunu gören bir başka Rus general de aşırı gururu ve uzlaşmaz tavrından ötürü bunda katkısı olduğunu düşündüğü Napoleon' u da suçlamış, kızgınlığını şöyle ifade etmişti: “ Büyük Britanya herkesten çok bu alçağa borçludur. Çünkü onun yarattığı olaylar sayesinde Britanya'nın büyüklüğü ve zenginliği çok artmıştır (Kennedy, 1994, s. 164-165). Gerçekte öyle de olmuştu. Britanya temsilcisi Castlereagh'ın yücelttiği devletlerarası denge kıtadaki toprak düzenlemesi için geçerli olmuş, denizler ve denizaşırı coğrafyalarda söz konusu olmamıştı. Britanya, kongrede denizlerdeki tekelinin tartışmaya açılmasına dahi izin vermemiş, üstelik bu egemenliğini diğer devletlere de kabul ettirmişti. Bu denizaşırı üstünlük ve büyüme ona diğer devletlerin hiç birinin sahip olmadığı, II. Dünya Savaşı'na kadar devam edecek bir zenginlik kaynağına ulaşmasını sağladı.

Viyana düzenlemesine karşı en büyük ve anlaşılır tepki elbette Fransızlara aitti. Kongre, Fransa'yı da büyük güç olarak kabul etmiş olsa da, Fransızlar bunu çok ta değerli bulmadılar. Öncelikle, Ruslar gibi onlar da düzenlemenin hiç adil olmadığı görüşündeydiler. Fransa devrim öncesi sınırlarına çekilmek zorunda bırakılırken, müttefikler Napoleon'un yenilgisini kendi topraklarını genişletmek için bir fırsat olarak değerlendirmişlerdi. Öte yandan, muzaffer devletler Fransa'nın etrafını güçlü ve düşman devletlerle kuşatarak mahkum etmişler, onurunu kırmışlardı. Onlar için yeni düzen Fransa karşıtı silahlı ve bencil bir barıştı. Bu düşünceler 1815 sonrası Fransız dış politikasının ana damarı olacak, Fransız hükümetler gelecekte hep revizyonist bir siyaset izleyeceklerdi (Bridge, 1977, s. 34; Bullen, 1977 (2), s. 124-125, 130).

Özetlenecek olursa, sadece muzaffer dört devletin tarihsel ve güncel çıkarlarını gözetken, tüm kıtanın efendileri kılan, küçük devletleri ve özgürlükleri ikinci defa ellerinden alınan halkların ulusal haklarını ve yaygın milli beklentilerini görmezden gelen 1815 düzenlemesi dört müttefik devlet arası bir uyum ve barış getirdi ama kitleler için söz konusu değildi. Napoleon mirasını çözmek için toplanan kongre, bu yönüyle yeni çatışmaların ve sorunların tohumlarını ekerek gelecek kuşaklara çözülmesi gereken yeni bir miras bırakmış oldu.

Kaynakça

- Ahmet Cevdet Paşa. (1994). *Tarih-i Cevdet*, 5, Üçdal Neşriyat, İstanbul.
- ANDERSON, M. Smith. (2001). *Doğu Sorunu 1774-1923*, (Çev. İdil Eser), YKY, İstanbul.
- ARMAOĞLU, Fahir. (1997). *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, TTK, Ankara.
- BARTLETT, Christopher. (1997). Britain and the European Balance, 1815-1848, *Europe's Balance of Power 1815-1848*, (Edited by Alan Sked), the Mcmillian Press, London, s. 145-163.
- BEST, Antony, Jussi M.Hanhimaki. (2012). *20. Yüzyılın Uluslararası Tarihi*, (Çev. Taciser Ulaş Belge), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- BULLEN, Roger. (1977). The Great Powers and the Iberian Peninsula, 1815-1848, *Europe's Balance of Power 1815-1848*, (Edited by Alan Sked), the Mcmillian Press, London, s. 54-78.
- BULLEN, Roger. (1977). France and Europe, 1815-1848, the Problems of Defeat and Recovery, *Europe's Balance of Power 1815-1848*, (Edited by Alan Sked), the Mcmillian Press, London, s. 122-144.
- BRIDGE, Roy. (1977). Allied Diplomacy in Peacetime: The Failure of Congress System, 1815-1823, *Europe's Balance of Power 1815-1848*, (Edited by Alan Sked), the Mcmillian Press, London, s. 34-53.
- DAKIN, Douglas. (1977). The Congress of Vienna, 1814-1815 and its Antecedents, *Europe's Balance of Power 1815-1848*, (Edited by Alan Sked), the Mcmillian Press, London, s. 14-34.
- DAVIES, Norman. (2011). *Avrupa Tarihi*, (Çev. Burcu Çığman-Elif Topçugil), İmge, Ankara.
- JARRETT, Mark. (2013). *The Congress of Vienna and its Legacy, War and Great Powre Diplomacy after Napoleon*, I. B. TAURIS, New York.
- KENNEDY, Paul. (1994). *Büyük Güçlerin Yükselişi ve Çöküşleri*, (Çev. Birtane Karanakçı), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- LEFEBVRE, G. (2011). *Napoleon*, Routledge, New York.
- LERNER, M. B. (1993). *Western Civilizations*, W.W. Norton @ Company, New York.
- LOVEN, David, Lucy Riall. (2000). Restoration Government and the Legacy of Napoleon, *Napoleon's Legacy: Problems of Governmet in Restoration Europe*, (Edited by David Loven and Lucy Riall), New York, s.1-29.
- MERRIMAN, John. (2010). *Rönesans'tan Bugüne Modern Avrupa Tarihi*, (Çev. Şükrü Alpakut), Say Yayınları, İstanbul.
- PALMER, R. R. (1960). *A History of the Modern World*, Alfred A. Knopf, New York.
- POTYEMKIN, Vladimir. (1977). *Uluslararası İlişkiler Tarihi*, I, (Çev. Attila Tokatlı), May Yayınları, İstanbul.

- ROBERTS, J. M. (2010). *Avrupa Tarihi*, (Çev. Fethi Aytuna), İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- RUDE, George. (2022). *Fransız Devrimi*, (Çev. Ali İhsan Dalgıç), İletişim, İstanbul.
- SEAMANN, I. C. B. (1955). *From Vienna to Versailles*, Methaew @ Co, New York.
- SEDIVY, Miroslaw. (2013). *Metternich, the Great Powers and the Eastern Question*, University of West Bohemia, Pilsen.
- SIEMANN, Wolfram. (2019). *Metternich, Strategist and Visionary*, Harward University Press, London.
- SKED, Alan. (1977). *The Metternich System, 1815-1848, Europe's Balance of Power 1815-1848*, (Edited by Alan Sked), the Mcmillian Press, London, s. 98-121.

Yunanistan Başbakanı Venizelos'un Türkiye Ziyaretinin Basındaki Yansımaları

İsmail Efe¹

Mehmet Korkud Aydın²

DOI: 10.5281/zenodo.14585273

Öz

Bağımsızlığını kazandıktan sonra "Megali İdea" hedefini gerçekleştirmek amacıyla, sürekli Osmanlı'dan toprak kazanma anlayışı içinde hareket eden Yunanistan, Osmanlıya karşı saldırgan bir siyaset takip etmiştir. Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra, İngilizlerin desteğiyle 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'i işgal eden Yunanlılar, kısa bir süre içinde işgal alanlarını genişletmişlerdir. Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğinde yürütölen Türk Kurtuluş Savaşı'nda Türk Ordusu karşısında büyük bir hezimet yaşayan Yunan ordusu, Anadolu'dan atılmıştır. Yunanlıların Anadolu macerası Türk-Yunan münasebetlerinde derin yaralar açmıştır. Lozan Anlaşması Türkiye ile Yunanistan arasında barış ortamını tesis etmişse de, iki öлке arasında güvenin tesisi çok kolay olmamıştır. Atatürk, ölkeler arası münasebetlerde tarihi düşmanlıkların terk edilmesi ve barışın tesis edilmesi prensibini benimseyip her türlü cesur adımı atmıştır. Türk-Yunan münasebetleri de bunun en çarpıcı örneği olmuştur. 1928 yılında seçimleri kazanıp iktidara gelen Venizelos'ta, Anadolu macerasından gerekli dersleri çıkarmış, ölkesindeki karşı çıkışlara rağmen, Türkiye ile dostluk münasebetleri kurma cesaretini göstermiştir. 27-31 Ekim 1930 tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Ankara'da bir dizi anlaşmanın imzalandığı bu ziyaret, iki öлке arasındaki birçok sorunun çözölmelerini sağlamakla kalmamış, dostluk ve işbirliğinin gelişmesine de büyük katkısı olmuştur. Türkiye ile Yunanistan arasında oluşan dostluk ve işbirliği Balkan Antantının kuruluşuna giden yolda önemli bir adım olmuştur. Balkan Antantı görüşmelerinin yapıldığı

¹Doç. Dr. Kırıkkale Üniversitesi, AİİT Bölümü. efe5772@gmail.com. ORCID: 0000-0002-8958-6604

²Doç. Dr. Kırıkkale Üniversitesi, AİİT Bölümü. korkudaydin@hotmail.com ORCID: 0000-0003-1645-7825

sırada iktidardan düşmüş olmasına rağmen katkı vermek üzere İstanbul'a gelen Venizelos'un, anlaşmanın imzalanmasından kısa bir süre önce Atatürk'ü Nobel Barış Ödülü'ne aday göstermiş olması, iki ülke arasındaki dostluğun geldiği noktayı göstermesi bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Yunanistan, Atatürk, Venizelos, Dostluk ve İşbirliği

Press Coverage of Greece Prime Minister Venizelos' Visit to Turkey

Abstract

After gaining its independence, in order to realise its 'Megali Idea' goal, Greece, which constantly acted with the understanding of gaining territory from the Ottoman Empire, pursued an aggressive policy against the Ottoman Empire. After the signing of the Armistice of Mondros, the Greeks, who occupied Izmir on 15 May 1919 with the support of the British, expanded their occupation areas in a short time. The Greek army, which suffered a great defeat against the Turkish Army in the Turkish War of Independence led by Mustafa Kemal Pasha, was expelled from Anatolia. The Greek adventure in Anatolia caused deep wounds in Turkish-Greek relations. Although the Treaty of Lausanne established an atmosphere of peace between Turkey and Greece, it was not easy to establish trust between the two countries. Atatürk adopted the principle of abandoning historical enmities and establishing peace in relations between countries and took all kinds of courageous steps. Turkish-Greek relations have been the most striking example of this. In 1928, Venizelos, who won the elections and came to power, learnt the necessary lessons from the Anatolian adventure, and despite the opposition in his country, he showed the courage to establish friendly relations with Turkey. He visited Turkey between 27-31 October 1930. This visit, during which a number of agreements were signed in Ankara, not only led to the resolution of many problems between the two countries, but also contributed greatly to the development of friendship and co-operation. The friendship and cooperation between Turkey and Greece was an important step towards the establishment of the Balkan Treaty. The fact that Venizelos, who had come to Istanbul to contribute to the Balkan Treaty negotiations despite his fall from power, nominated Atatürk for the Nobel Peace Prize shortly before the signing of the treaty is important in terms of showing the point of friendship between the two countries.

Keywords: Turkey, Greece, Atatürk, Venizelos, Friendship and Co-operation.

Extended Abstract

Atatürk's genius is recognized and admired worldwide. This is because, in addressing international issues, Atatürk consistently favored peaceful solutions. As both a soldier and a statesman, he was keenly aware of the devastating consequences of war and stressed the necessity of avoiding conflict wherever possible. He went so far as to declare that any war not compelled by necessity is tantamount to murder. A review of Turkish foreign policy during Atatürk's era reveals clear traces of this principle. Atatürk approached international relations with a commitment to peace, encapsulated in his famous dictum, "Peace at home, peace in the world." Shaping Turkey's foreign policy around this principle, he also led efforts to establish regional security alliances.

Atatürk demonstrated bold leadership in abandoning historical animosities between nations and striving for peace under the most challenging conditions. One of the most striking examples of this is the relationship between Turkey and Greece. The events in Anatolia following World War I might have suggested that cooperation between Turkey and Greece on the international stage was impossible. This perception stemmed from the prolonged and bloody war in Western Anatolia, which ended with a decisive Turkish victory. In the years following this victory, relations between the two countries were shaped by the conflict in Anatolia. Furthermore, a population exchange took place between the two nations. However, this state of affairs was short-lived, as global developments compelled the two countries to draw closer in foreign policy.

The conditions that emerged after World War I indicated that the world was on the brink of another war. In this context, practical steps were needed to secure Turkey's safety. Guided by Atatürk's realistic foreign policy, the Turks did not hesitate to establish peace and build friendly relations with the Greeks, with whom they had fought fierce battles. It is evident that Greek Prime Minister Venizelos displayed similar courage. After winning the elections in 1928 and coming to power, Venizelos drew lessons from the recent past, including the War of Independence led by Atatürk, during which Greece had pursued the dream of creating a Greater Greece and positioned itself as an enemy. Despite opposition from political factions in his country, Venizelos did not waver in his attempts to establish friendly relations with Turkey. His visit to Turkey from October 27–31, 1930, left him highly pleased with the warm reception he received. Agreements signed in Ankara during this visit resolved many significant issues between the two countries. This visit greatly contributed to the rapprochement and development of friendly relations between Turkey and Greece.

Thanks to the bold initiatives of Turkish President Atatürk and Greek Prime Minister Venizelos, the efforts to establish friendly relations between the two countries that began in 1930 ultimately succeeded, leading to an alliance. The progress in Turkish-Greek relations also had a positive impact on other Balkan countries, encouraging them to seek similar collaborations. The understanding of fostering friendship and cooperation between Turkey and Greece soon laid the groundwork for the establishment of the Balkan Pact. Even after stepping down from power in 1933, Venizelos continued to support strengthening and consolidating the friendship between Turkey and Greece. During the Balkan Pact negotiations, Venizelos visited Istanbul to meet with Atatürk and contribute to the process. He even nominated Atatürk for the Nobel Peace Prize shortly before the signing of the Balkan Pact.

The friendship between Turkey and Greece, established through the efforts of Atatürk and Venizelos, endured until the 1950s. However, events in Cyprus in the 1950s led to the deterioration of relations between the two countries. Greek Cypriots engaged in massacres

against the Turks, and Greece supported the Greek Cypriots in this endeavor. This situation caused Turkey and Greece to clash once again in the international arena and led to the breakdown of their bilateral relations.

Giriş

Yunanistan, bağımsızlığını kazandıktan sonra Osmanlıdan yeni topraklar kazanma anlayışı içinde olmuştur. Yunan devlet adamları büyük Yunanistan'ı "Megali İdea" kurma hayali nedeniyle, Osmanlıya karşı saldırgan bir siyaset takip etmişlerdir (Sarıay ve Sömbül, 1999, s. 55-56). Birinci Dünya Harbi'nde İtilaf Devletleri safında yer alan Osmanlı Devleti müttefikleriyle birlikte savaşı kaybetmiştir. Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra Türklerle yapılacak barışın şartlarını görüşmek üzere 1919 yılı Ocak ayında Paris'te toplanan barış konferansına müracaatta bulunan Yunanistan, Osmanlı coğrafyası üzerinde toprak talebinde bulunmuştur. Yunanistan'ın bu talebini olumlu karşılayan İngiltere, İzmir ve havalisinin -daha önce gizli paylaşım anlaşmalarında İtalyanlara vadetmiş olmalarına rağmen- Yunanlılara verileceğini açıklamıştır (Turan, 2006, s.12-14). İtilaf Devletleri'nin onayını ve desteğini alan Yunanlılar, 15 Mayıs 1919 tarihinde araya asker çıkartarak İzmir'i işgale başlamışlardır. Kısa bir süre içinde işgal alanlarını genişleten Yunanlılar, işgalleri altına aldıkları yerlerde yaşayan Türklere karşı her türlü insanlık dışı uygulamalar ve katliamlar yapmışlardır (Çakmak, 2007, s.116-126). Ancak, Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğinde yürütülen Türk Kurtuluş Savaşı'nda Türk Ordusu karşısında büyük bir hezimet yaşayan Yunan ordusu Anadolu'dan atılmış, Anadolu üzerinde kurdukları hayalleri de sonuçsuz bırakılmıştır.

Yunanlıların Anadolu macerası Türk-Yunan münasebetlerinde derin yaralar açmıştır. Yunanlıların Anadolu'dan atılması ile sonuçlanan Milli Mücadele sonunda imzalanan Lozan Anlaşması Türkiye ile Yunanistan arasında barış ortamını tesis etmiş olmasına rağmen, iki ülke arasında güvenin tesisi için uzun bir müddet daha beklemek zorunda kalınmıştır (Çakmak, 2008, s.93). Lozan'dan sonraki dönemde de iki ülke arasında zaman zaman ciddi gerilimler yaşanmıştır. Gerilimlerin yaşandığı sıralarda Atatürk, iki ülke münasebetlerine zarar verebilecek bir söylemde bulunmamaya özen göstermiş, hatta ilişkilerin normalleşmesi için çaba sarf etmiştir (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 1997, s.280). Atatürk'ün idaresindeki Türkiye'nin bu barışçı tavrı uzun bir süre, 1928 yılına kadar Yunanlı yöneticiler tarafından olumlu bir karşılık bulmamıştır. Ancak 1928 yılında yapılan seçimleri kazanan Venizelos'un yönetimi ele almasıyla Türkiye'ye karşı takip edilen saldırgan siyaset tarzından vazgeçilmesi, barışçı bir dış politika anlayışının benimsenmesiyle farklı bir noktaya evrilmiştir (Esmer, 1953, s.58). 1928 seçimlerinde Yunan halkından aldığı büyük destekle Türkiye ile dostluk

münasebetleri tesis etmek üzere harekete geçen Venizelos, Başbakan İsmet Paşa'ya Türkiye'nin 1928 yılında kutlanan 30 Ağustos Zafer Bayramı'nı tebrik eden bir mektup göndermiştir. Bu mektubunda, megalı idea siyasetinden vazgeçtiğini, Türk-Yunan münasebetlerini düzeltme ve geliştirme arzusunda olduğunu ifade etmiştir (Demirözü, 2007, s.75). Venizelos'un takip ettiği yapıcı siyasetin, dünyada yaşanan 1929 ekonomik buhranı gibi, İtalya'nın Akdeniz bölgesinde sebep olduğu tehditler gibi gelişmelerin iki ülke arasında yeni bir sayfanın açılmasında etkili olduğu söylenebilir (Halaçoğlu, 2001, s.30-31).

Atatürk, bu dönemde Türkiye için İtalya'nın Balkanlar üzerinden gelebilecek ciddi bir tehdit olduğunu görmüş, bölgede Bulgaristan'ın da İtalya ile birlikte hareket edebileceğinden endişe ettiğinden Balkanlarda barışın tesisi amacıyla Yunanistan'la münasebetlerin geliştirilmesine ehemmiyet vermiştir (Soysal, 1985, s.112). Atatürk'ün Yunanistan'la ilgili olumlu politik tavrı Türk dış politikasına da yansımıştır. Bunun bir göstergesi olarak Atina'da bulunan Türk büyükelçisi Enis Akaygen'in 1930 yılı 25 Mart'ında Yunanistan milli bayramı kutlamalarına katılması Türk-Yunan münasebetlerinin normalleşmesine ivme kazandırmıştır (Tulça, 2003, s.35-37). İki ülke arasında yaşanan olumlu gelişmelerin sonucunda 10 Haziran 1930 tarihinde imzalanan Ankara Sözleşmesi ile mübadele meselesindeki problemler çözülmüştür. Bu meselenin dostane bir biçimde çözülmesi, Türkiye ile Yunanistan arasındaki diğer meselelerin çözülmesine de katkı sağlamıştır (Armaoğlu, 1983, s.326; Akşin, 1991, s.254). Ankara Sözleşmesi'nin imzalanmasından sonra Başbakan İsmet İnönü Yunanistan Başbakanı Venizelos'u Türkiye'ye davet etmiştir. İnönü'nün davetine olumlu cevap veren Venizelos 1930 yılında 27-31 Ekim tarihleri arasında Türkiye'ye resmi ziyaret gerçekleştirmiştir. Bu ziyaret Türk-Yunan dostluğu açısından önemli tarihi bir başlangıç olmuştur (İnönü, 2006, s.500; Gürel, 1993, s.41).

Venizelos'un Ziyareti Öncesinde Basına Yansıyanlar

Türk-Yunan münasebetlerinde yaşanan olumlu hava iki ülkeyi birbirine yaklaştırmış, böyle bir ortamda ilk defa 12 Ekim 1930 tarihinde Vakit Gazetesi'nde Yunan Başbakanı Venizelos'un 22 Ekim'de Ankara'ya geleceği haberi yer almıştı. Haberde, Venizelos'un 21 Ekim 1930 tarihinde Helli Kruvazörü ile İstanbul'a geleceği, oradan da özel bir trenle Ankara'ya hareket edeceği bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca, Venizelos'un Ankara'da bulunacağı ilk günün ziyaretlerle geçeceği, akşam şerefine bir ziyafet verileceği, Ankara'da bulunduğu sırada iki ülke arasında bir dostluk anlaşmasının imzalanmasının da muhtemel olduğu ifade edilmiştir (Vakit, 12 Teşrinievvel 1930, s.1).

Yunanistan Başbakanı Venizelos'un 22 Ekim tarihinde Ankara'da olacağı haberinden kısa bir süre sonra, 21 Ekim 1930'da Cumhuriyet Gazetesi'nde Venizelos'un Türkiye ziyaretini 30 Ekim'e ertelediği haberi yer almıştır. Erteleme gerekçesi olarak ta, Macaristan Başbakanı ile karşılaşmak istemediği, o nedenle ziyaretini O'nun Ankara'da olduğu zamana denk getirmekten kaçındığı şeklinde açıklanmıştır. Ayrıca erteleme gerekçeleri arasında İstanbul merkezli bazı Türk gazetelerinin Rum ekalliyeti ve Rum din adamları ile ilgili incitici yayınlarının Yunanistan kamuoyunda olumsuz bir hava oluşturması ifade edilmiştir. Bu olumsuz hava nedeniyle bazı Yunan politikacıların Venizelos'u ziyaret ederek kendisine, Ankara seyahatinin yapılmamasını ya da daha uygun şartların olduğu bir tarihe ertelenmesini tavsiye etmelerinin etkili olduğu söylenmiştir.

Atina gazeteleri, İstanbul gazetelerinin menfi yayınlarının Atina'da Balkan Konferansı ve atletizm yarışları esnasında oluşan dostane havanın hemen arkasından yapılmış olmasının kendilerinde daha derin bir üzüntüye sebep olduğunu beyan etmişlerdir. Yunanistan Dışişleri Bakanı Mihalakopulos da Türkiye'de yapılmakta olan belediye seçimleri nedeniyle bazı Türk gazetelerinin Rumlara karşı saldırgan bir tavır takındıklarını ve bu durumdan memnun olmadıklarını söylemiştir (Cumhuriyet, 21 Teşrinievvel 1930, s.1). Mihalakopulos, bu olumsuz tavrın bütün Türk matbuatına teşmil edilmemesi gerektiğini, İstanbul gazetelerinden yalnız ikisinin bir müddetten beri ekalliyetlerle ilgili olumsuz yayınlar yaptığını söylemiştir. Yunanistan Dışişleri Bakanı, Türk-Yunan münasebetinin pek dostane bir şekilde devam etmekte olduğunu, Başbakan Venizelos'un çok yakın bir tarihte Ankara'yı ziyaret edeceğini ve bazı Türk gazetecilerinin Yunan aleyhtarı yayınlarından kaynaklanan endişelerin de kendiliğinden ortadan kalkacağını beyan etmiştir (Cumhuriyet, 21 Teşrinievvel 1930, s.3).

Venizelos'un Ankara seyahatinin erteleneceğine dair çıkan haberler üzerine Türkiye'nin Atina Büyükelçisi Enis Bey, seyahatin hakikaten 30 Kasım tarihine ertelenip ertelenmediğini öğrenmek üzere Yunan Dışişleri Bakanı Mihalakopulos'u ziyaret etmiştir. Türk büyükelçisi Enis Bey Ankara'da yürütülmekte olan ticaret, ikamet ve konsolosluk müzakerelerinin 25 Ekim'e kadar sonuçlanması halinde Venizelos'un seyahatini ertelemesi için hiçbir sebebin kalmayacağını ifade etmiştir. Enis Bey'in Yunan Dışişleri Bakanlığına gerçekleştirdiği ziyaret sırasında Ankara'da yürütülen Türk-Yunan müzakerelerinin sorunsuz bir şekilde ilerlemekte olduğu hakkında verdiği malumattan sonra, Yunan Dışişleri Bakanı Venizelos'la görüşmüştür. Bu görüşmeden sonra Venizelos'un ayın 25'ine kadar müzakereler sonuçlanacak ümidiyle Ankara'ya gitmek üzere Atina'dan hareket etmeye karar verdiğini ifade etmiştir. Ayrıca

Venizelos'un Ankara'da olacağı gününün Türkiye'de cumhuriyetin ilanına tekabül ettiği ve bu nedenle de memnun edici bir tesadüf olduğunu söylemiştir (Cumhuriyet, 22 Teşrinievvel 1930, s.1).

22 Ekim 1930 Çarşamba gün ki Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, Türkiye'nin Atina büyükelçisinin 21 Ekim'de Yunanistan Dışişleri Bakanı Mihalakopulos ile görüştüğünü, bu görüşmede Venizelos'un Türkiye'yi ziyaret etmek üzere 25 Ekim Cumartesi günü Atina'dan hareket edeceğini, Pazar günü akşamüzeri Haydarpaşa Garı'na ulaşacağını bildirmiştir. Haydarpaşa'dan özel bir trenle Ankara'ya hareket edeceği haberini okuyucularına duyurmuştur. Ziyarete Venizelos ve Dışişleri Bakanı'nın eşleri ile birlikte bulunacakları, heyete dışişleri mensuplarının da dahil olduğu ifade edilmiştir. Pazartesi sabahı Ankara'ya ulaşacak olan Venizelos'un Başbakan İsmet Paşa ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Bey tarafından karşılanacağı söylenmiştir (Hâkimiyet-i Milliye, 22 Teşrinievvel 1930, s.1). Yunan Başbakanı Venizelos'un 27 Ekim günü Ankara'ya ulaşacağı, seyahatini tehir ettiğine dair Ankara'da herhangi bir bilginin bulunmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca Macar Başbakanı Kont Betlen'inde 28 Ekim tarihinde Ankara'da olacağı, her iki başbakanın Ankara'da üçer gün kalacakları Teşrifat Umum Müdürlüğü programında yer almıştır (Cumhuriyet, 22 Teşrinievvel 1930, s.4).

Türkiye'nin Atina Büyükelçisi Enis Bey, Yunan Hükümeti'nin Türk başkentinde ele alınacak meseleler hakkında ayrı ayrı dosyalar hazırlanması için sorumlu makamlara emir verildiğini bildirmiştir. Ayrıca, Yunan heyetinin seyahati için tahsis edilen Helli Kruvazörünün de Pire Limanı'nda hazır bulunmasının emredildiği bilgisini vermiştir. Venizelos'un heyetinde Atina gazetecilerinin ve bu ziyarete büyük ehemmiyet veren Avrupa gazeteleri muhabirlerinin yer alacağı bilgisi Enis Bey tarafından verilmiştir. Venizelos'un İstanbul'dan geçmek istemediği için Haydarpaşa Limanı'nı kullanmak istemediği, daha başka bir yerden karaya çıkmayı arzu ettiğine dair talebi Ankara'ya bildiren Enis Bey'in Ankara'nın bu talebe dair cevabını beklediği haberi, 23 Ekim tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde yer almıştır (Cumhuriyet, 23 Teşrinievvel 1930, s.1).

Gazetelere bakıldığında ziyarete dair farklı haberlerin yer aldığı, ya henüz kesinleşmiş bir noktaya gelinemediği, yâda bir kargaşa durumunun olduğu intibaa oluşmaktadır. Venizelos'un İstanbul'dan geçmek istemediği için Haydarpaşa Limanı'nı kullanmak istemediği, başka bir yerden karaya çıkmak istediği haberinin yer aldığı 23 Ekim tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin "Venizelos'un Seyahati" başlıklı bir başka haberinde, seyahatin güzergâhı ve tarihiyle ilgili

kesin bilgiler yer almaktadır. Haberde, Venizelos'un Haydarpaşa'ya çıkacağı, Ankara'ya Haydarpaşa güzergâhını kullanarak gideceği bilgisi yer almıştır. Haberin devamında ise Yunan Başbakanı Venizelos ve heyetinin Haydarpaşa'da Dışişleri İkinci Dairesi Şube Müdürü Nizamettin Bey ile Özel Kalem Müdürü Aziz Bey tarafından karşılanacağı bilgisi verilmiştir. Aynı haberde, Yunanistan'ın Ankara Büyükelçisi'nin Türk Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Bey'le yaptığı görüşme hakkında Yunan Dışişleri Bakanlığına telgrafla bilgi verdiği konu edilmiştir. Çok samimi bir ortamda gerçekleşen görüşme sırasında Tevfik Rüştü Bey'in sorunun çok kısa bir süre içerisinde çözüleceğinden emin olduğunu söylediğini beyan etmiştir. Telgrafın alınmasından sonra Venizelos'un başkanlığında bir araya gelen Yunan Dışişleri, maliye ve ziraat nazırları Türkiye'nin gümrük rüsumu hakkındaki tekliflerini tetkik etmişlerdir. Venizelos'un başkanlığında gerçekleşen toplantıda, Yunanistan'ın Ankara Büyükelçisine verilecek kesin talimatın tespit edileceği beyan edilmiştir. İtilafın kesin olarak çözülmesi halinde Venizelos'un Cumartesi günü, Ankara'ya gitmek üzere hareket edeceği, itilafın çözüldüğüne dair Cumartesi gününe kadar Atina'ya haber gelmediği takdirde Venizelos'un hareketini Pazartesi'ye erteleyeceği ifade edilmiştir (Cumhuriyet, 23 Teşrinievvel 1930, s.3).

25 Ekim tarihli Son Posta Gazetesi Venizelos'un ziyarete ile ilgili haberinde, Yunan Başbakanının Türk toprağını ayak basmadan evvel iki ülke arasında tek bir pürüzlü mesele kalmamasını istediğini, fakat ticaret ve ikamet mukavelelerinin imzalanmadığını yazmaktadır. Ankara'dan gelen haberlerin bu iki mukavelenin imzalanmasının bir gün değil bir saatlik mesele olduğunun anlaşıldığını, şayet alınan bilgiler çerçevesinde mukavelelerin parafe edildiği bildirilecek olursa Venizelos yarın akşam hareket edecek, aksi halde müzakerenin bitmesini bekleyecek denilmektedir. Bu durumda Venizelos'un pazartesi akşamı Yunanistan'dan hareket edeceği ifade edilmektedir (Son Posta, 25 Teşrinievvel 1930, s.1). Vakit Gazetesi'nin Yunan basınına dayanarak verdiği haberde, ziyaretin bir iki gün geçmesi ihtimalinden bahsetmektedir. Yunan Dışişleri, maliye ve ticaret bakanlarının Venizelos'un başkanlığında toplanarak, ticaret mukavelesindeki Türkiye tarafından gümrük tarifelerinde icrası talep edilen tadilatı tetkik etmiş ve aldıkları kararı Yunanistan'ın Akara Büyükelçisine bildirmişlerdir. Yunanistan'ın birçok noktada Türk Hükümetinin teklifini kabul etmiş olması hasebiyle Türkiye'nin de gümrük tarifelerindeki tadilatta ısrar etmeyeceğinin düşünüldüğü beyan edilmiştir. Yunan Mahfili Gazetesi Cumartesi gününe kadar ticaret mukavelesi imzalanmayacak olursa Venizelos Ankara seyahatini bir iki gün tehir edeceğini yazmıştır. Bu söylentiler üzerine, Türk Büyükelçisi Enis Bey'in Yunanistan Dışişleri Bakanını ziyaret ederek ticaret anlaşması meselesinde taraflar

arasında bir sorun olmadığını söyleyerek, Venizelos'un ziyaretinin ertelenmesinin doğru olmadığını izah edeceği ifade edilmiştir (Vakit, 25 Teşrinievvel 1930, s.2).

Venizelos'un İstanbul'da Verdiği İlk Beyanatlara

Ziyaretin ertelenip ertelenmeyeceği tartışmaları yaşanırken Yunanistan Başbakanı Venizelos, heyeti ve maiyeti Elli Kruvazörü ile 27 Ekim 1930'da Türkiye'ye geldi. Kruvazör, Marmara'da kendisini karşılayan Peyki Şevket, Berki Satvet ve Samsun torpidolarımızla birlikte saat 4'ü çeyrek geçe liman açıklarında göründüler. Yunan kruvazörü İstanbul'u top atışıyla selamlamış, İstanbul'dan aynı şekilde karşılık verilmiştir. Venizelos'un mihmandarlığına Dışişleri Bakanlığı Özel Kalem Müdürü Kemal Aziz, şube müdürü Nizamettin beyler ile Deniz Yüzbaşı Recep Bey görevlendirildi. Görevlendirilmiş olan heyet, Elli Kruvazörüne giderek Venizelos'u karşıladılar (Hâkimiyet-i Milliye, 27 Teşrinievvel 1930, s.1). Karşılama sırasında Venizelos hararetle teşekkürlerle mukabele de bulundu, müteakiben Elli kruvazörü torpidolarla birlikte Haydarpaşa dalga kıranı yanında bulunan Mecidiye'nin yanına demir atmıştır. Bütün gemiler Türk ve Yunan bayraklarıyla donatılmıştı mütemadiyen toplar atılıyordu. Haydarpaşa istasyonu da Türk ve Yunan bayraklarıyla süslenmişti. Venizelos'u görmek isteyen çok sayıda insan Haydarpaşa Rıhtımına toplanmıştı. Zabıta burada intizamı muhafaza için icap eden tedbirleri almıştı. Venizelos rıhtımda vali ve belediye reisi Atina sefirimiz Enis Bey ve daha bazı zevat tarafından karşılanmak üzere bekleniyordu. Saat 4.30'da Venizelos, eşi, maiyeti, erkânı ve mihmandarları ile birlikte Elli Kruvazöründen Haydarpaşa'ya çıktı. Bir hayli neşeli olduğu gözlenen Venizelos, karşılamaya gelenleri selamlayarak rıhtıma geldiğinde Türkiye'nin Atina Büyükelçisi Enis Bey, İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Muhittin Bey'i Venizelos'la tanıştırmıştır. Venizelos'u selamlayan Muhittin Bey, hoş geldiniz dedikten sonra eşine çiçek takdim etmiştir. Orada bulunanları tezahüratları eşliğinde trene binen Venizelos, burada verdiği ilk beyanatında gördüğü hüsnü kabulden dolayı pek mütehassis olduğunu söyledi. Haydarpaşa İstasyonu'nda karşılama sırasında İstiklal Marşı ve Yunan milli marşı çalınmış, jandarma ve polis müfrezeleriyle bir askeri kıta resmi selam ifa etmiştir. İstanbul Valisine Ankara dönüşü iadeiziyarete bulunacağını söyleyen Venizelos, saat beşi on geçe Haydarpaşa'dan Ankara'ya hareket etmiştir karşıladılar (Hâkimiyet-i Milliye, 27 Teşrinievvel 1930, s.3).

Yunanistan Başbakanı Venizelos, Ankara'ya hareketinden 5 dakika önce orada bulunanlara açıklamalarda bulunmuştur. Venizelos açıklamasında; "görmüş olduğum parlak hüsnü kabulden fevkalade etkilendim ve müteşekkirim. Zaten İstanbul'un gayet güzel olduğunu

bilirdim bu defa ancak, bir parçasını o da seri bir bakışla görebildim. Ankara'dan dönüşümde sizinle tekrar görüşmekle memnun olacağım, tabiidir ki bana birçok sualler hatta bazı müşkül şeyler soracağınızı tahmin ediyorum. Fakat ben bütün suallerinize Ankara'yı ziyaret ettikten sonra cevap vereceğim. Ankara'da deniz silahlarının tehdidi için temasta bulunacağım ve hazırlanan mukavele ve muahedeleri imzalayacağım. Türkiye ziyaretinden dolayı son derece memnuniyet hissediyorum" ifadelerini kullanmıştır (Hâkimiyet-i Milliye, 27 Teşrinievvel 1930, s.1).

Venizelos'un Ankara Ziyareti ve Yaşananlar

Venizelos Ankara'da

Yunan Başbakanı Venizelos ve heyeti, 28 Ekim sabahı Ankara'ya gelmiştir. Sabah erken saatlerde Ankara Tren İstasyonu'nda bir insan yoğunluğu oluşmuştur. Başvekil İsmet Paşa ile Hariciye Nazırı Tevfik Rüştü Bey ve eşleri hanımefendiler saat 9'a çeyrek kala istasyona gelmiştir. Ankara Garı ve şehrin sokakları Türk ve Yunan bayrakları ile süslenmiştir. Venizelos'u taşıyan özel tren biraz gecikmeli olarak saat 10'a 10 kala istasyona girmiştir. Tren istasyon girip durunca bando Yunan Milli Marşını çalmaya başlamıştır (Cumhuriyet, 28 Teşrinievvel 1930, s.1). Venizelos ve heyetini burada İsmet Paşa ile Tevfik Rüştü Bey karşılamıştır. Karşılamadan sonra iki başbakan tören kıtasını selamladıktan sonra tren istasyonundan çıkmıştır. Bu sırada Venizelos'un İsmet Paşa'ya hitaben Ankara'yı ve sizi görmüş olmaktan dolayı fevkalade mesudum beyanı karşısında İsmet Paşa'da, bende sizi gördüğüm için çok mutluyum cevabını vermiştir. Bu sırada iki başbakan istasyon çevresinde toplanmış olan Ankaralılar tarafından coşkulu bir şekilde alkışlanmıştır. İstasyon çıkışında İsmet Paşa ile Venizelos, Tevfik Rüştü Bey'le Mihalakopulos birer otomobile binerek Ankara Palas'a gitmek üzere hareket etmişlerdir. Venizelos ve Mihalakopulos Ankara Palas'ta bir süre dinlenmiş arkasından da, yanlarında Yunanistan'ın Ankara Büyükelçisi olduğu halde saat 11'de Tevfik Rüştü Bey'i, saat 12'de de Başbakan İsmet Paşa'yı ziyaret etmişlerdir. Yunan Başbakanı, Dışişleri Bakanı ve eşleri onuruna Tevfik Rüştü Bey tarafından öğle yemeği verilmiştir. Saat 4.30'da Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa Venizelos ve Yunan Dışişleri Bakanı'nı Çankaya Köşkü'nde kabul etmiştir. Dostça bir karşılama merasiminden sonra başlayan görüşme 1 saat 45 dakika sürmüştür. Görüşme sırasında geçmiş dönemlere hiç değinilmemiş, iki komşu ülkenin geleceğe dair münasebetlerinden, genel siyasetten ve yakın doğu hakkında konuşulmuştur. Venizelos'un bu görüşmeden çok memnun kaldığı kanaati hasıl olmuştur (Cumhuriyet, 28 Teşrinievvel 1930, s.3).

İsmet Paşa'nın Venizelos Onuruna Verdiği Yemekteki Konuşması

Akşamüzeri Başbakan İsmet Paşa tarafından Venizelos ve Mihalakopulos onuruna Ankara Palas'ta bir davet verilmiştir. İsmet Paşa burada yaptığı konuşmada, Cumhuriyet Hükümeti adına ve bizzat kendi adına hoş geldiniz dedikten sonra ziyaretten duyduğu memnuniyeti ifade etmiştir. Konuşmasına, "bazı kimseler vardır ki siyasette tesadüfün en büyük amil olduğunu zannederler, onlar için herhangi bir teşebbüsün muvaffakiyet veya ademi muvaffakiyete ulaşması ekseriya insanların iradesi dışında bir takım hadiselerin bir araya gelmesiyle gerçekleşir zannederler. Bu iddianın değeri nedir ve ne dereceye kadar ispatı mümkündür bilemem ancak, çok iyi bildiğim ve burada teyit etmek istediğim bir şey varsa zat-ı devletimizin bu gece halisane tesis ettiğimiz ziyaretleri bizim yabancı kalmış olduğumuz bazı hadisatın neticesi değildir. Bilakis bu ziyaret karşılıklı ve şuurlu bir gayretin ve zorluklar içinde giden, ancak her iki tarafın çok kuvvet, cesaret, iman ile takip olunan bir barış ve anlaşma siyasetinin gayeye eriştiğini işaret etmektedir. Türk-Yunan yakınlaşması hakikatte Lozan Konferansı'nın toplandığı zaman başlar, orada sizinle benim idare etmiş olduğumuz çetin ve güçlü müzakereler birbirimizi tanımak, anlamak ve uzlaşmak fırsatını vermiştir. Her birimiz kendi memleketinin diğer memlekete yaklaşmasının sadece faydalı değil, aynı zamanda lüzumu olduğunu da gördük. Zira bunun için mücbir bir sebep vardır, iki komşu memleketin iyi anlaşılması menfaatleri hemen her noktada uygun düşmektedir. Bunun içindir ki her şeyi salim bir tarzda anlayan ve şahane bir dirayetle hareket eden zat-ı alileri Yunanistan'da bir yakınlaşma ve anlaşması siyasetini benimsediniz. Bu işte bilhassa seçkin iş ortağınız şimdiki Dışişleri Bakanı Mihalakopulos ve daha başka yüksek devlet adamları tarafından yardım ve cesaret gördüğünüzü memnuniyetle kaydettim. Diğer taraftan aziz Başbakan hazretleri bu siyasetin bizde de fevkalade bir zemin bulmuş olduğunu bilirsiniz. Yakınlaşma çabalarının çok defa karşılaşılan güçlüklerin en çetin anında bazı meselelerin güzelce halli ihtimalleri son derece azaplı zamanlarda bile bir ihtilafa ulaşmak ümidi gayesini ve şuurunu, arzu ve iradesini bir an olsun kaybetmedim. Bu ümit ve arzuyu her fırsatta ifade ettim.

Sağlam ve devamlı bir dostluk hissi tezahürler üzerine bina edilemez, tarafların belli başlı menfaatlerinin ve karşılıklı ihtiyaçlarının benzerliği milletleri bağlayan dostlukların devamına ve dayanıklılığına yegâne zemindir. Bu böyle olunca Türklerle Yunanlıların her hususta Balkanlarda aynı büyük menfaatlara malik buldukları, Akdeniz havzasında anlaşmaya ve birlikte çalışmaya mecbur oldukları teslim edilmelidir. Zatiâlileri ile Dışişleri Bakanının Türkiye'yi ziyaretlerini bu düşünceyle telakki ediyoruz. Aziz Başbakan hazretleri burada

görmüş olduğunuz heyecanlı hüsnü kabul Türk milletinin bu duyguya ne derece ortak olduğunu size belli edecek ve aynı zamanda burada asaletle temsil ettiğiniz millete karşı hissettiği dostane temayülün delili olacaktır. Kanaatim odur ki gerek sizde ve gerek bizim memleketimizde olsun gelecek nesiller Türk-Yunan dostluğunun sağlam binasını kurmaya çalışmış ve çalışacak olanlara müteşekkir olacaktır. Sizlere Ankara'ya kadar ziyaret etmekle bize bahsettiğiniz mutluluktan dolayı bütün kalbimle şükranlarımı ifade ediyorum" diyerek sözlerini tamamlamıştır (Hâkimiyet-i Milliye, 28 Teşrinievvel 1930, s.3).

Onuruna Verilen Yemekte Venizelos'un Yaptığı Konuşma

İsmet Paşa konuşmasını bitirince konuk Başbakan Venizelos söz almış, uzun sayılabilecek bir söylemde bulunmuştur. Venizelos sözlerine; Başbakan hazretleri Yunanistan hükümetinin başkanı olarak ilk tanışmamızı hatırlatan ve ayrıca benimle ilgili övgü dolu sözleriniz nedeniyle en derin teşekkürlerimi sunuyorum. İlk karşılaştığımız günden bu tarafa aramızda dostane bir bağın daima var olduğu açıktır. Bundan iki sene evvel beni ziyaret için davet ettiğiniz zaman bidayette sıhhi sebepler davetinize icabet edebilmek imkanından beni mahrum bıraktı. Mamafih kabil olur olmaz böyle bir hareketin sembolik manasını idrak ederek davetinizi kabul ettim. Ziyareti kabul ederek hükümetimin Lozan'ın arazi konusunda iki devlet arasında kati bir tesviyesi olarak telakki etmek hususundaki azimkar kararını göstermek istedim. Filhakika bir taraftan Türkiye imparatorluktan milli bir devlete dönüşmüş, Yunanistan'da milli vahdetini idman etmiş bulunuyordu (Hâkimiyet-i Milliye, 28 Teşrinievvel 1930, s.1). Bu nedenlerle devletlerimiz arasında bir itilaf durumu kesp etmişti, bu suretle iki ülke arasında yeni bir dönem başlamıştır. Bu sebeplerledir ki buraya gelerek size samimiyetle el uzatıyoruz ve asır dide mücadelemiz kesin olarak sona ermiştir. Bu hal ikimizde birçok asil mücadelelerle dolu olan mazimizle gurur duyarak ve başımızı eğmeden gerçekleştiriyoruz. Bizleri farklı arayışlara hadiselerin gelişimi sevk etmiştir ve bu aradığımız ancak sıkı samimi ve kalbi bir dostluğa ve bütün zeminlerde gayet geniş bir teşrik-i mesaiye ihtiyaç duyulan bir pencere açtık.

Her iki ülke halkının, hatta yakın doğu halklarının tamamının ileride bize teşekkür edeceklerinden eminim. Birleşerek balkan sulhuna ve hatta Avrupa sulhuna sağlam bir istinatgâh teşkil edebiliriz. Balkan birliğine inanıyoruz, ancak bu birlik huzura ermedikçe ve husule erinceye kadar hiçbir şekilde çekişme içinde olmayacaklarını Türk ve Yunan tarınca bilmesi çok önemlidir. Nihai noktada uzlaşabilmek için uzun bir yol, çetin ve daimi surette bir çalışma gerekli olmuştur. Onun içindir ki kıymetli mesai arkadaşım Dışişleri Bakanı ile birlikte

Haydarpaşa'ya Yunan Başbakanı sıfatıyla geldiğim dakikayı tarihi bir an olarak niteliyorum. Orada bulunduğum ve beni fevkalade mütehassis eden hararetli ve muhteşem kabul, sularınıza yaklaştığımız zaman Türk harp gemilerinin bize eşlik etmek için gelmiş olması, sadece bir başbakana karşı misafir severliğini sergileyen bir ülkenin resmini değil daha ötesinde ziyareti ve onu kavrayan fikre iştirak ve iltihak ederek kabul ettiğimiz parlak bir delili olmuştur. Sayın Başbakan, ziyaretimiz çok güzel ifade ettiğiniz üzere bir tesadüfen gelişmemiştir. Herhalde iki memleketin münasebetinde yeni bir dönemi başlatacak olan netice ortaya koyar. Dikkatlerinize şunu sunmak isterim, iki ülke arasındaki cari iktisadi mahiyetteki ihtilaflara bir nihayet veren 10 Haziran itilaf namesi ancak bütün zeminlere şamil olan bu iki memleket arasında çok güçlü işbirliği esasları ihdas eden ihtilaf namelerle sağlam bir bina kurularak idman edeceğimiz lüzumlu bir başlangıç olmuştur.

Lozan'daki teşriki mesaimizi hatırlattınız bu sözleri memleketin menfaatinin koruması mevzubahis olmadığı her defasında şahsımda, size engel olmak şöyle dursun geniş bir anlayışla mesainizden muavenet eden bir mümessil bulduğunuz hakkında Büyük Millet Meclisi'nde söylediğiniz sözlerle iyileştiriyorum. Size bir cevap vermem lazımdı, bu cevabı memleketimde verdim fakat bunu bizzat sizin memleketinizde vermem lazımdı ve şimdi bu zevkli vazifeyi ifa etmekle bahtiyarım. Bizzat çizip takip ettiğiniz ve çok belli kelimelerle hatırlattığınız ana hattan hiçbir an ayrılmadığını beyan edelim. Bu hattı takip ederken tanıdığım ve memleketinin menfaatinin yorulmaz bir müdafî olduğu kadar maniaları da aşmasını beceren devlet adamı yönünü çok takdir ettiğim zatıalinizin şahsına istinat ettiğimi açıkça söylemeliyim. Aynı müşkülata tesadüf edeceğimizi, bir muhalefete maruz kalacağımızı, maziye unutmuş olmakla itham edileceğimizi biliyorduk. Fakat aynı zamanda yalnız çalışmadığımızı zatıâlinizin de hududun öbür tarafında uyanık olduğunuza ve ben sıkıntı çekerken, şiddetle mücadele ederken burada cesur bir şekilde mesaim bulunduğuna kati kanaat getirdim. Gün geçtikçe birliğimize yaklaştığımızı, sorunların yerine karşı karşıya bulunacağımız günün geleceğini hissettim. İşte bu an gelmiştir, hükümetimin programından bahsederken bunun Yunanistan'da bütün siyasi fırka reislerinin de programı olduğunu ve bugün Yunan milletinin arzusuna tevafuk ettiğini ilave etmeye lüzum görmüyorum. Bundan böyle ülkelerimizi ayıracak bir sebep olmadığı gibi birleştirecek birçok sebebin olduğu görülmektedir.

Nihayet mühim vaka her ikisi de saltanattan sarfinazar ederek cumhuriyeti kabul etmiştir. Karaya çıktığım andan itibaren şahsıma gösterilmiş olan ve Yunan halkının tümüne yansıyan

içten ve fevkalade hüsnükabulden dolayı derin minnettarlığımı arz ederim" (Hâkimiyet-i Milliye, 28 Teşrinievvel 1930, s.3)

Venizelos'un Ankara Palas'ta Türk Basınına Verdiği Mülakat

Yunan Başbakanı Venizelos Ankara Palas'ta Türk basın mensuplarına verdiği mülakatta; Seyahatimin gayesi sarih ve malumdur. Lozan Türk ve Yunan devletlerinin milli birliklerini tespit ve tasrih etmiştir. Türk-Yunan dostluğunun böyle bir noktaya gelmesinde Lozan Anlaşmasının çok büyük payının olduğu çizilmiş olan milli hudutları içinde karşılıklı çıkarlarını korumak amacına yönelik barışçı bir politika güden iki halkın birbiriyle uzlaşmasından daha doğal bir şey olamaz. Çünkü Türkiye ve Yunanistan halkının uzun yıllar kazandıkları tecrübe ile anlayabilmek ve anlaşabilmek hasletlerini kazanmışlardır. Bir süreden beri taraflar arasında gelişmiş olan görüşmeler sonucunda bu sıralarda Ankara'da imzalanacak olan sözleşme ve anlaşmalar şekillenmiştir. Mevzubahis mahiyete ve mukavelelere bir protokol ve veya bir mektup halinde düzenlenecek olan esasların ana hatları hazırlanmış bulunuyor. İmza gününe kadar teferruat üzerinde anlaşılacağıma eminim. Bu türden anlaşmanın amacı, bir anlaşmadan maksat devletlerimizin merkezleri üstündeki güçlerini artırmak üzere başlatılan rekabeti bitirmek ve bu yolla iki ülke kamuoyunda ara ara ortaya çıkan kaygı ve endişeyi tamamen ortadan kaldırmaktır. Venizelos Atina'da toplanan Balkan İttihadı Konferansına temas ederek alakadar hükümetlerin resmi olmayan bir konumda olan bu konferansın faaliyeti mesaini büyük bir alaka ve sempatiyle takip ettiğini işaret ederek şöyle der; bu konferans hepimizin arzu ettiği Balkan anlaşmasının hayata geçmesi hususunda kuvvetli ve esaslı bir adımdır. Konferans'a gelecek sene İstanbul'da çalışmalarına devam edecek ve bu yolda bir adım daha ileri gidecektir. Bana belki sormak istersiniz maksat ne zaman hasıl olacaktır, size cevap verir ve derim ki nihayet bir kahin değilim. Venizelos aynı mevzu etrafında izahatlarına devam ederek şunları ifade eder, Balkanlar da iki kuvvetli devletin bugün geniş bir tarzda anlaşmış olmaları Balkan blokuna doğru yüründüğünü kati bir şekilde göstermektedir. Düşünebiliriz ki sizin bazı Balkan devletleriyle olduğu gibi bizim de aynı şekilde akdetmiş olduğumuz muahedelerimiz vardır. Bütün bunlar mevzu bahis gayenin usulüne yardım edecek çıkırlardır.

Yunan Başbakanı dünya barışı hakkında da ne düşündüğüne dair ifadelerde bulunmuştur. Venizelos, "dünya barışı çok güzel bir şeydir, insaniyet böyle bir sulhun tahakkukuna doğru yürüyor, bunun için de çalışıyoruz, buna iman ediyoruz. Venizelos Türkiye Cumhurbaşkanı hakkındaki ihtisasını da şu şekilde ifade eder, Gazi Mustafa Kemal ile ilk defa görüşüm

kendileri hakkında ifade edilecek şey ve takdirler bütün dünya tarafından defalarca tekrar edilmiş ve tarihe geçmiştir. Ben büyük reisinizi kudretli bir asker olarak tanıdım, bugün görüşmemde aynı zamanda yüksek bir siyasi olduğunu gördüm ve bu mülakattan mesut ve bahtiyar çıktım. Memnuniyetle ısrar edeceğim bir nokta daha vardır ki o da, hükümetimizce cereyan etmiş olan kanaat ve düşüncelerin müşarünileyh tarafından da tasvip edilmiş olduğudur. Ben size dost Türk Yunan ticaret münasebetine dair olan son bir suale cevaben de şu görüşü sert etmiştir. Bugüne kadar Türkiye'nin Yunanistan'a ihracatımıza nispetle 10 misli derecesindedir. Dostluğumuz aktif temiz ticaret sayesinde ümit ediyoruz ki Yunanistan'da ihracatını aynı seviyeye yükseltme imkanı bulacaktır. Hem niçin olmasın hariçten alacağımız herhangi bir eşyanızı tercihan bir dost memlekette tedarik etmek daha doğru olmaz mı?" Gazetelerin temsilcileri kendilerine karşı gösterilen teveccühe ve alakaya teşekkür ederek ayrılırken Venizelos, Türk gazetecilerin ve Yunanlı meslektaşlarının şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da büyük vazifeleri olduğunu hatırlatmış ve iki memleket menfaati namına vücuda gelmiş olan dostluğun takviye ve inkişafı için çalışmalarının lazım geldiğini söylemiştir (Hâkimiyet-i Milliye, 28 Teşrinievvel 1930, s.3).

İki Ülke Arasında Ankara'da İmzalanan Anlaşmalar

Venizelos'un Ankara'da bulunduğu sırada bir süredir Türk ve Yunan hükümetleri arasında devam eden müzakereler neticesinde hazırlanmış olan dostluk ve hakem muahedesiyle ticaret ve ikamet mukavelesin imzalanması kararlaştırıldı. Dostluk ve hakem muahedesinin Yunan Hükümeti adına Başbakan Venizelos ve Dışişleri Bakanı Mihalakoplos tarafından, Türk Hükümeti adına da Başbakan İsmet Paşa ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Bey tarafından imzalanacaktır (Hâkimiyet-i Milliye, 27 Teşrinievvel 1930, s.1). Dostluk ve hakem muahedesiyle beraber deniz silahlarının sınırlanması içinde bir protokolün imzalanmasına karar verilmiştir (Hâkimiyet-i Milliye, 27 Teşrinievvel 1930, s.3).

30 Ekim 1930'da Türk Yunan muahede ve mukaveleleri Dışişleri Bakanlığı'nda imzalandı. İmza töreni Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Bey'in odasında yapıldı. İmza töreninde Türk, Yunan ve yabancı gazetecilerde hazır bulundu. Masanın bir tarafında Yunanistan Başbakanı Venizelos, O'nun sağında Yunan Dışişleri Bakanı solunda ise Yunanistan'ın Ankara büyükelçisi bulunuyordu. Onların karşısında ise Başbakan İsmet Paşa, İsmet Paşa'nın sağında Dışişleri Bakanı solunda ise Dışişleri Müsteşarı oturuyordu. Teşrifat müdürü imza edilecek olan anlaşmalar hakkında kısa bir izahatta bulunduktan sonra muahede nüshaları, Başbakanlar

Venizelos ve İsmet Paşa tarafından imzalandı. Başbakanların imzasından sonra muahedeler, diğer yetkili zevat tarafından sırasıyla imzalanmıştır (Milliyet, 31 Teşrinievvel 1930, s.1).

Yunanistan'la imzalanmış olan Hakem Muahedesi, Türkiye'nin İtalya ve Macaristan'la imzalamış olduğu hakem muahedeleri tipindedir. Muahedenin tarafsızlığa ait olan hükümlerine göre taraflar birbirlerine yönelmiş herhangi bir itilafa ve hiçbir kombinasyona girmeyecektir. Taraflardan biri barışçı bir siyaset takip etmesine rağmen, bir veya birkaç devletin saldırısını uğrayacak olursa diğer taraf, ihtilafın devamı müddetince tarafsızlığını koruyacaktır. Türkiye ile Yunanistan arasında çıkması muhtemel itilaflar evvela uzlaşma yoluyla çözülmeye çalışılacak, burandan bir sonuç çıkmaz ise sonra hukuka veya hakeme tevdi edilecektir (Hâkimiyet-i Milliye, 1 Teşrinisani 1930, s.3).

İkamet ve Ticaret Antlaşması, taraf ülke vatandaşlarının, karşı tarafın kanun ve nizamına uyarak, oraya serbest bir biçimde girebilecek, ikamet edebilecek, mülk edinebilecek, her türlü ticari faaliyette bulunabilecek, seyahat edebilecek, oradan istediği zaman ayrılacak hükmünü ifade etmektedir. Ticari faaliyetleri nedeniyle ödeyecekleri vergi ise bulunulan ülkenin kendi vatandaşlarıyla aynı oranda olacaktır. Deniz silahlarının sınırlandırılmasına dair protokolle, deniz kuvvetlerinin silahlandırılmasının sınırlandırılarak, boş yere fazladan yapılan harcamaların önüne geçmeyi amaçlamaktadır. Bu protokol iki ülke deniz kuvvetlerinin birbirine paralel olarak sınırlandırılmasını öngörmektedir. Taraflar savaş gemisi, silah gibi askeri makine, teçhizat alım veya sipariş verme durumunda karşı tarafı 6 ay ay önceden haberdar etmeyi taahhüt etmişlerdir (Erdem, 2009, s.115-116).

Venizelos'un Ankara Ziyaretinin Basındaki Yansımaları

Mehmet Asım Vakit Gazetesi'ndeki yazısında Venizelos'un Türkiye ziyaretinin oluşturduğu dostluk havasını ele almıştır. Yunanistan Başbakanı Venizelos'un Ankara seyahati konuşulmaya başlandığı andan sonra iki ülke arasında birçok konuda göze çarpan bir değişiklik görülmüştür. Geçimsizlikten dostluğa, fenalıktan iyiliğe, husumetten barışa evirilen bu değişimin en net örneklerini Türk sporcularına Atina'da, Yunan sporcularına da İstanbul'da gösterilen hüsnükabul tezahüratlarında görmek mümkündür. Filhakika Türk sporcular bir iki hafta önce Yunanistan'a gittikleri zaman Atinalılar tarafından o kadar samimi bir muhabbet havası içinde karşılanmışlardır ki bu tarzda bir hüsnü kabulü hiçbir vakit hatır ve hayallerden geçirmemiş olan sporcularımız bu manzara karşısındaki hislerini ifadeden aciz kalmışlardır.

Binaenaleyh Yunanistan'ın Aris takımı 23 Ekim'de İstanbul'a geldiğinde İstanbullu Türkler tarafından gösterilen samimi alaka ve tezahürat, Atina'da sporcularımıza gösterilen ilgi ve alaka her şeyi açıklamaya fazlasıyla yeter. Lozan konferansında iken Yunanistan'ın Türkiye ile yeni bir dostluk siyaseti takip etmesine karar veren Venizelos, bu kararındaki samimiyete Türkleri inandırmak için belki bin bir türlü delil bulabilirdi. Fakat bunların hiçbirisi ve hepsi bu zatın Yunan Başbakanı sıfatına haiz olduğu halde Atina'dan kalkarak Ankara'ya bir seyahat yapması kadar kanaat verici bir kuvvete haiz olamazdı. Binaenaleyh Yunan Başbakanı Ankara'ya seyahat kararını vermekte yalnız Yunanistan'ın artık yeni Türkiye'ye karşı tutmak istediği yeni dostluk siyasetindeki hüsnüniyetini anlatmış olmuyor, aynı zamanda siyasi kudreti, siyasi dirayeti hakkında bütün dünyaya çok kıymetli bir delil göstermiş oluyor" (Asım, 25 Teşrinievvel 1930, s.1). İfadeleriyle bu ziyaretteki ve iki ülke arasında oluşturulan dostluk ilişkilerindeki rolü nedeniyle Venizelos'tan övgüyle bahsetmiştir.

Falih Rıfkı ise Hâkimiyet-i Milliye Gazetesindeki köşe yazısında Venizelos'un Ankara'da bulunduğu sırada yaşananlara dayanarak, ziyaretin önemine dikkat çekmektedir. Bir zamanlar Türk ve Yunan milletlerinin bir daha barışmamak üzere birbirlerine dargın ve düşman oldukları düşünülüyordu. Fakat, Venizelos ve İsmet Paşa ve iki ülkenin canla başla çalışan dışişleri bakanlıkları, deniz ve karada bitişik ve Akdeniz'in büyük bir parçasına hakim olan iki devleti, yalnız coğrafya değil bütün zaruretlerin dost olmaya sevk ettiğini görüyorlardı. Her iki hükümetin başkanları için geleceği düşünerek bile olsa bu gerçeği başarmak güç, yorucu ve uzun oldu. Fakat barış aşkı ve milletlerin dostluk içinde serbest inkişaflarını maksat edinmek, bütün zorluklar yenmeye kafi gelmiştir. Birbirlerinin zararında menfaat aramayan, intikam ve kin politikası gütmeyen iki komşu milletin edebiyat ve hatırat uğruna hakikati feda etmeleri acınacak bir hal olurdu. Ne Venizelos, ne İsmet Paşa, ne de bu şahsiyetlerin arkadaş ve fırkaları buna razı olmadılar ve milletlerinin kendilerine olan itimadından aldıkları güçle milletlerini buna inandırdılar. İki devlet adamının barışçılığı müspet semereler vermiştir. Geçen ay Atina'ya giden dostlarımıza Yunan milletinin göstermiş olduğu sıcak hüsnükabul buna delildir. Evvelki gün ve dün İstanbul'dan Ankara'ya kadar her yerde ve Ankara'da da muhterem misafirimizin görmüş oldukları samimiyetin kendileri üzerlerinde aynı tesiri bırakmış olduğunu zannediyoruz. Yunan ve Türk milletleri yalnız barışmadılar dost oldular, bu yalnız iki milletin talihi için değil Balkanlar ve Doğu Akdeniz sulhunun talihi içinde büyük bir ehemmiyet ifade etmektedir. Hadisenin diğer ve belki o kadar mühim bir manası ise menfaatleri ve hisleri hiç telif edilemez görünen milletlerin sulh arzusu ile ve realist politika içinde anlaşmaları mümkün

olduğu hakkında verilmiş olan derstir. Herkesin herkesle anlaşması mümkündür ve sulh mümkündür (Falih Rıfkı, 1930, s.1).

Ahmet Şükrü Milliyet Gazetesi'nde kaleme aldığı makalesinde Venizelos'un Ankara'da çok iyi bir intiba bıraktığını ifade etmiştir. Ankara bir haftadan beri Avrupa siyasetinin sıklet merkezi oldu diyen Ahmet Şükrü, Venizelos Ankara'ya Yunanistan'dan muhabbet getirdi ve buradan da Yunanistan'a Türk Cumhuriyeti'nin muhabbetlerini götürüyor ifadelerini kullanmıştır. Venizelos'un Ankara seyahati Türk Yunan münasebetinde yeni bir merhale olduğu gibi yakın şark diplomasisinde de çok mühim bir hadisedir. Macar Başbakanı Kont Bentler'in ziyareti münasebetiyle daha şümüllü bir mahiyet alan bu seyahat dolayısıyla Ankara bir haftadan beri Avrupa siyasetinin de sıklet merkezi olmuştur. Bu ortam sulh namına memnuniyete şayan bir hadise olduğu kadar hükümet namına çok büyük bir muvaffakiyet olarak kaydedilmesi lazımdır. Dün akşam Yunan sefareti tarafından Venizelos ve Yunan Dışişleri Bakanı Mihalakoplos şerefine verilen baloda bir yabancı elçi bana dedi ki; "Yunanistan'la akdedilen bu itilaftan sonra Türkiye'nin beynelmilel vaziyeti bir o kadar daha kuvvet bulmuştur. Türkiye Balkanlar'daki vaziyetini takviye etmiş ve sulh ve barış yolunda mühim bir amil olmuştur. Bu hükümetiniz için çok büyük bir muvaffakiyettir. Bu muvaffakiyetten dolayı haklı bir şekilde iftihar edebilirsiniz" (Şükrü, 1 Teşrinisani 1930, s.1).

Venizelos'un Ankara'yı ziyareti yabancı basında da geniş yer bulmuştur. Venizelos'un Ankara seyahati hakkında Ankara'da bulunan Times muhabiri, gazetesine gönderdiği malumatta Yunan Başbakanı'nın Ankara'da üç gün kalacağını bildirdikten sonra ezcümle şu mütalaayı kaydetti: "Bu Ankara ziyaretinden son iki seneden beri bahsediliyordu, birçok kimse bunun gerçekleşeceğinden şüpheliydi. Bu her şeyden evvel bir nezaket eseri olmakla beraber şöyle bir manası vardır ki o da, bir Yunan Başbakanının ilk defa olarak resmen Türkiye'yi ziyaret etmesidir. Bir de umumi harpten sonra Türkiye aleyhtarı olarak Venizelos o kadar tanınmıştır ki Yunan milleti için o kadar yakın bir takım feci hatıralar ile bir memleketi ziyaret edeceği beklenmiyordu. Giritli emektar devlet adamı artık maziye arkasına atmış iki ülke münasebetlerinde yeni bir devir vücuda getirmeye karar vermiş görünüyor. Kendisinin vaziyeti bazı mahfilde tasvip edilmemektedir ve ziyareti buradaki Rum ekalliyeti, Ortodoks papazları mahfilinde hoşnutsuzluklar sebep olmuştur (Milliyet 1 Teşrinisani 1930, s. 2).

Reisicumhur Mustafa Kemal Paşa, Venizelos'un ziyareti ve Türk-Yunan münasebetleri hakkında 30 Ekim günü Yunanlı gazetecilere beyanat vermiştir. Yunan gazetecilerini kabul eden Mustafa Kemal Paşa, Messagir Gazetesi'nin muhabirine şu beyanatta bulunmuştur; Yunan

gazetecilerini burada görmekle bahtiyarım. Bu yaşananlarda matbuatın rolü büyüktür. Geçenlerde Atina'ya giden ve Hamdullah Suphi Bey'in de dahil bulunduğu heyeti murahhasımız orada çok hararetle bir istikbale mazhar olmuşlardı. Atina'dan avdet eden bütün arkadaşlarım bana bu dostane tezahürattan derin bir tahassür duyarak bahsettiler. Sizler de Atina'ya döndüğünüz zaman burayı, burada aynı hararet ve hayırhaharlıkla istihbar edildiğini tekrar edeceğinizi zannetmek isterim. İki memleketin âli menfaatleri aynı nokta üzerinde birleşiyor. Mütekabil menfaatlerimiz bize istinat ederek şahsen de taraftar olduğum bu kararı temin yolunda çalışabilirim. Etrafımda Yunanlı gazetecilerle birlikte Türk meslektaşlarını da görüyorum dedikten sonra Yunan gazetecilerine hitap ederek, onları en iyi şartlarda gelişen bir dava yolunda mücadeleye çağırıyorum, sizlerle bir arada olmaktan dolayı çok mutluyum ifadelerini duyan Yunanlı gazeteciler, çok etkilendiklerini ifade etmişlerdir (Milliyet, 31 Teşrinievvel 1930, s. 1)

Venizelos ve Heyetinin Ankara'dan İstanbul'a Hareketi

Venizelos ve heyeti, Marmara Köşkü'nde Cumhurbaşkanı Umumi Katibi Tefvik Bey'in onurlarına verdiği öğle yemeğini müteakip, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gittiler. Yunan heyeti, akşam saat 6'da özel trenle Ankara'dan İstanbul'a hareket ettiler. Heyette bulunanlar Ankara Palas'tan otomobillere binerlerken otelin önüne biriken yoğun kalabalık tarafından güçlü bir şekilde alkışlandılar. Garın girişi ve çevresi Ankaralılar tarafından doldurulmuştu. Venizelos ve heyeti istasyonda, Cumhurbaşkanı namına Umumi Katibi ve Başyaveri Tefvik ve Rüştü beyler, Meclis Başkanı, Başbakan, Dışişleri Bakanı ve eşleri ile vekiller ve mebuslar, sefirler ve Dışişleri erkânı tarafından çok samimi bir şekilde uğurlandılar.

Venizelos Ankara Garı'na kendisini uğurlamaya gelen yüze yakın mebusun her birinin elini sıktı ve İsmet Paşa ile görüşürken güzel Ankara'yı kaplayan yıldızlı sema içinde vücuda getirilen eseri sevinç içinde temaşa ettiğini ifade etti. Afyon mebusu Ali Bey ve Muhalif Fırka Lideri Fethi beylerle ayrı ayrı görüştü. Venizelos, Falih Rıfkı Bey'le vedalaşırken Falih Bey'in şahsında Türk matbuatına hitap ederek, muhterem matbuat eserimize yardım ediniz dedi. Tefvik ve Rüştü Beyler Gazi Hazretleri namına misafirlere iyi bir seyahat temenni ederken, Venizelos derin hürmet ve teşekkürlerinin büyük reise iblağını kendilerinden rica etti ve unutulmaz hatıralarla Ankara'dan ayrıldığını ifade etti. Yunan Dışişleri Bakanı ise bu seyahatimizden yalnız memnun değil büyüledik dedi. Trenin hareketine birkaç dakika kalınca Yunan heyeti kendilerini uğurlamaya gelen protokolle vedalaştılar. Venizelos'un İsmet Paşa ile vedalaşması bilhassa kayda değerdi. İki dost hükümet reisi dakikalarca mesut insanlara has

neşeli bir şekilde el sıkıştılar. Tevfik Rüştü Bey de misafirlere muhabbetlerimizi birlikte götürünüz dedi ve yakında görüşmek ümidiyle selametler temenni etti. Tren hareket ederken Venizelos vagonun penceresinden “yaşasın Türkiye seslenişine, Türk heyeti de yaşasın Yunanistan” diyerek karşılık verdiler, tren uzaklaşınca kadar istasyon alkışlarla çınladı. Venizelos ve heyetini taşıyan özel trenle misafir gazeteciler de hareket ettiler (Milliyet, 1 Teşrinisani 1930, s.2).

Venizelos'un İstanbul'daki Ziyaretleri ve Türkiye'den Ayrılışı

Venizelos ve refakatindeki zevat sabah saat sekizi çeyrek geçe Haydarpaşa İstasyonu'na geldiklerinde görkemli bir şekilde karşılandılar. Bir askeri müfreze ve mızıkanın bulunduğu istasyonda Venizelos ve heyeti Vali Muhiddin Bey, Merkez Kumandanı, polis müdürü tarafından karşılanmıştır (Hâkimiyet-i Milliye, 2 Teşrinisani 1930, s.1). Tren durunca mızıka Yunan marşını çalmış, asker selam durmuştur. Trenden inen Venizelos, eşi ve Dışişleri Bakanı kendilerini karşılamaya gelenlerin ellerini sıktılar. Venizelos askeri selamladıktan sonra istasyondan çıkmıştır. Sabah erken saatler olduğu halde garın etrafında hatırı sayılır miktarda bir halk kitlesi vardı, Venizelos rıhtımda bekleyen vapura bindi ve Sarayburnu'na çıktı. Sarayburnu'nda polisler tarafından resmi törenle karşılanan Venizelos ve heyeti, oradan otomobillerle valiliğe gelerek valiyi ziyaret ettiler. Bundan sonra Venizelos, Dışişleri Bakanı ve Yunanlı gazeteciler Divan Yolu, Beyazıt ve Fatih istikametinden Fener semtine giderler.

Patrikhanede Patrik'i ziyaret eden Venizelos'a hitaben yaptığı konuşmada patrik, memleketimizi ziyaret ettiğinden ve bilhassa sulhu teyit etmek için geldiğinden dolayı çok memnun ve bahtiyar olduğunu söylemiş, kendisine altın bir haç vermiştir. Venizelos, Patrik'in elini öptükten sonra verdiği cevapta, Türkiye'yi ziyaretten çok memnun ve bahtiyar olduğunu, Ankara'ya vuku bulan ziyaretinin hakikaten Türk-Yunan barış ve dostluğuna matuf olduğunu, kendisine gösterilen hüsnü kabulden minnettar bulunduğunu söylemiştir. Müteakiben patrik, Yunan Dışişleri Bakanı'na da bir haç hediye etmiş, o da bir mukabele patriğin elini öpmüştür. Patrik, Venizelos'un boynuna bir altın haç takarken kendisine bu nişaneyi şefkat ve insaniyetten dolayı verdiğini söylemiştir. Rum Patriği son olarak, Yunan Dışişleri Bakanı'nın eşinin boyunda da tahtadan bir haç takmıştır.

Bundan sonra tören salonundan çıkılmış ve Venizelos eski patriklerin resimlerinin asıllı bulunduğu salona girerek orayı da gezmiştir. Venizelos, Patrikhanede yarım saat kadar kalmış, ondan sonra otomobillerle hareket ederek Kariye Camiine gitmiş ve bu cami hakkımda

kendisine izahat verilmiştir. Ondan sonra Yedikule Surlarını, Süleymaniye Camini Ayasofya Camini, Topkapı Sarayını ve Asar-ı Atika ve Evkaf müzelerini gezmiştir. Evkaf Müzesini çok beğenmiş ve bahçede bir müddet istirahat etmiştir. Saat 13.30'da Yunan konsolosluğuna yemeğe gitmiştir, saat 15:30'da Dolmabahçe Sarayı'nda vapura binmiş, boğaz içinde bir gezinti yapmış ve saat 6'da konsolosluga gelerek Yunan tebaasını kabul etmiştir. Saat 19.30'ta Dolmabahçe'den vapur ile Elli kruvazörüne gitmiştir (Hâkimiyet-i Milliye, 2 Teşrinisani 1930, s.2). Böylece Türkiye'ye önemli bir ziyaret gerçekleştirmiş olan Venizelos Türkiye'den mutlu bir şekilde ayrılmıştır.

Venizelos ve Mihalekoplos Tevfik Rüştü Bey'e şu telgrafi çekmiştir; vücuda getirilmiş olan muazzam eserin mimarı ve Türk-Yunan dostluğunun kurulmasındaki katkılarından dolayı Atatürk'e teşekkürlerini ve samimi selamlarını bildirmişlerdir. Tevfik Rüştü Bey'e hitaben mesai arkadaşlarına da selamlarını iletip, işimizi kolaylaştıran ve kendi evimizdeymiş gibi hissetmemiz için gayretlerini esirgemeyen bütün zevata selamlarını teşmil etmişlerdir. Ayrıyeten Tevfik Rüştü Bey'e en derin teşekkürlerini, Venizelos ile Mihalakolops'un dostane hissiyatının bildirilmesini rica etmişlerdir.

Venizelos'a refakat eden gazeteciler namına Atina Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Vasili Vekilazelli de Tevfik Rüştü Bey'e teşekkürlerini ifade eden bir telgraf çekmiştir. Telgrafta, Türkiye'nin misafirperver toprağını terk etmezden evvel görülen hüsnükabulden mütevellit şükran hislerini ve muhteşem misafirperverlikten dolayı teşekkürlerini arz ve beyan etmek istemişlerdir. Gazi Hazretleri'yle Başbakan nezdinde seyahatimizin tercümanı olmanızı rica ederiz. Güzel ve asil memleketinizi yeni Türkiye'nin gelişmesi hakkında takdire şayan hislerle terk ettiğimiz esnada, Ankara'da yapılan ve söylenen şeyleri hiçbir vakit unutmayacağımızı ve her iki milletin yekdiğerine yaklaşımı hususunda katkı sunmaya devam edeceğimizi zat-ı devletlerine ifade etmeyi arzu ederiz ifadelerini kullanmışlardır (Cumhuriyet, 3 Teşrinisani 1930, s.3).

Sonuç

Bütün dünya tarafından askeri dehası takdir edilmiş olan Atatürk, sorunların çözümü noktasında hep barışçı bir yolun tercih edilmesi anlayışı içinde olmuştur. Savaşın nedenli büyük yıkımlara sebep olduğunun bilincinde olduğundan mümkün olduğunca savaştan kaçınılması gerektiğini ifade etmiş, mecbur kalmadıkça yapılan herhangi bir savaşın cinayet olduğunu söylemiştir. Ülkeler arası münasebetlerde tarihi düşmanlıkların terk edilmesi ve azami

koşullarda barışın teşkili yolunda cesurca adım atmayı bilmiştir. Türk-Yunan münasebetleri de bunun en çarpıcı örneğidir. Yakın bir tarihte cephelerde göğüs göğüsse çarpıştığı Yunanlılarla barışı tesis ederek dostluk münasebetlerini geliştirmekten geri durmamıştır. Yunanistan Başbakanı Venizelos'unda aynı cesareti göstermiş olduğu aşikârdır. 1928 yılında seçimleri kazanıp iktidara geldikten sonra, yakın tarihte Atatürk'ün idaresinde verilen İstiklal mücadelesinde, büyük Yunanistan'ı kurma hülyasıyla düşman konumunda yer almış olduğu dönemden gerekli dersleri çıkarmıştır. Ülkesindeki muhalefetin karşı çıkışlarına rağmen Türkiye ile dostluk münasebetleri kurma girişimlerinden geri adım atmamıştır. 27-31 Ekim 1930 tarihleri arasında Türkiye'ye gelmiş, ziyaret sırasında gördüğü yakınlıktan çok memnun kalmış, Ankara'da imza edilen anlaşmalar iki ülke arasında önemli birçok sorunu çözüme kavuşturmuştur. Bu ziyaretin iki ülkenin yakınlaşmasına ve dostluk münasebetlerinin geliştirilmesine çok büyük katkıları olmuştur.

Türkiye Cumhurbaşkanı Atatürk ile Yunanistan Başbakanı Venizelos'un cesur girişimleri sayesinde, 1930 yılında başlatılmış olan iki ülke arasında dostane münasiplerin kurulması çabalarının başarıya ulaşmasından sonra, iki ülke ittifak noktasına gelmiştir. Türk-Yunan münasebetlerinde gelinen nokta, öteki Balkan ülkelerinde de olumlu bir tesir yaratmış ve onlarında benzer arayışlar içine girmesinde etkili olmuştur. Türkiye ile Yunanistan arasında başlatılmış olan dostluk ve işbirliğinin geliştirilmesi anlayışı kısa bir süre sonra Balkan Antantının kurulmasına zemin hazırlamıştır. Hatta 1933 yılında iktidardan düşmüş olmasına rağmen Venizelos, Türk-Yunan münasebetlerinde dostluk anlayışının güçlendirilip pekiştirilmesi için her türlü desteği vermiştir. Balkan Antantı görüşmelerinin yapıldığı sırada İstanbul'a gelen Venizelos, Atatürk'le görüşerek katkı vermeye çalışmıştır. Hatta Balkan Antantı'nın imza edilmesinden hemen önce Atatürk'ü Nobel Barış Ödülü'ne aday göstermiştir. Atatürk İle Venizelos'un girişimleri sonucunda kurulmuş olan Türkiye ile Yunanistan arasındaki dostluk münasebetleri, Kıbrıs'ta Türklere karşı katliamlara girişilmesi üzerine 1950 yıllarından itibaren yeniden bozulmuştur.

Kaynakça

- “Ankara’daki Tarihi Temasların İlk Günü” , Cumhuriyet. (28 Teşrinievvel 1930). s.3.
- “Başbakanımızın Nutku”, Hâkimiyet-i Milliye. (28 Teşrinievvel 1930). s.3.
- “İmzalanacak Muahede ve Mukaveleler”, Hâkimiyet-i Milliye. (27 Teşrinievvel 1930).s.1, 3.
- “İsmet Paşa’nın Ziyafeti ve Mütakabil Nutuklar”, Cumhuriyet. (28 Teşrinievvel 1930). s.1.
- “M. Venizelos Bu Ayın 22’sinde Ankara’da Bulunacak”, Vakit. (12 Teşrinievvel 1930). s.1.
- “Misafirlerin Teşekkürü”, Cumhuriyet. (3 Teşrinisani 1930). s.3.
- “Muahedelerin Esasları”, Hâkimiyet-i Milliye. (1 Teşrinisani 1930). s.3.
- “Reisicumhur Hazretleri Yunan Gazetelerine Çok Mühim Beyanatta Bulundular”, Milliyet. (31 Teşrinievvel 1930). s.1.
- “Türk Yunan Münasebetinde Yeni Bir Devir, Muahede İmza Edildi”, Milliyet. (31 Teşrinievvel 1930). s.1.
- “Venizelos Ankara Seyahatini Tehir Etti”, Cumhuriyet. (21 Teşrinievvel 1930). s.1, 3.
- “Venizelos Gelecek Pazartesi Ankara’da”, Hâkimiyet-i Milliye. (22 Teşrinievvel 1930). s.1.
- “Venizelos İstanbul’da”, Hâkimiyet-i Milliye. (2 Teşrinisani 1930). s.1, 2.
- “Venizelos Parlak Surette Teşhi Edildi”, Milliyet. (1 Teşrinisani 1930). s.2.
- “Venizelos İtilaf Husulünden Emin”, Vakit. (25 Teşrinievvel 1930). s.2.
- “Venizelos’tan Hariciye Vekilimize”, Cumhuriyet. (3 Teşrinisani 1930). s.1.
- “Venizelos’un Ankara’yı Ziyareti (Ecnebi Matbuatı)”, Milliyet. (1 Teşrinisani 1930). s.2.
- “Venizelos’un Dün Geceki Nutku”, Hâkimiyet-i Milliye. (28 Teşrinievvel 1930). s.1, 3.
- “Venizelos’un İstanbul’a Muvasalatı”, Hâkimiyet-i Milliye. (27 Teşrinievvel 1930). s.1, 3.
- “Venizelos’un Seyahati”, Cumhuriyet. (23 Teşrinievvel 1930). s.3.
- “Venizelos’un Seyahati”, Son Posta. (25 Teşrinievvel 1930). s.1.
- “Yunan Başbakanı İstanbul’dan Geçmek İstemiyor”, Cumhuriyet. (23 Teşrinievvel 1930). s.1.
- “Yunan Başbakanı Seyahati Tehir Etmeyecektir”, Cumhuriyet. (22 Teşrinievvel 1930). s.1, 4.
- “Yunan Başbakanının İlk Beyanatı”, Hâkimiyet-i Milliye. (27 Teşrinievvel 1930). s.1.
- Ahmet Şükrü. (1 Teşrinisani 1930). “M. Venizelos Ankara’da Çok İyi Bir İntiba Bıraktı”, Milliyet, s.1.
- Akşin, A. (1991). Atatürk’ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi, TTK. Yayınları, Ankara.
- Armaoğlu, F. (1983). 20.Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1980, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri. (1997). C. II, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.

- Çakmak, Z. (2007). İzmir ve Çevresinde Yunan İşgali ve Rum Mezalimi, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.
- Çakmak, Z. (2008). "Venizelos'un Atatürk'ü Nobel Barış Ödülü 'ne Aday Göstermesi", Erdem, S. 52, ss.91-109.
- Demirözü, D. (2007). Savaştan Barışa Giden Yol/Atatürk-Venizelos Dönemi Türkiye-Yunanistan ilişkileri, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Erdem, N. (2009). "Yunan Tarihçilerinin Gözüyle 1930 Türk-Yunan Dostluk Antlaşması ve Venizelos'un Bu Sürece Katkıları", Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE), S. 23, ss.93-128.
- Esmer, A. Ş. (1953). Siyasî Tarih (1919-1939), Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Falih Rıfki. (28 Teşrinievvel 1930). "Misafirimiz Venizelos Ankara'da", Hâkimiyet-i Milliye, s.1.
- Gürel, Ş. S. (1993). Tarihsel Boyut İçinde Türk Yunan İlişkileri (1821-1923), Ümit Yayıncılık, Ankara.
- Halaçoğlu, Y. (2001). "Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti ve Balkanlar", I. Uluslararası Türkoloji Kongresi Bildirileri (Prizen, 12-14 Aralık 1998), (Yay. Haz.: Nimetullah Hafız), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.
- İnönü, İ. (2006). Hatıralar, (Yay. Haz.: Sabahattin Selek), Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Mehmet Asım. (25 Teşrinievvel 1930). "Türk Yunan Dostluğu", Vakit, s.1.
- Sarınay, Y.- Sümbül, T. (1999). Emperyalizm ve Büyük Hayal, Ankara.
- Soysal, İ. (1985). "Atatürk'ün Barışçı Politikası ve Dünyadaki Etkileri", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, II / 4, Kasım.
- Tulça, E. (2003). Atatürk, Venizelos ve Bir Diplomat Enis Bey, Simurg Yayınları, İstanbul.
- Turan, M. (2006). Yunan Mezalimi (İzmir, Aydın, Manisa, Denizli-1919-1923), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.

Evaluation of China's Middle East Policies: Current Situation and Future Trends

Bedri ŐAHİN¹

Gülşah ÖZDEMİR²

DOI: 10.5281/zenodo.14585278

Abstract

China has achieved remarkable economic growth since the early 1990s, especially between 2000 and 2020. Its economic development in the post-Cold War period has been characterized by extraordinary and sustained expansion driven by well-planned reforms and strategic policies. After the Cold War, China adopted a new foreign policy approach towards the Middle East region. This change has been influenced by various factors, primarily the dynamics of the arms market among Middle Eastern countries, the repercussions of the Arab Spring, the increasing energy needs caused by China's rapid economic expansion, and the emergence of a problematic political personality in China. China's policy vis-à-vis the United States has significantly impacted economic, political, and social areas, positioning China as a critical partner for the countries in the region. This study provides a comprehensive analysis of China's Middle East foreign policy from cultural, economic, and political perspectives over the last two decades. To achieve this, a thorough review of the existing literature was conducted, incorporating insights from a wide range of sources, including observations of Chinese diplomacy and the status quo in the region. This multi-faceted approach ensures a robust and nuanced understanding of China's foreign policy in the Middle East.

Keywords: Chinese Diplomacy, China, Africa, Middle East, USA.

Çin'in Ortadoğu Politikalarının Değerlendirilmesi: Mevcut Durum ve Gelecekteki Eğilimler

Öz

Çin, 1990'ların başlarından bu yana, özellikle de 2000 ile 2020 yılları arasında kayda değer bir ekonomik büyüme elde etmiş ve Soğuk Savaş sonrası dönemdeki ekonomik gelişimi, iyi planlanmış reformlar ve stratejik politikalar tarafından yönlendirilen olağandışı ve sürekli

¹ Dr., Independent Resercher, NRW-Cologne-Germany, sahinbedri40@googlemail.com, ORCID:0000-0002-6923-760X,

² Assist. Prof. Dr., Balıkesir University, Burhaniye Applied Sciences Faculty, International Trade, gulsah.ozdemir@balikesir.edu.tr , ORCID: 0000-0001-8900-2560

genişlemeyle karakterize edilmiştir. Soğuk Savaş sonrasında Çin'i Orta Doğu bölgesine yönelik yeni bir dış politika yaklaşımı benimsemeye yöneltmiştir. Bu değişim öncelikle Orta Doğu ülkeleri arasındaki silah pazarının dinamikleri, Arap Baharı'nın yansımaları, Çin'in hızlı ekonomik genişlemesinin yol açtığı artan enerji ihtiyaçları ve Çin'de zorlu bir siyasi kişiliğin ortaya çıkışı gibi çeşitli faktörlerden etkilenmiştir. ABD karşısında Çin politikasının ekonomik, politik ve sosyal alanlardaki önemli etkisi olmuş ve Çin'i bölge ülkeleri için kritik bir ortak olarak konumlandırmıştır. Bu çalışma Çin'in Orta Doğu dış politikasını son yirmi yılda kültürel, ekonomik ve politik açılardan incelemektedir. Bu amaca ulaşmak için ilgili döneme ilişkin mevcut literatürün bir incelemesi yapılmış; bölgedeki Çin diplomasisi ve statükoya ilişkin mevcut gözlemlerden öngörüler elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çin Diplomasisi, Çin, Afrika, Orta Doğu, ABD.

Introduction

Middle East has been considered home to the cradle of civilization for more than 5000 years. What is so special about this region is that many early civilizations were born at the heart of the Middle East. The first civilizations that emerge in the areas include the Sumerians, Babylon, Acadians, Egyptian empire, Assyrians, Greek, and Roman empires (Cleveland & Bunton, 2016). These ancient civilizations significantly impacted the modern world. They were the first civilizations to use calendars, practice year-round agriculture, build the first city-states, form the first law systems and centralized governments, create writing systems, and build advanced trade systems (Goldschmidt & Boum, 2015).

The current day situations in the Middle East region are experiencing serious political turmoil as many independent countries were built in the last century including Turkey, Iraq, Syria, and Saudi Arabia following the collapse of the Ottoman Empire. The region is best known for its significant and critical mines, minerals, and other natural resources. It hosts 35% of the total discovered oil and 40% of the total discovered natural gas reserves in the world (Tong, e.t., 2018, p.780). For this reason, it is important for nations, especially the EU, the USA, Russia, and China. The dynamics of the region have been constantly changing due to outside interventions.

China's foreign interactions with the Middle East region date back about two thousand years (Singh, 2016). They both shared similar but painful historical narratives with glorious but fitful and bitter experiences of decolorizations by the Western world. However, they don't cooperate as much as expected, regardless of their historical similarities. Energy, counter-terrorism, and the flow of commerce have always been the national interests of China and the United States in the region. China, which has become a world power in the last two decades, has started intervening in the Middle East region and building new relations with the area's states regarding economic, political, and military perspectives. China has started playing a significant role in the Middle East region, and it is essential to update the recent developments.

This study reviews China's major interventions in the Middle East region and discusses important approaches and findings from the last two decades. It is expected to contribute to the current literature involving various countries in the Middle East region and China's recent collaboration efforts, especially economically.

Literature Review (2000-2020)

This section summarizes the Middle East region's past and present according to its social, political, cultural, and economic perspectives. In the next parts, China and USA relations are discussed, as well as China's social, cultural, political, and economic influences on the region.

The Middle East in the Past and between 2000-2020

The Middle East region today includes 16 independent states, including Syria, Iraq, Lebanon, Israel, Jordan, and parts of Iran and Egypt (Pan e.t., 2015, p. 447). Some resources include Turkey on the list; however, it is excluded in this study. Additionally, Israel should not be considered for the Middle East region due to its economic and political structures.

This region is so unique for people worldwide that it has always taken special attention throughout history due to the religious roots of three major divine religions: Christianity, Judaism, and Islam (Jilo e.t. 2017, p.15). Throughout history, several empires conquered the region in the post-classical era. The Persian empires controlled the Middle East between the 3rd century BC and the 3rd century AD. In the later periods, the Roman Empire started invading the region around 60 BC. They held it until Islam was born in the 6th century AD.

In the later decades, The Ottoman Empire conquered the Middle Eastern states for four centuries, between the 16th and 20th centuries (Pappe, 2014). Ottoman started ruling the region in the 14th century, but they started an official invasion in 1517 when the Abbasid Empire handed over two holy cities (Macca, Medina) to the Ottoman sultan. Turks were not Arab origin and had no ties to their ethnicity; therefore, they ruled the states regarding their religious beliefs and tolerance to the other nations. Only half of the Ottoman citizens were Muslim in the mid-19th century.

One of the most influential nations and ethnicities in the Middle East is considered as Israel. The foundation of the Israeli state was paved during the late Ottoman periods in the region when a large Jewish community was welcomed in the Palestinian region from Spain (Hever, 2010).

The Middle East region's social and political problems started during and following World War II (WWII). The Middle East states have been struggling for the last eight decades. Most of the problems have arisen due to interventions from external and outside countries, such as the USA, Russia, the EU, and China in the region. People of the Middle East have been living in similar conditions both economically and politically since WWII. They are economically unstable, which causes a lack of freedom and human rights violations under dictatorship or autocratic regimes (Mitchell, 2003).

According to the 2018 World Bank reports, 16 Middle East countries generated over 2.2 trillion GDP (current USD), which only constitutes around 2.5% of the total. Considering their population, 320 million, and 4,2%, this rate is approximately equal to the world GDP per capita (11,312 USD) in 2018. Although the GDP per capita of Qatar, Kuwait, and the United Arab Emirates (UAE) exceeds the world average, their population is so low that it lowers the average for the region. The economic growth rate of the Middle East has been seen as an emerging economy but less than other emerging markets such as India and China (The World Bank, 2018).

China and the USA Relations

The relationship between China and the USA, the world’s two largest economies, has developed significantly in recent years. It has moved from a period of hostility and conflict to a period of sincere dialogue and constructive cooperation. For instance, both countries have engaged in regular high-level diplomatic talks, signed numerous trade agreements, and collaborated on global issues such as climate change and nuclear non-proliferation.

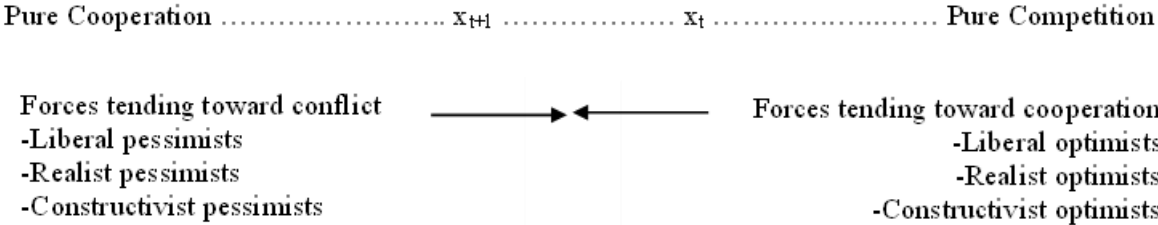
Moreover, with China’s rapid emergence as an economic powerhouse and military power in Asia, and its potential to challenge the US hegemony, this transformation is not just a development, but a crucial shift that demands our attention. It is at this point that both countries are finding common ground in trade, investment, and security issues (Yo‘Ldoshev, 2024, pp. 22-23).

According to World Bank records, the world’s total GDP reached 85 trillion US dollars by the end of 2018. The USA (20.58 trillion) and China (14.14 trillion) were the only two countries whose total nominal GDP exceeded the 5 trillion US dollar threshold. These two countries make up almost 40% of the total world GDP score. The USA and China have been competing economically, but they are also the biggest trade partners (The World Bank, 2018).

The relations between China and the USA have been fluctuating and taken unexpected turns due to the political changes during the Bush, Obama, and Trump administrations in the USA, as well as the economic surpass of China in the world and for the next three years following the September 11 terrorist attacks in New York, USA decisionmakers and administrators started dealing with the terrorist organizations, which enabled China to become a strategic competitor (Fraihat & Leber, 2019, p. 11).

China’s economic advantages against the USA also affected political and cultural dominance, especially in North Africa and the Middle East. Realist pessimists support the idea that rising powers generally tend to be troublemakers in the international systems throughout history (Friedrichs, 2019, p.1645). For example, Samuel Huntington pointed out, “The external expansion of the UK and France, Germany and Japan, the Soviet Union and the United States coincided with phases of intense industrialization and economic development” (Huntington, 1991, pp. 5-7). In terms of the future behaviors of the PRC, Friedberg (2005) constructed a model that involves contending causal forces, as indicated in the figure below.

Figure 1. USA and PRC relationship model after 1990s

Source: De Graaff & Van Apeldoorn, 2018

As indicated in the above figure, the PRC-USA relations have been complicated following the collapse of the Soviet Union in the early 1990s (De Graaff & Van Apeldoorn, 2018, p. 115). The relation is based on cooperative and competitive elements. The factors indicated in the above figure will determine its future. X_{t+1} indicates larger and more powerful elements than x_t , as it involves more partners.

In the case of the Middle East region, the USA and China have been cooperating against a common enemy (e.g., ISIS) since the internal war and conflicts in Syria, in addition to continuing their competitive relationships in terms of economic and political perspectives (Tong, e.t., 2018, p. 781). Recent studies showed that although the USA and PRC are trapped in structural contradictions because of the disagreements over North Korea, South Korea, and Japan's political disputes in the Asia-Pacific region, they have found more tactical and functional areas for expanding engagements in the Middle East region. Although the USA and PRC have been engaged with each other in the Middle East, the PRC currently does not seem to displace the US dominance in their political affairs soon (De Graaff & Van Apeldoorn, 2018, p. 120).

The strategic competition between the two powers was incredibly intense during the Donald Trump administration. During this period, a conflict phase began that some strategists described as a new Cold War. The tension in bilateral relations has been attributed to the inevitable exacerbation of contradictions and conflicts between the "former" superpower, the USA, and the newly rising China.

It is thought that this tension has intensified not only in terms of trade and technological wars but also due to global economic stagnation problems, the Taiwan issue, nuclear armament in North Korea and Iran, and disagreements over Russia's role. Despite these difficulties, there is a need to recognize the need for both countries to promote healthy, standardized, and benign relations of competition and cooperation, recognizing that there is no geopolitical conflict of interest, border issues, or resource disputes between them.

Both cooperation and competition mark the relationship between China and the United States, and China's economic rise challenges the United States. The strategic nuclear relationship between the two countries has also become central to US policies towards China, reflecting the complexity of security relations. Despite its difficulties, thanks to China's integration into the international community and its role in global governance, both nations must act as significant partners in the world economy and trade despite their different political systems and social structures.

Trade relations between China and the United States, the world's two largest economies, have not only undergone significant transformations over the past two decades but also face a multitude of challenges. The economic effects of these relationships have been broad and complex, reverberating across various sectors and industries. In particular, the trade disputes that erupted in 2017, initially shaped by concerns about unfair trade practices, have had a profound impact on both the economies of the countries and the global trade environment, further highlighting the wide-ranging implications of this issue (Fung e.t., 2022).

During this period, the world's two largest economies, China and the United States, have been at the center of a trade conflict that underscores the fragility and complexity of their economic interdependence. This interdependence is not only based on the volume of trade but also on the integration of supply chains, the mutual investments, and the shared technological

advancements. This trade conflict threatens to escalate into a full-scale trade war, which could disrupt these interdependencies and have far-reaching consequences for the global economy.

The trade structure between two countries significantly affects their bilateral relations. For instance, changes in the import and export trade structure, such as a shift from raw materials to high-tech products, can lead to a reevaluation of the economic competitiveness of each country and a renegotiation of trade agreements. Overall, the post-2017 period in China-US trade relations reveals a complex interplay of economic, political, and environmental factors. These factors, including changes in trade structure, continue to shape the dynamics between these two global powers.

China's Foreign Policy in the Middle East

As the fastest-developing country in the last two decades, China started playing significant roles in the regions of conflict zones, including the Middle East region (Gao, 2013, p.112). Two central countries that have been building solid relations economically, politically, and security-wise are Iran and Saudi Arabia due to their energy sources, as China has been in great need of energy for its economic development (Friedrichs, 2019, p.1650). Chinese analysts repeatedly stated that "The Middle East is a graveyard of great powers" in 2007, exemplifying France and England in the Levant (1956), the Soviet Union in Afghanistan (the 1980s), the United States in Iraq (2003).

China's foreign policy in the Middle East has been significantly influenced by the Belt and Road Initiative (BRI), which aims to improve trade and commercial ties within the region, especially in the post-Arab Spring period. However, this initiative faces challenges from ongoing civil wars in countries such as Yemen, Libya, and Syria, which threaten the BRI's strategic design by undermining connectivity and threatening infrastructure projects. The relationship between China and the Gulf Cooperation Council (GCC) countries has evolved over the past fifty years, driven by China's increasing energy demands and the resulting strategic multilateral cooperation. This relationship constitutes the economic core of China's Middle East policy, which is expected to grow further under the BRI framework (Mordechai, 2022).

Studies revealed that Beijing has been primarily interested in economic partnerships in the Middle East region as well as its domestic, international, and security policies in favor of Eastern China and East Asia (Scobell & Nader, 2016, p.20).

From the historical perspective, China was mainly disengaged from the Middle East region during the Cold War between the two superpowers from 1945 through 1991. However, by the early 1980s, it had become more interested in gaining influence and growing its regional presence. These attempts were majorly aligned with competing with the USA and the Soviet Union and gaining more support for international recognition of Taiwan (Dorsey, 2017, pp. 7-8).

China built its first diplomatic relationships with Middle Eastern countries Egypt and Syria in 1956. However, a breakthrough occurred in the early 1970s, when China was admitted into the United Nations (UN), with Taiwan holding a security seat in the UN Security Council. Iran, Kuwait, Lebanon, Jordan, Oman, and Libya supported China in this conflict and recognized China instead of Taiwan (Gao, 2014, p.75).

Though Russia and China have more common policies in the Middle East than the United States, China has been more concerned with political stability and economic

cooperation. Russia's significant intentions with the countries in the regions are mostly connected to the security and arms trade. On the other hand, China's relationships are more multi-dimensional, involving oil imports, increasing arms trade, infrastructural development, economic investments, and security matters (Bekkevold, 2019, p.144).

In a recent study on the China-Middle East and North Africa (MENA) relations in the early millennium period, Fraihat and Leber discussed the impacts of Arab Springs on China's foreign policies in the region (Fraihat & Leber, 2019, p.15). They specified gradual proactive diplomatic relations in the past few years. China's role in the MENA revolves around this proactive engagement to cope with the challenges. They suggested that if China plans to expand its economic trade with the countries in the region, it should focus on MENA by increasing academic and knowledge production and reevaluating how to target major regional conflicts.

Furthermore, according to the UN agreements, China sent around 1,000 peacekeepers to Lebanon during the 2006 war. Alterman and Garver claimed that China started expanding in the region with this deployment. (Alterman & Garver, 2008).

China's approach to securing Middle East oil imports has emerged as a policy emphasizing non-interference in other countries domestic political affairs or human rights issues, promoting sovereignty, and combating terrorism, national separatism, and religious extremism. In response to the current turmoil in the Middle East region, China continues to adhere to the principle of non-interference, which aims to maintain regional stability and promote economic and trade cooperation. Considering recent developments, China's balanced diplomacy in the Arab-Israeli peace process reflects its complex dilemma in balancing economic and strategic goals in the Middle East and the international arena.

China's Reactions to the Arab Spring

The Arab Spring was a chain of anti-governmental demonstrations, revolution, and armed rebellion that was initiated in the region of Arab states in the early 2010s. The first incident began against the response to tyrannical regimes and a low standard of living, starting with expanding protests in Tunisia. It was also caused by poverty, unemployment, monarchy, political corruption, and human rights violations (Larroque, 2019, pp. 87-88).

It immediately spread gradually to other Arab states in North Africa and the Middle Eastern regions. Major events caused the downfalls of the leaders in countries such as Libya, Yemen, Egypt, and Tunisia (Al-Turk, 2016, p. 68). Civil uprisings also occurred in other countries that heavily ruined the political balances that are still upsetting such countries, including Syria, Iraq, Morocco, Bahrain, Algeria, Jordan, and Oman. Civil uprising and significant protests were turned into a civil war in Syria by July 2011. The Arab Spring uprising also caused some countries to change people's lives majorly. For example, King Abdullah of Saudi Arabia declared economic concessions, municipal elections, women's approval to vote and be elected, and expansion of women's rights.

Studies indicated that China's initial reactions to the Arab Spring were mainly related to the implications for its internal stability. They also expressed unease regarding the rapid spread of the uprisings in the Arab world (Osnos, 2011). The reports suggested that China was initially very satisfied with the political direction in Egypt after 2011. The Chinese leaders were also concerned about the uprisings spreading in their lands.

China was surprised and taken off guard by the Arab Spring. They were primarily concerned with the stability of the Arab states in the Middle East and North Africa (Singh,

2016). For this reason, they initially made routine diplomatic statements regarding the Arab uprisings, especially during the overthrow of Ben Ali (of Tunisia) and Mubarak (of Egypt).

In particular, China reacted seriously to the uprising in Libya because they have extensive interests and collaborations in terms of economic relationships. Approximately 40,000 Chinese citizens and \$18 billion worth of infrastructure projects existed in Libya at the beginning of the Arab Spring. However, with the fascist leaders of Egypt, Libya, and Tunisia, the scale of the uprising in Libya drew more attention internationally. The USA declared economic sanctions against the Libyan government in 2011. China later decided to send military aircraft and ships to evacuate some 36,000 of its citizens in coordination with Greece and Malta (Sun, 2012).

China acted differently in the case of the Syrian uprising and civil war afterward due to its previous experiences in Libyan events. China has stepped up its engagements and mediations throughout the area, starting with Syria. They lobbied for various political alternatives for the military options. China primarily supported Syria's opposition groups in Syria against the Assad administration for democratic changes and political stability in the country. On the other hand, it continued sending delegations to the Assad administration. Overall, China has maintained a diplomatic balance in Syria.

By the early 2010s, China had dispatched senior delegations to Syria, Egypt, Qatar, Saudi Arabia, Iran, Jordan, and Israel for diplomatic consultations. Finally, China is considered to promote comprehensive political diplomacy. China's political views and approaches are evolving into more flexible, mature, and sophisticated regarding their own economic and political gains.

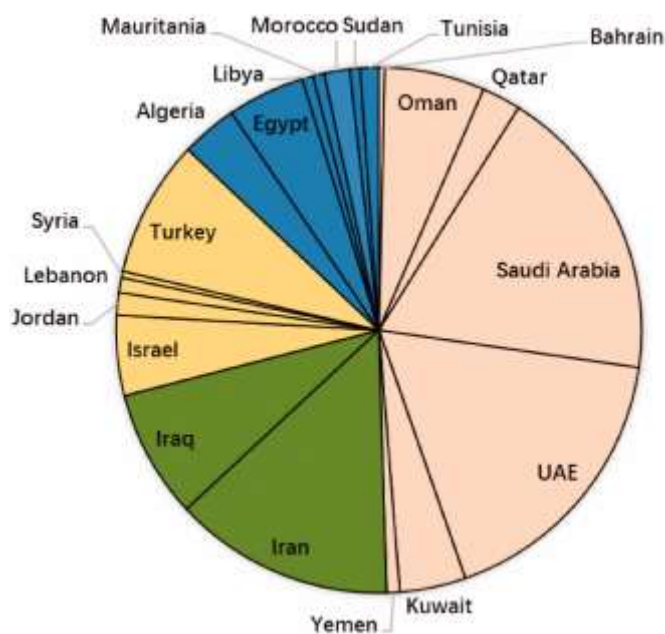
Chinese Economic Relations with the Middle Eastern Countries

China's economic relationship with Middle Eastern countries has been increasing in the last decade except for some periods with significant issues and global economic problems, such as the 2008 global economic crisis, the Syrian civil war, the overthrow of Egypt, Iraq, and Libyan leaders, and the Arab Spring.

Chinese companies participated in the annual Damascus International Fair in late 2018, which shows attempts to secure trade and market access in Syria (Alterman & Garver, 2008). This improvement showed that China has been trying to balance its economic relationships with the Arab world and hopes to restore political stability so that they can continue their economic cooperation, especially with the countries (e.g. Saudi Arabia, UAE) that export oil and side natural energy resources and requires infrastructure due to the civil uprising, civil war or other reasons (e.g. Syria, Yemen, UAE).

According to the information illustrated in Figure 2, most of China's total trade with the Middle East and North Africa (MENA) countries was made with Saudi Arabia, the United Arab Emirates (UAE), and Iran in 2016. The total trade volume was approximately \$230 billion. The trades were weightily concentrated in the energy sector. Besides, the approximate distributions of China's investments in the MENA countries were familiar to the trade volume (Kenderdine, & Lan, 2018, pp.558-559). The top three countries in terms of investment trades included Saudi Arabia, UAE, and Egypt, which cover more than 80% of the total investments.

Figure 2. China’s trade volume with the MENA region by country in 2019

Source: (Fraihat & Leber, 2019)

In a recent study, Xuming and Fulton (2017) focused on the China-Gulf Economic relationship in terms of the “Belt and Road” initiative. In the last decade, China has expanded its trade volumes with six Gulf Cooperation Council (GCC) countries(Saudi Arabia, Kuwait, UAE, Qatar, Oman, Bahrain). The US Energy Agency reported the top suppliers for China’s foreign energy needs in 2015, as indicated in the table below.

Table 1. China’s top energy providers in 2019

State	Percentage of Total Imports
Saudi Arabia	16%
Angola	13%
Russia	11%
Oman	10%
Iraq	9%
Iran	9%
Venezuela	4%
United Arab Emirates	3%
Kuwait	3%
Colombia	3%

Source: (US Energy Information Agency)

China’s trade volumes with the Arab nations have fluctuated in the last two decades. The trade volume between China and the Middle East was only \$16,087 million in 2000. Between 2000 and 2014, it upsurged and reached around \$282,460 million, the highest amount in the last decade. In the following two years, it dropped consecutively to \$185,437 million in 2016. This was caused by the 2008 economic slowdown, civil uprisings, the Syrian civil war, the Arab Spring, US sanctions for Iran, and other regional conflicts between the countries,

including Iran, Iraq, Egypt, Oman, Qatar, and UAE. Also, there has been a significant decrease in Saudi Arabia and Kuwait.

Table 2. China's trade volumes with GCC countries in 2018 (in million USD)

Year	Export	Import	Total
2000	6,320	9,767	16,087
2006	19,842	41,417	61,249
2010	41,935	89,301	131,235
2014	122,549	159,911	282,460
2015	115,804	100,395	216,198
2016	102,783	82,654	185,437
2017	100,689	108,270	208,959
2018	101,498	157,390	258,888

Source: (IMF, 2019)

Following the initial shocks of the Syrian civil war and Iranian economic sanctions, China's volume of foreign trade with Middle Eastern countries started rising again in 2016, reaching \$258,888 million at the end of 2018.

Besides, economic increases in Oman, Qatar, and the UAE have been significant. Dubai and Qatar initiated substantial infrastructure investments and projects for the upcoming worldwide events, including the 2020 World Expo and the FIFA World Cup in Qatar in 2022. China has been cooperating with them to complete their infrastructure projects and investments.

Since the beginning of 2020, the deadly international pandemic, COVID-19, started in China and spread across many countries worldwide, especially since March 2020. The total economic devastation caused by the spread of this dangerous disease. As of July 2020, more than 10 million people were reported infected, and more than half a million people died. Trades and transportation between countries worldwide were halted due to the rapid spread of COVID-19, especially between March and Jun 2020. Therefore, it is still too early to identify the total economic damages caused by China's partnerships with Middle Eastern countries.

Conclusion

China's Middle East policies are multifaceted and focus on securing energy resources, expanding economic ties, and increasing its geopolitical influence while adhering to non-interference and peaceful development principles. The Belt and Road Initiative (BRI) is the cornerstone of China's engagement in the region, aiming to support trade, investment, and infrastructure projects despite challenges posed by civil unrest and geopolitical tensions. China's approach is characterized by its reluctance to intervene in the internal affairs of Middle Eastern countries, promote sovereignty, and avoid the imposition of political conditions on its investments and aid. Economic diplomacy has entered a new phase as China seeks to diversify cooperation beyond energy to include finance, post-conflict reconstruction, health,

technological innovation, and green development. This shift aims to respond to new economic demands, promote regional stability, and secure China's political influence.

China's strategic interest in using Iran to strengthen its role in the Middle East and secure BRI transportation routes is evident in the expansion of China-Iran cooperation. However, the presence of the United States as a rival power has led China to adopt a careful balancing policy, maintaining friendly relations with regional states against US pressure. Notably, China's conflict management approach in the region is cautious, as it avoids involvement in internal conflicts and positions itself as a potential neutral mediator.

Looking ahead, China's policies in the Middle East will continue to balance economic interests, particularly in the energy sector. The strategic goal is to expand influence without getting entangled in local conflicts, all while navigating the complex dynamics of the US-China rivalry in the region. This forward-looking perspective sets the stage for further analysis of China's evolving role in the Middle East.

As indicated in the literature reviewed in this study, China is still building its relationships in the Middle East regions based on economic foundations as well as political and diplomatic relationships with two economic and political superpowers: the USA and Russia. European Union (EU) countries are considered secondary powers in the region.

This study examined China's economic, political, and social interactions with the Middle East region in the last two decades. As China and the Middle East nations share similar historical experiences and perspectives, they tend to recognize other parties. However, it has not been too long to initiate close partnerships economically, politically, and socially. Since the turn of the new millennium, they have been promoting their collaboration efforts.

Various issues and unfortunate events have triggered significant changes, uprisings, and revolutions in the Middle East region countries for the last few decades. Iraq-Iran was one of the significant incidents in the region before the collapse of the Soviet Union and the end of the Cold War era. China was not heavily involved with the regional states as they were not economically and politically developed.

As China surged up volumes of economic trade post-Cold War era following the early 1990s, it started involving economic and political decisions made by the outer countries such as the EU, USA, and China. China's economy drew much attention worldwide as it became the export leader with \$2.5 trillion in 2019, about \$1 trillion higher than the US. This economic power respectfully influences its political and cultural powers across the globe.

Since China depends on Russian oil and natural gas resources for its energy needs, it is essential to play a mediator role between Russia, the USA, and Middle Eastern countries regarding any conflicts in the Middle East, such as the Syrian civil war, Egypt's uprisings against their governments, and Yemen's.

China's reactions to the Arab Spring were initially passive. However, China was forced to speak out about the unusual events due to its vast trade volumes with the region in the following years. China's ultimate goal, on the other hand, is always to maintain balanced political strategies within the region's countries. From these perspectives, it would not engage its military powers no matter what.

In conclusion, although China has been increasing its trade volumes in the last few years due to the COVID-19 pandemic, its rates are expected to shrink significantly in 2020, similar

to other world countries, including Russia, the USA, and EU states. On the other hand, because of the lower demand for fossil fuels during the pandemic, China will be able to reduce energy costs, eventually positively affecting its economic situation.

References

- Alterman, J. B., & Garver, J. W. (2008). *The Vital Triangle: China, the United States, and the Middle East* (Vol. 30). CSIS.
- Al-Turk, H. (2016). The Arab Springs: A Comparison of the Uprisings in Libya & Syria in 2011. *Political Science Undergraduate Review*, 2(1), 66-77.
- Bekkevold, J. I. (2019). China, Russia and the Great Power Contest in the Middle East. In *Sino-Russian Relations in the 21st Century* (pp. 141-166). Palgrave Macmillan, Cham.
- Cleveland, W.L., & Bunton, M. (2016). *A History of the Modern Middle East* (6th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429495502>
- De Graaff, N., & Van Apeldoorn, B. (2018). US-China relations and the liberal world order: Contending elites, colliding visions?. *International affairs*, 94(1), 113-131.
- Dorsey, J. (2017). China and the Middle East: venturing into the maelstrom. *Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies*, 11(1), 1-14.
- Fraihat, I., & Leber, A. (2019). China and the Middle East after the Arab Spring: From Status-Quo Observing to Proactive Engagement. *Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies*, 13(1), 1-17.
- Friedrichs, J. (2019). Explaining China's popularity in the Middle East and Africa. *Third World Quarterly*, 40(9), 1634-1654.
- Fung, K.C., Aminian, N., Tung, C.Y. (2022). The US-China Relations and Trade Policy. In: Karhu, A., Haaja, E. (eds) *Global Trade and Trade Governance During De-Globalization*. International Political Economy Series. Palgrave Macmillan, Cham.
- Gao, Z. (2013). A Study of China's Relationship with the Islamic World. *Journal of China and International Relations*, 1(2).
- Gao, Z. (2014). The New Development of China-Middle East Relations since the Arab Upeaval. *Journal of Middle Eastern and Islamic Studies (in Asia)*, 8(4), 63-80.
- Goldschmidt Jr, A., & Boum, A. (2015). *A concise history of the Middle East*. Hachette UK.
- Hever, S. (2010). *The political economy of Israel's occupation*, Pluto Press, London.
- Huntington, S. P. (1991). America's changing strategic interests. *Survival*, 33(1), 3-17.
- IMF. (2018). Export and Imports to partner countries. Retrieved from <https://data.imf.org/regular.aspx?key=61013712>

- Jilo, K., Abdela, N., Dabasa, G., & Elias, M. (2017). Camel Trypanosomiasis: A Review on Past and Recent Research in Africa and Middle East. *American-Eurasian Journal of Scientific Research*, 12(1), 13-20.
- Kenderdine, T., & Lan, P. (2018). China's Middle East investment policy. *Eurasian Geography and Economics*, 59(5-6), 557-584.
- Keskin, T., & Braun, C. N. (2016). When a Sleeping Giant Wakes-A Neoclassical Realist Analysis of China's Expanding Ties in the Middle East. *Sociology of Islam*, 4(1-2), 1-26.
- Larroque, A. C. (2019). The Arab springs: A hope for democratorships?. *Pouvoirs*, (2), 85-96.
- Mitchell, T. (2003). *The Middle East in the past and future of social science*, University of California.
- Mordechai, Chaziza. (2022). *China's Foreign Policy in the Middle East and North Africa after the Arab Spring, Politics of Change in Middle East and North Africa since Arab Spring*, Routledge
- Olimat, M. (2013). *China and the Middle East: from silk road to Arab spring*. Routledge.
- Osnos, E. (2011). Of Tahrir Square and Tiananmen Square. *The New Yorker*, 31.
- Pan, C. I., Chang, T., & Wolde-Rufael, Y. (2015). Military spending and economic growth in the Middle East countries: Bootstrap panel causality test. *Defence and Peace Economics*, 26(4), 443-456.
- Pappé, I. (2014). *The modern Middle East: a social and cultural history*. Routledge.
- Pew Research (31 March 2011). Upbeat Chinese public may not be primed for a Jasmine Revolution, Pew Research Global Attitudes Project. Available at <http://www.pewglobal.org/2011/03/31/upbeat-chinese-public-may-not-be-primed-for-a-jasmine-revolution/>
- Scobell, A., & Nader, A. (2016). *China in the Middle East: the wary dragon*. Rand Corporation.
- Singh, M. (2016). Chinese Policy in the Middle East in the Wake of the Arab Uprisings. In *Toward Well-Oiled Relations?*, Palgrave Macmillan, London.
- Sun, Y. (2012). Syria: What China has learned from its Libya experience. *Asia Pacific Bulletin*, 152: Washington D.C. : East-West Center in Washington.
- The World Bank. (2018). GDP & Middle East. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=ZQ>
- Tong, X., Zhang, G., Wang, Z., Wen, Z., Tian, Z., Wang, H., & Wu, Y. (2018). Distribution

and potential of global oil and gas resources. *Petroleum Exploration and Development*, 45(4), 779-89.

Yo'ldoshev, J.A. (2024). Social-Psychological Processes Directed To The Formation Of The Citizen Position In The Young People As An Example Of Jadids. *Frontline Social Sciences And History Journal*, 4(05), 20-26.

Wilson, R. (2013). *Economic development in the Middle East*. Routledge.

The Relationship Between Psychological Resilience and Goal Commitment Levels of Sport Sciences Students

Ali KAYA¹

Yunus ŐAHİNLER²

DOI: 10.5281/zenodo.14585287

Abstract

The objective of this study is to examine the relationship between psychological resilience and goal commitment levels among students enrolled in physical education and sports schools. Another objective is to examine whether psychological resilience and goal commitment differ according to age and gender. The population of the study consists of students of Istanbul Gelişim University School of Physical Education and Sports, and the sample consists of 332 volunteer university students. The researchers developed a personal information form, psychological resilience scale, and goal commitment scale to collect the necessary data. The collected data were analyzed using the SPSS 24 package program, which enabled the researchers to perform various statistical procedures, including Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis, and Spearman's correlation analysis. The results of the study indicated a weak negative relationship between the psychological resilience and goal commitment levels of the students enrolled in the School of Physical Education and Sports.

Key Words: students, psychological resilience, goal commitment

---

¹İstanbul Gelişim Üniversitesi/ Spor Bilimleri Fakültesi/ Spor Yöneticiliği Bölümü/ Orcid: 0000-0002-6417-4523
alikaya@gelisim.edu.tr

² İstanbul Gelişim Üniversitesi/ Spor Bilimleri Fakültesi/ Engellilerde Egzersiz ve Spor Bilimler Bölümü/ Orcid : 0000-0002-5268-020X, ysahinler@gelisim.edu.tr

Spor Bilimleri Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık ve Hedef Bağlılığı Düzeyleri Arasındaki İlişki

Öz

Bu çalışmanın amacı beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin psikolojik sağlık ve hedef bağlılığı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmanın bir diğer amacı ise psikolojik sağlık ve hedef bağlılığının yaş ve cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip gösterilmediğinin incelenmesidir. Çalışmanın evrenini İstanbul Gelişim Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencileri, örneklemini ise 332 gönüllü üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, psikolojik sağlık ölçeği ve hedef bağlılığı ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 24 paket programına girilmiş ve analizler bu program aracılığıyla yapılmıştır. İstatistiksel işlem olarak Mann Whitney U, Kruskal Wallis ve Spearman Korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin psikolojik sağlık ve hedef bağlılık düzeyi arasında negatif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: öğrenciler, psikolojik sağlık, hedef bağlılığı

Introduction

The notion of psychological resilience can be articulated as an individual's capacity to adapt and cope when confronted with adverse circumstances (Block & Kremen, 1996). The emergence of psychological resilience is contingent upon the occurrence of a significant event in the individual's life. These circumstances can profoundly impact individuals, often leading to significant life changes, such as bereavement, illness, divorce, or natural disasters. In general, individuals who exhibit psychological resilience have the capacity to establish a protective structure that enables them to withstand environmental and internal challenges, experiencing reduced vulnerability and damage. These individuals have been shown to adopt a positive outlook on life, exhibit an extraverted personality, and demonstrate openness to novel experiences (Riulli et al., 2002). The positive emotions they experience, their creativity, and their self-esteem are notably elevated (Metzl & Morrell, 2008). It is important to note that individuals may encounter numerous adverse events and circumstances throughout their lifetimes. The manner in which individuals cope with such circumstances and their reaction to the event vary. Some individuals encounter anxiety and depression in response to traumatic experiences. Conversely, others demonstrate a swift recovery, resuming their daily routines

with relative ease. The ability to recover and resume daily routines swiftly can be attributed to psychological resilience, as posited by the positive psychology framework (Doğan, 2015).

The concept of goal setting has been identified as a significant factor in individuals' lives. These objectives encompass self-improvement, professional advancement, and personal aspirations. Achieving these goals necessitates dedicated effort. Individuals often possess multiple goals throughout their lifetimes. Goal setting has been demonstrated to be associated with heightened levels of motivation and increased work effort (Toros et al., 2010). It is imperative that goal setting be methodical and structured to ensure efficacy. The concept of goal setting has been demonstrated to exert a positive influence on the development of athletes' awareness of awareness as well as on the development of their sense of duty. Beyond the realm of athletic performance, psychological factors and the concept of goal setting emerge as pivotal parameters within the domain of sports.

In this context, the central research question guiding this study is as follows: Is there a relationship between psychological resilience and goal commitment among physical education and sports college students?

Method

The subsequent sections will present the research model, population, and sample; the data collection tools; and the data analysis.

Research Model

In the present study, two research methodologies were employed: the relational survey model, which is utilized to investigate the presence or degree of change in two or more variables together (Karasar, 2017), and the causal comparison method, which is a survey model that aims to determine the causes of a naturally occurring situation or event and the variables that affect these causes (Büyüköztürk et al. 2008).

Population and Sample of the Study

The population of the study consists of the students of Istanbul Gelisim University School of Physical Education and Sports, and the sample consists of 332 students determined by simple random sampling method. The random sampling method is a technique in which the probability of each element in the universe being included in the sample is uniform and random,

thereby facilitating the acquisition of research results (Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2004; Ural & Kılıç, 2006).

Data Collection Tools

The researchers developed three instruments to collect data for the study: a Personal Information Form, a Psychological Resilience Scale, and a Goal Commitment Scale. The following section provides a detailed description of the aforementioned scales.

Personal Information Form

The personal information form, meticulously prepared by the researchers, encompasses a range of demographic variables including age, gender, marital status, sporting status, and educational status.

Child and Youth Resilience Scale

The Psychological Resilience Scale, a tool designed to assess the psychological resilience of study participants, was developed by Liebenberg, Ungar, and Van de Vijver (2012). The scale, which initially consisted of 28 items, was later reduced to a 12-item structure by Liebenberg, Ungar, and LeBlanc (2013). The 5-point Likert-type scale was adapted into Turkish by Arslan (2015). Notably, the scale is comprised of a single dimension, devoid of reverse-coded items. The Cronbach Alpha internal consistency coefficient of the scale was determined as .91. In the present study, the Cronbach's Alpha internal consistency coefficient was determined to be .93, indicating a high degree of internal consistency within the scale.

Goal Commitment Scale

The Goal Commitment Scale was developed by Hollenbeck, Williams, and Klein (1989) and subsequently adapted into a 5-item scale by Klein, Wesson, Hollenbeck, and Wright (2001). The 5-item scale is a 5-point Likert-type scale. The scale was adapted into Turkish by Şenel and Yıldız (2016). The scale, which was created in a unidimensional structure, has responses that are ranked on a scale from "Strongly Disagree" to "Strongly Agree." The scale's Chronbach Alpha internal consistency coefficient was determined to be 0.74.

Data Analysis

The data obtained from the personal information form and the related scales were processed into the SPSS package program, and the analyses were conducted through this program. In the study, normal distribution curve, skewness, kurtosis value, normal distribution curve according to histogram, and Kolmogorov-Smirnov test values were used when the number of participants was greater than 50. Reliability analyses were conducted for the overall and sub-dimensions of the scales, and "Chronbach's Alpha Coefficient" was obtained as a result. It was determined that the data did not exhibit a normal distribution, prompting the implementation of statistical procedures such as the Mann-Whitney U test, the Kruskal-Wallis test, and the Spearman's rank correlation coefficient analysis.

Table 1. Demographic characteristics of the participants

		Frequency	Percent
Age	18-22	212	63,9
	23-27	90	27,1
	28-32	15	4,5
	33 and above	15	4,5
	Total	332	100,0
Gender	Female	127	38,3
	Male	205	61,7
	Total	332	100,0
Marital Status	Married	34	10,2
	Single	298	89,8
	Total	332	100,0
Doing Sports	Yes	239	72,0
	No	93	28,0
	Total	332	100,0
Department of Education	Coaching Education	63	19,0
	Sport Management	121	36,4
	Recreation	39	11,7

	Exercise And Sport Sciences	63	19,0
	Exercise and Sports Sciences in Disabled People	46	13,9
	Total	332	100,0

An examination of Table 1 reveals that 63.9% of the volunteers participating in the study were between the ages of 18 and 22, 27.1% were between 23 and 27, 4.5% were between 28 and 32, 4.5% were between 33 and over, 38.3% were female, 61.7% were male, 10.2% were married, 89.8% were single, 72% had an active sports life, and 28% did not have an active sports life. The demographic composition of the participants is as follows: 19% are students of Coaching Education, 36.4% are students of Sports Management, 11.7% are students of Recreation, 19% are students of Exercise and Sport Sciences, and 13.9% are students of Exercise and Sport Sciences with a focus on Disabled People.

RESULTS

Table 2. Skewness kurtosis and Kolmogorov-Smirnov test significance level results of child and adolescent psychological resilience and goal commitment scale scores

Scales	N	Skewness	Kurtosis	P
Child and Youth Resilience	332	,-121	,-034	,005
Goal Commitment	332	,447	3,269	,000

Upon analysis of the results of the Kolmogorov-Smirnov test in Table 2, it is determined that there are deviations from normality in the scores obtained from Child and Youth Resilience and Goal Commitment and their sub-dimensions. The application of the Kolmogorov-Smirnov analysis is acknowledged as a single investigative method employed to ascertain the normality of data distribution. The examination of the normal distribution curves revealed deviations from normality. Büyüköztürk (2007) delineated the range of ± 1 as the threshold for deviation from normality based on skewness kurtosis values. In contrast, Tabachnick and Fidell (2013) stipulated that if skewness kurtosis coefficients of variables fall between ± 1.5 , they do not manifest a normal distribution. Consequently, it was determined that there were deviations from normality in the scale scores, the coefficients were not between ± 1 and ± 1.5 , and the data did not show normal distribution.

Table 3. Descriptive analysis of participants' responses to the child and adolescent psychological resilience and goal commitment scale

Scales	N	Min	Max	Mean±Sd
Child and Youth Resilience	332	1,00	5,00	3,38± 0,75
Goal Commitment	332	1,00	5,00	2,92± 0,54

An examination of Table 3 reveals that the mean scores on the Child and Youth Resilience Scale were 3.38 ± 0.75 , and the mean scores on the Goal Commitment Toward Others scale were 2.92 ± 0.54 .

Table 4. Evaluation of Psychological Resilience and Goal Commitment levels of participants according to their age

	Age	N	Row Mean	sd	X ²	p	Difference
Psychological Resilience	18-22 ¹	212	170,38	3	1,252	,740	-
	23-27 ²	90	160,77				
	28-32 ³	15	147,63				
	33 and above ⁴	15	164,90				
Target Commitment	18-22 ¹	212	169,20		2,986	,394	-
	23-27 ²	90	168,03				
	28-32 ³	15	159,53				
	33 and above ⁴	15	126,17				

As demonstrated in Table 4, an analysis of the psychological resilience and goal commitment status of the participants according to their ages revealed that there was no statistically significant difference ($p > 0.05$).

Table 5. Evaluation of Psychological Resilience and Goal Commitment levels of participants according to their gender

	Gender	N	Row Mean	Row Total	U	P
Psychological Resilience	Female	127	152,37	19350,50	11222,50	,035
	Male	205	175,26	35927,50		
Target Commitment	Female	127	166,84	21188,50	12974,50	,959
	Male	205	166,29	34089,50		

An analysis of the psychological resilience levels of the participants according to their gender, as presented in Table 5, reveals a statistically significant difference. The analysis of rank averages indicates that this discrepancy is statistically significant in the male population. However, when the goal commitment status of the participants is analyzed, no statistically significant difference is observed ($p > 0.05$).

Table 6. The relationship between psychological resilience and goal commitment level

		Level of Commitment to Goal
Psychological Resilience	r	-,023
	p	,672

Upon examination of Table 6, a modest negative correlation is observed between psychological resilience and goal commitment level total scores ($r=-.023$; $p=.000<0.5$).

Discussion And Conclusion

An analysis of the psychological resilience and goal commitment of the research group according to age revealed no statistically significant differences. This suggests that psychological resilience and goal commitment are not contingent on age. The state of being psychologically resilient and committed to a goal may vary according to students' abilities, dedication, and desires rather than their age. A review of the extant literature reveals a notable finding: a significant divergence in the psychological resilience of individuals across various age groups. This observation was documented by Çekceoğlu (2019) in his master's thesis study, which examined the psychological resilience of students across the age range of 14 to 20 years. The findings of the research indicated that the psychological resilience of students between the ages of 14 and 15 was significantly higher than that of students between the ages of 16 and 17 and 18 and 20. The findings of the research differ from our results. The study also examined

goal commitment, which was found to be consistent across age groups. The findings of the research align with our own. In a separate study, Duran (2023) found that the psychological resilience levels of individuals working as physical educators in high schools increased significantly according to the age variable. In contrast, Taş's (2013) study found no significant differences in psychological resilience levels among nurses based on age. The observed discrepancy in findings across studies could be attributed to various factors, including the geographical region of residence, differences in study populations, and potentially other variables.

A subsequent examination of the psychological resilience levels of the participants according to gender reveals a statistically significant difference. The analysis of rank averages reveals that this variation is statistically significant in the male direction. However, when the participants' goal commitment status is analyzed, no statistically significant differences are observed. This finding is consistent with the hypothesis that men, due to their greater involvement in business life and concurrent engagement in work and study, may encounter more psychological challenges. Consequently, it is plausible that their psychological resilience scores may exhibit a pronounced increase. Consequently, the psychological resilience scores of men may exceed those of women. A subsequent examination of the extant literature revealed outcomes that were supportive of female students in relation to goal commitment and gender variable in the study conducted by Süleymanoğulları et al. (2021) on sports sciences faculty students. The study's findings indicated that female students demonstrated higher levels of goal commitment.

The findings of the study indicated a modest negative correlation between psychological resilience and the level of goal commitment among the participants. As psychological resilience increases in the research group, the level of goal commitment decreases. The ability to engage in sports is inherently linked to self-confidence and psychological resilience. As self-confidence increases, an individual becomes more capable of pursuing a broader range of goals and paths. An individual who possesses the capacity to select any of these objectives, who has self-confidence in their ability to traverse new avenues, does not aspire to be bound to a specific objective and pursue it. The confidence derived from sports enables individuals to pursue new goals and achieve new gains, effectively eliminating the concept of being bound to a specific objective.

References

- Block, J., Kremen, A. M. (1996). IQ and ego-resiliency: Conceptual and empirical connections and separateness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(2), 349-361.
- Metzl, E. S., Morrell, M. A. (2008). The role of creativity in models of resilience: Theoretical exploration and practical applications. *Journal of Creativity in Mental Health*, 3(3), 303-318.
- Riulli, L., Savicki, V., Cepani, A. (2002). Resilience in the face of catastrophe: Optimism, personality, and coping in the Kosovo crisis, *Journal of Applied Social Psychology*, 32(8), 1604-1627.
- Doğan, T. (2015). Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Toros, T., Bayansalduz, M., Duvan, A. (2010). Sporda Hedef Belirlemenin Penaltı Atışları Üzerine Etkisinin Araştırılması.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yazıcıoğlu, Y. Ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayıncılık. Ankara.
- Ural, A. Ve Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. Detay Yayıncılık. Ankara.
- Liebenberg, L., Ungar, M. Ve Leblanc, J. C. (2013). The Cyrm-12: A Brief Measure of Resilience. *Canadian Journal Of Public Health*, 104(2), 131-135.
- Liebenberg, L., Ungar, M. Ve Van De Vijver, F. R. R. (2012). Validation Of The Child And Youth Resilience Measure-28 (Cyrm-28) Among Canadian Youth With Complex Needs. *Research On Social Work Practice*, 22(2), 219-226.
- Arslan, G. (2015). Çocuk Ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nin (Çgpsö) Psikometrik Özellikleri: Geçerlilik Ve Güvenirlik Çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), 1-12.
- Hollenbeck, J. R., Williams, C. L., Ve Klein, H. J. (1989). "An Empirical Examination Of The Antecedents Of Commitment To Difficult Goals", *Journal Of Applied Psychology*, 74, 18-23.
- Klein, H. J., Wesson, M. J., Hollenbeck, J. R., Wright, P. M., Ve Deshon, R. P. (2001). The Assessment Of Goal Commitment: A Measurement Model Metaanalysis. *Organizational Behavior And Human Decision Processes*, 85(1), 32-55.

- Şenel, E., Ve Yıldız, M. (2016). Hedef Bağlılığı Ölçeği: Türkçe Uyarlaması, *Beden Eğitimi Ve Spor Alanında Öğrenim Gören Öğrencilerde Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması*. *Cbü Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(2), 58-65.
- Tabachnick, B. G. Ve Fidell, L. S. (2013). *B.G. Tabachnick, L.S. Fidell Using Multivariate Statistics*. Boston: Pearson.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. 7.Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 1. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Çekceoğlu, H. (2019). *Spor yapan ve spor yapmayan lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ve hedef bağlılık düzeylerinin incelenmesi* (Master's thesis, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi).
- Taş, S. (2013). *Düzce Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi Hemşirelerinde Psikolojik Dayanıklılık, Depresyon ve Algılanan Stresin Değerlendirilmesi*., Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Düzce.
- Duran, M. (2023). *Lisede Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Psikolojik Sağlamlık ve Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. *Beden Eğitimi Spor Sağlık ve Efor Dergisi (BESSED)*, 2(3), 303-316.
- Süleymanoğulları, M., Doğar, A., & Bayraktar, G. (2021). *Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin hedef bağlılığı düzeylerinin incelenmesi*. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 173-183.

The Relationship Between Motivation of Sport Management Students to Participate in Physical Activities and Social Media Addiction

Ali KAYA¹

Yunus ŐAHİNLER²

DOI: 10.5281/zenodo.14585302

Abstract

This study was conducted to examine the relationship between motivation to participate in physical activities and social media addiction among sport management students. Relational screening and causal comparison model was used in the study. In our study, Physical Activity Participation Motivation Scale (PACMS) and Social Media Addiction Scale were used as data collection instruments. The population of the study consists of the students of Istanbul Gelisim University, which is located on the European side of Istanbul, and the sample consists of N=253 university students selected from this population by convenience sampling method. The analyses of the study were defined in the SPSS 25.0 package program and the relevant analyses were carried out through this program.

Keywords: Physical activity, Motivation, Social Media

---

¹İstanbul Gelişim Üniversitesi/ Spor Bilimleri Fakültesi/ Spor Yöneticiliği Bölümü/ Orcid: 0000-0002-6417-4523
alikaya@gelisim.edu.tr

² İstanbul Gelişim Üniversitesi/ Spor Bilimleri Fakültesi/ Engellilerde Egzersiz ve Spor Bilimler Bölümü/ Orcid : 0000-0002-5268-020X, ysahinler@gelisim.edu.tr

Spor Yöneticiliği Bölümü Öğrencilerinin Fiziksel Aktivitelere Katılım Motivasyonları ile Sosyal Medya Bağımlılığı İlişkisi

Öz

Bu çalışma spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin fiziksel aktivitelere katılım motivasyonları ile sosyal medya bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmada, ilişkisel tarama ve nedensel karşılaştırma modelinden yararlanılmıştır. Araştırmamızda veri toplama aracı olarak Fiziksel Aktivitelere Katılım Motivasyonu Ölçeği (FAKMÖ) ve Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, İstanbul Avrupa yakasında yer alan İstanbul Gelişim Üniversitesi öğrencileri, örneklemini ise bu evren içinden kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenen N=253 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın analizleri SPSS 25.0 paket programına tanımlanmış ve ilgili analizler bu program aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak spor yöneticiliği öğrencilerinin fiziksel aktivitelere katılım motivasyonları ile sosyal medya bağımlılıkları arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fiziksel Aktivite, Motivasyon, Sosyal Medya

Introduction

It is an undeniable fact that people who make physical activity a part of their lives stay healthier. According to the World Health Organization, the average person needs about 40 minutes of physical activity a day to be healthy. However, the number of steps taken and the time devoted to physical activity is decreasing every day. The fact that working conditions make individuals feel tired, the use of modern means of transportation, and the constant presence of future anxiety in working life reduce the time allocated to physical activity (Bozkurt & Tamer, 2020). Especially for children and adolescents, the narrowing of play areas in neighborhoods, turning to digital games, and not transferring games that should be carried over from the past to the present reduce the duration of play and activity (Demir & Hazar, 2018; Tekkurşun Demir & Cicioğlu, 2019).

Previously, the concepts of physical activity, warm-up, and exercise were used interchangeably, but today, exercise that occurs as a result of physical activity has begun to be defined as a subcategory of physical activity. Today, the concept of physical activity has evolved into a position that supports the physical, emotional, and mental development of

individuals and is essential for a healthy life (Tekkurşun Demir & Cicioğlu, 2019). Physical activity, which plays a very important role in having a healthy appearance, has a very important place in advancing the physiological capacity of the individual and maintaining the obtained muscle mass (Çakır & Şenel, 2017). The way to have a healthy and fit body at all times is to make sports and physical activity the center of our lives. In addition to physical appearance, physical activity is also very important for an individual's motivation and mental health (İlhan, 2010).

The dependence on the frequency of using the Internet and social media is increasing day by day. Social media, whose popularity is increasing day by day, especially among young people, has completely dominated human life. The concept of social media manifests itself in various areas such as news, communication, education, information sharing and making friends. The Internet, which touches human life through social media (Vural & Bat, 2010; Sağbaş, Ballı & Şen, 2016), brings a different dimension to socialization. It is now possible to become friends and meet each other without even seeing each other's faces. Demir (2016) stated that the Internet makes our lives easier, thanks to the many conveniences it provides. However, using social media too much has started to become addictive. After social media became addictive, problems began to arise. People began to spend most of the time they would have spent exercising on social platforms. It is thought that one of the most important reasons for the decrease in individuals' participation in physical activity in our age is the increase in time spent on social media (Çetiner, 2021). It is believed that the participation of individuals in physical activity will positively contribute to their lifestyle and health status and will take them away from the virtual world (Nord et al., 1995). In this context, the aim of the study is to examine whether the motivation of students of Istanbul Gelisim University Faculty of Physical Education to participate in physical activities has an effect on social media addiction.

Method

Below are the research model, population and sample, data collection tools and data analysis.

Research Model

This study was designed using the relational survey model among survey models. The relational survey model is a model for investigating the existence and/or degree of change of more than one variable together (Karasar, 2017). In addition to the correlational survey model,

the causal comparison model (Büyüköztürk et al., 2008), which is used to determine the cause of a naturally occurring event and the variables that affect these causes, was used. The survey method was used in the research and the study was conducted on a voluntary basis.

Population and Sample

The population of the study consists of the students of the Department of Sport Management at Istanbul Gelisim University, which is located on the European side of Istanbul, and the sample consists of N=253 university students who were selected from this population using the convenience sampling method. Convenience sampling method is a sampling method that allows data to be obtained easily and quickly (Karasar, 2017).

Data Collection Tools

The study used a personal information form, the Motivation to Participate in Physical Activities Scale (MPPAAS), and the Social Media Addiction Scale as data collection tools. The corresponding scales are described below.

Personal Information Form

The personal information form prepared by the researcher includes questions about gender, age, marital status, active participation in sports, weekly free time, and time spent on social media in a day.

Motivation to Participate in Physical Activities Scale (PPSAS)

The Motivation to Participate in Physical Activities Scale, developed by Tekkurşun Demir and Cicioğlu (2018), was created to measure the extent to which participants are motivated to participate in physical activities. There are three sub-dimensions in the 5-point Likert-type scale. It is assumed that the higher the score obtained from the scale, the higher the motivation to participate in physical activities. The personal reasons sub-dimension includes items 1, 2, 3, 4, 5, 6, the environmental reasons sub-dimension includes items 7, 8, 9, 10, 11, 12, and the causelessness dimension includes items 13, 14, 15, 16. Items 3, 9, 13, 14, 15, 16 were reverse coded. Cronbach's alpha values of the scale were found to be between 82 and 89. Cronbach's alpha values are above the 70th range, which is sufficient to judge that the internal consistency coefficient is sufficient.

Social Media Addiction Scale

The Social Media Addiction Scale was developed by Günüş (2009), and the validity and reliability study was conducted by Çömlekçi and Başol (2019). The Social Media Addiction Scale, which consists of 7 items, is designed as a 5-point Likert type. It can be said that the higher the scores obtained from the scale, the higher the social media addiction. There are no reverse coded items on the scale. The Cronbach alpha internal consistency coefficient of the scale was found to be 0.85 (Çömlekçi & Başol, 2019).

Data Analysis

The data obtained from the personal information form and related scales were processed in the SPSS package program, and the analyses were conducted through this program. In the study, normal distribution curve, skewness kurtosis value, normal distribution curve according to histogram and Kolmogorov-Smirnov test values, which were used when the number of participants was more than 50, were analyzed. Reliability analyses were performed for the total and sub-dimensions of the scales, and as a result, "Chronbach's Alpha Coefficient" was obtained. It was assumed that the data did not show a normal distribution, and Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis-H test, and Spearman correlation analyses were performed as statistical procedures.

Results

The evaluation tables of the data obtained in the research are given below.

Table 1. Demographic characteristics of the participants

		Frequency	Percent
Gender	Female	46	18.2
	Male	207	81.8
	Total	253	100,0
Age	18-22	88	34.8
	23-27	75	29.6
	28-32	41	16.2
	32 and above	49	19.4

	Total	253	100,0
Marital Status	Married	104	41.1
	Single	149	58.9
	Total	253	100,0
Doing Sports	Yes	208	82.2
	No	45	17.8
	Total	253	100,0
Weekly free time	1-3 hours	106	41.9
	4-6 hours	66	26.1
	7-9 hours	48	19.0
	10 hours and above	33	13.0
	Total	253	100,0
Time spent on social media during the day	1-2 hours	46	18.2
	3-4 hours	116	45.8
	5-6 hours	50	19.8
	7 hours and above	41	16.2
	Total	253	100,0

Looking at Table 1, 18.2% of the subjects who participated in the study were female and 81.8% were male, 34.8% were 18-22 years old, 29.6% were 23-27 years old, 16.2% were 28-32 years old and 19.4% were 32 and older, 41.1% were married, 58.9% were single, 82.2% did sports regularly, while 17.8% did not have a regular sports life, 41.9% spent 1-3 hours, 26.1% 4-6 hours, 19% 7-9 hours and 13% 10 hours. 8% do not have a regular sports life, 41.9% have 1-3 hours, 26.1% have 4-6 hours, 19% have 7-9 hours and 13% have 10 hours or more of weekly free time, 18.2% spend 1-2 hours, 45.8% 3-4 hours, 19.8% 5-6 hours and 16.2% spend 7 hours or more on social media.

Table 2. Skewness kurtosis and Kolmogorov-Smirnov test significance level results of Motivation to Participate in Physical Activities Scale and Social Media Participation Scale scores

Dimensions	N	Skewness	Kurtosis	P
Individual Causes	253	-.946	.917	.000
Environmental Causes	253	-.258	-.465	.000
Causality	253	-.459	-.306	.000
Motivation to Participate in Physical Activities Scale Total Score	253	-.604	-.109	.000
Social Media Addiction Scale	253	-.640	.013	.000

Examining the results of the Kolmogorov-Smirnov test in Table 2, it can be seen that the values obtained from the Motivation to Participate in Physical Activities Scale and the Social Media Addiction Scale deviate from normality. The Kolmogorov-Smirnov analysis is accepted as one of the methods used to determine whether or not the data obtained have a normal distribution. As a result of examining the normal distribution curves, it was found that there were excessive deviations from normality. According to Büyüköztürk (2007), the fact that the skewness kurtosis values of the variables are in the range of ± 1 points is accepted as an extreme deviation from normality, while Tabachnick and Fidell (2013) stated that the skewness kurtosis coefficients of the variables around ± 1.5 can be accepted as a deviation from normality. As a result, since there was no normal distribution in our dataset, nonparametric tests were applied to our research group.

Table 3. Descriptive Analysis of Participants' Responses to the Motivation to Participate in Physical Activities Scale and Social Media Participation Scale

Scales	N	Min	Max	Mean $\pm$ Sd
Individual Causes	253	8.00	30.00	22.96 $\pm$ 4.46
Environmental Causes	253	11.00	30.00	21.37 $\pm$ 4.05
Causality	253	6.00	20.00	14.48 $\pm$ 3.17

Motivation to Participate in Physical Activities Scale Total Score	253	34.00	78.00	58.81±9.62
Social Media Addiction Scale	253	10.00	33.00	24.72±4.47

When Table 3. is examined, it was determined that the mean scores of motivation to participate in physical activities scale, personal reasons sub-dimension was 22.96 ± 4.46 , environmental reasons sub-dimension was 21.37 ± 4.05 , causelessness sub-dimension was 14.48 ± 3.17 , motivation to participate in physical activities scale total score was 58.81 ± 9.62 , and social media addiction scale total score was 24.72 ± 4.47 .

Table 4. Evaluation of participants' Motivation to Participate in Physical Activities and Social Media Participation levels according to their gender

Scales	Gender	N	Row Mean	Row Total	U	P
Individual Causes	Female	46	121.18	5574.50	4493.50	.550
	Male	207	128.29	26556.50		
Environmental Causes	Female	46	121.35	5582.00	4501.00	.561
	Male	207	128.26	26549.00		
Causality	Female	46	130.36	5996.50	4606.50	.729
	Male	207	126.25	26134.50		
Motivation to Participate in Physical Activities Scale Total Score	Female	46	121.66	5596.50	4515.50	.584
	Male	207	128.19	26534.50		
Social Media Addiction Scale	Female	46	126.51	5819.50	4738.50	.960
	Male	207	127.11	26311.50		

Examining the motivation to participate in physical activities and social media participation levels of participants according to gender variables in Table 4, it is determined that there is no statistically significant score in all sub-dimensions and total scores ($p>0.05$).

Table 5. Evaluation of participants' motivation to participate in physical activities and social media participation levels according to their ages

Dimensions	Age	N	Row Mean	sd	X ²	p	Difference
Individual Causes	18-22 ¹	88	117.82	3	3.120	.373	-
	23-27 ²	75	127.99				
	28-32 ³	41	128.70				
	32 and above ⁵	49	140.54				
Environmental Causes	18-22 ¹	88	126.83		2.632	.452	-
	23-27 ²	75	118.75				
	28-32 ³	41	126.35				
	32 and above ⁵	49	140.47				
Causality	18-22 ¹	88	126.98		2.668	.446	-
	23-27 ²	75	119.49				
	28-32 ³	41	124.10				
	32 and above ⁵	49	140.97				
Motivation to Participate in Physical Activities Scale Total Score	18-22 ¹	88	123.81		3.097	.377	-
	23-27 ²	75	121.17				
	28-32 ³	41	125.07				
	32 and above ⁵	49	143.27				
Social Media Addiction Scale	18-22 ¹	88	130.73	7.046	.070	-	
	23-27 ²	75	140.03				
	28-32 ³	41	120.35				
	32 and above ⁵	49	105.93				

When analyzing the motivation to participate in physical activities and social media participation levels of participants according to their age variables in Table 5, it is determined that there is no statistically significant score in all sub-dimensions and total scores ($p>0.05$).

Table 6. The relationship between motivation to participate in physical activities and social media engagement levels

		Individual Causes	Environmental Causes	Causality	Motivation to Participate in Physical Activities Scale Total Score
Social Media Addiction Scale	r	-.103	.012	-.220**	-.113
	p	.101	.847	.000	.074

When the relationship between motivation to participate in physical activity and social media engagement levels is examined in Table 6, it is found that there is a weak negative relationship between the social media addiction scale and the individual reasons, environmental reasons, and causality subdimensions and the total score of the motivation to participate in physical activity scale.

Discussion and Conclusion

When examining the motivation to participate in physical activities and social media participation levels of participants according to gender variables, it was determined that there was no statistically significant score in all sub-dimensions and total scores ($p>0.05$). As a result of examining the motivation to participate in physical activity and social media participation levels of participants according to their gender, the lack of a statistically significant difference can be explained by some potential reasons. The fact that gender does not show a significant difference may indicate that it does not have a significant effect on physical activity motivation and social media engagement. However, these results may also indicate that other factors, such as age, education level, income level, lifestyle, or personal preferences, may influence these two factors more than differences in the gender of the participants. In addition, it can be noted that the student-athletes participated in physical activities rather than spending time on social media. When reviewing the literature, Bozkurt and Tamer (2020) concluded that the individual reasons scores of male students were significantly higher than those of female students. Based on this finding, males are more motivated to participate in physical activities. The research

results do not overlap with our findings. In another study, Demir and Cicioğlu (2019) found that there was no significant difference between the motivation of males and females to participate in physical activities. In another study, Altun (2024) found that there was no significant difference between male and female students according to gender in the social media addiction scale. The results of the research are consistent with our findings.

When the motivation to participate in physical activities and the level of social media participation of the participants were examined according to the age variables, it was found that there was no statistically significant value in all sub-dimensions and total scores. Although the age of the sport management students differs, their motivation to participate in physical activities and the time they spend on social media are similar. In general, it can be seen that students working in the fitness sector use social media a lot during their private lessons and participate in physical activities. However, this situation does not differ by age. In the literature review, Altun (2024) stated that the level of motivation to participate in physical activities did not change statistically according to the age variable of the students of the Faculty of Physical Education. The results of the research overlap with our results. In another study, Çiftçi (2018) found that the use of social media did not vary according to age. The findings of the research overlap with our findings.

When the relationship between motivation to participate in physical activity and social media participation was examined, it was found that there was a weak negative relationship between the social media addiction scale and the personal reasons, environmental reasons, and causelessness subdimensions and the total score of the motivation to participate in physical activity scale. According to the results of the research, spending too much time on social media negatively affects the motivation to participate in physical activities. In other words, as motivation to participate in physical activity increases and individuals make physical activity a central part of their lives, their use of social media decreases. In reviewing the literature, Altun (2024) found that there was a negative relationship between the motivation scale for sports participation and the social media scale. The results of the research are consistent with our findings. It is recommended that sport management students should stay away from social media as much as possible and develop studies to motivate them to participate in physical activities as much as possible. Conferences on the harms of spending too much time on social media can be organized and interview programs can be prepared. In this way, more time can be devoted to physical activity through a more balanced use of social media.

References

- Bozkurt, T. M., & Tamer, K. (2020). Fiziksel aktiviteye katılım motivasyonu Düzeyi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 286-298.
- Tekkurşun Demir, G. ve Cicioğlu, H.İ. (2019). Fiziksel Aktiviteye Katılım Motivasyonu İle Dijital Oyun Oynama Motivasyonu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*,
- Tekkurşun Demir, G. ve Cicioğlu, H.İ. (2019). Fiziksel Aktiviteye Katılım Motivasyonu İle Dijital Oyun Oynama Motivasyonu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*,
- Demir, G. T.ve Hazar, Z. (2018). Dijital Oyun Oynama Motivasyonu Ölçeği (Doomö): Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması1. *Journal Of Physical Education & Sports Science/Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2).
- Çakır, E. ve Şenel, Ö. (2017). Effect of cold water immersion on performance. *European Journal of Physical Education and Sport Science*. 3 (12) 419-428.
- İlhan, L. (2010). Hareketsiz yaşamlar kültürü ve beraberinde getirdikleri, *Milli Produktivite Merkezi Verimlilik Dergisi*, 10(3), 195-210.
- Vural, Z. B. A. ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yaşar University*, 20(5), 3348-3382.
- Sağbaşı, E. A. Ballı, S. ve Şen, F. (2016). Sosyal medya ve gençler üzerindeki etkileri. *Uluslararası Gençlik Araştırmaları Kongresi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi*, 153-163.
- Demir, Ü. (2016). Sosyal medya kullanımı ve aile iletişimi: Çanakkale’de lise öğrencileri üzerine bir araştırma, *Selçuk İletişim*, 9 (2), 27-50. doi: 10.18094/si.99029
- Çetiner, H. (2021). Taekwondo Sporcularının Sporda Zihinsel Dayanıklılık Düzeyinin Antrenör- Sporcu İlişkisine Olan Etkisinde Temel Psikolojik İhtiyaçların Aracılık Rolü. *Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*

- Nord, C.W., Zill, N., Loomis, L.S. (1995). Adolescent Time Use, Risky Behavior and Outcomes: An analysis of national data. Rockville, MD: Westat.
- Büyüköztürk Ş. Çakmak E. Akgün Ö. Karadeniz Ş. ve Demirel F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. 1. Baskı. Pegem Akademi.
- Tabachnick, B. G. Ve Fidell, L. S. (2013). B.G. Tabachnick, L.S. Fidell Using Multivariate Statistics. Boston: Pearson.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. 7.Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Karasar, N. (2017). Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar ilkeler teknikler. Ankara: Nobel Yayınları.
- Çömlekçi, M. F., & Başol, O. (2019). Gençlerin sosyal medya kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4), 173-188.
- Bozkurt, T. M., & Tamer, K. (2020). Fiziksel aktiviteye katılım motivasyonu düzeyi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 286-298.
- Demir, G. T. ve Cicioğlu, H. İ. (2018). Motivation Scale For Participation In Physical Activity (MSPPA): A study of validity and reliability Fiziksel Aktiviteye Katılım Motivasyonu Ölçeği (FAKMÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Journal of Human Sciences*, 15(4), 2479-2492.
- Kaya Altun, Y. (2024). *Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Fiziksel Aktivitelere Katılım Motivasyonları ile Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki İlişki* (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Çiftçi, H. (2018). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4).

Selvi Boylum Al Yazmalım Filminin Söylem Analizi: Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve İdeolojik Yapılar Üzerine Bir İnceleme

Mustafa Arslan¹

DOI: 10.5281/zenodo.14585317

Öz

Bu çalışma, Türk sinemasının kült eserlerinden biri olan *Selvi Boylum Al Yazmalım* filmini, toplumsal cinsiyet rolleri ve ideolojik yapılar bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Film, aşk, sadakat, özgürlük ve sorumluluk gibi evrensel temaları işlerken, aynı zamanda bu temaların toplumsal ve kültürel bağlamda nasıl şekillendiğini de gözler önüne serer. Araştırma, filmin ana karakterlerinden İlyas, Asya ve Cemşit'in söylemlerine odaklanmış ve bu söylemlerin karakterlerin içsel dünyalarını, toplumsal rollerini ve ideolojik yaklaşımlarını nasıl yansıttığını incelemiştir. Araştırma kapsamında, nitel araştırma yöntemlerinden söylem analizi kullanılmıştır. Veriler, filmin senaryosundan ve diyaloglarından toplanmış; tematik analiz yöntemi ile karakterlerin aşk, özgürlük ve sorumluluk temalarına yaklaşımları değerlendirilmiştir. Analizler, İlyas'ın özgürlük ve aşk arasında yaşadığı çatışmayı, Asya'nın kararlılığı ve sevgiye dair olgun bakış açısını, Cemşit'in ise fedakar ve anlayışlı duruşunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, filmin tematik yapısının derinliğini ve Türk toplumundaki toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili ideolojik yapıların nasıl işlendiğini anlamada önemli bir katkı sağlamaktadır. Ayrıca, çalışmanın sonuçları, Türk sinemasında kadın ve erkek rollerinin tarihsel ve kültürel bağlamlarını anlamak için değerli bir çerçeve sunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Selvi Boylum Al Yazmalım, söylem analizi, toplumsal cinsiyet rolleri, ideolojik yapılar, Türk sineması

Discourse Analysis of the Movie *Selvi Boylum Al Yazmalım*: A Study on Gender Roles and Ideological Structures

Abstract

This study aims to analyze the film *Selvi Boylum Al Yazmalım*, a cultural cornerstone of Turkish cinema, in the context of gender roles and ideological structures. The film explores universal themes such as love, loyalty, freedom, and responsibility, while also reflecting how these themes are shaped within a societal and cultural framework. The research focuses on the dialogues of the main characters—İlyas, Asya, and Cemşit—and examines how their

¹ Prof. Dr. International Black Sea University, marlsan@ibsu.edu.ge, ORCID ID: 0000-0002-2273-3251

expressions reveal their inner worlds, social roles, and ideological perspectives. The study employs qualitative research methods, particularly discourse analysis. Data were collected from the film's script and dialogues, and thematic analysis was used to evaluate the characters' approaches to themes of love, freedom, and responsibility. The findings reveal İlyas's internal conflict between love and freedom, Asya's determination and mature perspective on love, and Cemşit's selfless and compassionate attitude. These findings enrich the film's thematic depth and illuminate how gender roles and ideological structures in Turkish society are portrayed. Furthermore, the results offer a valuable framework for understanding the historical and cultural context of male and female roles in Turkish cinema.

Keywords: The Girl with the Red Scarf, discourse analysis, gender roles, ideological structures, Turkish cinema

Extended Abstract

Selvi Boylum Al Yazmalım is a 1978 film directed by Atıf Yılmaz, widely regarded as one of the classics of Turkish cinema. The movie is an adaptation of Cengiz Aytmatov's work *The Red Scarf* and features a compelling narrative that reflects the cultural and emotional dynamics of Turkish society. The main themes of the film include love, loyalty, freedom, and responsibility, all of which are intricately explored through the dialogues of the characters (Dönmez-Colin, 2008; Scognamillo, 2010).

This research employs discourse analysis, a qualitative research method, to explore the film's dialogues. Discourse analysis aims to understand how individuals and communities produce and structure meanings by examining the social, cultural, and ideological contexts of language (Fairclough, 1995). Within this framework, the dialogues of the film's main characters are analyzed in terms of gender roles, ideological structures, and character development. Discourse analysis serves as a tool to deeply examine the psychological and emotional states, social contexts, and thematic structures of the characters (Gee, 2014).

The population of this study consists of film scripts that can be analyzed in the context of gender roles and ideological structures in Turkish cinema. Specifically, thematically rich films like *The Girl with the Red Scarf* (Selvi Boylum Al Yazmalım), which reflect social dynamics, are part of the universe the study focuses on.

In this research, a purposive sampling method was employed. Purposive sampling allows the deliberate selection of samples that can provide data aligned with the research's objectives (Patton, 2002). The film *The Girl with the Red Scarf* and the discourses of its main characters were chosen because they offer a rich opportunity for analysis in the context of

gender roles and ideological structures. Additionally, this method is suitable for qualitative research as it enables in-depth analysis (Creswell, 2014).

The data were collected from the script and dialogues of the film *Selvi Boylum Al Yazmalım*. The film's text was carefully examined, and the main characters' dialogues were identified. These dialogues were categorized under themes of gender roles, sociological structures, and character development. The thematic analysis method was employed to analyze the data. Thematic analysis facilitates the examination of qualitative data within specific themes and patterns, enabling a deeper understanding of the characters' dialogues (Braun & Clarke, 2006).

During the analysis, the social and cultural contexts of the dialogues were considered, focusing on how the characters' psychological and emotional states respond to societal norms and values. Furthermore, the ideological structures embedded in the dialogues and their impact on the characters' behaviors and relationships were analyzed. This approach provided a deeper insight into the film's thematic structure and the dynamics of its characters (Silverman, 2016).

Selvi Boylum Al Yazmalım is a love story set in 1970s Turkey, and its language reflects the social and cultural norms of the time. The characters' way of speaking is close to the everyday language of the people, which allows the audience to easily identify with them. The use of local dialects and idioms in the film reflects the characters' social and cultural backgrounds, grounding the narrative in the reality of Turkish society.

The interactions between the main characters—Asya, İlyas, and Cemşit—address themes such as love, loyalty, and responsibility. İlyas's passionate love for Asya and the events that follow question the boundaries of love and commitment. Cemşit's understanding and patience toward Asya introduce an alternative understanding of love and responsibility. These interactions critically reflect the society's perspectives on love and family.

The film also challenges gender roles. Asya is portrayed as a strong woman striving for independence, but as the film progresses, societal pressures and norms force her to make difficult choices. İlyas is depicted as an overly libertine and irresponsible male figure in a male-dominated society, while Cemşit represents a more responsible, protective, and fatherly model of manhood. These contrasts serve to question the roles of masculinity and femininity in society.

Additionally, the film examines ideological structures. Selvi Boylum Al Yazmalım highlights the conflict between the idealization of love and the harsh realities of life. İlyas's adventurous and free-spirited nature clashes with traditional family structures and the sense of responsibility. On the other hand, Cemşit's character represents more traditional and established values, raising questions about the balance between individual freedom and social responsibility.

The symbols used in the film are also significant. The red scarf symbolizes Asya's love for İlyas, while also representing her purity and innocence. The poplar tree symbolizes endurance and longevity, reflecting Asya's inner strength and determination. The truck symbolizes İlyas's freedom and nomadic spirit, but it also highlights his irresponsibility. These symbols deepen the thematic exploration of love, freedom, and responsibility in the film.

The analysis of the main characters' dialogues in Selvi Boylum Al Yazmalım within the context of gender roles and ideological structures reveals how Turkish cinema reflects societal and cultural values, as well as how individual identities are shaped within these frameworks. Through the discourse analysis of İlyas, Asya, and Cemşit's characters, this study uncovers the ways in which gender norms and ideological constructs influence personal development and relationships in the film.

İlyas's passionate and free-spirited nature reflects the tension between love and freedom, while his indecisiveness and irresponsible behavior highlight the challenges he faces in his personal growth. Asya's strong, determined, self-sacrificing, and loving character successfully embodies both traditional and modern female roles, bridging the gap between societal expectations and personal desires. Cemşit's selfless, understanding, reliable, and patient character represents the ideal male model, meeting social expectations and reinforcing traditional masculine traits while also evolving into a more empathetic and emotionally engaged figure.

Selvi Boylum Al Yazmalım offers a rich narrative centered around themes of love and responsibility, questioning gender roles and ideological structures. The film's language, character interactions, and symbols, through discourse analysis, provide insights into the social and cultural fabric of the era, while also shedding light on universal human experiences.

İlyas's dialogues, from both a gender role and sociological perspective, demonstrate the dissonance individuals experience between societal norms and personal desires. The transition

from the traditionally strong, determined, and independent male figure to one that is emotional, indecisive, and conflicted reflects the ongoing transformation of gender roles, highlighting the difficulties individuals face during this change.

Asya's dialogues represent a period where traditional and modern gender roles coexist. Her emotional turmoil, personal decisions, and views on love show how women strive to balance societal norms with personal desires. These dialogues offer valuable insights not only into women's experiences but also into the broader evolution of gender roles in society.

Cemşit's dialogues provide significant clues about gender roles and modern relationship dynamics. His selfless, supportive, and mature nature suggests a shift away from traditional masculinity towards a more emotional and empathetic model. Cemşit embodies the possibility of men playing a more active emotional role in relationships, a shift that has become more accepted in modern society. This reflects not only the evolution of personal relationships but also the broader transformation of gender roles.

Giriş

Selvi Boylum Al Yazmalım, 1978 yılında Atıf Yılmaz tarafından yönetilen ve Türk sinemasının klasiklerinden biri olarak kabul edilen bir filmidir. Film, Cengiz Aytmatov'un *Kırmızı Eşarp* adlı eserinden uyarlanmış olup Türk toplumunun kültürel ve duygusal dinamiklerini yansıtan güçlü bir anlatıya sahiptir. Filmin ana temaları arasında aşk, sadakat, özgürlük ve sorumluluk yer alır ve bu temalar, karakterlerin söylemleri aracılığıyla derinlemesine işlenir (Dönmez-Colin, 2008; Scognamillo, 2010).

Söylem analizi, dilin toplumsal ve kültürel bağlamlarını anlamaya yardımcı olan önemli bir yöntemdir. Bu yöntem özellikle film ve edebiyat gibi sanatsal eserlerde karakterlerin içsel dünyalarını ve toplumsal konumlarını anlamak için kullanılmaktadır (Fairclough, 1995). Söylem, sadece dilsel bir yapı değil, aynı zamanda toplumsal ve ideolojik bir yapıdır ve bu nedenle karakterlerin söylemleri, onların bireysel ve toplumsal kimliklerini ortaya koymaktadır (Gee, 2014).

Sinemada sembollerin kullanımı, toplumsal cinsiyet ve ideolojik yapılar üzerine çalışmaların önemli bir boyutunu oluşturur. Bu bağlamda, kırmızı yazma ve selvi ağacı gibi semboller, bireylerin duygusal ve toplumsal konumlarını yansıtırken, toplumun değerlerini de metaforik bir düzlemde temsil etmektedir (Braun & Clarke, 2006).

Türk sineması, cinsiyet rolleri ve ideolojik yapılar gibi toplumsal değişimlerin ve kültürel dönüşümlerin yansıtıldığı önemli bir mecra olmuştur. Sinemada toplumsal cinsiyet rolleri, genellikle dönemin sosyo-kültürel dinamiklerini ve ideolojik yapılarını yansıtır (Dönmez-Colin, 2008). 1970'ler, Türkiye'nin politik ve sosyal açıdan çalkantılı bir dönemini temsil eder ve bu dönemde çekilen filmler, dönemin toplumsal gerçekliklerini ve bireysel mücadelelerini yansıtmaktadır (Suner, 2010). Selvi Boylum Al Yazmalım filmi de bu bağlamda aşk ve sorumluluk temalarını işlerken dönemin toplumsal normlarına ve kültürel değerlerine ışık tutmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin toplumdaki biyolojik cinsiyetlerine dayanarak üstlenmeleri beklenen davranış, sorumluluk ve rollerin bütünüdür. Bu roller, tarihsel, kültürel ve sosyolojik bağlamda şekillenmiş normlara dayanır ve erkekler ile kadınlar arasında belirli görev ve beklentilerin paylaşılmasını içerir. Örneğin, geleneksel olarak erkekler güç, otorite ve koruma ile ilişkilendirilirken, kadınlar daha çok bakım verme, duygusallık ve itaat ile özdeşleştirilmiştir. Ancak bu roller, biyolojik farkların ötesinde, sosyal yapıların ve kültürel normların bireyler üzerindeki etkisiyle inşa edilmiş toplumsal bir kavramdır (Connell, 2005).

Modern toplumlarda toplumsal cinsiyet rolleri eleştirel bir şekilde incelenmekte ve dönüşüme uğramaktadır. Feminist teoriler ve toplumsal hareketler, bu rollerin esnek ve değişken olduğunu, bireylerin yetenekleri ve tercihleri doğrultusunda yaşamlarını şekillendirmeleri gerektiğini savunmaktadır (Butler, 1990). Erkeklik ve kadınlık normlarına meydan okuyan bu yaklaşımlar, bireysel özgürlüklerin önünü açarken, toplumsal cinsiyet rolleri üzerine yeni bir farkındalık geliştirmektedir. Günümüzde toplumsal cinsiyet rolleri, iş yaşamından aile içindeki sorumluluklara kadar pek çok alanda eşitlik ve kapsayıcılık perspektifiyle değerlendirilmektedir (Giddens, 1991).

İdeolojik yapılar, toplumların ekonomik, politik, kültürel ve sosyal sistemlerini şekillendiren ve sürdüren fikirler, değerler ve inançlar bütünüdür. Bu yapılar, bireylerin düşünce ve davranışlarını yönlendiren, toplumsal normları ve kuralları meşrulaştıran bir çerçeve oluşturur (Althusser, 1971). İdeolojiler genellikle egemen güçler tarafından inşa edilir ve yayılır; böylece mevcut toplumsal düzenin korunmasını sağlar.

Selvi Boylum ve Al Yazmalım aşkın, fedakarlığın ve bağlılığın toplumsal değerler ve bireysel özgürlük bağlamında yeniden tanımlandığı bir hikaye sunar. Filmdeki karakterler, cinsiyet roller ve ideolojik yapıların bireyler üzerindeki etkisini sergilerken aynı zamanda bu

yapılarla mücadele etmenin yollarını da ortaya koyar. Asya'nın seçimleri, hegemonik değerlerin ötesine geçerek bireysel mutluluk ile toplumsal normlar arasında bir denge kurma çabasını yansıtır. Gramsci'nin hegemonya kavramı bağlamında Asya, sevgi ve sadakat gibi değerler üzerinden, geleneksel toplumsal düzenin onayladığı bir seçim yapar ve Cemşit'i tercih ederek güvene dayalı bir hayata seçmektedir (Gramsci, 1971).

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan söylem analizini kullanmaktadır. Söylem analizi, dilin toplumsal, kültürel ve ideolojik bağlamlarını inceleyerek bireylerin ve toplulukların nasıl anlamlar ürettiklerini ve bu anlamların nasıl yapılandırıldığını anlamayı amaçlar (Fairclough, 1995). Bu bağlamda, filmin ana karakterlerinin söylemleri, toplumsal cinsiyet rolleri, ideolojik yapılar ve karakter gelişimi üzerinden analiz edilmiştir. Söylem analizi, karakterlerin psikolojik ve duygusal durumlarını, toplumsal bağlamlarını ve tematik yapılarını derinlemesine incelemek için kullanılmıştır (Gee, 2014).

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini, Türk sinemasında toplumsal cinsiyet rolleri ve ideolojik yapılar bağlamında analiz edilebilecek film metinleri oluşturmaktadır. Özellikle, Selvi Boylum Al Yazmalım gibi tematik açıdan zengin, toplumsal dinamikleri yansıtan filmler, çalışmanın odaklandığı evrenin bir parçasıdır.

Araştırmanın örneklemine, Selvi Boylum Al Yazmalım filminde yer alan ana karakterler (İlyas, Asya, ve Cemşit) ve bu karakterlerin söylemleri oluşturmaktadır. Bu karakterlerin söylemleri, filmin temel temalarını ve toplumsal cinsiyet rolleri ile ideolojik yapılarını en iyi şekilde yansıttığı için özellikle seçilmiştir.

Bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, araştırmanın amacına uygun veri sağlayabilecek örneklerin bilinçli bir şekilde seçilmesini sağlar (Patton, 2002). Araştırmada, Selvi Boylum Al Yazmalım filmi ve ana karakterlerin söylemleri, toplumsal cinsiyet rolleri ve ideolojik yapılar bağlamında zengin bir analiz fırsatı sunduğu için tercih edilmiştir. Ayrıca, bu yöntem, nitel araştırmalarda derinlemesine analiz yapmayı mümkün kıldığı için uygundur (Creswell, 2014).

Bu bağlamda, İlyas'ın özgürlük ve aşk arasındaki çatışmasını yansıtan söylemleri, Asya'nın güçlü ve fedakâr duruşunu temsil eden ifadeleri ve Cemşit'in sorumluluk ile anlayışı birleştiren söylemleri, örneklemin belirlenmesinde temel kriterler olmuştur. Bu seçim, çalışmanın toplumsal cinsiyet rolleri ve ideolojik yapılar konusundaki bulgularını daha zengin ve anlamlı hale getirmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler, Selvi Boylum Al Yazmalım filminin senaryosundan ve diyaloglarından toplanmıştır. Filmin metni dikkatlice okunmuş ve ana karakterlerin söylemleri belirlenmiştir. Bu söylemler, toplumsal cinsiyet rolleri, sosyolojik yapılar ve karakter gelişimi temaları altında sınıflandırılmıştır. Verilerin analizi için tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Tematik analiz, nitel verilerin belirli temalar ve kalıplar çerçevesinde incelenmesini sağlar ve bu yöntemin kullanımı, karakterlerin söylemlerinin derinlemesine anlaşılmasına olanak tanır (Braun ve Clarke, 2006).

Verilerin analizi sırasında, söylemlerin toplumsal ve kültürel bağlamları dikkate alınarak karakterlerin psikolojik ve duygusal durumları, toplumsal normlara ve değerlere nasıl yanıt verdikleri incelenmiştir. Ayrıca, söylemlerin ideolojik yapıları ve bu yapıların karakterlerin davranışları ve ilişkileri üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Bu süreç, filmin tematik yapısının ve karakter dinamiklerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır (Silverman, 2016).

Bulgu ve Yorumlar

Filmdeki Dil ve Anlatım, Karakter Etkileşimi ve İdeolojik Yapılar

Selvi Boylum Al Yazmalım, 1970'lerin Türkiye'sinde geçen bir aşk hikayesini anlatır. Filmin dili, dönemin toplumsal ve kültürel normlarını yansıtır. Karakterlerin konuşma biçimleri, halkın gündelik diline yakın ve samimidir. Bu, izleyicilerin karakterlerle daha kolay özdeşleşmelerine olanak tanır. Filmde kullanılan yerel ağızlar ve deyimler, karakterlerin sosyal ve kültürel arka planlarını yansıtır.

Ana karakterler Asya, İlyas ve Cemşit arasındaki etkileşimler aşk, sadakat ve sorumluluk gibi temaları işler. İlyas'ın Asya ile yaşadığı tutkulu aşk ve sonrasında yaşananlar, aşkın ve bağlılığın sınırlarını sorgular. Cemşit'in Asya'ya karşı gösterdiği anlayış ve sabır ise

farklı bir sevgi ve sorumluluk anlayışını ortaya koyar. Bu karakterler arasındaki etkileşimler, toplumun aşk ve aile kavramlarına bakışını eleştirel bir şekilde yansıtır.

Film, toplumsal cinsiyet rollerini de sorgular. Asya, kendi ayakları üzerinde durmaya çalışan güçlü bir kadın karakterdir. Ancak filmin ilerleyen bölümlerinde toplumsal baskılar ve normlar nedeniyle seçim yapmak zorunda kalır. İlyas, erkek egemen bir toplumda aşırı özgürlükçü ve sorumsuz bir erkek figürü olarak gösterilirken Cemşit ise sorumluluk sahibi, koruyucu ve babacan bir erkek modelidir. Bu karşıtlıklar, toplumdaki erkeklik ve kadınlık rollerini sorgular niteliktedir.

Film, ideolojik yapıları da inceler. Selvi Boylum Al Yazmalım, aşkın idealleştirilmesi ve gerçek hayatın zorunlulukları arasındaki çatışmayı ortaya koyar. İlyas'ın maceracı ve özgür ruhu, geleneksel aile yapısı ve sorumluluk bilinciyle çatışır. Cemşit'in karakteri ise daha geleneksel ve yerleşik değerleri temsil eder. Bu, bireysel özgürlükler ile toplumsal sorumluluklar arasındaki dengeyi sorgular.

Filmde kullanılan semboller de önemlidir. Kırmızı yazma, Asya'nın İlyas'a olan aşkının simgesi olarak görülürken aynı zamanda onun saflığını ve masumiyetini de temsil eder. Selvi ağacı ise dayanıklılığı ve uzun ömürlülüğü simgeler, bu da Asya'nın içsel gücünü ve kararlılığını yansıtır. Kamyon, İlyas'ın özgürlüğünü ve gezgin ruhunu simgeler ancak aynı zamanda onun sorumsuzluğunun da bir göstergesidir.

Filmde Vurgulanan Sıfat ve Filler Üzerinden Karakterlerin Analizi

Tablo 1: Filmde kullanılan sıfatlar, bağlam ve karakter ilişkisi

Sıfat	Bağlam	Örnek Karakter veya Durum
Güzel	Asya'nın fiziksel özellikleri	Asya
Cesur	Zorluklara karşı direnen karakter	Asya, İlyas
Sadık	Cemşit'in Asya'ya olan bağlılığı	Cemşit
Tutkulu	İlyas ve Asya'nın aşkı	İlyas, Asya
Güçlü	Asya'nın içsel gücü	Asya
Sorumlu	Cemşit'in ailesine karşı olan tutumu	Cemşit
Maceracı	İlyas'ın özgür ruhu	İlyas

İdealist	İlyas'ın aşka bakışı	İlyas
Sabırlı	Cemşit'in Asya'ya olan tutumu	Cemşit
Masum	Asya'nın saf doğası	Asya
Kararlı	Asya'nın zor durumlarla başa çıkma azmi	Asya
Kırılgan	Asya'nın duygusal yönünü	Asya
Romantik	İlyas ve Asya'nın ilişkisindeki duygusal anları	İlyas, Asya
Fedakar	Cemşit'in Asya'ya ve ailesine olan yaklaşımı	Cemşit
Özgür	İlyas'ın hayat tarzını ve bakış açısı	İlyas
Geleneksel	Cemşit'in aile değerlerine bağlılığı	Cemşit
Sevecen	Asya ve Cemşit'in birbirlerine karşı olan tutumları	Asya, Cemşit

İlyas'ın karakterine atfedilen sıfatlar, onun özgür ruhlu ve duygusal olarak karmaşık doğasını yansıtır. Tutkulu ve özgür olması, onun hayatında aşk ve özgürlük arasında sürekli bir çatışma yaşadığını gösterir. İlyas'ın kararsız ve sorumsuz olarak tanımlanması, onun hayatındaki önemli kararları almakta zorlandığını ve bu nedenle ilişkilerinde sorun yaşadığını gösterir. Bu, İlyas'ın toplumsal cinsiyet rollerine ve kişisel ideolojilerine nasıl yanıt verdiğini anlamamıza yardımcı olur (Fairclough, 1995; Gee, 2014).

Asya'nın güçlü, kararlı, fedakar ve sevgi dolu olarak tanımlanması, onun filmdeki güçlü kadın karakterini yansıtır. Asya, ailesi ve sevdikleri için yaptığı fedakarlıklarla, geleneksel ve modern kadın özelliklerini bir arada taşır. Bu sıfatlar, Asya'nın toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında hem geleneksel hem de modern kadın özelliklerini bir arada taşıdığını gösterir (Braun ve Clarke, 2006; Silverman, 2016).

Cemşit'in fedakar, anlayışlı, güvenilir ve sabırlı olarak tanımlanması, onun ideal bir erkek modeli sunduğunu gösterir. Cemşit'in karakterine atfedilen bu sıfatlar, onun sevdiği insanlara karşı gösterdiği sabır ve anlayışı ifade eder. Cemşit'in fedakar ve güvenilir olması, onun sağlam ve destekleyici bir karakter olduğunu yansıtır. Bu sıfatlar, Cemşit'in toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında ideal bir erkek modeli sunduğunu ve Asya'ya karşı duyduğu saf sevgiyi yansıtır (Dönmez-Colin, 2008; Scognamillo, 2010).

Tablo 2: Filmde kullanılan fiiller ve karakterlerle ilişkisi

Karakter	Fiil	Analiz	
İlyas	Sevmek	İlyas'ın Asya'ya olan derin ve tutkulu aşkını gösterir.	
	Terk etmek	İlyas'ın sorumsuz ve özgür ruhlu doğasını, aşk ve sorumluluk arasındaki çatışmasını yansıtır.	
	Geri dönmek	İlyas'ın Asya'yı ve hayatını yeniden kazanma çabasını temsil eder.	
	Pişman olmak	Yaptığı hataların farkına varması ve geçmişteki kararlarından dolayı duyduğu üzüntüyü ifade eder.	
	Savaşmak	Aşk için mücadele etme arzusunu ve içsel çatışmalarını gösterir.	
	Vazgeçmek	Zaman zaman sorumluluklarından ve ilişkilerinden kaçma eğilimini ifade eder.	
Asya	Sevmek	Asya'nın İlyas'a olan aşkını ve Cemşit'e karşı olan şefkatini gösterir.	
	Beklemek	Sabır ve umudunu yitirmeden İlyas'ı beklemesini temsil eder.	
	Direnmek	Zorluklara ve toplumsal baskılara karşı koyma gücünü yansıtır.	
	Affetmek	İlyas'ın hatalarını bağışlama isteğini ve büyüklüğünü gösterir.	
	Karar vermek	Hayatıyla ilgili önemli ve zor kararlar almasını temsil eder.	
	Ağlamak	Duygusal kırılmalarını ve içsel acılarını ifade eder.	
	Cemşit	Korumak	Asya ve oğlunu koruma ve kollama isteğini gösterir.
		Sabretmek	Asya'nın sevgisini kazanmak için gösterdiği sabrı ifade eder.
Destek olmak		Asya'nın zor zamanlarında yanında olma isteğini ve yardımseverliğini gösterir.	
Sevmek		Asya'ya olan derin ve saf sevgisini gösterir.	
	Kabullenmek	Asya'nın geçmişini ve duygusal karmaşasını kabul etme büyüklüğünü ifade eder.	

İlyas, film boyunca sevmek, terk etmek, geri dönmek gibi eylemlerle tutkulu ama sorumsuz doğasını gösterir. Bu fiiller, onun özgür ruhlu ama aynı zamanda pişmanlık dolu karakterini yansıtır. Örneğin, Sevgi neydi? Sevgi iyilikti, dostluktu, sevgi emektir. söylemi, İlyas'ın aşkı ve sevgiyi nasıl tanımladığını ve olgunlaşma sürecini gösterir. Ancak, Ben seni çok sevdim Asya, ama özgürlüğümü de sevdim söylemi, onun özgürlük ve sorumluluk arasındaki çatışmasını açıkça ortaya koyar.

Asya, beklemek, direnmek, affetmek gibi eylemlerle güçlü ve sabırlı bir kadın olarak ortaya çıkar. Bu fiiller, onun içsel gücünü ve kararlılığını gösterir. Asya'nın söylemleri, onun güçlü ve kararlı bir kadın olduğunu gösterir. İlyas, ben seni sevdim. Ama Cemşit'e de güveniyorum söylemi, Asya'nın duygusal karmaşasını ve sevgi ile güven arasındaki dengesini ifade eder. Ayrıca Hayat, bazen seçimler yapmamızı gerektirir. Ben de bir seçim yaptım. söylemi, Asya'nın zor kararlar alabilen bir karakter olduğunu yansıtır.

Cemşit, korumak, sabretmek, destek olmak gibi fiillerle sorumlu ve anlayışlı bir karakteri temsil eder. Bu fiiller, onun sevgi dolu ve fedakar doğasını yansıtır. Cemşit'in söylemleri, onun fedakar ve anlayışlı doğasını ortaya koyar. Ben seni sevdim Asya, ama bu aşkın bir bedeli yok söylemi, Cemşit'in karşılıksız sevgisini ve olgun yaklaşımını gösterir. Benim için önemli olan senin mutluluğun söylemi ise onun sevdiği kişiye öncelik veren tutumunu yansıtır.

Bu fiiller, filmdeki karakterlerin psikolojik ve duygusal durumlarını, aralarındaki ilişkileri ve hikayenin ilerleyişini anlamaya yardımcı olmaktadır. Fiiller üzerinden yapılan bu analizler, karakterlerin dinamiklerini ve filmdeki gelişimlerini daha iyi yansıttığı görülmektedir. Her bir fiil, karakterlerin içsel dünyalarını ve ilişkilerini daha derinlemesine keşfetmeyi sağlamaktadır.

Karakterler Bağlamında Filmde Öne Çıkan Söylemler ve Analizleri

Tablo 3: İlyas'ın söylemleri ve analizi

<i>Sevgi neydi? Sevgi iyilikti, dostluktu, sevgi emektir.</i>
Analiz: Bu söylem, İlyas'ın aşkı ve sevgiyi nasıl tanımladığını gösterir. Aşkın sadece tutkulu bir duygu değil, aynı zamanda fedakarlık, dostluk ve emek gerektirdiğini anlaması, karakterinin olgunlaşma sürecini yansıtır.

Ben seni çok sevdim Asya, ama özgürlüğümü de sevdim.

Analiz: Bu, İlyas'ın özgürlük ile aşk arasındaki çatışmasını ortaya koyar. Karakterinin özgür ruhlu doğası ve sorumluluk almakta zorlanması bu söylemle belirginleşir.

Her şeyi bırakıp gitmek istiyorum, ama seni de bırakamıyorum.

Analiz: İlyas'ın içsel çatışmalarını ve kararsızlığını gösterir. Hem özgürlüğüne düşkünlüğü hem de Asya'ya olan bağımlılığı arasındaki gelgitleri ifade eder.

Sevgi neydi? Sevgi iyilikti, dostluktu, sevgi emekti söylemi, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında değerlendirildiğinde, İlyas'ın sevgi anlayışının duygusal ve özverili bir yaklaşımı içerdiğini gösterir. Geleneksel olarak, fedakarlık ve emek vurgusu, kadınlara atfedilen özellikler arasında yer alır (Connell, 2005). Ancak burada İlyas, sevgi tanımında emek gibi bir kavramı sahiplenerek bu geleneksel anlayışı kendi duygu dünyasına dahil etmektedir. Bu durum, erkeklik normlarına meydan okuyarak daha eşitlikçi bir sevgi anlayışını yansıtır. İlyas'ın bu söylemi, zamanla olgunlaşan bir karakter olduğunu ve toplumsal cinsiyet rollerine dair daha duyarlı bir bakış açısına yöneldiğini göstermektedir.

Ben seni çok sevdim Asya, ama özgürlüğümü de sevdim bu söylem, erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerinde sıkça görülen özgürlük arayışını ve bireysel bağımsızlığı vurgular. Geleneksel erkeklik anlayışı, erkeğin özgürlüğüne düşkün ve bireysel kararlarını ön planda tutan bir figür olmasını destekler (Kimmel, 2004). Ancak bu söylem, İlyas'ın özgürlüğüne duyduğu arzunun, Asya'ya olan sevgisiyle çatıştığını göstermektedir. Bu durum, toplumsal beklentiler ile bireysel arzular arasındaki gerilimi açığa çıkarır. İlyas, sevgi ve özgürlük arasında bir denge kurmakta zorlanan bir erkeklik temsilidir; bu, modern erkeklik anlayışında yaygın bir kimlik çatışmasını yansıtır.

Her şeyi bırakıp gitmek istiyorum, ama seni de bırakamıyorum söylemi ise İlyas'ın kararsızlığını ve özgürlüğü ile sorumlulukları arasındaki çatışmasını yansıtır. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri erkeklerden kararlı, güçlü ve lider bir tavır beklerken İlyas bu rollere tam anlamıyla uymamaktadır. Bu durum, erkeğin içsel çatışmalarını ve modern toplumda değişen erkeklik algısını yansıtır (Hearn, 2015). İlyas'ın söyleminde görülen gelgitler, erkeklik rollerine dair beklentilerin değiştiği bir dönemi temsil etmektedir; bu da bireysel ve toplumsal normların çelişkilerini açığa çıkarır.

Sosyolojik olarak bu söylemler, bireysel özgürlük ve toplumsal sorumluluk arasındaki çatışmayı yansıtır. İlyas'ın söylemleri, bireyin modernleşme sürecinde karşılaştığı kimlik sorunlarına ve toplumsal değerler ile bireysel arzuların uyumsuzluğuna işaret eder. Özellikle aşkın emek ve fedakarlık üzerinden tanımlanması, ilişkilerde toplumsal normların hâlâ etkili olduğunu gösterir. Ancak aynı zamanda, İlyas'ın özgürlük arayışı, bireyselleşme sürecinin bir yansımasıdır (Giddens, 1991).

İlyas'ın aşk ve özgürlük arasında yaşadığı çatışma, bireysel haklar ve toplumsal yükümlülükler arasındaki dengeyi sorgular. Modern toplumlarda, bireysel arzular ve duygular ön plana çıkarken geleneksel toplumlarda toplumsal bağlılıklar ve roller daha belirleyici olmuştur (Beck ve Beck-Gernsheim, 1995). İlyas'ın söylemlerindeki bu çatışma, modernleşmenin etkilerini ve bireylerin bu süreçte yaşadığı içsel çelişkileri somutlaştırır.

Tablo 4: Asya'nın söylemleri ve analizi

<i>İlyas, ben seni sevdim. Ama Cemşit'e de güveniyorum.</i>
Analiz: Asya'nın, İlyas'a olan aşkı ile Cemşit'e duyduğu güven arasındaki duygusal karmaşayı ifade eder. Sevgi ve güven arasındaki farkı ve ilişkilerdeki dengesini vurgular.
<i>Hayat, bazen seçimler yapmamızı gerektirir. Ben de bir seçim yaptım.</i>
Analiz: Asya'nın güçlü ve kararlı bir karakter olduğunu gösterir. Hayatın zorunlulukları karşısında aldığı kararları ve bu kararların arkasında durma gücünü yansıtır.
<i>Sevgi emek ister İlyas, sen bunu anlamadın.</i>
Analiz: Asya'nın sevgiye dair olgun ve fedakar bakış açısını ifade eder. İlyas'ın sorumsuzluklarına karşı duyduğu hayal kırıklığını ve sevginin sadece duygusal değil, aynı zamanda emek gerektiren bir bağ olduğunu anlatır.

İlyas, ben seni sevdim. Ama Cemşit'e de güveniyorum söylemi, Asya'nın iki farklı erkek figürü arasında yaşadığı duygusal karmaşayı ifade eder. İlyas, Asya için tutkulu bir aşkın sembolüken Cemşit güven ve istikrarın temsilcisidir. Geleneksel toplumsal cinsiyet normları bağlamında, kadınlardan genellikle duygusal ve bağlı bir rol üstlenmeleri beklenirken Asya'nın bu söylemi kadınların yalnızca duygularına değil, aynı zamanda güven ve pratik değerlere de

önem verdiğini gösterir (Connell, 2005). Ayrıca, Asya'nın bu ikilemi, modernleşen toplumlarda kadınların aşk ve güven arasındaki dengeyi nasıl kurmaya çalıştığını yansıtır.

Hayat, bazen seçimler yapmamızı gerektirir. Ben de bir seçim yaptım Asya'nın bu söylemi, onun güçlü ve kararlı bir kadın olduğunu ortaya koyar. Geleneksel cinsiyet rolleri, kadınları daha çok edilgen ve başkalarının kararlarına bağlı bir şekilde tasvir ederken Asya burada aktif bir özne olarak kendi hayatını şekillendirmektedir. Bu söylem, kadınların toplumsal normların ötesine geçerek bireysel özgürlüklerini ifade etme arzusunun ve karar alma yeteneklerini yansıtır. Bu, modern toplumlarda kadınların artan güçlenme sürecine işaret etmektedir (Beck ve Beck-Gernsheim, 1995).

Sevgi emek ister İlyas, sen bunu anlamadın, bu söylem ise Asya'nın sevgiye dair olgun ve fedakar bir bakış açısını ifade eder. Sevginin sadece duygusal bir his değil, aynı zamanda sorumluluk ve çaba gerektirdiğini vurgulaması, geleneksel kadın rollerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Ancak, aynı zamanda Asya'nın İlyas'a yönelik eleştirisi, kadınların ilişkilere dair taleplerini dile getirme cesaretini de göstermektedir. Bu, kadınların artık yalnızca bağlılık değil, karşılıklı sorumluluk ve çaba beklediğini yansıtarak toplumsal cinsiyet normlarının değişen dinamiklerine işaret eder (Kimmel, 2004).

Asya'nın, İlyas'a duyduğu sevgi ile Cemşit'e olan güveni arasında yaşadığı ikilem, bireylerin modern toplumlarda karşılaştıkları ilişki dinamiklerini yansıtır. Sevgi, geleneksel olarak tutku ve bağlılıkla ilişkilendirilirken güven daha çok istikrar ve sorumlulukla bağdaştırılır. Giddens'a (1991) göre modern ilişkilerde bireyler artık sadece duygusal yakınlık aramıyor; aynı zamanda güven ve karşılıklı desteğe de ihtiyaç duyuyor. Asya'nın söylemi, bu modern ilişki anlayışını açıkça yansıtmaktadır.

Asya'nın Ben de bir seçim yaptım ifadesi, onun bağımsız bir özne olarak hareket ettiğini ve yaşamındaki önemli kararları cesurca aldığını gösterir. Bu durum, modernleşen toplumlarda kadınların artan bireyselleşme sürecine uygun bir şekilde toplumsal cinsiyet rollerini yeniden tanımladığını ortaya koymaktadır. Kadınların kendi yaşamlarına dair aktif karar alabilmesi, geleneksel ataerki yapıların dönüşümünü temsil eder (Hearn, 2015).

Asya'nın sevgiye dair yorumu, modern ilişkilerdeki emeğin önemini vurgular. İlişkilerde sevgi kadar emek ve sorumluluğun gerekliliği, modern sosyolojik teorilerde de ele alınan bir konudur. Beck ve Beck-Gernsheim (1995), modern toplumda sevginin yalnızca bir duygu olarak değil, aynı zamanda sürdürülebilir bir ilişki kurmak için çaba gerektiren bir bağ

olarak değerlendirildiğini savunur. Asya'nın bu söylemi, kadınların artık ilişkilerde pasif bir konumda olmadığını ve karşı tarafın sorumluluklarını sorgulama hakkına sahip olduğunu ortaya koyar.

Tablo 5: Cemşit'in söylemleri analizi

<i>Ben seni sevdim Asya, ama bu aşkın bir bedeli yok.</i>
Analiz: Cemşit'in Asya'ya olan saf ve karşılıksız sevgisini ifade eder. Onun fedakar ve anlayışlı doğasını yansıtır.
<i>Benim için önemli olan senin mutluluğun.</i>
Analiz: Cemşit'in sevdiği kişiye öncelik veren, onu koruyan ve destekleyen bir karakter olduğunu gösterir. Onun aşkını ve bağlılığını saf bir şekilde yansıtır.
<i>Geçmişle barışık ol, çünkü o senin bir parçan.</i>
Analiz: Cemşit'in olgun ve bilgece yaklaşımını gösterir. Asya'nın geçmişini kabul etme ve bu geçmişle barışık olma konusundaki destekleyici tutumunu ifade eder.

(Ben seni sevdim Asya, ama bu aşkın bir bedeli yok söylemi, Cemşit'in aşkını karşılıksız ve fedakar bir şekilde ifade ettiğini gösterir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında, erkeklerden genellikle güç ve kontrol sahibi olmaları beklenirken, Cemşit bu beklentilerin ötesinde bir sevgi anlayışını temsil eder. Bu ifade, modern erkeklik algısında duygusal olgunluğun ve fedakarlığın önemini ortaya koyar (Connell, 2005). Cemşit'in bu yaklaşımı, erkeklik anlayışında daha duyarlı, anlayışlı ve empatik bir modelin varlığını işaret etmektedir.

Benim için önemli olan senin mutluluğun Cemşit'in bu söylemi ise onun ilişki anlayışında özverinin ve karşı tarafın mutluluğuna öncelik vermenin merkezde olduğunu gösterir. Bu, geleneksel erkeklik anlayışının bireysel çıkarları önceliklendiren doğasına meydan okur ve ilişkilere daha dengeli bir bakış açısı getirir. Bu söylem, modern ilişkilerde erkeklerin artan duygusal sorumluluklarını yansıtarak, toplumsal cinsiyet rollerinin değişimini göstermektedir (Kimmel, 2004).

Geçmişinle barışık ol, çünkü o senin bir parçan ifadesi, Cemşit'in olgun ve bilgece bir yaklaşımı temsil ettiğini göstermektedir. Geleneksel erkeklik normları genellikle sorunları çözmeye odaklanırken, Cemşit'in bu tutumu daha çok kabul ve anlayışa yöneliktir. Bu, erkeklik rollerinde duygusal derinliğin ve destekleyici bir tutumun giderek daha fazla değer kazandığını gösterir. Cemşit'in bu söylemi, erkeklerin yalnızca koruyucu bir rol üstlenmekle kalmayıp, aynı zamanda duygusal iyileşme süreçlerinde de destekleyici olabileceğini vurgular.

Cemşit'in Bu aşkın bir bedeli yok sözü, modern ilişkilerde sevginin ekonomik veya toplumsal bir değiş tokuş olarak görülmesi fikrine karşı bir duruş sergiler. Cemşit'in aşkı, saf bir duygusal bağlılık ve fedakarlık üzerine kuruludur. Bu, modern toplumlarda ilişkilere dair bireyselleşme ve faydacılık eleştirisine bir yanıt niteliğindedir (Beck ve Beck-Gernsheim, 1995). Cemşit'in karakteri, aşkın maddi veya sosyal beklentilerden bağımsız olabileceğini gösterir.

Benim için önemli olan senin mutluluğun ifadesi, modern ilişkilerde karşılıklı desteğin ve empatinin giderek daha önemli hale geldiğini yansıtır. Bu, geleneksel toplumlarda erkeklerin daha çok otorite ve güç simgesi olarak görülmesine karşılık, modern toplumlarda erkeklerin ilişkilere duygusal yatırım yapmaya teşvik edilmesiyle örtüşmektedir. Cemşit'in bu tutumu, modern erkeklik anlayışında ilişkilere yönelik daha kapsayıcı ve destekleyici bir yaklaşımı temsil eder.

Geçmişinle barışık ol ifadesi ise Cemşit'in yalnızca bir partner değil, aynı zamanda bir rehber gibi davranan bilge bir karakter olduğunu ortaya koyar. Modern toplumlarda bireyler, geçmişlerini kabul ederek kimliklerini inşa ederken, ilişkiler bu süreci destekleyen bir araç haline gelir (Giddens, 1991). Cemşit'in bu yaklaşımı, bireylerin geçmiş travmalarıyla başa çıkmalarında partnerlerin nasıl bir rol oynayabileceğini göstermesi açısından önemlidir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar

Selvi Boylum Al Yazmalım filmindeki ana karakterlerin söylemlerini toplumsal cinsiyet rolleri ve ideolojik yapılar bağlamında analiz edilmiştir. İlyas, Asya ve Cemşit'in karakterleri üzerinden yapılan söylem analizi, Türk sinemasının toplumsal ve kültürel

değerlerini nasıl yansıttığını ve bireysel kimliklerin bu bağlamda nasıl şekillendiğini ortaya koymuştur.

İlyas'ın tutkulu ve özgür ruhlu doğası, aşk ve özgürlük arasındaki çatışmayı yansıtırken, kararsız ve sorumsuz davranışları onun kişisel gelişim sürecindeki zorlukları göstermektedir. Asya'nın güçlü, kararlı, fedakar ve sevgi dolu olması, onun hem geleneksel hem de modern kadın rollerini başarıyla temsil ettiğini gösterir. Cemşit'in fedakar, anlayışlı, güvenilir ve sabırlı karakteri ise, ideal erkek modeli olarak toplumsal beklentileri karşılamaktadır.

Selvi Boylum Al Yazmalım, aşk ve sorumluluk temaları etrafında şekillenen, toplumsal cinsiyet rolleri ve ideolojik yapıları sorgulayan zengin bir anlatı sunar. Filmin dili, karakter etkileşimleri ve semboller üzerinden yapılan söylem analizi, dönemin toplumsal ve kültürel yapısını anlamaya yardımcı olurken, aynı zamanda evrensel insani deneyimleri de gözler önüne sermektedir.

İlyas'ın söylemleri, hem toplumsal cinsiyet rolleri hem de sosyolojik bağlamda, bireyin toplumsal normlar ve kişisel arzular arasındaki uyumsuzluğu nasıl deneyimlediğini gösterir. Geleneksel erkeklik anlayışındaki güçlü, kararlı ve bağımsız figürün yerini, duygusal, kararsız ve çatışmalarla dolu bir figür almıştır. Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerinin değişim sürecinde olduğunu ve bireylerin bu dönüşümü deneyimlerken yaşadığı zorlukları yansıtır.

Asya'nın söylemleri, geleneksel ve modern toplumsal cinsiyet rollerinin bir arada var olduğu bir dönemi temsil eder. Duygusal karmaşası, bireysel kararları ve sevgiye dair bakış açısı, kadınların toplumsal normlarla bireysel arzular arasındaki dengeyi kurmaya çalıştığını göstermektedir. Bu söylemler, sadece kadınların değil, toplumsal cinsiyet rollerinin genelde nasıl evrildiğine dair de önemli ipuçları sunmaktadır.

Cemşit'in söylemleri, toplumsal cinsiyet rollerine ve modern ilişki dinamiklerine dair önemli ipuçları sunar. Onun fedakar, destekleyici ve olgun doğası, geleneksel erkeklik anlayışından uzaklaşarak daha duygusal ve empatik bir modelin benimsenmesine işaret eder. Cemşit, modern toplumda erkeklerin ilişkilerde daha aktif bir duygusal rol oynayabileceğini ve bu rolün toplumsal olarak kabul gördüğünü gösterir. Bu, yalnızca bireysel ilişkilerin değil, toplumsal cinsiyet rollerinin de evrimini yansıtan bir örnektir.

Öneriler

Selvi Boylum Al Yazmalım gibi klasik Türk filmlerinin, farklı dönemlerde çekilmiş filmlerle karşılaştırmalı analizi yapılabilir. Bu tür çalışmalar, Türkiye'nin toplumsal ve kültürel değişimlerini daha geniş bir perspektiften anlamamıza yardımcı olabilir.

Bu çalışma toplumsal cinsiyet rolleri ve ideolojik yapılar üzerinde odaklanmıştır. Gelecekteki araştırmalar, söylem analizini diğer temalar, örneğin, sosyal sınıf, etnisite veya modernleşme gibi konular üzerinde de uygulayabilir.

Karakterlerin kişisel gelişim süreçleri ve bu süreçlerin toplumsal ve kültürel bağlamdaki yansımaları daha detaylı bir şekilde incelenebilir. Bu, bireylerin toplumsal normlara nasıl tepki verdiğini ve bu normlarla nasıl etkileşime girdiğini anlamamıza yardımcı olacaktır.

Film dışında, edebiyat, televizyon dizileri ve hatta dijital medya gibi farklı medya türlerinde de söylem analizi yapılabilir. Bu, farklı anlatım biçimlerinin toplumsal ve kültürel bağlamdaki etkilerini anlamamıza yardımcı olacaktır.

Bu tür çalışmaların bulguları, toplumsal cinsiyet rolleri üzerine eğitim programları oluşturmak için kullanılabilir. Özellikle gençler arasında toplumsal cinsiyet eşitliği bilincini artırmak amacıyla bu tür programlar önemli katkılar sağlayabilir.

Hem akademik araştırmalar için yeni yollar açmakta hem de toplumsal ve kültürel anlayışın gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Selvi Boylum Al Yazmalım gibi filmler, toplumsal değerlerin ve bireysel kimliklerin anlaşılmasında önemli kaynaklar sunmakta ve bu tür analizler, sinemanın toplumsal yansımalarını derinlemesine anlamaya olanak tanımaktadır.

Kaynakça

- Althusser, L. (1971). *Ideology and ideological state apparatuses (notes towards an investigation)*. In *Lenin and philosophy and other essays* (pp. 85–126). Monthly Review Press.
- Beck, U. ve Beck-Gernsheim, E. (1995). *The Normal Chaos of Love*. Polity Press.
- Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Butler, J. (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. Routledge.
- Connell, R. W. (2005). *Masculinities* (2nd ed.). University of California Press.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.). Sage Publications.
- Dönmez-Colin, G. (2008). *Turkish Cinema: Identity, Distance and Belonging*. Reaktion Books.
- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. Longman.
- Gee, J. P. (2014). *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method* (4th ed.). Routledge.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Stanford University Press.
- Gramsci, A. (1971). *Selections from the prison notebooks*. International Publishers.
- Hearn, J. (2015). *Men of the World: Genders, Globalizations, Transnational Times*. Sage Publications.
- Kimmel, M. S. (2004). *The Gendered Society*. Oxford University Press.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). Sage Publications.
- Silverman, D. (2016). *Qualitative Research* (4th ed.). SAGE Publications.
- Scognamillo, G. (2010). *Türk Sinema Tarihi: 1896-2010*. Kabalcı Yayınevi.
- Suner, A. (2010). *New Turkish Cinema: Belonging, Identity and Memory*. I.B. Tauris.

Global Feminism and Human Rights: A Critical Perspective

Ramesh Singisala¹

DOI: 10.5281/zenodo.14585323

Abstract

This paper critically examines the relationship between global feminism, and human rights, highlighting the ways that diverse political, social, and cultural circumstances stimulus feminist movements around the world, how feminist conceptions that are centred on the West how it may struggle with regional movements in the Global, frequently ignoring the particular difficulties that women encounter in post-colonial, indigenous, and emerging nations through distinct historical perspectives derived from colonialism's legacy, global feminists embrace global problems, and launch campaigns aimed at overthrowing what they claim are the prevailing patriarchal systems in the world today. It indorses a more inclusive, cross-cultural approach by highlighting the implication of intersectionality in tackling human rights breaches such gender-based violence, human trafficking, and reproductive rights, it highlights grassroots feminist efforts, and movements, and their contributions to a localized meaning of human rights the relationship between human rights rhetoric, and global feminist frameworks, advocating for a more cultured comprehension of the varied experiences of women, a reconsideration of global feminism that is more sensitive to the particular political, social, and cultural environments in which the fight for women's rights takes place. It makes the case that a truly global feminist movement needs to give intersectionality top priority, honour regional styles of activity, and concentrate on the larger structural injustices that serve as the foundation for human rights abuses. Global feminism can only effectively contribute to the attainment of human rights for all women by taking such an open and flexible approach and their struggles for justice and equality.

---

¹ Assistant Professor (PT) Department of English Veeranari Chakali Ilamma Women's University Koti, Hyderabad, India, e- mail: rameshgnitc87@gmail.com

Keywords: Global Feminism, Human Rights, Feminist Movements, Post-Colonial Feminism, Gender based Violence, Grassroots Movements.

Introduction

Dismantling the gender hierarchies that are present in all communities in one form or another is the goal of feminism. “Woman is well-defined not only by the biological differences which differentiate her from the male but also by the social roles which define her as Other”(Beauvoir, Simone de 195). The concept of human rights, every person should live a life of dignity because they are all equally valuable. The fights for social change and justice are multivocal in both human rights and feminism. “Injustice everywhere is a threat to justice everywhere” (King Jr., Martin Luther 63). With a few exceptions, like the women’s suffrage campaigns of the late 19th and early 20th centuries, feminist and human rights concepts and activism have long evolved independently of one another despite these similarities. The second part of the 20th century saw the rise in international relevance of both discourses.

I

Human rights and global feminism are related movements that work toward social justice and gender equality “the story of women’s scuffle for equality belongs to no single feminist nor to any one organization, but to a whole people” (Steinem, Gloria 15) on a worldwide basis. They are dedicated to opposing patriarchal systems, tearing down prejudiced customs, and empowering underprivileged people. “The construction of the Third World Woman as a homogenous, universal focus is a Western, colonialist discourse” (Mohanty, Chandra Talpade 61-68). But as time went on, these groups changed and expanded, and postcolonial feminism became a vital critique of Western-centric methods.

The international movement known as ‘global feminism’ aims to comprehend and address the various experiences that women have around the world. It acknowledges that racial, class, sexual, and national issues all intersect to form gender inequality, making it a multifaceted problem. “Global feminism is a perspective that emphasizes the interconnectedness of women’s struggles across the globe” (Mohanty, Chandra Talpade 61-68). Global feminists contend that particular cultural, historical, and political circumstances influence women's experiences, challenging the universalizing tenets of Western feminism.

Intersectionality, which highlights how different social categories are interconnected; transnational feminism, which emphasizes the connections between women worldwide; and

feminist activism, which encompasses a variety of actions to increase awareness and encourage change, are important themes in global feminism. A global framework for preserving each person's worth and dignity is provided by human rights. Adopted in 1948, the Universal Declaration of Human Rights delineates essential rights such as the freedom from discrimination, the right to equality, and the right to life, liberty, and personal security.

Women are often subjected to discrimination on the basis of their gender, which can manifest in various forms, including unequal pay, limited opportunities, and violence. These disparities perpetuate gender inequality and hinder women's full participation in society (UN Women, 2012).

Particularly, human rights law has played a significant role in strengthening women's rights. Gender-based violence, reproductive rights, economic rights, and political engagement are important human rights concerns that affect women.

II

The shortcomings of Western feminism, which frequently disregarded or minimized the experiences of women in the Global South, gave rise to postcolonial feminism. It questions the universalizing assertions of Western feminism and criticizes the Eurocentric orientation of mainstream feminist philosophy. Postcolonial feminists, colonialism and imperialism have shaped women's experiences in intricate and frequently conflicting ways, having a significant impact on gender relations. The colonial legacy, intersectionality, subaltern studies, and hybridity and cultural heterogeneity are important topics in postcolonial feminism. Human rights, postcolonial feminism, and global feminism are intertwined movements that strive for a more fair and just society.

These movements have significantly advanced social justice and gender equality. "Gender equality is not only a fundamental human right, but a necessary foundation for a peaceful, prosperous, and sustainable world" (UN Women 2012) by opposing patriarchal systems, tearing down discriminatory conventions, and empowering underprivileged people. But it's crucial to acknowledge the constraints and difficulties these groups encounter, like the enduring prevalence of gender-based violence, economic disparity, and cultural conservatism. We can endeavour toward a future in which every person, irrespective of gender, colour, class, or sexual orientation, can live with freedom and dignity by critically analysing these problems and creating creative solutions.

III

Women and girls around the world are impacted by the widespread problem of gender-based violence (GBV). It includes destructive practices like forced marriage and female genital mutilation (FGM), as well as a variety of behaviours like physical, sexual, emotional, and psychological abuse. “Gender inequality, rooted in harmful social norms and stereotypes, limits opportunities, restricts choices, and perpetuates discrimination against women and girls” (UN Women 2). Gender inequality and damaging social norms that uphold the notion that males are superior to women are the foundations of gender-based violence. The effects of GBV are severe and far-reaching. Victims frequently experience financial difficulty, mental health issues, and physical injuries.

In extreme situations, GBV can be fatal. Furthermore, because children who see or experience violence are more likely to go on to commit crimes or become victims themselves, GBV can have an influence beyond generations. Intimate relationship violence, sexual assault, harassment, and detrimental customs are only a few of the various manifestations of GBV. One prevalent type of GBV is intimate relationship violence, which involves physical, sexual, emotional, and psychological abuse by a current or past partner.

Another common type of GBV is sexual assault, which includes rape and sexual harassment. Millions of girls and women around the world are still impacted by harmful traditional practices like forced marriage and female genital mutilation, which have their roots in cultural and religious beliefs. GBV has several different and intricate causes. These include poverty, conflict, negative societal norms, and gender inequality. “Power is the ultimate aphrodisiac”(Mailer, Norman 156).

Because of the power disparities caused by gender inequality, which has its roots in patriarchal civilizations, women are more susceptible to abuse. Violence can be justified by negative social standards, such as the idea that men have the right to dominate women. Poverty might make GBV worse since it can make families more stressed and tense. GBV can increase as a result of conflict, especially armed conflict, because it upends social systems and provides chances for violence. A multifaceted strategy including prevention, protection, and reaction is needed to address GBV.

The main goals of prevention initiatives should be to empower women and girls, promote gender equality, and question damaging social practices. To protect survivors and hold

offenders accountable, protection measures ought to be put in place. Comprehensive support services, including as medical attention, psychiatric counselling, and legal aid, should be made available to survivors as part of response activities. Involving various stakeholders, such as governments, civil society organizations, and individuals, is crucial to addressing GBV efficiently. In addition to providing sufficient funding for preventative and response initiatives and increasing public awareness of GBV, governments should pass and implement legislation that shields women and girls from violence.

In order to support survivors, push for legislative changes, and inspire communities to stop violence, civil society organizations can be extremely important. By opposing damaging preconceptions, speaking out against violence, and offering support to survivors, anyone may make a difference. A grave violation of human rights, gender-based violence has terrible effects on victims, families, and communities. All facets of society must make a thorough and consistent effort to address GBV. Together, we can build a society in which girls and women are valued, empowered, and safe.

IV

Feminist activity and discourse have been greatly influenced by grassroots feminism, a movement that is firmly anchored in the experiences and hardships of women. These movements, which were born from the ground up, have pushed for social fairness, questioned patriarchal conventions, and spurred worldwide change. “Intersectionality is a framework for conceptualizing a person's social position as the result of the interplay between different social identities such as gender, race, class, and sexual orientation” (Crenshaw, Kimberlé 139-167). Focusing on intersectionality is one of grassroots feminism’s most important features. This theory acknowledges how gender creates distinct experiences of privilege and oppression when it interacts with other social identities like race, class, sexual orientation, and disability. When it comes to pointing out how these identities are intertwined and promoting inclusive and fair solutions, grassroots feminists have been at the forefront.

The capacity of grassroots feminism to inspire communities and foster unity is one of its main advantages. These movements enable women to take charge of their lives and confront structural injustices by organizing locally. They establish safe spaces where women can connect, exchange stories, and come up with group change-making plans. To spread awareness

and sway public opinion, grassroots feminists frequently use imaginative and creative strategies like marches, art exhibits, protests, and social media campaigns.

The MeToo movement, which began in 2017 to raise awareness of sexual harassment and assault, is a prominent illustration of a grassroots feminist movement. Starting on social media, this movement swiftly expanded throughout the world, giving survivors the confidence to tell their tales and call for responsibility. Significant legal and societal reforms have resulted from MeToo, which has also triggered crucial discussions about consent, power dynamics, and workplace culture.

The Black Lives Matter movement, which has increased awareness of racial injustice and police brutality, is another potent example. This movement has been led by Black women, who have called for justice for Black women and girls and highlighted the nexus of race and gender. As evidence of the interdependence of liberation struggles, the Black Lives Matter movement has served as an inspiration for other racial and social justice groups. In the Global South, grassroots feminism has also played a significant role in increasing women's rights. Chimamanda Ngozi Adichie's 'We Should All Be Feminists' campaign is one example of a movement that has pushed young women to become change agents and questioned damaging gender conventions.

These movements have opposed discriminatory laws and practices and pushed for women's access to economic, healthcare, and educational opportunities. "Discriminatory laws and policies can perpetuate gender inequality and limit women's opportunities and choices" (UN Women,12). But there are also a lot of obstacles for grassroots feminism to overcome. Lack of funds and resources is a significant issue that may restrict the influence of these initiatives. Furthermore, people who wish to preserve the existing quo frequently threaten and intimidate grassroots feminists. Despite these obstacles, grassroots feminism remains a potent social change agent. These movements are influencing a more fair and just future for everybody by empowering women, opposing repressive structures, and fostering unity.

Human rights and feminist thought have been deeply engaged since the 1980s, resulting in a transdisciplinary body of literature. Human rights are presented in this bibliography as a Eurocentric discourse that, since the 1948 Universal Declaration of Human Rights, has evolved into a universal norm. This concept has also drawn criticism in a variety of ways, such as being a manifestation of Western imperialism, statism, individualism, and androcentrism.

The framework is based on the two ways feminists have used the human rights framework to further their objectives: first, they have tried to include women, as the slogan ‘women's rights are human rights’ implies; second, they have read gender as a power dynamic in the framework. dynamics at the global level and only sporadically refers to domestic or regional events. Nonetheless, feminist human rights work has been established from all over the world and usually adopts an intersectional strategy, targeting gender hierarchy alongside other kinds of discrimination rather than in isolation.

In an effort to challenge binary and heteronormative gender systems and the exclusions they create, efforts to engender the human rights framework have grown even further. Non-egalitarian gender order defendants have responded by reclaiming conventional gender-binary and complementary norms with more vigour. In addition to the extensive body of scholarly literature, activists have been essential in influencing feminist and human rights concepts.

Review of Literature

According to Tripp, Aili Mari (2006): “Transnational Feminisms: An Evolution.” *New Dynamics, Conflict, and Consensus* 2006. Tripp disputes the idea that Western women's organizations have dominated international feminisms. By referencing feminist efforts around the globe, she rewrites the ‘waves’ narrative of feminism, which is primarily rooted on Western accomplishments. With themes like the Women, Peace, and Security agenda and election gender quotas, women from the Global South have been at the forefront of forming the global agenda since 1985.

According to Moghadam, Valentine M (2005): “*Transnational Feminist Networks: Globalizing Women*” The face of neoliberalism and fundamentalist movements, women’s networks in the Global North and the Global South came to embrace a vision of global justice. Third World feminists focused on women’s legal rights, while First World feminists realized the significance of economic issues. The author thoroughly examines a number of feminist networks, such as Women Living Under Muslim Law (WLUML).

According to Antrobus, Peggy (2004): “*The History, Problems, and Strategies of the Global Women's Movement.*” Antrobus examines women's activism around the world in light of broader political trends. She is able to reveal intriguing subtleties as a result. For instance, neoliberal economic policies caused the de facto status of women to worsen during the UN Women's Decade (1976-1985), despite the fact that this period significantly raised global

awareness of gender hierarchies. She also contends that fanaticism and militarism pose a threat to the accomplishments of the worldwide women's movement.

According to Garner, Karen (2010): *“Developing an International Women's Agenda: Global Governance and Women's NGOs, 1925-85.”* Garner chronicles women's activity on a worldwide scale from 1925-twenty years before the UN was established until 1985, when the UN women's decade came to an end. She explains the emergence of a global feminist movement that is controlled by the West and effectively persuades institutions of global governance to take women's issues into account. In this endeavour, women are subservient to racial and socioeconomic inequalities, which are important to a considerable portion of the world's population.

According to Jain, Devaki (2005): *“The UN, women, and development.”* A Sixty-Year Journey to Justice and Equality. According to Jain, the UN has a scaffolding process for gender awareness that begins with a learning phase and progresses to more solid understandings of women's challenges. Comprehensive assessments of women's subordination and extensive demands toward nations were made possible, particularly by the four world women's congresses held between 1975 and 1995. She contends, however, that since 1995, a new confluence of globalization, conservatism, and militarization has exposed the brittleness of these gains.

According to Fraser, Arvonne, and Irene Tinker (2004): *“Creating Power: How International Development Was Changed by Women.”* The voices of women who have worked for the UN in fields like women's rights, family planning, girls' education, and women and development are presented in this collection. The narratives, which are presented as testimonies, depict the UN as a venue for ongoing intercultural dialogue.

They also highlight the inability of state-centered organizations to give non-governmental viewpoints any weight and the systems of gender-based discrimination.

Analysis and Discussion

One feminist philosophy that is strongly related to post-colonial feminism and post-colonial theory is global feminism. Its main aim is the advancement of women's rights on a worldwide basis. Through distinct historical perspectives derived from colonialism's legacy, global feminists embrace global problems and launch campaigns aimed at overthrowing what

they claim are the prevailing patriarchal systems in the world today. World feminism and worldwide feminism are other names for global feminism. The origins of the three waves of feminism in the United States of America were centered on white women who belonged to a higher social class.

Despite the fact that this sequence of campaigns brought about many advancements, women of colour and people from different socioeconomic backgrounds were still inherently left out. Our direct associations with feminism-how it is developing overall, how the typical woman is treated at home and at work, how she contributes to society, etc...have persisted across time, and they are associated with white women in the West. Legislation and advancements in Western countries are the main focus and indicator of modern feminism whenever progress is examined through a feminist perspective. The many social and cultural environments that women experience around the globe are not taken into account by this.

The experiences of women in developing and impoverished countries to advance democratic and inclusive feminisms that take into account the various feminist viewpoints of Third World women on the ground. The patriarchy is an innate structure that affects all women's lives, and it should be prioritized for those who are falling behind in order to advance globally and move towards a level foundation in terms of access, opportunity, power, and protection. In Western countries, activism and awareness have helped to unravel this trend.

However, while analysing modern feminism, it frequently ignores developing societies where a rigid code of conduct for women was and still is significantly influenced by misogynistic belief systems. Cuba in the nineteenth century and medieval Spain in the late eleventh and thirteenth centuries are two historical instances that global feminists could utilize to highlight patriarchal systems at play in colonized communities or countries. Feminist lawyers, development professionals, and globally focused women's organizations began to criticize the human rights framework in the 1980s, arguing that it is androcentric and ignores the experiences of women.

Important international forums for establishing transnational networks and developing women's rights in their entirety were offered by the UN World Women's Conferences (1975, 1980, 1985, and 1995) and a few more UN conferences in the 1990s. Divergent priorities have occasionally caused conflict between women's organizations from the Global North and the Global South. The impact of women from the Global South on institutions of global governance

has grown considerably. Simultaneously, the UN increased the number of its institutions dedicated to women.

Illustrations of this procedure are provided by Fraser and Tinker (2004), who offer insider views of gender equality activists employed by the UN. The tendency of global feminism to universalize women's experiences often thinking that women around the world face the same challenges-is one of its main criticisms. The predominance of Western feminist ideology, which has historically influenced the conversation on women's rights, is a major source of this universalism.

But compared to women in the Global North, the realities of indigenous peoples, women in the Global South, and other oppressed groups are frequently very different. When applied to cultures that place a higher value on collective identity and social well-being, Western feminist principles like individualism and autonomy can be problematic. homogenize the term 'women' and neglect to take into consideration how race, class, and ethnicity intersect to influence women's lives around the world.

The variety of women's challenges "women continue to face a wide range of challenges, including gender-based violence, economic inequality, and limited access to education and healthcare" (UN Women 12) and the significance of regional settings in influencing feminist activity. fundamental idea in comprehending the complexity of women's lives and identities. It describes how many oppressions, including racism, classism, and sexism, interact and exacerbate one another. Because it emphasizes that women's fight for human rights cannot be viewed solely through a gender lens, intersectionality is essential to global feminism. For instance, in addition to racial and class-based discrimination, Black women, indigenous women, and women from lower socioeconomic origins frequently face gender-based oppression.

Addressing global concerns including gender-based violence, human trafficking, and reproductive rights requires an intersectional approach. Women from marginalized backgrounds who are at risk because of poverty, illiteracy, and social inequity are disproportionately affected by human trafficking. Although international campaigns frequently concentrate on legal changes and punitive actions, an intersectional feminist viewpoint contends that these initiatives need to be combined with tactics to address the underlying causes of human trafficking, such as gender-based discrimination and economic injustice.

One of the most serious human rights abuses that women face globally is gender-based violence. However, cultural, social, and political settings can have a significant impact on how gender-based violence is experienced and dealt with. It might be challenging for women to seek justice in certain nations, including India and Pakistan, where domestic violence is frequently seen as a personal matter. In other cases, women's vulnerability is further increased by state-sanctioned violence against them, such as rape in conflict areas or forced sterilizations. In global feminism, reproductive rights are also a controversial topic.

Although access to abortion and contraception have historically been emphasized by Western feminists as essential components of reproductive freedom, women in the Global South confront distinct obstacles. Women frequently struggle to resist coercive population control measures like forced sterilizations or limits on the number of children they can have, or to obtain access to basic healthcare. These problems show how reproductive rights need to be approached more locally, taking into consideration the unique political and cultural circumstances that women in various areas confront.

Although international human rights organizations and global feminist movements have been crucial in promoting women's rights, grassroots feminist movements are frequently more successful in meeting the unique demands of women in local settings. In the Global South, women have led the charge in the fight for political autonomy, environmental justice, and land rights. These initiatives show the agency and leadership of women in non-Western civilizations, challenging the Western-centric notion that feminism is the main force behind gender equality.

Beginning in the 1970s, rural women in India spearheaded the Chipko Movement, which aimed to save their local ecosystem from economic exploitation and deforestation. Similar to this, indigenous women in Latin America have played a significant role in efforts for natural resource protection and land rights, frequently tying gender equality and environmental justice together. These grassroots initiatives highlight how crucial it is to acknowledge regional forms of action and resistance in the larger female fight for human rights.

Liberal feminism places a strong emphasis on gender equality and frequently concentrates on changing laws and policies to protect women's rights. It is based on the Enlightenment principles of equality before the law, individual liberty, and autonomy. According to this viewpoint, global feminism promotes women's rights to economic

opportunity, political engagement, education, and safety from gender-based violence. These rights are thought to be universal, meaning they apply in all situations and cultures.

By promoting a more flexible and de-cantered interpretation of global feminist solidarity, transnational feminism challenges both liberal and postcolonial feminism. In contrast to universalist methods, which aim to apply the same human rights principles in all circumstances, transnational feminism encourages cross-border cooperation across women's movements while honouring regional variations and experiences. It recognizes that feminist resistance must be international since globalization has produced interwoven systems of exploitation and power that cut across national borders.

Global capitalism is cited by transnational feminists as a major contributor to the oppression of women around the world. They contend that neoliberal governments and multinational businesses frequently implement economic policies that worsen inequality for women, especially in the Global South. One example of how global economic mechanisms perpetuate gender-based oppression is the feminization of labour in global supply chains, where women are overrepresented in low-wage, exploitative employment. By encouraging cross-border feminist alliances that oppose global capitalism, imperialism, and other systems of global power, transnational feminism aims to confront these structural injustices.

The process of incorporating human rights into global feminism is intricate and dynamic. Modern feminist views place a strong emphasis on resolving structural injustices that prevent women from fully participating in society, whereas early feminist involvement with human rights was primarily concerned with winning political rights for women and enacting legislative reforms. In addition to legal discrimination, these disparities also include socioeconomic impediments, cultural standards, and political aggression.

Therefore, from a feminist perspective, human rights rhetoric needs to encompass social, economic, and cultural rights in addition to civil and political rights. As much a part of the human rights agenda as the right to vote or the right to be free from violence are issues like access to healthcare, education, and decent wages. Feminist theorists support a comprehensive view of human rights that recognizes their interconnectedness and the necessity of addressing gendered disparities in all spheres of life.

The phrase 'Charmed Circle' was first used in 1985 by feminist academic Gayle Rubin. According to Rubin, the Charmed Circle is a part of the 'sexual hierarchy,' which is the way

society views some forms of sex and sexuality as ‘good,’ ‘normal,’ and ‘acceptable,’ while others are viewed as ‘bad,’ ‘abnormal,’ and ‘unacceptable.’ For instance, sex between married men and women for the goal of bearing children, or heteronormativity, is not only generally accepted in many countries but is also protected by law and encouraged. The centre of the charmed circle is where this kind of intercourse occurs.

Sexual violence committed against a heterosexual woman by someone other than her spouse is seen by society as the most serious kind of violence. Let’s change the script now. Forms of sex and sexuality that are not between a man and a woman, outside of marriage, and not for the goal of reproduction are seen negatively as the circle widens. These individuals consequently typically have less social sympathy and legal protection. This is the way that patriarchy as a system discriminates against people who don't share its values.

This also has to do with caste, class, race, etc. Feminist analytical techniques such as the sexual hierarchy and the charmed circle help expose the profound social, cultural, and political power disparities that prevent people from exercising their full rights. It also assists us in recognizing instances in which narratives of a ‘ideal victim’ are employed, such as when victims of sexual assault are questioned or blamed according to their marital status, occupation, or perceived promiscuity. The belief that some persons ‘deserve’ less protection than others is mistakenly promoted by the ‘ideal victim’ and the victim-blaming that follows.

Methodology

The paper has written using approaches to comprehend and question power dynamics, such as critical discourse analysis, feminist perspective theory, and intersectionality. The human rights framework offers a moral and legal foundation for campaigning, while participatory action research gives marginalized people more power. These methods are not without criticism, though, as there are issues with essentialism, Western bias, and an excessive focus on rights. A thorough comprehension of other perspectives and a dedication to intersectional and inclusive practices are necessary for a genuinely transformational approach.

Conclusion

Global feminism has the capacity to be a formidable force for promoting human and women's rights everywhere. It must, however, adopt a more inclusive, intersectional, and regional approach in order to transcend the universalism of Western feminist theory. Global

feminism can more effectively address the underlying causes of oppression and injustice by recognizing the varied experiences of disadvantaged groups, indigenous communities, and women in the Global South. Global feminism can only make a significant contribution to the attainment of human rights for all women by adopting a genuinely intersectional and flexible approach.

The intricacy of promoting women's rights in a variety of cultural, political, and economic circumstances is made clear by theoretical viewpoints on global feminism and human rights. Postcolonial and intersectional feminists criticize liberal feminism for failing to take into consideration the lived reality of underprivileged women, despite its emphasis on legal equality and universal human rights. In contrast, transnational feminism aims to form cross-border coalitions that oppose global oppressive structures like imperialism and capitalism.

In the end, a global feminist approach to human rights needs to be flexible and intersectional, acknowledging the various and intertwined forms of oppression that women encounter globally. Global feminism can only successfully support the realization of human rights for all women, in all their diversity, within such an adaptable and inclusive framework. The convergence of human rights and global feminism provides a potent paradigm for tackling social injustice and gender inequality globally. Scholars and activists can oppose oppressive structures and strengthen marginalized communities by utilizing approaches including intersectionality, feminist perspective theory, critical discourse analysis, participatory action research, and human rights law.

But it's important to recognize these methods' drawbacks and possible dangers. Progress can be impeded by essentialism, Western bias, and an excessive focus on rights-based frameworks. A more complex and intersectional strategy is required to bring about long-lasting change. Recognizing the varied realities of women and girls around the world, elevating underrepresented perspectives, and creating plans that tackle the intricate interactions between gender, ethnicity, class, sexual orientation, and other social identities are all part of this. We may strive for a more fair and just future for everybody if we critically analyse these approaches and their shortcomings.

References

- Ahmed-Ghosh, Huma. "Writing the Nation on the Beauty Queen's Body: Implications for a Hindu Nation." *Meridians: Feminism, Race, Transnationalism*, vol. 4, no. 1, 2003, pp. 41-69.
- Antrobus, Peggy. *The Global Women's Movement: Origins, Issues and Strategies*. London: Zed Books, 2004.
- Beauvoir, Simone de. *The Second Sex*. Translated by Constance Borde and Sheila Malovany-Chevallier, Alfred A. Knopf, 2011, p. 295.
- Collins, Patricia Hill. *Black Feminist Thought: Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment*. Routledge, 2000.
- Crenshaw, Kimberlé. "Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics." *University of Chicago Legal Forum*, vol. 1989, no. 1, 1989, pp. 139-167.
- Crenshaw, Kimberlé. "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color." *Stanford Law Review*, vol. 43, no. 6, 1991, pp. 1241-1299.
- Davis, Angela Y. *Women, Race, & Class*. Vintage Books, 1983.
- Eisenstein, Zillah. *Global Obscenities: Patriarchy, Capitalism, and the Lure of Cyberfantasy*. New York UP, 1998.
- Fraser, Arvonne, and Irene Tinker, eds. *Developing Power: How Women Transformed International Development*. New York: The Feminist Press, 2004.
- Garner, Karen. *Shaping a Global Women's Agenda: Women's NGOs and Global Governance, 1925-85*. Manchester, UK: Manchester University Press, 2010.
- Jain, Devaki. *Women, Development, and the UN. A Sixty-Year Quest for Equality and Justice. United Nations Intellectual History Project Series*. Bloomington: Indiana University Press, 2005.
- King Jr., Martin Luther. *Where Do We Go From Here: Chaos or Community?* Beacon Press, 1967, p. 63.
- Mailer, Norman. *The Prisoner of Sex*. Little, Brown and Company, 1971, p. 156.
- Moghadam, Valentine M. *Globalizing Women: Transnational Feminist Networks*. Baltimore: John Hopkins University Press, 2005.
- Mohanty, Chandra Talpade. "Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses." *Feminist Review*, vol. 30, 1988, pp. 61-88.
- Nussbaum, Martha C. *Women and Human Development: The Capabilities Approach*. Cambridge UP, 2000.
- Okin, Susan Moller. *Is Multiculturalism Bad for Women?* Princeton UP, 1999.

Olujic, Maria B. "Embodiment of Terror: Gendered Violence in Peacetime and Wartime in Croatia and Bosnia-Herzegovina." *Medical Anthropology Quarterly*, vol. 12, no. 1, 1998, pp. 31-50.

Shiva, Vandana. *Staying Alive: Women, Ecology, and Development*. Zed Books, 1988.

Siddharth, Kara. *Sex Trafficking: Inside the Business of Modern Slavery*. Columbia UP, 2009.

Steinem, Gloria. *Revolution from Within: A Book of Self-Esteem*. Little, Brown and Company, 1992, p. 15

Tripp, Aili Mari. "The Evolution of Transnational Feminisms. Consensus, Conflict, and New Dynamics." In *Global Feminism: Transnational Women's Activism, Organizing, and Human Rights*. Edited by Myra Marx Ferree and Aili Mari Tripp, 51–75. New York and London: New York University Press, 2006.

United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women. *Progress of the World's Women 2019-2020: Family*. UN Women, 2019, p. 12.

Gender and Governance: A Global Perspective

Dr. Roshan Ara¹

DOI: 10.5281/zenodo.14585350

Abstract

This paper examines the role of women in governance from a global perspective, focusing on the progress, challenges, and impact of female leadership across political, economic, and social spheres. While women's representation in governance has increased significantly in recent decades, with women now holding 26% of parliamentary seats worldwide (Inter-Parliamentary Union, 2023), gender disparities in political power remain pervasive, especially in certain regions. The paper explores the factors that influence women's political participation, including cultural norms, legal frameworks, and economic barriers, and assesses how women in governance can shape more inclusive and effective policy outcomes. Through case studies from diverse regions, the study highlights the ongoing barriers to gender parity and argues for the need for structural reforms to promote equality in leadership. The findings underscore that advancing women's participation in governance is not only a matter of equity but also essential for improving the quality of governance globally.

Keywords: Gender, Governance, Women

Introduction

The role of women in governance has garnered increasing attention over the past few decades, reflecting broader societal changes in the pursuit of gender equality. Historically, women have been underrepresented in political leadership and decision-making positions, a disparity that persists despite significant advances in education, workforce participation, and legal rights. However, the 21st century has witnessed growing momentum toward closing this gap, with many nations making notable strides toward gender parity in political offices. The global picture, though, remains uneven, and women's participation in governance continues to face significant cultural, economic, and structural barriers.

As of 2023, women hold approximately 26% of the seats in national parliaments worldwide, a significant increase from just 11% in 1995 (Inter-Parliamentary Union, 2023). Similarly, the number of female heads of state has also seen growth, with women now leading 10 countries, including New Zealand, Denmark, and Finland (UN Women, 2023). Yet, these

¹ Centre for Women Studies and Research, University of Kashmir, Srinagar roshanara66@gmail.com

advancements are not universal, with some regions, particularly in the Middle East and sub-Saharan Africa, continuing to see lower levels of female political participation.

Governance, in its various forms—whether political, corporate, or civic—affects every aspect of human life, from policy making to economic development and social justice. Women’s involvement in governance is not just a matter of equity, but one of efficiency, as diverse leadership teams have been shown to bring more comprehensive and inclusive perspectives to policy decisions. Research highlights that gender-balanced governance can lead to better outcomes in areas such as education, health, and social welfare (World Economic Forum, 2022).

This paper aims to explore the global landscape of women’s participation in governance, examining both the progress that has been made and the persistent challenges that hinder full gender equality in leadership. By analyzing case studies from different regions, this study provides a nuanced view of how cultural, political, and economic factors shape women’s pathways into governance, and how their presence in decision-making roles can contribute to more inclusive and effective governance systems.

Through this exploration, we hope to contribute to a more comprehensive understanding of the dynamic relationship between women and governance, offering insights into the policy changes needed to accelerate gender parity and enhance the quality of governance worldwide.

Why Presence of Women in Politics matters?

Women’s participation in governance is crucial for fostering more inclusive, balanced, and representative societies. When women have a voice at all levels of society and are able to contribute meaningfully to decisions that affect their lives, the broader community benefits from more equitable and effective governance. However, in many parts of the world, women still have limited control over decisions that impact them, whether within their households, local communities, or national political systems. Historically, women have been marginalized in patriarchal societies, where their voices have been silenced and their roles confined to subservient positions, often under the authority of male rulers. As a result, women are underrepresented in formal politics and decision-making processes, particularly in higher levels of government (UN Women, 2023). For women facing intersecting forms of discrimination—such as those living in poverty or belonging to minority ethnic, sexual, or disability groups—the situation is even more dire, as their voices are further silenced in both political and economic spheres.

Research consistently shows that women’s increased political participation leads to positive outcomes for governance. Women bring critical insights into community resources, are adept at managing budgets, and contribute to more inclusive and collaborative decision-making processes (World Bank, 2022). Furthermore, female leaders often prioritize issues that have a significant and direct impact on the welfare of the community, including healthcare, education, and poverty alleviation. The leadership qualities women possess—rooted in empathy, care, and a focus on long-term wellbeing—make them effective agents of change (UNDP, 2021). Today, a growing number of women are highly educated and professionally trained, capable of leading effectively and driving positive change in governance. Notable examples, such as companies

like PepsiCo and Yahoo, which have flourished under female leadership, provide strong evidence of the economic and organizational benefits of women at the helm (Catalyst, 2021).

The necessity of women's participation in governance is not only about achieving gender equity but also about realizing the broader goals of peace, security, and sustainable development. As former U.S. Secretary of State Hillary Clinton argued, "If we believe that human rights are women's rights and women's rights are human rights, then we cannot accept the ongoing marginalization of half the world's population" (Clinton, 2012). Nobel laureate Amartya Sen also underscores that the success of development in any society can be measured by how well it empowers women (Sen, 1999). Marginalizing women from political and decision-making processes leads to the ineffective allocation of resources and missed opportunities for development. In line with Swami Vivekananda's view that the progress of a nation can be gauged by its treatment of women, nations with greater female representation in public offices are more likely to enact policies that reflect the needs and priorities of families, women, and marginalized groups (Vivekananda, 1893).

Moreover, evidence demonstrates a strong correlation between the presence of women in political bodies and the gender-sensitivity of legislation. Women's involvement can also reduce corruption and ensure that policies address a more diverse range of issues (O'Reilly & Reed, 2020). The absence of women in governance inevitably results in policy decisions that do not fully reflect the realities and needs of the entire population, as men and women often perceive issues differently based on their unique life experiences. For example, strong women's movements are linked to more comprehensive policies on violence against women and the inclusion of women's issues in peace negotiations (UN Women, 2023). Additionally, women's political participation has been shown to have positive effects on child welfare, governance quality, and development priorities (World Bank, 2022).

Women's leadership also has a transformative effect on future generations. By providing role models, women in positions of power inspire younger generations and challenge traditional gender roles, thereby gradually shifting societal norms (UNICEF, 2021). Empowering women by supporting their active participation in governance and enhancing their social status can have ripple effects across multiple areas of society, including greater control over financial resources and property, which further amplifies their influence both in the household and in the broader community. Integrating women into governance is not only a matter of achieving justice but also of strengthening societal foundations. The growing body of evidence supporting the positive impacts of women in leadership roles emphasizes the need for continued efforts to ensure that women are given equal opportunities to participate in decision-making processes at all levels.

Recent trends in Women and Governance

The political participation of women has seen gradual progress over the years, yet significant disparities persist globally. As of January 1, 2023, women held 26.5% of parliamentary seats worldwide, reflecting a modest increase from previous years (UN Women, 2023).

In the United States, the 118th Congress, which convened in 2023, included 25 female senators, slightly below the record of 26 in the prior Congress (Pew Research Center, 2023).

Globally, women accounted for 22.8% of cabinet ministers as of January 1, 2023. Notably, Europe and North America had higher representations, with women constituting 31.6% of ministerial positions, while regions like the Middle East and North Africa lagged behind at 8.4% (Inter-Parliamentary Union, 2023).

At the local government level, data from 145 countries indicate that women make up 35.5% of elected members in local deliberative bodies. However, only two countries have achieved 50% representation, and an additional 26 countries have surpassed 40% (UN Women, 2023).

Despite these advancements, the pace of progress remains slow. The Global Gender Gap Report 2023 by the World Economic Forum estimates that, at the current rate, it will take 131 years to close the global gender gap across various sectors, including politics (World Economic Forum, 2023).

In India, women's representation in parliament has been a subject of ongoing discussion. As of 2023, women held 14.4% of the seats in the Lok Sabha (the lower house) and 11.6% in the Rajya Sabha (the upper house). While these figures show improvement over previous years, they remain below the global average, highlighting the need for continued efforts to enhance women's political participation in the country (UN Women India, 2023).

Beyond politics, women have made strides in leadership roles in the corporate world. As of 2023, women held 10.6% of CEO positions in Fortune 500 companies, marking an all-time high with 53 women leading major firms (Pew Research Center, 2023). Companies with robust Diversity, Equity, and Inclusion (DEI) programs report better outcomes, with women constituting an average of 35% of leadership roles compared to 25% in companies with weaker DEI initiatives (DDI Global Leadership Forecast, 2023).

Analysis of Data

The data highlights ongoing gender disparities in political and leadership roles, revealing systemic inequalities that hinder women's full participation and representation. While progress is evident in certain regions and sectors, it remains uneven and slow globally. Examining this data provides insights into the structural barriers, cultural biases, and opportunities for transformative change.

The increase in women holding 26.5% of parliamentary seats worldwide (UN Women, 2023) reflects incremental progress. However, this figure falls significantly short of gender parity, which feminist perspectives identify as crucial for equitable policy-making. Women's underrepresentation in decision-making positions perpetuates male-dominated governance structures, limiting diverse perspectives and equitable outcomes.

The stark differences in women's political representation across regions (e.g., Europe and North America's 31.6% versus the Middle East and North Africa's 8.4%) underscore the impact of cultural, religious, and socio-political norms. Feminist analysis points to deeply entrenched patriarchal structures that resist women's inclusion, particularly in regions with restrictive gender roles. These disparities reveal the need for localized approaches to dismantling structural barriers.

Women's 35.5% representation in local elected bodies globally is a positive indicator of grassroots empowerment. Feminist theories often emphasize the importance of local governance as an entry point for women, allowing them to influence policies affecting their communities. However, the limited number of countries achieving 50% representation highlights the slow pace of systemic change.

The World Economic Forum's estimation that it will take 131 years to close the global gender gap (2023) reflects systemic failures to prioritize gender equity. Feminist critiques often challenge such timelines, arguing they normalize slow progress and reinforce complacency. Instead, they advocate for radical policy changes, such as gender quotas and transformative education, to accelerate parity.

India's lower-than-global-average representation of women in parliament (14.4% in the Lok Sabha, 11.6% in the Rajya Sabha) illustrates how intersectional factors, such as caste, class, and cultural norms, exacerbate gender disparities. A feminist lens highlights the compounded discrimination faced by marginalized women, calling for an intersectional approach to policymaking that addresses these layered inequities.

Women holding 10.6% of CEO positions in Fortune 500 companies (Pew Research Center, 2023) is a milestone but remains disproportionately low. Feminist critiques point to the "glass ceiling" and "sticky floor" phenomena that restrict women's upward mobility. The effectiveness of DEI programs in raising women's leadership participation underscores the need for institutional accountability and cultural shifts in workplaces.

Inferences Drawn from the Data

1. **Structural Barriers Persist:** The slow progress in achieving gender parity indicates the persistence of patriarchal systems that marginalize women. Feminist advocacy must continue to challenge these structures, including discriminatory laws, gender norms, and institutional biases.

2. **Importance of Quotas and Affirmative Action:** Countries and organizations that have implemented gender quotas or affirmative action policies (e.g., Rwanda) demonstrate higher levels of representation. Feminist perspectives advocate for these mechanisms as temporary but necessary tools to level the playing field.

3. **Intersectional Solutions Are Key:** The disparities between and within regions highlight the need for intersectional strategies that address overlapping forms of oppression, such as race, class, and religion.

4. **Grassroots Empowerment Is Crucial:** The relatively higher representation of women in local governance suggests that grassroots movements and localized interventions can be effective. Feminist movements must continue to empower women at the community level as a foundation for broader change.

5. **Cultural Change Is Imperative:** While policies and quotas can increase representation, sustainable progress requires shifting cultural attitudes and dismantling stereotypes that view leadership as a male domain. This cultural transformation must be supported by education and media representation.

Factors Responsible for Women's Dilapidated Conditions in Global Governance and Politics

Economic Factors Contributing to the Marginalization of Women in Global Politics

Economic factors play a crucial role in perpetuating the underrepresentation and marginalization of women in global politics. Women's economic status is deeply intertwined with their political power and access to leadership roles. In many countries, women remain disproportionately affected by poverty, with the global gender poverty gap estimated at 2.4 percentage points in 2021 (UN Women, 2021). Economic dependence, often a result of limited access to quality education, employment, and financial resources, hinders women's ability to participate in political life. For instance, women in developing regions are more likely to be employed in informal sectors, where job security and earnings are often low and unpredictable, limiting their ability to invest time or resources in political activities or campaigns (World Bank, 2022).

Moreover, the gender pay gap persists globally, with women earning, on average, 23% less than men for equivalent work (World Economic Forum, 2023). This wage disparity further compounds the challenges women face in financing political campaigns, which often require significant economic resources for visibility, outreach, and logistical support. The inability to access financial resources, coupled with the economic burdens of caregiving responsibilities, restricts women's capacity to engage in political roles, especially in competitive, high-stakes environments. Therefore, economic inequality serves as a major barrier to women's political engagement and leadership.

Social Factors Impeding Women's Political Participation

Social factors, including entrenched gender norms and expectations, significantly impede women's participation in global politics. In many societies, political leadership is still perceived as a male-dominated arena, with deeply rooted stereotypes regarding women's capabilities in positions of power. These cultural norms shape societal expectations, often relegating women to traditional roles as caregivers and homemakers rather than political leaders (Molyneux, 2021). Research has shown that women in many regions face significant social pressure to conform to these expectations, which deters them from pursuing public office (Bjarnegård, 2013).

Additionally, the lack of female role models in high-level political positions further perpetuates these social barriers. As of 2023, only 26.4% of national parliamentarians globally are women (Inter-Parliamentary Union, 2023), with many countries, particularly in the Middle East and North Africa, seeing extremely low female representation. The underrepresentation of women in political offices sends a clear message to future generations that leadership is not a role typically occupied by women, reinforcing a cycle of social exclusion. Furthermore, the social stigma associated with women in politics, including negative portrayals of female leaders as overly ambitious or assertive, often dissuades potential candidates from pursuing a political career.

Cultural Barriers to Women's Political Empowerment

Cultural factors are also deeply entwined with the challenges women face in entering and succeeding in politics. In many cultures, women's political engagement is often seen as a threat to traditional values or the established social order. In some societies, cultural expectations about women's roles are so entrenched that women's political participation is not just discouraged but outright prohibited. For example, in certain patriarchal societies, women are not allowed to vote, let alone run for office, due to cultural and religious beliefs that restrict their public visibility and influence.

In countries such as Afghanistan, where the Taliban's return to power in 2021 led to a significant rollback of women's rights, cultural conservatism has effectively excluded women from the political sphere. Even in more liberal societies, cultural barriers persist, such as the underrepresentation of women from minority ethnic groups in Western democracies due to historical discrimination and exclusion. Data from the United Nations Development Programme (UNDP) highlights that women from ethnic minorities, indigenous groups, and rural areas are particularly marginalized in political processes, with their cultural identity often being a barrier to full participation in governance (UNDP, 2020).

Political Factors Hindering Women's Political Participation

The political landscape itself is another critical factor that hinders women's participation and representation. In many countries, the political environment is hostile to female candidates, with political structures and systems that are designed to favor men. This includes political party structures that are often male-dominated and fail to create pathways for women to enter politics (Paxton & Kunovich, 2003). The absence of supportive networks and mentorship opportunities further marginalizes women, especially in environments where informal male networks dominate political discourse and decision-making.

Institutional barriers also exacerbate gender inequality in politics. For example, political parties may fail to implement gender quotas or may only offer token representation, resulting in women being included in less influential positions. In countries with no gender quotas, such as the United States and Japan, women's representation in political offices is far lower than in countries with mandated quotas, such as Rwanda, which has the highest percentage of women in parliament globally, at 61.3% (Inter-Parliamentary Union, 2023). The lack of political will to support gender parity in governance, coupled with an often male-centric political discourse, severely limits the scope for meaningful participation by women.

Moreover, political violence, harassment, and intimidation disproportionately affect female politicians. In regions like Latin America and South Asia, women in politics often face threats of violence, both physical and online, aimed at discrediting or silencing them. According to a 2021 report by the Inter-Parliamentary Union (IPU), 81% of female politicians have reported experiencing some form of psychological violence, such as online harassment, while 35% have faced physical threats (IPU, 2021). This creates a hostile environment for women, further discouraging their entry into politics.

The marginalization of women in global politics is not a product of a single factor but the result of a complex interplay of economic, social, cultural, and political barriers. Economically, women's lower earning power and financial dependency limit their political engagement. Socially, deep-seated gender norms and the lack of female role models perpetuate

the perception that politics is a male-dominated field. Culturally, restrictive beliefs about women's roles in public life further hinder their ability to participate. Politically, institutionalized sexism and the hostile environment created by political parties, quotas, and political violence discourage women from running for office and achieving meaningful representation.

The path to achieving gender parity in politics requires addressing these factors through comprehensive policies that include economic empowerment, social transformation, cultural change, and institutional reforms. Only by dismantling these barriers can societies fully harness the potential of women in governance and ensure more inclusive, equitable, and representative political systems.

Suggestions for Advancing Women's Participation in Global Governance

Addressing the underrepresentation and marginalization of women in global politics requires a multifaceted approach that tackles economic, social, cultural, and political barriers. While significant strides have been made in some regions, there remains a substantial gap in achieving gender parity in governance. This section outlines key strategies and recommendations to promote women's participation in politics and governance globally. These suggestions are grounded in empirical evidence and draw upon successful practices from countries and institutions that have made notable progress in advancing women's political rights.

1. Implementing Gender Quotas and Legal Reforms

One of the most effective strategies for increasing women's representation in politics is the introduction and enforcement of gender quotas. According to the Inter-Parliamentary Union (2023), countries with gender quotas, such as Rwanda, have seen transformative increases in female political representation. Rwanda, which has the highest percentage of women in parliament globally at 61.3%, provides a compelling case for the efficacy of quotas in achieving gender balance (IPU, 2023). Evidence from the Nordic countries also suggests that quotas not only improve numerical representation but also enhance the quality of women's political participation by normalizing women in leadership roles (Dahlerup, 2020).

Legal reforms that mandate gender parity in political candidate lists or within political parties can encourage political parties to prioritize women's candidacies. Such reforms can address the systemic barriers that prevent women from gaining political power in male-dominated systems. For example, the use of "zebra" lists (alternating male and female candidates) in countries like France has proven effective in increasing women's representation at the national level (O'Brien & Rickne, 2020). Therefore, a global push for the adoption of gender quotas and legal frameworks that ensure women's representation is critical in closing the gender gap in governance.

2. Promoting Economic Empowerment and Access to Resources

Economic independence is essential for women to fully engage in politics. As highlighted in the World Economic Forum's Global Gender Gap Report (2023), economic disparities between men and women remain a significant barrier to women's political participation, as women often lack the resources needed to fund campaigns or access political

networks. To address this, governments should implement policies that promote women's economic empowerment, such as increasing access to credit, property rights, and equal pay for equal work.

Programs that encourage women's entrepreneurship can also serve as stepping stones to greater political engagement. Research has shown that economically empowered women are more likely to run for office and engage in political activism (World Bank, 2022). Additionally, providing women with training in financial literacy and leadership skills can help them overcome the economic challenges of political campaigning. Supporting female candidates through campaign finance reforms, such as public funding for campaigns or financial incentives for political parties that run female candidates, would also contribute to leveling the playing field.

3. Challenging Social Norms and Stereotypes

Social norms and gender stereotypes are among the most persistent barriers to women's participation in governance. A 2021 survey by UN Women found that 60% of respondents in some regions believed that political leadership was a male-dominated sphere, which discourages women from pursuing leadership positions (UN Women, 2021). To challenge these ingrained beliefs, there needs to be a concerted effort to reframe the narrative around women in politics. Educational campaigns that highlight the successes of women leaders, both in local and global contexts, can serve as powerful tools to shift public perceptions.

Media plays a crucial role in shaping societal attitudes, and governments and civil society organizations should collaborate with media outlets to promote positive portrayals of women in leadership. Research shows that exposure to female political role models increases young women's aspirations and participation in politics (UNICEF, 2021). Additionally, schools and universities can integrate gender equality curricula to foster more inclusive views of leadership from an early age, challenging traditional gender roles.

4. Enhancing Women's Safety and Combating Political Violence

Political violence, including online harassment, physical threats, and gender-based violence, remains a significant deterrent to women's political participation. The IPU (2021) reports that 81% of female politicians globally have experienced some form of violence or harassment, with many facing threats simply for occupying leadership positions. This violence is particularly pronounced in regions with high levels of political instability, such as Latin America and South Asia. To address this, governments must strengthen legal frameworks that protect women from political violence, both in the physical and digital spaces.

The establishment of safe spaces for women to engage in politics, free from intimidation and harassment, is critical. Support systems, such as legal assistance and counseling, should be made available to female politicians facing threats. Moreover, political parties should adopt internal mechanisms to address harassment and discrimination, ensuring that women can participate without fear of violence or retribution. International organizations, such as the United Nations, can play a key role in advocating for global norms and standards on the protection of women in politics, including sanctions for governments that fail to protect female political actors.

5. Building Strong Networks and Mentorship Programs

Building strong networks and mentorship opportunities is vital for empowering women in politics. Research consistently shows that women in politics often lack the informal networks that male politicians benefit from, which are critical for navigating the political landscape (Paxton & Kunovich, 2003). Establishing mentorship programs where experienced women politicians guide younger women can help bridge this gap. Such programs have been successful in countries like Sweden and Canada, where female mentors have helped increase the number of women in political office by providing advice, resources, and emotional support (Bjarnegård, 2013).

Additionally, fostering alliances among women's organizations can create a powerful collective force for change. Women's political movements that advocate for policy reforms, such as equal pay and reproductive rights, have proven effective in bringing attention to gender inequality and pushing for legislative change. A global network of women leaders, both in government and civil society, can also provide a platform for sharing best practices and coordinating efforts to advance women's rights.

Conclusion

To achieve meaningful gender parity in global politics, a holistic approach is required—one that combines legal reforms, economic empowerment, social transformation, and robust protection mechanisms. While progress has been made in some areas, the persistent barriers to women's political participation cannot be overlooked. By implementing gender quotas, empowering women economically, challenging social norms, ensuring safety, and building supportive networks, societies can create an environment where women are not only present but also thriving in positions of leadership. Only through such comprehensive strategies can we ensure that governance is truly inclusive, reflecting the diversity and needs of all citizens.

References

- Bjarnegård, E. (2013). *Gender, informal institutions, and political recruitment: Explaining male dominance in parliamentary representation*. Palgrave Macmillan.
- Dahlerup, D. (2020). *Gender quotas and gendered political institutions: Theoretical and practical perspectives*. Oxford University Press.
- DDI. (2023). *Global leadership forecast 2023*.
- Inter-Parliamentary Union. (2023). *Women in national parliaments*.
- Inter-Parliamentary Union. (2023). *Women in ministerial positions*.
- Molyneux, M. (2021). *Gender, agency, and the political economy of development*. Palgrave Macmillan.

- O'Brien, D., & Rickne, J. (2020). Gender quotas and political parties: Understanding the role of women in political party dynamics. *Political Science Review*, 14(1), 57–72. <https://doi.org/10.1111/psr.12056>
- Paxton, P., & Kunovich, S. (2003). Women's political representation: The importance of gendered institutional design. *American Sociological Review*, 68(1), 1–21. <https://doi.org/10.2307/3088903>
- Pew Research Center. (2023). The data on women leaders.
- Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Alfred A. Knopf.
- UNDP. (2020). *Human development report: Women and political participation*.
- UNICEF. (2021). *Girls and women: Transforming the future*.
- UN Women. (2021). *The global gender gap report 2021*.
- UN Women. (2023). *Progress of the world's women 2023: Gender equality in public life*.
- UN Women. (2023). *Women in politics: 2023 map*.
- UN Women India. (2023). *Women's representation in parliament*.
- World Bank. (2022). *Women in politics: Breaking barriers to equal participation*.
- World Bank. (2022). *Women's participation in governance: A global overview*.
- World Economic Forum. (2023). *Global gender gap report 2023*.

İngiliz Basınında İzmir Yangını¹

Ramazan Şen²

DOI: 10.5281/zenodo.14585398

Öz

Büyük Taarruzun ardından dağılan ve geri çekilmeye çalışan Yunan birliklerinin geçtikleri köy ve kasabaları ateşe vermeyi bir taktik olarak kullandığı bilinmektedir. Yunan birlikleri bu süreçte sadece mala zarar verme eylemleri sergilememiş, toplu katliamlar, işkence, tecavüz ve alıkoyma gibi muhtelif zalimce davranışlarda da bulunmuştur. Anadolu içlerinden Batı'ya yani İzmir'e doğru sürülen Yunan işgal ordusu ve onların mezalimlerinde yardım ve yataklık eden işbirlikçi Anadolu Rumları çeşitli vesaitle Anadolu'yu terk etmiştir. Ancak İzmir'in Türk Kuvvetleri tarafından alınmasından dört gün sonra 13 Eylül'de İzmir'de büyük bir yangın çıkmış, günlerce sürmüş ve İzmir'in tarihi, kültürel, mimari dokusunu adeta yok etmiştir. Özellikle Büyük Taarruz akabinde ortaya çıkan gelişmeleri İngiliz çıkarları açısından dikkatle takip eden İngiliz Basını'nın İzmir Yangını hususunda da yayımladığı haber ve değerlendirmeler olmuştur. Bu çalışmada İngiliz Basını'nın taranmış ve İngiliz basınında yer alan haber ve değerlendirmeler üzerinden İngiliz kamuoyunun konu ile ilgili ne şekilde bilgilendirildiği ortaya koyulmuştur. Birçok İngiliz gazetesi, İzmir'deki yangını farklı şekilde yorumlayan makaleler yayımlamıştır. Örneğin, The Yorkshire Post, Yunan çekilişi sırasında yaşanan tahribatı detaylı şekilde aktarmış ve Yunan ordusunun kasabaları ve köyleri ateşe verdiğini, Batı Anadolu'nun büyük bir kısmının harabe halinde kaldığını bildirmiştir. Buna karşılık, The Sunday Pictorial ve The Western Morning News, İzmir'deki yangının büyük

¹ Bu makale doktora tezinden çıkarılmıştır.

² Kırıkkale Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu Öğretim Görevlisi/ Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih ABD Doktora Öğrencisi. 0000-0003-3974-7796

olasılıkla Yunan ve Ermeniler tarafından gerçekleştirildiği görüşünü dile getirmiştir; bu, Yunan kuvvetlerinin geri çekiliş sırasında kullandığı yıkıcı taktiklerle örtüşmektedir.

Anahtar Kelimeler: İzmir, Yangın, Yunan, İngiliz, Basın

İzmir (Smyrna) Fire in British Press

Abstract

It is known that the Greek forces, which were scattered and retreating after the Great Offensive, used the tactic of setting fire to the villages and towns they passed through. During this period, the Greek forces did not only engage in acts of property damage, but also committed various brutal actions, including mass killings, torture, rape, and abductions. The Greek occupation army, which was pushed westward towards İzmir from the interior of Anatolia, and the collaborating Anatolian Greeks who aided and abetted their atrocities, left Anatolia through various means. However, four days after İzmir was captured by the Turkish forces, a major fire broke out in the city on September 13, which lasted for several days and destroyed İzmir's historical, cultural, and architectural richness. Following the developments that emerged after the Great Turkish Offensive, the British press, which closely monitored these events from the perspective of British interests, also published news and assessments about the İzmir Fire. This study examines the reports and articles published in the British press to reveal how the British public was informed about the incident. For example, The Yorkshire Post detailed the destruction caused during the Greek withdrawal, reporting that the Greek army set fire to towns and villages, leaving much of Western Anatolia in ruins. In contrast, The Sunday Pictorial and The Western Morning News suggested that the fire in Izmir was most likely carried out by the Greeks and Armenians, aligning with the destructive tactics used by Greek forces during their retreat.

Key Words: İzmir, Fire, Greek, British, Press

Extended Abstract

In 1919, the Greek occupation of Izmir, with the support of Britain, was part of the broader Allied strategy to divide the Ottoman Empire after World War I. Initially, Britain supported the transfer of Izmir to Greece, based on agreements made with Greece's Prime Minister, Eleftherios Venizelos. However, the situation changed rapidly after the 1920 Greek elections, which brought King Constantine to power. Constantine's pro-German stance during

the war caused a cooling of relations between Britain and Greece. Despite this, Britain continued to support Greece until its crushing defeat in 1922.

Lovat Fraser, in an article in *Sunday Pictorial*, criticized Greek actions and argued that Britain should withdraw its support for Greece. He described the leadership under Venizelos as "utopian" and expressed his disappointment over the decision to hand over Izmir to Greece. He also emphasized that Britain should avoid being dragged into another war, as the public was no longer willing to support further military interventions. A. Beaumont, on the other hand, had a more sympathetic view of Greek actions and preferred to depict the Greek advance into Anatolia in a pro-Greek manner.

The period from 1918 to 1922 in Britain is known as the "Post-War Period" or the "Three Barons Era." During this time, three major newspaper barons controlled the majority of the British press, shaping public opinion according to their political and economic interests. These barons had significant influence over the national discourse, particularly in foreign policy, which was largely conservative.

As Greek forces retreated westward after their defeat by the Turkish army in the Great Offensive, they left behind a trail of destruction. Reports indicate that Greek forces burned towns, committed atrocities, and inflicted untold suffering on Turkish Muslims and the local population. Towns like Eskişehir, Bursa, and Aydın were systematically destroyed by the retreating Greek army and local Greek collaborators, and civilians were subjected to horrific acts.

When Turkish forces entered Izmir, they were faced with a very difficult situation. Despite the trauma and destruction caused by the Greek retreat, Mustafa Kemal (Atatürk) made statements aiming to maintain order and avoid retaliatory actions. In interviews with the press, Mustafa Kemal emphasized that the Turkish army was not interested in vengeance, but in restoring peace and order. Despite efforts to maintain order, there were isolated incidents of looting and violence. However, the Turkish military demonstrated a more restrained and calm approach in contrast to the cruelty and destruction associated with the Greek forces.

After the wild actions of the Greek army and collaborators, just four days after Turkish forces took control of Izmir, a massive fire broke out in the city on September 13. The fire lasted for several days, nearly destroying the city's historical, cultural, and architectural

heritage. The fire's destruction of the region's social structure and cultural heritage became one of the most significant issues of the time.

The United Kingdom closely monitored developments following the Great Offensive, and in accordance with its strategic interests in the region, it kept a careful watch on the İzmir Fire. The British press published comprehensive reports on the fire and offered various evaluations, providing the public with information on the causes and long-term effects of the event, while also considering Britain's interests in the matter.

The responsibility for the İzmir Fire is still a matter of debate. Turkish reports claim that the fire was started by the retreating Greek and Armenian forces, while the British press offered different perspectives. Some publications argued that the fire was intentionally set by the Greeks, while others viewed it as a result of Turkish actions.

Several British newspapers published articles offering different interpretations of the fire in İzmir. For example, The Yorkshire Post detailed the destruction caused during the Greek withdrawal, reporting that the Greek army had set fire to towns and villages, leaving much of Western Anatolia in ruins. In contrast, The Sunday Pictorial and The Western Morning News suggested that the fire in İzmir was most likely carried out by the Greeks and Armenians, aligning with the destructive tactics used by Greek forces during their retreat.

Some newspapers, such as The Scotsman, sharply criticized the British government's policy toward Greece. Lord Viscount St. Davids, in an article in The Scotsman, argued that Britain's support for the Greek occupation was a grave mistake and highlighted the atrocities committed by the Greeks. He also pointed out Britain's responsibility for the suffering of the local population and criticized its failure to send military advisors to Greece, which could have prevented such excesses.

Giriş

Paris Barış Konferansı'nda Yunan Başbakan Venizelos, demografik olarak bölgede Rum nüfusun çoğunlukta olduğunu iddia ederek Müttefik Devletler'den İzmir'in Yunanlara verilmesini talep etmiştir(Kalelioğlu, 2017, s.26). İngiltere ise I. Dünya Savaşı devam ederken imzalanmış olan gizli antlaşmaların Rusya'nın savaştan ayrılması sebebiyle geçersiz hale geldiğini ilan etmiş, söz konusu antlaşmalarla İtalya'ya vadedilmiş olan İzmir'in Yunanlara verilmesini onaylamıştır (Jaeschke, 2002, s. 757).

Anadolu’da İtalyanları devre dışı bırakarak İzmir’i Yunanlara veren İngiltere, bölgedeki çıkarları için kurguladığı politikayı Venizelos yönetimindeki Yunanistan üzerine temellendirmiştir. Bununla ilgili ünlü tarihçi Harold Nicolson şöyle demiştir: “ Venizelos, İngiliz diplomat ve siyasetçilerin gözünde herkesin üstünde bir kişi idi, çok seviliyordu ve Osmanlı topraklarındaki bütün Müttefik işgal eylemi için vazgeçilmez olarak görülüyordu.” Ancak İngiliz politikacıların, özellikler Lloyd George’un vazgeçilmez ortağı Venizelos, Kasım 1920’de Yunanistan’da gerçekleştirilen seçimlerde Konstantin’e yenilmiş ve İngiliz-Yunan ilişkilerinde yepyeni bir döneme girilmiştir. Nitekim Konstantin’ dünya savaşı esnasında sergilediği Alman yanlısı tutum yüzünden Müttefik Devletlerde istenmeyen kişidir. Bütün bu sebeplerden, birkaç ay sonra Müttefik Devletler, Anadolu’daki Türk-Yunan savaşında tarafsızlığa çekilmiş ve Yunanistan’a silah ambargosu uygulamıştır (Hossain, 1922, s.84). Kral Konstantin’in gelişi ile Lloyd George ve destekçileri resmi olarak Yunanistan’a olan desteklerini gizlemiş olsalar da 1922 Eylül’ündeki kesin yenilgisine kadar Yunanistan’ı desteklemeye devam etmiştir. Lloyd George, İzmir’in Yunanlar tarafından boşaltılmasından bir hafta sonra Lord Curzon’a “Yunanlar Venizelos’u seçmeyip görevi Konstantin’e verdikleri gün Anadolu’daki Yunan-yanlısı politikamızın çöktüğünü ben de anlamıştım.” demiştir. İngiliz Dışişleri Konstantin’in gelişinin ardından Yunan yanlısı politikayı derhal terk etmişse de Başbakanlık son ana kadar Yunanistan’ı hem maddi hem manevi olarak desteklemeye devam etmiştir (McArthur-Seal, 2013, s.711-712).

İngiltere’nin Anadolu’nun Yunanlar tarafından işgal edilmesi yönündeki politikası böyleyken ilgili yıllarda İngiltere’de basın durumunu da ele almak gereklidir.

İngiltere’de Basının Genel Durumu

Milli Mücadele yıllarını ifade eden 1918-1922 yılları arası İngiliz Basını için Savaş Sonrası Dönem ya da Üç Baronlar Dönemi olarak adlandırılan zamana denk gelmektedir. Üç Baronlar Dönemi İngiltere’de kamuoyu üzerinde önemli ölçüde etkiye sahip gazetelerin üç baronun elinde toplandığı dönemi ifade etmektedir (McEwen, 1982). Söz konusu üç ‘Gazete Baronu’ iki dünya savaşı arasındaki dönemde herhangi bir rakipleri bulunmaksızın “gazete krallıklarını eski çağlardaki feodal lordlar gibi” yönetmişlerdir. Bu dönemde gazete editörleri patronları tarafından kendilerine söylenenin dışına çıkmamışlardır. Baronlar, şahsi menfaatlerini sağlamak için iktisadi ve politik gelişmeleri ele alırken acımasız ve ilkesizce çalışmışlardır. Bu patronlar siyasi eğilimleri muhafazakâr olarak ifade edilecek kişilerdir. Bununla birlikte söz konusu medya patronlarını seleflerinden farklı kılan nokta, bu kişilerin

gazetelerini siyasetçiler için kullanmaktan ziyade gazeteleri üzerinden elde ettikleri gücü politikacılar üzerinde kendi çıkarları için kullanmayı tercih etmiş olmalarıdır (Temple, 1996, s.33,34).

İngiliz gazeteleri her ne kadar ideolojik gruplara ayrılmış olsa da gazeteler üzerinden değerlendirmeler yaparken gazetelerin büyük çoğunluğunun iki ailenin tekelinde olduğu gerçeği akıllarda tutulmalıdır. Söz konusu durum normal şartlar altında basının dördüncü güç erki olduğu inancını yok etmesi gerekse de bu yönde bir durum yaşanmamıştır. İngiliz Gazetelerinin; sermaye sahiplerine sıkıca bağlı olmaları, bir zengine ait olmaları, bir siyasi partinin arka bahçesi olmaları ya da bunların her üçünün birden olması gibi gerçeklere rağmen, 'özgür basın' ifadesi her zaman İngiliz kamuoyunda karşılık bulmayı başarmıştır (Sanders&Taylor, 1982, s.57,58).

Gazetelerin içeriklerinin şekillenmesinde patronların etki etmesi muhtemel iken haber akışını sağlayan kanallar da içeriklerin oluşturulmasında yönlendirici olabilmektedir. Nitekim İngiliz basınına oluşturan gazeteler ilgili dönemde büyük oranda Reuter, ya da sonraki ismiyle Reuters'a bağımlı durumdadır (Özcan, 2015, s.179).

İngiliz Basını'nda İzmir Yangını

Yunanlılar, İngiltere'nin desteği ile 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal etmiş (Yalçın vd., 2002, s.153) ve ilk gün, İzmir ve civarında 2000 kadın ve çocuğu katletmiştir (Akdağ, 2002, s.750). İşgal ettikleri bölgelerdeki Türk ve Müslüman nüfusa zulmeden Yunan birlikleri, Büyük Taarruzun ardından Anadolu'dan çekilirken çeşitli mezalim yöntemleri uygulamış ve geride taş üstünde taş bırakmamışlardır. Bu aşamada Yunanların tercih ettiği yöntemlerden biri de sistematik biçimde geçtikleri köy ve kasabaları yakmaktır. Bu çerçevede Yunanlar İzmir'e doğru kaçarken; Eskişehir, Bursa, Afyon, Uşak, Aydın ve Manisa şehir merkezlerinde, kasaba ve köylerinde yakma eylemleri ve toplu katliamlar gerçekleştirmiştir (Üçüncü, 2022, s.85-87).

9 Eylül 1922'de İzmir, Türk kuvvetlerince zapt edilse de dört gün sonra, 13 Eylül'de büyük bir yangın başlamış dokuz gün sürmüştü ve şehri adeta yok etmiştir. Söz konusu yangını kimin çıkardığı tam olarak bilinmezken, Yunan ve Ermenilere göre fail Türklerdir. Türk tarafına göre ise yangını Yunan ve Ermeniler çıkarmıştır. Resmi Türk kayıtları da Türk tarafının tezini desteklemektedir. Nitekim bir harp raporuna göre İzmir'in bir mahallesinde çıkan yangına itfaiye erlerinin müdahale ettiği sırada üzerlerine Ermeni çeteciler tarafından bomba

atılmıştır. Bir başka yazışmada ise teslim olmaya Ermeni çetecilerin kendi mahallelerini ateşe verdikleri yönünde bilgi mevcuttur(Üçüncü, 2022, s.88).

Bütün bu gelişmeler ile ilgili İngiliz basınında çeşitli yayınlar yapılmıştır. Öncelikle, Giriş bölümünde ortaya koyduğumuz tablo ile ilgili henüz yıl 1921 iken detaylı bir tahlilin ardından net bir karşı duruş sergilemiş olan Lovat Fraser'ın makalesini ele almak yerinde olacaktır. Zira, Sunday Pictorial Gazetesi'ne özel kaleme aldığı "Türklerle Savaşa Hayır" başlıklı makalesinde ise Lovat Fraser, "Bizlerin görevi Britanya'yı kurtarmaktır, yeni bir savaş başlatmak değil" alt başlığına yer vermiştir. Fraser, ilgili makalesinde, Yunanistan'da siyasetin durumuna değinmiştir. İngiliz Hükümeti'nin İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesine Venizelos tarafından ikna edildiğini ancak şahsen görüşme fırsatı da bulduğu Venizelos'un gerçekten hayalperest bir yaklaşımı olduğunu ifade etmiştir. Buna örnek olarak ise Venizelos'un, Yunan ordusunun aynı anda hem Türklerle hem de Bulgarlarla mücadele edeceğini düşünüyor olmasını sunmuştur. Yine de Venizelos ile İngiliz Hükümeti'nin dostane ilişkileri olduğunu vurgulayan Fraser, Venizelos'un sürgüne gönderilmiş olması ve Kayzer'in yakın dostu olan Kral Konstantin'in Yunanistan'da yönetimi ele almış olmasının İngiliz Devletinin Yunanistan ile arasına mesafe koyması için geçerli bir sebep olduğunu ifade etmiştir. Fraser, Yunanlıların, yok etmek parolasıyla çıktıkları yolda İngiliz desteğinden mahrum kalması gerektiğini savunmuştur. Türklere yönelik özel bir ilgisinin olmadığını belirten Fraser, yine de Türklerin Anadolu'da kalması gerektiğini savunmuştur. Yazar, Yunanlıların koruyamayacağı toprakları işgal etmeyi bırakması ile bu savaş ikliminin son bulacağını dile getirmiştir. Detaylıca olayları ve bunlara yaklaşımını kaleme alan Fraser makalesinin son paragrafında İngiliz halkının yeni savaflara sürüklenmek istemediğinin ve bütün dünyayı kurtarmak için dahi olsa bir kuruş daha fazla vergi vermek istemediklerinin altını çizmiştir. Savaşa zemin hazırlayacak politikalar güden hiçbir politikacının İngiliz halkı tarafından desteklenmeyeceğini iddia eden Fraser, halkın talebinin Doğu ülkelerindeki tüm orduların derhal eve getirilmesi olduğunu belirtmiştir. Fraser, İngiltere'de sanayinin ayağa kaldırılması, vergilerin azaltılması ve barışın öncelenmesi gerektiğini ifade etmiş ve diğer devletler aralarında savaşmak isterlerse bunun İngiliz halkının vergileri yahut İngiliz Ordusu'nun desteğiyle olmaması gerektiğini tekraren vurgulamıştır(Fraser, 1921, s.6).

Makale İngiliz kamuoyunda Lloyd George'un politikalarının karşısında bilgili ve sağduyulu bir grubun varlığını işaret etmesi bakımından değerlidir. Yine yazıda "Yunanların yok etmek parolasıyla yola çıktığı" ifadesi dikkate değerdir. Bu ifade de Temmuz 1921'de

İngiliz kamuoyunun Yunan işgal kuvvetlerinin tutumu konusunda bilgilendirilmiş olduğunu ortaya koymaktadır.

A. Beaumont ise Kütahya-Eskişehir muharebeleri ile Yunan kuvvetlerinin Ankara sınırlarına dayandığı tarihlerde *The Northern Whig and Belfast Post* Gazetesi için kaleme aldığı makalesinde, İzmir'den izlenimlerini aktarmıştır. Beaumont, İzmir'de Bayram'ın başladığını, yüzlerce koçun sokaklarda gezdirilerek eğlencelerin düzenlendiğini aktarmış ve önceki gece Yunan zırhlılarından Türklerin Bayramını kutlamak maksatlı top atışları yapıldığını aktarmıştır. Bir iyi niyet göstergesi olarak gerçekleştirilen bu eylemin Türklerle yakınlık kurmak için pek doğru bir tercih olmadığı yorumunu yapan Beaumont, bir zamanlar kendisine bir İngiliz'in "Türk'ün seviyesine ne kadar inmeye çalışırsan seni o kadar hor görür" dediğini ifade ederek. İzmir'de İttihat Terakki ve Genç Türk hayranı kişilerle konuştuktan sonra bu sözün bilgece söylenmiş bir söz olduğunu gördüğünü belirtmiştir. Beaumont, söz konusu kişilerin İzmir'deki eğitimsiz kitleleri Mustafa Kemal ve ordusunun İzmir için geleceğine ikna etme çabasında olduklarını ifade etmiştir. Yazar, Yunan ordusunun, Türk ordusunu bir daha toparlanamayacak biçimde mağlup ettiğini ve artık kesin zafer elde edildiğine göre Anadolu içlerine daha fazla ilerlemesine gerek olmadığı yorumunu yapmıştır (*The Northern Whig and Belfast Post*, 16 Ağustos 1921, s.8)

Lovat Fraser'ın aksine A. Beaumont'un üslubu oldukça Türk karşıtıdır ve bu yaklaşım İngiliz Gazetelerinde oldukça yaygındır. Nitekim İngiliz Gazeteleri büyük oranda muhafazakârdır ve muhafazakâr gazetelerde konulara yaklaşımda din temelli bir yanlılık çoğu zaman göze çarpmaktadır (McKenzie, 2004)

Beaumont'un iddia ettiği gibi kesin bir Yunan zaferi gerçekleşmediği gibi, 1922 Ağustos ayının sonunda Yunan İşgal orduları Türk kuvvetleri tarafından bozguna uğratılmış ve ağır bir yenilgi alan Yunan birlikleri işgal ettikleri Anadolu topraklarından çekilirken sistematik bir mezalime girişmişlerdir (Doğramacıoğlu, 2019, s.252,53).

Yunan Ordusu'nun mağlubiyetin acısını bölgede yaşayan savunmasız sivillerden çıkardığı ve sağlıklı bir insanın hayal dahi edemeyeceği zalimlikleri sergilediği basında yer aldığı gibi, güvenilir kaynaklar ve raporlar ile de tescil edilmiş bir gerçektir (Uludağ, 2022, s.1200). Öte yandan İzmir'e giren Türk birliklerinin bütün bu zulme rağmen sergilemiş olduğu insani yaklaşım iki taraf arasındaki farkı açıkça ortaya koyması bakımından oldukça değerlidir. İngiliz gazetelerinin siyasi eğilimleri fark etmeksizin ilgili süreçteki gelişmeleri okurlarına

doğru bir biçimde aktarmış olması İngiliz kamuoyunun Yunanlardan ümidi kesmiş olduğunu göstermesinin yanı sıra bu gelişme özelinde insani açıdan doğru bir noktada durduklarını göstermektedir.

Bu doğrultuda, *The Currier Gazetesi*'nde yer alan haberde, Mustafa Kemal Paşa'nın Hıristiyan azınlıklara yönelik herhangi bir zalimce tavrın cezasının idam olacağını birliklerine duyurduğu bilgisi İngiliz okurlara ulaştırılmıştır (*The Currier*, 8 Eylül 1922, s. 4).

The Yorkshire Post Gazetesi'nde ise Anadolu'daki gelişmelerin aktarıldığı kapsamlı bir yazı yayımlanmıştır. İlgili yazıda 26 Ağustos'ta başlayan ve Yunan hezimetini sonuçlandıran Türk taarruzunun ele alındığı kısımda Türk taarruzu başladığında bazı Yunan komutanların kaçarak saklandığı iddiasına yer verilen yazıda Türklerin yakalamayacağı bir hızda kaçan Yunan ordularının, önlerine çıkan yerleşim yerlerini yaktığı ifade edilmiştir. Çok meşhur bir Amerikalı şeklinde açıklanan kaynağa dayandırılan bilgilere göre Yunanlılar Aydın'da Müslüman halkı bir camiye toplayıp etraflarına bomba attıktan sonra camiyi ateşe verdikleri ifade edilmiştir. Bir başka muhabirin ise "Uşak yanıyor, Alaşehir duman altında, Aydın'ın yarısından fazlası harabe durumda, Yunanlıların geçtikleri güzergâhtaki her köy, her kasaba ateşe verilmiş durumda, Yunan ordusu çekildi ancak Batı Anadolu harabe durumda" şeklinde durumu aktardığı belirtilmiştir. Yazının devamında, İzmir'e giren Türk birlikleri komutanı Selahaddin Bey'in ise yabancı temsilcilere yaptığı açıklamaya yer verilmiştir. İlgili açıklamada Selahaddin Bey'in, Türk Ordusu'nun Yunanların aksine medeni biçimde azınlıklara muamele edeceğini ve aşırılıklardan kaçınılacağını ifade ettiği aktarılmıştır. Büyük Millet Meclisi'nden yapılan açıklamada da, Yunanlar tarafından yapılan yıkımın protesto edildiği belirtilmiştir. Açıklamada, İzmir ve Bursa'daki halkın ve tarihi yapıların benzer kaderi paylaşmaması konusunda Yunanların uyarıldığı ve Türk halkının böylesi davranışları affetmeyeceğini ifade etmiştir (*The Yorkshire Post*, 12 Eylül 1922, s. 7).

The Leeds Mercury Gazetesi'nde yer alan haberde de, Yunanların Bursa'dan çekilirken şehri ateşe verdiği ve şehirde ciddi miktarda hasar meydana geldiği bilgisi paylaşılmıştır (*The Leeds Mercury*, 14 Eylül 1922, s. 1)

Sheffield Daily Telegraph Gazetesi'nde yer alan yazıda ise, Mustafa Kemal Paşa ile yapılan bir röportaja yer verilmiştir. Söz konusu röportajda Türk ordusunun İzmir'e girişinden sonra ortaya çıkan tablo konuşulmuştur. Bununla ilgili Mustafa Kemal Paşa: "Gördüğümüz gibi İzmir'de herhangi bir katliam yahut bunlara yöneltilen herhangi bir eylem olmadı. Ufak tefek

olaylar gelişti ancak bir ordu 450 kilometre boyunca yakılmış yıkılmış köyleri, katledilmiş akrabalarını gördüğü topraklarında yürüdükten sonra durum kontrol edilmesi güç olabiliyor. Ancak kontrol sağlandı, bizler bir intikam peşinde değiliz, geçmiş hesapları görmek için gelmedik buraya, bizim için geçmiş hesaplar kapandı”

Mustafa Kemal Paşa'nın bu sözleri aktarılırken muhabirin yorumuna da yer verilmiştir. “Kemal Paşa, burada doğruları söylüyor, Türkler İzmir'e girdiği günden beri günün her saati şehrin sokaklarındayım, herhangi bir katliam gerçekleşmediğine şahidim. Tabii ki yağmalama ve müstakil cinayetler oldu ancak bu hepimizin beklediği bir şeydi. İki gün geçtikten sonra düzen sağlandı ve sokaklar süpürülmeye, dükkânlar açılmaya başlandı. Limanda iki Amerikan yük gemisi yük boşaltıp yük yüklemeye devam ediyor.” (*Sheffield Daily Telegraph*, 15 Eylül 1922, s.7).

The Western Morning News And Mercury Gazetesi'nde “İzmir'i Kim Yaktı?” başlığıyla yayımlanan yazıda ise Türkler tarafından tutuklanan Ermeni ve Yunanların, İzmir'i yakma suçunu kabul ettikleri bilgisi aktarılmıştır. Söz konusu yazıda, Fransız basınına göre de Türklerin zaten ele geçirdikleri şehri yakmalarının mantık dışı olduğunun değerlendirildiği bilgisi aktarılmıştır (*The Western Morning News And Mercury*, 18 Eylül 1922, s.5).

Sunday Pictorial Gazetesi'nde yer alan haberde de İzmir'i Yunanların yaktığı noktasında artık kuşku kalmadığı ifade edilerek, çekilirken geçtiği her kasabayı yakan Yunanların son olarak ayrılmadan önce İzmir'i de yaktığı değerlendirilmiştir. Gazetenin aynı nüshasında İzmir yangınının açıkta demirlemiş bir İngiliz savaş gemisinden çekilen fotoğrafı paylaşılmıştır (Sunday Pictorial, 24 Eylül 1922, s.10).

The Scotsman Gazetesi'nde “Başına Gelenleri Hak ettiler” başlığıyla yayımlanan yazıda ise, İzmir-Aydın Osmanlı tren yolunun yarıyıl toplantısına başkanlık ettiği sırada Viscount St. Davids'in Yunan Hükümeti ve Yunan ordusunun Anadolu'daki eylemleri ile ilgili sert eleştirilerine yer verilmiştir. Davids, kurul olarak en başından beri İngiltere'nin İzmir'i Yunanlara vermesinin yanlış bir eylem olduğunu ifade ettiklerini belirtmiştir. İzmir'i Yunanlara bırakan İngiltere'nin en başından itibaren Yunanların yanına İngiliz subaylar göndermiş olması gerektiğini savunan Davids, bunun yapılmış olması durumunda Yunanların yaptıkları aşırılıkları yapamayacaklarını ifade ederek ortaya çıkan dramatik tablodan İngiliz Hükümetini sorumlu tutmuştur. Yunanların, Aydın, Nazilli gibi büyük yerleşim yerlerini ve önlerine çıkan bütün köyleri yaktığını belirten Davids, önlerine çıkan bütün sivilleri gasp ettiklerini ve direnenleri

ise öldürdüklerini ifade etmiştir. Yunanların bütün bunları cephe yakınında yahut askeri sebeplerle değil tamamen salt zalimlikle yaptığının altını çizen Davids, bütün bunların tutunamayacakları bir araziden çalabildiği kadarını çalmak ve geriye işe yarar bir şey bırakmamak motivasyonu ile yapıldığı yorumunu yapmıştır. Hiçbir yerde yayımlandığını görmediği bir başka gelişmenin ise, Yunanların İzmir'den çekilirken önde gelen birçok Türk'ü Atina'ya götürmüş olması olduğunu belirten Davids, bu eylemin fidye istemek için yapılmış olabileceğini değerlendirmiştir. Kral Konstantin'i hiç sevmediğini belirten Davids, Konstantin'in askerlerinin savaşta çok kötü olsalar da hırsızlık, kundaklama ve cinayette çok iyi olduklarını ifade etmiş ve Anadolu'daki Yunanların binlerce yıldır egemen devletler içerisinde barış içinde yaşamış insanlar olduğunu ve Atina'dan gelen Yunanlar yüzünden içine düştükleri durumu hak etmediklerini belirtmiştir. Yunanlıların aşırılıkları biter bitmez Ermenilerin katliamlarının başladığını aktaran Davids, tren yolları hususunda ise Yunanların sebep olduğu ciddi zararların olduğunu belirtmiş ve İzmir'i alırmaz Mustafa Kemal Paşa'nın tren işletmesi personelinin güvenliğini sağlamak için 150 asker göndermiş olmasını büyük bir minnetle ifade etmiştir. Müttefik Devletlerin varılacak barış sonrası Türkiye'nin yeniden ayağa kaldırılması için Türkiye'ye maddi destek vermesi gerektiğini savunan Davids içlere uzanan demiryollarıyla ülkenin refahının artmasının bütün Avrupa'nın faydasına olacağı değerlendirmesinde bulunmuştur (*The Scotsman*, 27 Eylül 1922, s. 10).

Sonuç

1919'da, İngiltere'nin desteğiyle Yunanistan'ın İzmir'i işgali, Birinci Dünya Savaşı sonrası Osmanlı İmparatorluğu'nu paylaşma amacı taşıyan Müttefik stratejisinin bir parçasıydı. İngiltere, başlangıçta, Yunanistan Başbakanı Eleftherios Venizelos ile yapılan anlaşmalara dayanarak İzmir'in Yunanistan'a devredilmesini desteklemişti. Ancak 1920'deki Yunan seçimlerinin ardından, Kral Konstantin'in iktidara gelmesiyle durum hızla değişti. Konstantin'in savaş sırasında Almanya yanlısı tutumu, İngiltere ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin soğumasına neden oldu. Buna rağmen, İngiltere 1922'deki ezici yenilgiye kadar Yunanistan'ı desteklemeye devam etti.

Lovat Fraser, *Sunday Pictorial*'da yazdığı yazısında, Yunan eylemlerini eleştirerek, İngiltere'nin Yunanistan'a olan desteğini geri çekmesi gerektiğini savunmuştur. Venizelos yönetimini "hayalci" olarak nitelendirerek, İzmir'in Yunanistan'a verilmesi kararından duyduğu hayal kırıklığını dile getirmiştir. Ayrıca İngiltere'nin başka bir savaşa çekilmesinin engellenmesi gerektiğini, halkın daha fazla askeri müdahaleye destek vermediğini

vurgulamıştır. A. Beaumont ise, Yunan eylemlerine daha olumlu yaklaşarak, Yunanistan'ın Anadolu'ya doğru ilerlemesinin Yunan yanlısı bir üslupla aktarmayı tercih etmiştir.

1918-1922 yılları arasındaki dönem, Birleşik Krallık'ta "Savaş Sonrası Dönem" veya "Üç Baronlar Dönemi" olarak bilinir. Bu dönemde, İngiliz basınının çoğunluğunu kontrol eden üç büyük gazete baronu, halkın düşüncelerini kendi siyasi ve ekonomik çıkarlarına göre şekillendiriyordu. Bu baronlar, ulusal söylemi yönlendirmede, özellikle dış politika konusunda büyük bir etkiye sahipti ve bu politika büyük ölçüde muhafazakârdı.

Yunan kuvvetleri, Türk ordusunun Büyük Taarruz'daki zaferinin ardından batıya doğru çekilirken, ardında büyük bir yıkım bıraktılar. Raporlar, Yunan kuvvetlerinin kasabaları yaktığını, zulümler gerçekleştirdiğini ve Türk ve Müslümanlara yerel halka emsalsiz acılar çektiğini göstermektedir. Eskişehir, Bursa ve Aydın gibi kasabalar geri çekilen Yunan ordusu ve Anadolu'da meskun işbirlikçi azınlık unsurları tarafından sistematik olarak yok edilmiştir ve sivil halk korkunç eylemlere maruz kalmıştır.

Türk kuvvetleri İzmir'e girdiğinde, oldukça zor bir durumla karşılaşmıştır. Yunan geri çekilişinin yol açtığı travma ve tahribata rağmen, Mustafa Kemal, düzeni sağlamak ve intikam eylemlerinden kaçınmak amacı güden açıklamalar yapmıştır. Mustafa Kemal, basına verdiği röportajlarda, Türk ordusunun intikam peşinde olmadığını, barış ve düzeni yeniden tesis etmeyi hedeflediklerini vurgulamıştır. Düzenin korunması için gösterilen çabalara rağmen, münferit yağma ve şiddet olayları yaşanmıştır. Türk ordusu Yunan kuvvetlerinin mezalimine rağmen ölçülü ve sakin bir yaklaşım sergilemiştir.

Yunan ordusunun ve işbirlikçilerinin bu vahşi hareketlerinin ardından, İzmir Türk Kuvvetleri tarafından alındıktan sadece dört gün sonra, 13 Eylül'de şehirde büyük bir yangın patlak vermiştir. Yangın, günlerce sürerek İzmir'in tarihi, kültürel ve mimari dokusunu neredeyse tamamen yok etmiştir. Bu yangının, bölgedeki toplumsal yapıyı ve kültürel mirası nasıl tahrip ettiği, o dönemin en önemli meselelerinden biri haline gelmiştir.

Büyük Taarruz sonrası yaşanan gelişmeleri yakından izleyen İngiltere, bölgedeki stratejik çıkarları doğrultusunda, İzmir Yangını hakkında da dikkatli bir gözlem yapmıştır. İngiliz basını, bu yangının gelişmeleri hakkında hem yerel hem de uluslararası düzeyde kapsamlı haberler yayımlamış ve çeşitli değerlendirmelerde bulunmuştur. İngiltere'nin çıkarlarını gözetenek bu olayları değerlendiren İngiliz basını, hem yangının arkasındaki sebepler hem de bu olayın uzun vadeli etkileri hakkında kamuoyunu bilgilendirmiştir.

İzmir Yangını'nın faili konusunda tartışmalar hala devam etmektedir. Türk raporları, yangının, geri çekilen Yunan ve Ermeni kuvvetleri tarafından çıkarıldığını belirtirken, İngiliz basını ise farklı bakış açıları sunmuştur. Bazı yayınlar yangının kasıtlı olarak Yunanlılar tarafından çıkarıldığını savunurken, diğerleri bunu Türk eylemlerinin bir sonucu olarak görmüştür.

Birçok İngiliz gazetesi, İzmir'deki yangını farklı şekilde yorumlayan makaleler yayımlamıştır. Örneğin, The Yorkshire Post, Yunan çekilişi sırasında yaşanan tahribatı detaylı şekilde aktarmış ve Yunan ordusunun kasabaları ve köyleri ateşe verdiğini, Batı Anadolu'nun büyük bir kısmının harabe halinde kaldığını bildirmiştir. Buna karşılık, The Sunday Pictorial ve The Western Morning News, İzmir'deki yangının büyük olasılıkla Yunan ve Ermeniler tarafından gerçekleştirildiği görüşünü dile getirmiştir; bu, Yunan kuvvetlerinin geri çekilişi sırasında kullandığı yıkıcı taktiklerle örtüşmektedir.

Bazı gazeteler, örneğin The Scotsman, İngiltere hükümetinin Yunanistan'a yönelik politikasını sert bir şekilde eleştirmiştir. Lord Viscount St. Davids, The Scotsman'daki yazısında, İngiltere'nin Yunan işgali konusunda verdiği desteğin büyük bir hata olduğunu savunmuş ve Yunan zulümlerini dile getirmiştir. Ayrıca, yerel halkın çektiği acılara karşı İngiltere'nin sorumluluğuna dikkat çekmiş ve Yunanistan'a askeri danışman göndermemiş olmalarını, bu tür aşırılıkların önlenmesi açısından bir eksiklik olarak belirtmiştir.

Kaynakça

Akdağ, Ö. (2002). *İstiklal Savaşı'nın İlk Safhasında Mitingler (Kasım 1918-Haziran 1919)*, *Türkler* 15, Ankara.

Hossain, S. (1922). *India And Turkish Peace*, *University of California Publishing*, 16(1), 82–86.

Jaeschke, G. (1986). *Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri*, (Çev: C. Köprülü), Ankara.

Kalelioğlu, O. (2017). *Mondros Mütarekesinden TBMM'nin Açılışına Kadar Gelişen Olaylarda Mustafa Kemal Paşa'nın Liderliği*, *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 21-36.

Fraser, L. (1921, 10 Temmuz). *Sunday Pictorial*,

McEwen, J. M. (1982). *The National Press during the First World War: Ownership and Circulation*, *Journal of Contemporary History*, 17(3), 459–486.

McArthur Seal, D. J. (2013). *Intelligence and Lloyd-George's Secret Diplomacy in the Near East, 1920-1922*, *The Historical Journal*, 56(4), 707-728.

Temple, M. (1996). *The British Press*, Open University Press, New York.

Turan, M. (2002). *İzmir'in Yunanlılar Tarafından İşgali (15 Mayıs 1919)*, *Türkler 15*, Ankara.

Üçüncü, U. (2022), *Büyük Taarruz'da Yunanların Bir Mezalim Metodu: Yangın Çıkarmak*, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(100. Yılında Büyük Taarruz Özel Sayısı), 83-96.

Uludağ, M. (2022). *İngiliz Basınında Millî Mücadele Döneminde Aydın*, *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 62(2), 1187-1210.

Yalçın, D., Akbıyık, Y., Akbulut, D. A., Balcıoğlu, M., Köstüklü, N., Süslü, A., Turan, R., Eraslan, C., Tural, M. A., (2002). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I, Atatürk Araştırma Merkezi*, Ankara.

Gazeteler

(1922,14 Eylül). *The Leeds Mercury*.

(1922, 27 Eylül). *The Scotsman*.

(1922, 8 Eylül) *The Currier*.

(1922, 27 Eylül). *The Daily Mirror*.

(1922, 12 Eylül), *The Yorkshire Post*.

(1922,15 Eylül), *Sheffield Daily Telegraph*.

(1921,16 Ağustos), *The Northern Whig and Belfast Post*.

(1922, 24 Eylül), *Sunday Pictorial*.

(1922, 18 Eylül), *The Derry Journal*.

(1922,18 Eylül), *The Western Morning News And Mercury*.

Ekler

Ek 1. İngiliz Savaş Gemisinden İzmir Yangını. Sunday Pictorial, 24 Eylül 1922.

SUNDAY PICTORIAL, September 24, 1922

"WHAT WAR MAY MEAN," BY LOVAT FRASER—PAGE 6

SUNDAY PICTORIAL

SALE MORE THAN DOUBLE THAT OF ANY OTHER SUNDAY PICTURE PAPER

No. 3083. Registered in the U.K. as a Newspaper. SUNDAY, SEPTEMBER 24, 1922. [24 PAGES] Twopence.

BRITAIN'S PREPARATIONS AGAINST TURKEY—MORE TROOPS DISPATCHED

What war garbids mean? A pathetic farewell at the quay.

A chosen party of troops on the deck of the steamer.

Veteran guards "packed up" on the Gibraltar parade ground before departure.

Men of the R.M.A. and R.M.L.I. leaving Southampton on the Rindera Castle, preparing for the Near East. It is the vessel's first trip as a troopship.

R.M.L.I. passing rifles along the gangway of the Rindera Castle at Southampton.

A striking new photograph of Smyrna in flames, taken from a British warship.

Genl. Wilson, Italy's representative at the Allied Conference in Paris, whose peace efforts are on foot.

General Sir Charles Harington, who is in command of the Allied Forces in Constantinople.

General Delfo (France), to whom Marshal Foch declared that he was anxious for a moderate policy.

The British Government, ignoring the advice of our Allies, has pursued a policy that threatened war in the Near East, with all its appalling risk to life and the impoverishment of the century. Fortunately, the situation is a little better today owing to the initiative of the French Government in securing agreement by the dispatch of a Tote to Great Britain regarding the dispatch of a Tote to the Near East, which is made in the central news.

With thanks to French P.C.—Digitized by Findmypast Newspaper Archives Limited. All rights reserved.

II. Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'nin Mülteciler ile İlgili Politikaları

Mehmet Korkud Aydın¹

İsmail Efe²

DOI: 10.5281/zenodo.14627696

Öz

II. Dünya Savaşı, tarihin o güne kadar gördüğü en kanlı ve şiddetli savaştı. Milyonlarca insan savaşın şiddetinden uzaklaşabilmek için evlerini terk etmek zorunda kalmış ve farklı ülkelere sığınmıştı. Türkiye de II. Dünya Savaşı boyunca, savaşın yıkıcı etkilerini sınırlarının dışında tutmak için akılcı bir denge politikası izlemişti. Bu sayede savaşın son günlerine kadar savaş dışı kalmayı başaran Türkiye, mülteciler için güvenli bir liman halini de almıştı. Nitekim savaş boyunca hem sivil hem de asker olmak üzere binlerce insan Türkiye'ye iltica etmişti.

Türkiye savaş döneminde zaruri bir olağanüstü hal uygulaması içindeydi. Türk ekonomisi bu şartlar karşısında oldukça yıpranmıştı. Bu sebeple Türkiye, iltica hareketlerine temkinli yaklaşmış ve bunları mümkün olan en kısa sürede ülkelere veya başka ülkelere göndermişti. Buna rağmen Türkiye'nin kendisine sığınan mültecilerin tüm ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştığı ve konu ile ilgili gerekli tedbirleri aldığı da bilinmektedir.

Askeri mültecilerin durumu, dönemin Türk hükümetlerinin üzerinde hassasiyetle durduğu bir başka konu olmuştur. Bu konuda yönetmelikler hazırlanmış ve askeri mülteciler gözetli kampları olarak da nitelendirilen kamplarda sıkı kurallar ile muhafaza edilmişlerdi.

Türkiye'ye sığınan mülteciler arasında Türk soylular, diğer milletlere mensup olan mültecilere göre daha kolay kabul görmüşlerdi. Bu kişilere ülke içinde serbest dolaşım hakkı verilmişti. Dileyen Türk soylu mülteciler, TC vatandaşlığına da kabul edilmişlerdi.

II. Dünya Savaşı sona erdikten sonra, mülteci kampları kapatılmaya başlanmıştı. Türkiye'de kalan askeri mülteciler Kastamonu'daki mülteci misafirhanesine nakledilmişlerdi. Öte yandan ülkesine dönme imkânı bulamayan siviller de Türkiye'den ayrılamamışlar ve vatandaşlık için Hükümete başvuruda bulunmuşlardı.

¹ Doç. Dr. Kırıkkale Üniversitesi, AİİT Bölümü. korkudaydin@hotmail.com ORCID: 0000-0003-1645-7825

² Doç. Dr. Kırıkkale Üniversitesi, AİİT Bölümü. efe5772@gmail.com. ORCID: 0000-0002-8958-6604

Çalışmamızın amacı, II. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'nin mülteci meselesine yaklaşımının genel bir değerlendirmesini yapmaktır. Konu ile ilgili olarak telif-tetkik eserlerden ve resmi belgelerden istifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, İltica, II. Dünya Savaşı, Türkiye, Gözaltı Kampları

Türkiye's Policies on Refugees During World War II

Abstract

World War II was the bloodiest and most violent war that history had ever seen. Millions of people were forced to leave their homes and seek refuge in other countries to escape the violence of the war. Throughout World War II, Türkiye pursued a rational balancing policy to keep the devastating effects of the war outside its borders. Thanks to this, Türkiye managed to stay out of the war until its final days and became a safe haven for refugees. Indeed, thousands of people, both civilians and soldiers, sought refuge in Türkiye during the war.

Türkiye was under a necessary state of emergency during the war. The Turkish economy was damaged under these conditions. For this reason, Türkiye approached asylum movements cautiously and sent these people back to their countries or to other countries as quickly as possible. Nevertheless, it is also known that Türkiye tried to meet all the needs of the refugees who took shelter within its borders and took the necessary measures regarding this issue.

The situation of military refugees was another issue that the Turkish governments of the period handled with great care. Regulations were prepared on this matter, and military refugees were kept under strict rules in camps, which were also referred to as detention camps.

Among the refugees who took refuge in Turkey, those of Turkish origin were accepted more easily than refugees of other nations. These people were given the right to free movement within the country. Refugees of Turkish origin who wished were also accepted as citizens of the Republic of Turkey.

After the end of World War II, refugee camps began to be closed. Military refugees remaining in Türkiye were transferred to the Refugee Guesthouse in Kastamonu. On the other hand, civilians who were unable to return to their countries could not leave Türkiye and applied for citizenship.

The aim of this study is to provide a general assessment of Türkiye's approach to the refugee issue during World War II. Source materials and official documents related to the subject have been utilized.

Keywords: Refugee, Asylum, World War II, Türkiye, Detention Camps

Extended Abstract

World War II, which began with Germany's attack on Poland, was the bloodiest and most destructive war the world had ever experienced. Due to the violence of the war, which spread globally in a short time, many people were forced to leave their homes and seek refuge in countries they considered safe. This situation created a major refugee crisis worldwide.

The Turkish statesmen of the period had direct experience of World War I. Moreover, they had also led and managed the War of Independence, which the Turkish nation fought to protect its sovereignty after the war. For this reason, the Turkish leadership of the time pursued a rational policy of balance to ensure that Turkey stayed out of the war. Turkey's neutrality policy, maintained until the final days of the war, made it a safe haven for citizens of neighboring countries involved in the conflict.

The racist policies pursued by Germany forced Jews living both within its borders and in the regions it occupied to migrate to other areas. Turkey became a transit route, particularly for Jews attempting to reach Palestine. However, due to Turkey's concerns about deteriorating relations with Germany and Britain's quota restrictions on Jewish migration to Palestine, Turkey could only permit those with proper authorization to pass through. Some Jews managed to cross directly into Palestine through Turkey, while others remained as refugees in Turkey until they found an opportunity to migrate.

Turkey was undoubtedly the country most affected by the wave of migration triggered by Germany's advances in Eastern Europe and the Balkans. Following the occupation of Greece, many people sought refuge in Turkey, including those from mainland Greece and the islands in the Aegean Sea under Greek control. Although Turkey enforced strict border controls and occasionally deported captured refugees, it was soon compelled to host thousands of Greek refugees.

Turkey faced significant economic challenges during this period. Moreover, due to wartime conditions, a general mobilization was in effect throughout the country. Considering the nation's strained circumstances, the government sought to control the refugee population to prevent espionage, maintain public order, and curb the spread of epidemics. The policy adopted regarding the Greek refugees who arrived in Çeşme in 1942 and whose situation caused public discomfort exemplifies the government's approach to refugee issues. While the Turkish government took measures to safeguard national security, it also mobilized resources to meet the needs of these individuals. Turkey successfully fulfilled its humanitarian responsibilities until the refugees were able to return to their countries.

When determining its refugee policies, the Turkish government naturally treated Turkish refugees differently. Turks were admitted to the country more easily and, unlike other refugees, were granted the right to free movement. Furthermore, those who desired it were even offered Turkish citizenship.

During this period, the Republic of Turkey was also a safe haven for military refugees. The government closely monitored the situation of foreign soldiers who sought refuge in the country, drafting decrees to regulate their treatment. The initial measures included covering the expenses of refugee soldiers and placing them in military refugee camps.

The administration of military refugee camps, also referred to as detention camps, was governed by very strict regulations. Everything, from the amount of money soldiers were allowed to carry to the jobs they could undertake, and from the cleanliness and food provisions to the sanitary conditions of the camps, was meticulously outlined in these regulations.

After the war ended, military refugee camps were gradually closed, and the remaining soldiers were transferred to the Kastamonu Refugee Guesthouse. In addition to military refugees, there were 1,221 civilian refugees in Turkey as of 1946. According to a United Nations report, these refugees were individuals who were deemed unlikely to return to their home countries.

Turkey assumed a significant humanitarian responsibility during the war, successfully protecting refugees from various nations who sought its shelter despite the economic and political difficulties it faced domestically. As a country that has historically served as a sanctuary for oppressed nations, Turkey continued to protect innocent people who faced persecution even after World War II.

Giriş

I. Dünya Savaşı sona erdikten sonra ortaya çıkan şartlar, dünyayı daha önce görülmemiş büyüklükte yeni bir harbe sürüklemişti. Zira I. Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle İngiltere'nin mağlup devletlerden intikam almak masadıyla takip etmiş olduğu politikalar, yeni gruplaşmalara sebep olmuştu. Bu bloklaşmalar ise askeri ittifaklara dönüşmeden önce Statükocu ve Revizyonist devletler olarak anılmıştı. Statükocu devletler I. Dünya Savaşı ile ortaya çıkan şartların korunmasını istiyorlardı. Revizyonist devletler ise bu şartların kesin olarak değişmesini istemekteydiler.

Statükocu devletler öncelikli olarak İngiltere ve Fransa idi. Bu iki devlet, I. Dünya Savaşı'ndan sonra siyasi dengeleri birlikte belirlemişlerdi. Haliyle düzenin muhafaza edilmesini istemekteydiler. Halkı, Versailles Antlaşması'nı milli onurlarına sürülmüş bir leke olarak gören Almanya ise revizyonist devletler arasında başı çekmekteydi. Bir diğer önemli revizyonist devlet de İtalya idi. İtalya, I. Dünya Savaşı'nın galipleri arasında yer alsada, savaşın sonuçlarından memnun değildi. Zira İtalya, I. Dünya Savaşı ile yeni sömürgeler elde etmeyi başaramamış, üstelik bu süreçte müttefiklerinin takip ettiği siyaset nedeniyle zarara uğramıştı

I. Dünya Savaşı'ndan sonra yükselişe geçen totaliter anlayış da bloklaşmaların şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştı. Adolf Hitler'in Almanya'da, Mussolini'nin ise İtalya'da iş başına gelmiş olmaları bu konudaki önemli örneklerdir. İspanya, Portekiz ve Yunanistan'da da benzer şekilde totaliter rejimler kurulmuştu. Bu dönemde Sovyet Rusya'nın sahip olduğu komünist rejimde söz konusu baskıcı rejimler için bir başka önemli örnek olmuştur (Aydın 2017; 225 vd).

İki savaş arası dönemde, iki revizyonist devlet; Almanya ve İtalya zamanla müttefik haline gelerek Mihver Devletleri'ni oluşturmuşlardı. Statükocu iki devlet olan İngiltere ve Fransa arasında süregelen ittifak ise Müttefik Devletler olarak anılan bloku ortaya çıkarmıştı. Bu bloklaşma hareketlerine daha sonra Japonya, Rusya ve ABD gibi devletler de katılmışlardı (Aydın, 2002; 401 vd.).

Almanya'nın Milletler Cemiyeti'nin kararlarını tanımaması, I. Dünya Savaşı'nın ardından kurulmak istenen dengelerin bozulduğunu gösteren bir gelişme idi. Nitekim Almanya bundan sora hızlı bir şekilde silahlanarak Alman nüfusunun bulunduğu toprakları ilhak etmeye başlamıştı (Armaoğlu, 1992; 251 vd). Diğer taraftan İtalya da benzer bir siyaset takip etmiş ve "Büyük Roma İdeali" etrafında topraklarını genişletmek arzusu ile bölgesinde caydırıcı bir güç haline gelmişti (Armaoğlu, 1992; 277; Aydın, 2019; 625 vd.).

Almanya'nın 1 Eylül 1939'da Polonya'ya saldırması ile II. Dünya Savaşı başlamış oldu. Fransa ile İngiltere, Polonya'nın işgaline tepki olarak 3 Eylül 1939'da Almanya'ya savaş ilan etmişlerdi. Savaş kısa süre içinde Avrupa'dan Uzak Doğu'ya kadar geniş bir alana yayılmıştı. Savaşın başlarında Almanya'nın Avrupa'da önemli bir üstünlük elde ettiği bilinmektedir. Nitekim Almanya 10 Mayıs 1940'da Fransa'yı mağlup etmiş ve Alman orduları Paris'e girmişlerdi (Aydın, 2002; 386).

Almanya, Fransa'yı saf dışı bıraktıktan sonra 1939'da Saldırmazlık Paktı imzalamış olduğu Sovyet Rusya ile de savaşa girişmişti. Alman hükümeti Sovyetlere yönelik saldırısını başlatmadan önce güvenliğini sağlamak amacıyla Balkanlar üzerine bir askeri harekât gerçekleştirmişti. Bu harekât neticesinde Romanya ve Bulgaristan, Mihver Devletlerine katılmışlardı. Almanya bu gelişmelerin ardından Yugoslavya ve Yunanistan'ı da işgal etmişti. Böylece güney sınırlarını güvence altına almış olan Almanya, 22 Haziran 1941'de Sovyet Rusya'ya karşı askeri harekâtını başlatmıştı(Çınar, 2014; 154 vd.).

Almanya'nın gerçekleştirdiği işgaller, savaşın Türkiye'nin sınırlarına kadar gelmesine sebep olmuştu. Bu durum, özellikle Almanların savaş boyunca takip ettiği ırkçı ve saldırgan politikalar karşısında canını korumak için ülkelerinden göç etmek zorunda kalan insanların da Türk sınırlarına akın etmesine sebep olmuştu.

Türkiye ve II. Dünya Savaşı

Türkiye, I. Dünya Savaşı'nın ardından ortaya çıkan şartlar karşısında, mevcut düzenin devam etmesini istemiş ve statükocu devletler safında yer almıştı. Türkiye'nin bu yaklaşımının sebebi, I. Dünya Savaşı ve İstiklal Harbi tecrübeleri ile doğrudan ilgilidir. Zira Türk milleti I. Dünya Savaşı'nın ardından hürriyetini kaybetme tehlikesi ile karşılaşmış ve bu sebeple bir İstiklal Harbi vermek zorunda kalmıştı. Gerek Mustafa Kemal Atatürk gerekse onun vefatının ardından Cumhurbaşkanı seçilen İsmet İnönü, Türkiye'nin benzer bir savaşa girmesini istememişlerdi. Bu sebeple Türkiye, iki savaş arası dönemde kendi bölgesinde huzuru ve barışı koruyacak politikalar takip etmişti. Bununla birlikte Türkiye'nin, II. Dünya Savaşı'ndan hemen önce, İngiltere ve Fransa ile bir takım ittifak anlaşmaları imzaladığı da bilinmektedir. Bu anlaşmalar çerçevesinde, Türkiye'nin savaşa Müttefik Devletler saflarında katılması beklenmişse de dönemin Türk hükümeti akılcı bir denge politikası izleyerek Türkiye'nin bu savaşın dışında kalmasını sağlamıştı (Aydın 2017; 227 vd; Özçelik, 2012; 254).

Türkiye, II. Dünya Savaşı'nın dışında kalmış olsa da sınırlarının savaş ile çevrenmesi sebebiyle harp yılları boyunca teyakkuz halinde bulunmuştu. Haliyle de bu süreçte askeri, siyasi, ekonomik ve hatta toplumsal anlamda oldukça yıpranmıştı. Buna rağmen dönemin Türk devlet adamlarının insani anlamda sorumluluk almaktan çekinmedikleri görülmektedir. Zira Türkiye II. Dünya Savaşı esnasında çok sayıda mülteciye ev sahipliği yapmıştı.

Savaş döneminde Türkiye'ye sığınan mülteciler çoğunlukla; Yunanistan, Sovyet Rusya, Almanya, Fransa, Suriye ve İran uyruklu idiler. Türkiye bu süreçte mültecilerin sevk ve idaresi ile iâşe ve barınma ihtiyaçlarını karşılamış, mültecilerin güvenliği için tüm imkânlarını seferber etmişti (Tekir, 2019; 228).

Mültecilik ve Türkiye'nin Mülteci Politikası

Uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde mültecilik kavramının şekillenmesi konusunda ilk çalışmalar, Milletler Cemiyeti bünyesinde 1920'li yıllarda ortaya çıkmıştı. Bu tartışmalar I. Dünya Savaşı'nın sonuçlarıyla da yakından ilgilidir. Savaştan sonra özellikle Avrupa'da çok yoğun bir göç hareketi yaşanmıştı. Ayrıca yine bu dönemde Avrupa'da totaliter rejimlerin yükselişe geçmesi insanların zorunlu olarak yer değiştirmelerine sebep olmuştu. Bu çerçevede mültecilik, uluslararası siyaset alanında üzerinde tartışılan bir konu haline gelmişti. Bu tartışmaların bir sonucu olarak, mültecilerin hukuki durumlarını belirlemek için iki ya da daha fazla devlet arasında yapılan sözleşmeler ortaya çıkmıştı. Ancak bu sözleşmeler tam olarak ihtiyaca cevap vermemişti. Zira ortaya çıkan sözleşmelere çok az sayıda devlet taraf olmuş ve bunlar da sözleşmelere çekinceler koymuşlardı. 1938 yılında Milletler Cemiyeti üyeleri, Almanya'dan göç etmek zorunda kalan insanlara yardım etmek için "Hükümetler arası Mülteciler Komitesi"ni kurmuşlardı. Bu komitenin yaptığı mülteci tanımları da mülteciler için hazırlanmış sözleşmelerle benzer bir akıbete uğramış ve Cemiyet üyesi devletler konu üzerinde bir uzlaşmaya varamamışlardı (Ergüven ve Özturanlı, 2013; 1015)

II. Dünya Savaşı sırasında mültecilerin dünya genelinde karşılaştıkları muamele, savaştan sonra bu konunun çözülmesi için uluslararası alanda gerçekçi adımlar atılmasını zorunlu kılmıştı. Bu bağlamda II. Dünya Savaşı'nın ardından, Birleşmiş Milletler marifetiyle bir çalışma başlatılmış ve 1951 yılında Cenevre'de Mülteci Sözleşmesi imzalanmıştı. Bu sözleşme ile mültecilerin statüleri, sığınma hakkı almış kimselerin hakları ve sığınma hakkı veren ülkelerin sorumlulukları uluslararası bir mutabakatla resmi bir hüviyet kazanmıştır. Bununla birlikte bu tanımlama da zaman içinde yeterli görülmemiş ve 1967 yılında yine Birleşmiş Milletler marifeti ile güncellenmişti (Karabulut, 2022; 917; Ergüven & Özturanlı, 2013; 1016 vd.)

Türkiye ise, mültecilik kavramını 14 Haziran 1934 tarihli İskân Kanunu ile tanımlamıştı. İskân Kanunu'nun 3. Maddesi'nde "Türkiye'de yerleşmek amacıyla olmayıp bir zorunluluk sonucu geçici olarak oturmak üzere sığınanlara mülteci denir" ifadesi yer almaktaydı. İlgili kanuna göre mülteci kabul edilen kimselerin Türkiye'ye yerleşmek istemeleri halinde ise haklarında muhacirlik işlemi yapılmasına ve vatandaşlık yolu ile elde edilen haklardan yararlanmalarına hükmedilmişti (Resmi Gazete, 21 Haziran 1934, Sayı: 2733).

II. Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'nin Mülteci Politikaları

II. Dünya Savaşı başladıktan sonra Türkiye'nin mülteciler ile ilgili yaklaşımı da söz konusu kanun maddesine uygun şekilde belirlenmişti. Türkiye, savaşın cereyan ettiği coğrafya bakımından stratejik bir konumda bulunuyordu. Almanların yarattığı hareketlilik neticesinde başlayan göç hareketi karşısında Türkiye, hem takip ettiği tarafsızlık politikasıyla hem de sınırları itibarıyla Avrupa'dan kaçmak isteyen insanlar için tek geçiş bölgesi haline gelmişti. (Bahar, 2013, s.26)

Savaşın kaçınılmaz bir sonucu olan iltica hareketleri, Türkiye için önemli bir sorun olmuştur. Türk Hükümeti bir taraftan Türk sınırlarına doğru başlayan iltica hareketini engellemeye çalışmış bir taraftan da içeri girmeyi başarmış olan mültecilerin ihtiyaçlarının karşılanması için seferber olmuştur. Türkiye'nin iltica hareketlerini engellemeye çalışırken endişe duyduğu konular, ülkenin sosyal ve ekonomik yapısında ortaya çıkabilecek tahribat, salgın hastalık riskleri ve casusluk faaliyetleri idi. Bunun için sınır bölgelerinde tedbirler artırılmış ve iltica hareketleri engellenmeye çalışılmıştı. Ancak yine de çok sayıda mültecinin bu tedbirleri aşarak Türkiye Cumhuriyeti'ne sığındığı bilinmektedir. Bu durum karşısında ise Hükümet, mültecilere karşı sert tedbirler almak yerine, ilk önce bu kimselerin temel ihtiyaçlarını karşılamış ve ardından mümkün oldukça başka yerlere geçmelerine yardım etmişti. Bu noktada, Filistin, Suriye ve Kıbrıs, mültecilerin kendi istekleri ile veya Türk Hükümetinin girişimleri ile gönderildikleri yerler olmuştur (Sarısır, 2010; 517; Timur, 2019; 229).

Türkiye Cumhuriyeti savaş yıllarında bir taraftan kendi topraklarına sığınmış olan mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırken diğer taraftan da Kızılây marifetiyle, işgale uğramış ülkelerin vatandaşlarına yardım etmişti. Bu hususta Türkiye'nin Yunanistan'a uzatmış olduğu yardım eli önemli bir örnektir. Kızılhaç ile işbirliği yapan Türk Kızılây'ı, burada ortaya çıkan açlık ve salgın hastalıklar nedeniyle Yunanistan'a yardımda bulunmuştu. Öte yandan Türkiye'ye sığınmış olan Polonyalıların kendi ülkelerine yardım götürebilmeleri için Türk hükümetinin gereken kolaylıkları sağladığı da bilinmektedir (Tekir ve Şahin, 2023; 121.)

1940 Nisan'ında Yunanistan'dan kaçarak Türkiye'ye sığınmış olan mültecilere Kızılây tarafından 500 çift ayakkabı, 1000 takım çamaşır ve çorap ile 700 adet battaniye dağıtmıştı. Savaş esiri statüsündeki ülkelerin vatandaşı olup esir statüsünde bulunan kimselere de posta yolu ile 13.692 adet giyecek ve gıda malzemeleri gönderilmişti. Bunlar, Fransa, İngiltere, Bulgaristan, Belçika, Norveç ve Polonya vatandaşlarıydı. Ayrıca Fransa'ya sığınmış olan kadınlar ve çocuklar için de 7 ton fındık ve 15 ton üzüm, 9632 TL karşılığında satın alınarak Kızılhaç'a teslim edilmişti (Keser, 2009;194).

Türkiye, sağlık alanında da savaş esiri durumundaki ülkelere çeşitli yardımlarda bulunmuştu. Yunan Kızılhaçı'na yardım olarak 1000 adet kangren serumu, 10.000 adet tetanos aşısı, 10 ton gazlı bez, 1 ton pamuk, 3000 adet battaniye, 3000 metre gazlı bez ve 2 adet ambulans gönderilmişti. Yunanistan dışında İngiltere, Bulgaristan ve Romanya'ya da çeşitli yardımlarda bulunulmuştu (Tekir, 2019; 234).

II. Dünya Savaşı sırasında Türkiye'ye en çok iltica talebi Yunanlıların elinde bulunan Ege adalarının sakinlerinden gelmişti. Bu durum karşısında Batı Anadolu'daki sahil kesiminde yoğun bir mülteci nüfusu oluşmuştu. Ayrıca farklı ülkelerin vatandaşları da Ege denizi üzerinden Türkiye'ye iltica etmişleri. Nitekim Yunanlılardan başka Alman, İtalyan ve Amerikalı mülteciler de Batı Anadolu'ya gelmişlerdi. Türk hükümeti, farklı milletlerden oluşan mülteci topluluklarının bir karışıklığa sebep olmalarını istemediği için bu kimseleri; Ilica, Nazilli, Manisa, Tefenni, Denizli, Afyon ve Isparta'da bulunan mülteci kamplarına yerleştirmişti (Tekir, 2019; 230).

Konu ile ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivlerinde yer alan ve Ege adalarından kaçarak İzmir- Ilica'ya sığınmış Yunanlılar ile ilgili hazırlanmış olan raporlar, Türkiye'nin mülteci meselesine yaklaşımı ile ilgili önemli bilgiler sunmaktadır. Söz konusu

raporlardan biri CHP İstanbul milletvekili ve İzmir bölgesi Parti Müfettişi Galip Bahtiyar Göker'e ait olup 28 Nisan 1942 tarihlidir.

Göker raporunda İzmir'in Çeşme ilçesinin ve Çeşme'ye bağlı olan Ilıca kasabasının Yunanlı mültecilerin akınına uğradığını ve mültecilerin sayısının kısa süre içinde 4800 civarına ulaştığını bildirmişti. Göker raporunda Çeşme ilçesindeki mülki amirliğin bu kimseleri vilayet merkezini haberdar etmeden kabul etmelerini eleştirmiş ve ortaya çıkan manzarayı şu cümlelerle izah etmişti: *“Bugün Çeşme ve Ilıcalarda görülmedik bir manzara vardır. Çeşme'nin otelleri, hanları, hususi evlerden bir kısmı da tutulmuş hatta boş dükkânlar, depolar da dolmuştur. Bunlar da kifayet etmemesi üzerine bu mülteciler sokaklara yayılmışlardır. Nezafetten [temizlikten] ari ve pek sefil bir halde olan bu mültecilerden kehle [bit] ve sair haşerat ortalığa yayılmıştır.”*

Çeşme'deki genel durum anlatılırken mültecilerin tedbirsiz bir şekilde ilçe geneline yayılmış olması karşısında, salgın hatalıklardan korkulduğu da anlaşılmaktadır. Göker raporunda, mültecilerin Çeşme ve civarına gelmeleri ile ortaya çıkan açlık ve karaborsa durumu ile civardaki halkın mültecilere yönelik yaklaşımlarına da değinerek; *“İlk zamanlarda bu sertle gelenler açlıktan da müztarip olduklarından her ne bahasına olursa olsun yiyecek tedariki için para vermişler ve esvablarını ve sair şeylerini satmışlardır. Ahaliden birçoğu bu suretle erzakı ellerinden çıkarmışlardır. Şimdi onlar da sıkıntıdadır. Bir bütün ekmeğe bir ceket gibi alışverişler olmuş, ahaliden bazı evlerinde mültecilerden aldıkları mallarla sergiler yaparak alışveriş etmişlerdir”* demiş ve yaşanan olumsuzluklar ile arz-talep dengesinin nasıl alt üst olduğunu örneklemeye çalışmıştı.

Söz konusu rapordan anlaşıldığı üzere, Çeşme'de yaşanan bu durum İzmir Valiliği'ne bildirildikten sonra, İzmir Valisi, Emniyet Müdürü ile ilçeye gelerek bir tahkikat başlatmıştı. Tahkikat sonucunda Çeşme Polis komiseri ile hükümet doktoru görevlerinden alınmışlardı. Raporda karşımıza çıkan en dikkat çekici husus ise devlet adamlarının söz konusu mülteci akımını yabancı bir teşkilatın planlı bir eylemi olarak görmüş olmaları idi. Nitekim Göker raporunda bu konuya dikkat çekmiş ve şunlar söylenmiştir: *“... Mesele cidden dikkati çekmeye şayandır. Bu mültecilerin birden bire akınları bir teşkilatın planı ve eseri olduğunda şüphe yoktur. İştirildiğine göre bu teşkilat evvela İzmir'de başlamıştır. Buradan Yunan Konsolosu memurları ve ajanlar yüksek fiyatlarla motorlar kiralayarak Sakız'a ve civar adalara sevk edilerek oradan topladıkları Yunanlıları Çeşme'nin Sakız adasına pek yakın olan Çiftlik Köyü ve Iğdır sahillerine çıkarmışlar ve birkaç danesini de Çeşme limanına sevk etmişlerdir. Çiftlik köyü ve Iğdır'a gelen mülteciler kimse tarafından iz'aç olunmaksızın karadan iki üç saat yürüyerek kafile ile Çeşme'ye gelmişlerdir. Bunları ve asıl Çeşme kasabasına gelen motorları ise mahalli hükümeti kabul etmiştir.”*

Galip Bahtiyar Göker aynı raporda mültecileri getiren teknelerin Türklere ait olduğunu fakat bunların İngiliz ve Yunan ajanları tarafından tutulduklarını da vurgulamıştır. Ayrıca Göker, ahalinin de ekonomik beklentiler ölçüsünde mültecilerin Çeşme geneline yayılmasına göz yumduğunu söyleyerek bölge halkını eleştirmiş ve ortaya çıkan bu manzaraya karşı tedbir alınması için Çeşme ile Ilıca'da bir mülteci kampı kurulması yönünde bir tavsiyede bulunmuştur.

Söz konusu raporda yer alan bilgiler incelendiğinde, Türkiye'nin güvenlik, sağlık ve ekonomi açısından iltica hareketlerine karşı temkinli yaklaştığı anlaşılabacaktır. Nitekim aynı

raporda, Almanların Adalar üzerindeki durumu göz önünde bulundurularak, Türk sahillerinin güvenlik altına alınmasının bir zaruret olduğu vurgulanmıştı. Ayrıca Yunanlıların daha önce 5'er veya 10'ar kişilik gruplar halinde Türk sahillerine gelmeye çalıştıkları ancak bunlara genel olarak izin verilmediği de ifade edilmişti.³ (490-1-0-0-611-120 –8, Belge: 27-30)

Galip Bahtiyar Göker'in raporu üzerine Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Ahmet Hulusi Alataş, CHP Genel Sekreterliği'ne hitaben bir cevap yazısı yazmıştı. Bakan Alataş; *“15/4/1942 tarihinden itibaren Yunan adalarından Çeşme sahillerine birkaç gün içinde 3000 şahıs iltica etmiş ve bu miktar bugün 4827 nüfusa baliğ olmuştur. Alman işgali altında bulunan Sakız ve Sisam adalarındaki yolsuzluk ve açlık ve buna inzimam eden işgal kuvvetlerinin teşvik ve tahriki bu muhacerete saik olmuştur”* diyerek Göker'in raporunda yer alan bilgilerin Bakanlık tarafından da bilindiğini belirtmiş ve *“Doğrudan doğruya askeri mıntıkaya çıkan ve oradan Çeşme'ye gelen bu mültecilerin bir an evvel geldikleri yerlere veya transit olarak dış memleketlere gönderilmeleri”* için Başbakanlığa ve Dışişleri Bakanlığına durumun arz edildiğini açıklamıştı. Sağlık bakanı aynı zamanda yasak askeri mıntıkaya dâhil bulunan sahillerin muhafazasına ve Yunan adalarından gelecek mültecilerin kabul edilmemesine yönelik askeri ve idari tedbirlerin alınması için de Milli Savunma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı ile Genelkurmay Başkanlığının bilgilendirildiğini ifade etmişti (490-1-0-0-611 - 120 – 8, Belge:13).

Hükümet yetkilileri tarafından konu ile ilgili tedbirler alınacağı bildirilmiş olsa da Çeşme'ye yönelik mülteci akınının takip eden aylarda da devam ettiği anlaşılmaktadır. CHP İzmir İdare Heyeti Reis vekili Ekrem Oran tarafından Parti Genel Sekreterliği'ne gönderilen bir yazıda bu durum ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Ekrem Oran 16 Haziran 1942 tarihli yazısında bölgedeki mülteci sayısının sürekli arttığını ve 6700 kişi civarında olduğunu bildirmişti. Bu manzaranın yörenin sağlık durumu tehlikeye düşürdüğünü söyleyen Oran, Çeşme'yi kötü bir kokunun kapladığını ve hava sıcaklıklarının da etkisi ile salgın bir hastalığın yaşanmasından endişe edildiğini anlatmıştı.

Oran, 4000 nüfuslu bir ilçe belediyesinin söz konusu şartlar karşısında yetersiz kalacağını vurguladıktan sonra Parti Genel Sekreterliğinden gerekli tedbirlerin alınması için yardım istemişti. Oran, Çeşme İlçe teşkilatınca çok sayıda artış gösteren mülteci sevkياتına engel olunması; olunamıyorsa da bölgede çadırli kamp kurulması suretiyle mültecilerin kontrol altına alınmasının talep edildiğini de vurgulamıştı.

Oran, İzmir Valiliğiyle yaptığı görüşme sonrasında Kızılay'da fazla çadır bulunmadığından çadırli kamp kurulmasının mümkün olmadığını öğrendiğini ifade etmişti. Ayrıca mülteci sevkياتına başlanarak 1000 mültecinin sevk edildiğini, diğerlerinin de sevk edilmesiyle yayılan pis kokuların giderilmesi için mahallinde temizlik yaptırılacağına dair bilgilere ulaştığını ve söz konusu bilgilerin Çeşme teşkilatına da iletildiğini belirtmişti. Ancak Oran, düzensiz ilticalar nedeniyle yaşanacak olumsuzluklar konusunda önemli uyarılarda bulunmuş ve 1942 yaz aylarında mülteci akınının her gün devam edeceğini, Çeşme'ye mevcut nüfusundan fazla mülteci gelmesinden dolayı ortaya çıkacak olağanüstü durumla başa çıkılamayacağını vurgulamıştı. Bu hususta esaslı tedbir alınmadığı takdirde olası tehlikenin ilçe

³ İltica hareketine karşı duyulan şüpheye rağmen yine de Türkiye'ye sığınmayı başaran mülteciler, kendilerine yeni bir yer bulunana kadar ülke içinde muhafaza edilmiştir.

sınırlarını aşacağını hatta İzmir'i de kapsayacak şekilde etkili olacağını ifade etmişti (490-1-0-0-611 - 120 – 8, Belge 12).

CHP Genel Sekreterliği, İzmir CHP İdare Heyeti Başkan Vekili Ekrem Oran'ın 16 Haziran 1942 tarihli yazısını Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bildirmiş ve Bakan Dr. Ahmet Hulisi Alataş da Parti Genel Sekreterliği'ne bölgedeki mülteciler ve onların ihracıyla ilgili olarak açıklayıcı bir cevap vermişti. Söz konusu yazıda, Ege üzerindeki adalardan Çeşme'ye gelmiş olan Yunanlı mültecilerin tren yolu ile Suriye'ye ve deniz yolu ile de Kıbrıs'a sevklerinin başladığını ve 1942 Ağustos ayı itibari ile mülteci sayısının 4728'e indiğini bildirmişti. Bununla birlikte, İngiliz Büyükelçiliğinin Dışişleri Bakanlığı'na başvurarak Suriye'de yaşanan askeri gelişmeler nedeniyle bu bölgeye yapılan sevkiyatın durdurulmasını talep ettiğini bildirmiş ve bu sebeple mültecilerin Suriye'ye gönderilmesinden vazgeçildiğini ancak deniz yolu ile Kıbrıs'a sevkiyatın sürdüğünü ifade etmişti.

Dr. Alataş, Çeşme'deki Yunanlı mültecilerin sevk işlemleri gerçekleştirilene kadar hükümete ait binalarla civardaki özel mülklere ve kendileri için kurulmuş olan 120 çadırlık kamp yerine yerleştirildikleri bilgisini de vermişti. Salgın hastalıklar konusunda ise bölgeye sağlık personeli gönderildiğini ve bir revir açıldığını belirtmiş, bölgede herhangi bir salgın hastalığın ortaya çıkmadığını da ifade etmişti (490-1-0-0-611 - 120 – 8, Belge 8).

Yunanlı mültecilerin durumu, İçişleri Bakanlığı tarafından da mütalaa edilmiş ve CHP Genel Sekreterliği'ne konu ile ilgili olarak İzmir Valisi'nin incelemelerini içeren bir yazı gönderilmişti. Yazıda 600 kişilik bir mülteci grubunun Kemal isimli bir vapurla Sisam Adası'na götürüldükleri ancak bazı formalite işlemlerinin eksik kalması sebebiyle bu kimselerin geri getirildikleri anlatılmıştı. Mülteci akınını önlemek için ilgili bakanlıkların temsilcileri ile bir komisyon kurulduğu da iletilmişti. Komisyon çalışmaları doğrultusunda İçişleri Bakanlığı, Çeşme'de toplanan mültecilerin sınır dışına çıkarılmaları, mülteci akınını engelleyecek şekilde Sahil Güvenlik teşkilatının denizden ve karadan takviye edilmesi, mülteci akınına sebep olan gizli ve açık tüm yabancı faaliyetlerinin durdurulması konularında sorumluluk almış durumda idi. (490-1-0-0-611 - 120 – 8, Belge 4-5)

8 Mart 1943 tarihinde ise Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Ahmet Hulisi Alataş imzası ile Başbakanlık, Milli Savunma, İçişleri ve Dışişleri Bakanlıkları ile Genelkurmay Başkanlığı'na söz konusu iltica hareketinin sonuçlarını içeren yeni bir yazı gönderilmişti. Yazıda, Ege adalarından Türkiye'ye iltica etmiş olan Yunanlı mültecilerin tamamının 1 Mart 1943 tarihine kadar farklı ülkelere gönderildikleri bildirilmişti. Raporda iltica hareketinin 1941 yılının Mayıs ayında başladığı ifade edilmiş ve başka ülkelere gönderilen Yunanlı mültecilerin bilançosu ayrıntılı bir şekilde verilmişti. Buna göre; 1941 yılının Mayıs ayından 1 Mart 1943'e kadar Türkiye'ye Ege adaları üzerinden 22.909 Yunanlı mülteci gelmişti. Bunlardan 10.128'i geldikleri yerlere gönderilmişlerdi. 1925 mülteci ise ilk olarak Manisa, Afyon, Denizli ve Aydın'a, daha sonra da farklı ülkelere gönderilmişlerdi. 10.472 mültecinin bir kısmı İzmir ve Çeşme üzerinden Kıbrıs'a, bir kısmı ise İslahiye yolu ile Suriye'ye nakledilmişlerdi. Yunanlı mültecilerin 362'si asker olmaları sebebiyle askeri kamplara yerleştirilmiş, 14'ü Türkiye'de buldukları sırada ölmüş ve 8'i de firar etmişti.

Yunanlı mültecilerin önemli bir sorun haline geldiği Ilica'daki kamplar, revirler ve diğer teşkilatlar da aynı tarih itibari ile kapatılmıştı. Bununla birlikte, münferit olarak iltica edecekler için de belirli bir sayıda personel görevlendirilmiş ve gerekli teçhizat tahsis edilmişti. Nitekim

raporda benzeri bir iltica hareketi ile tekrar karşılaşılması ihtimalinin göz ardı edilmemesi gerektiği vurgulanmış ve bu hususta şu ifadeler kullanılmıştı: *“Almış olduğumuz malumata göre Yunan adalarındaki sefalet ve hakın maruz kaldığı muhtelif cebhelerdeki tazyik dolayısıyla İlbahar da yine bu mülteci akınının başlaması çok muhtemel görünmekle beraber son aylardaki ilticaların azalmasının kış mevsiminden ileri geldiği kuvvetle tahmin edilmektedir. Binlerce mültecinin abul ve iâşe ve ibateleri ve sıhhi vaziyetlerinin korunması ve bunların dış memleetlere svkleri hususunda maruz kalınan müşkilat malumu devletleridir.”* Raporda bu duruma karşı gerekli tedbirlerin biran önce alınması gerektiği vurgulanmış, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın da alınacak tedbirlerden haberdar edilmesi istenmişti (CBA, 30.10.0.0-124.882.4; Sarısır, 2010; 517).

Trakya bölgesi de Batı Anadolu gibi mülteci akımına uğramış durumda idi. 1941 yılından itibaren Batı Trakya Türkleri başta olmak üzere Balkan coğrafyasında yaşayan binlerce sivil Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştı.

8 Nisan 1941'de Trakya Umumi Müfettişi Kazım Dirik tarafından hazırlanmış olan bir rapora göre, İpsala sınırına gelen asker ve sivil mültecileri, Kaza Kaymakamı ile bölgedeki Kolordu komutanlığı tarafından görevlendirilmiş bir albay karşılamış olup bu kimselere gereken kolaylıklar da sağlanmıştı. Raporda mültecilerin Uzunköprü'ye geçmeleri yerine Malkara üzerinden Tekirdağ'a ulaşmalarının daha iyi olacağı ve böylece demiryolu hattının da meşgul edilmeyeceği ifade edilmişti. Ayrıca raporda, mülteciler ve iltica hareketi için alınan tedbirler de şu cümleler ile izah edilmişti: *“Edirne'ye dün akşam ve bugün hudut çevresinden subaylar erler ve arabaları ile birlikte mühimce köy halkı gelmektedir. Bunlar için de sıhhat iâşe ve ziraat bankasından para değiştirme gibi tedbirler alınmıştır. Bunlardan 150 kadarı arabaları ile geldiği ve buradan trene binmek birkaç bakımdan mahzurlu olduğu için kafileleri karadan kamyon, araba kolları ile Uzunköprü'ye göndermek ve oradan da trene bindirmek uygun olacaktır. Hayvanların tecrit ve muayenesine ayrıca dikkat olunuyor.”* (BCA, 30.10.0.0-117.812.5, Belge 2.)

10 Nisan 1941'de yaşanan başka bir iltica hareketi sonucunda Pythion demiryolu vasıtası ile 1200 kişi Türkiye'ye sığınmıştı (Tekir 2019; 230). Trakya sınırından gelen mülteciler, Tekirdağ ve Edirne valilikleri tarafından takip edilmiş ve tüm ihtiyaçları karşılanmıştı. Mültecilerin bundan sonraki nakil işlemlerinin kara ve demiryolu ile sağlıklı bir şekilde yapılmasına da özen gösterilmişti.

Kazım Dirik, konu ile ilgili hazırladığı 10 Nisan 1941 tarihli raporda iltica hareketini ayrıntılı bir şekilde anlatırken, Yunanistan'dan kaçan Türk mültecilerin durumuna da değinmişti. Yunanistan'dan Edirne'ye gelen ve *büyük koyun sürüleri getiren arabalı Türk köylüsü ile konuşan Dirik; raporunda mülteci Türklerin, Yunan-Bulgar sınırında ve Ortaköy karşısında mukim Türk köylüleri olduğunu vurguladıktan sonra Türklerin yaşadıkları trajediye de yer vermişti. Bölgedeki Yunan Jandarma subayının Türklere, Almanların Gümülcine'ye girmek üzere olduğunu ve başlarının çaresine bakmalarını söylediğini ve onların da Türkiye'ye iltica etmek mecburiyetinde kaldıklarını belirtmiştir. Yine iltica etmelerinde Balkan Şavaşları ve Birinci Dünya Savaşında Edirne'den kovulmuş olan Bulgarların da Türklere musallat olmalarının etkili olduğu vurgulanan yazıda Bulgarların, “Buralara Bulgar ve Almanlar gelecektir. O vakit sizin hesabınızı göreceğiz” diye tehdit etmeleri ve Türklerin evlerinin kapı, pencere ve eşyalarını kırmaları” da işin tuzu biberi olduğu ifade edilmişti. Ayrıca raporda,*

iltica hareketinin gerçekleştiği sıralarda henüz yerlerinden ayrılamamış 150 bin kişinin bulunduğu da bildirilmekte idi (CBA, 30.10.0.0- 73.481.12, Belge 2).

Türkiye'nin bu dönemde, Türklere iltica hakkı tanıma konusunda -doğal olarak- daha ılımlı yaklaştığı da anlaşılmaktadır. Nitekim Yunanistan'dan gelen Türklere yönelik yaklaşımlar bunu ispatlar niteliktedir.

Batı Trakya ile Ege ve Akdeniz'deki adalardan Türkiye'ye sığınmış olan ve savaş şartları sebebiyle ülkelerine iade edilemeyen Türk aileler, İçişleri Bakanlığı'na mülteci statüsüne alınmaları için başvuruda bulunmuşlardı. Bu kimselerin geldikleri yerlere dönme imkânları bulunmadığı gibi mülteci statüsüne alınmaları için de bir takım yasal engeller bulunuyordu (Tekir, 2019; 232). Bu durum Bakanlar Kurulu gündemine alınmış ve 13 Ağustos 1941 tarihli toplantı ile çözüme kavuşturulmuştu. Buna göre; Yunan ve Bulgar Garbi Trakya'sı ile Akdeniz ve Ege denizindeki adalar ahalisinden olup da Türkiye'ye gelmiş olan ve muhtelif sebeplerle memleketlerine iade edilemeyen Türklerin mülteci ve serbest göçmen statüsüne alınmalarına karar verilmişti (CBA, 30.18.1.2-96.72.3, Belge 1).

Savaş yıllarında Türkiye'nin kabul ettiği bir diğer topluluk ise Yahudiler olmuştu. Nazi idaresi hem kendi sınırları içinde hem de işgal ettikleri bölgelerde yaşayan Yahudilere yönelik bir şiddet politikası takip etmekteydi. Türkiye'nin yurt dışındaki büyükelçiliklerine yapılan müracaatlar doğrultusunda Yahudilerin Türkiye'ye ilticasına izin verildiği bilinmektedir.

Yahudiler, Türkiye'yi Filistin bölgesine geçiş için bir merkez olarak görmüşlerdi. Bununla birlikte Türkiye, Almanya'nın ve Filistin'e girişlerde Yahudilere kota uygulayan İngilizlerin tepkisini çekmemek için sadece bölgeye girişlerine izin verilen Yahudilerin Türkiye'den geçişlerine izin vermişti. Buna rağmen kaçak yollarla Filistin'e geçmek isteyen Yahudilerin Türkiye'ye yine kaçak yollarla giriş yaptıkları da bilinmektedir.

1939-1942 yılları arasında 7136 Yahudi göçmen Türkiye'ye gelmiş ve bunlardan 159 kişi Türkiye'de kalmıştı. Yahudilerden 6092 kişi Filistin'e ulaşmış, 885'i ise yolda ölmüştü. Türkiye'de kalan Yahudiler ise vize sorunları halledildikten sonra Filistin'e gönderilmişlerdi. II. Dünya Savaşı boyunca Türk boğazlarından geçerek Filistin'e giden mültecilerin 25.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Türkiye'ye gelen Yahudiler, Alman, Romen, İngiliz, Çek, Macar, Bulgar ve Yunan uyruklu idiler (Çanak, 2015; 133 vd.).

Türkiye, 1940 ile 1949 yılları arasında ise toplam 91.400 mülteciye barınma imkânı tanımıştı. Mültecilerin 39.557'si Türk soylu idi. 51.933 mülteci ise farklı milletlere mensuptu. Mültecilerin % 73'ü (67.022 kişi) Türkiye'de çok uzun bir süre kalmamıştı. Ancak Türkiye II. Dünya Savaşı bittikten sonra da bu savaşın bir sonucu olarak mülteci kabul etmeye devam etmişti (Yıldırım, 2021; 218).

Türkiye savaş döneminde sivil mülteciler kadar askeri mültecilerin de sığındığı bir ülke olmuştu. Bu sebeple askeri mülteciler ile ilgili yapılan düzenlemelerden ve bu kimseler için kurulmuş kamplardan da bahsetmek gereklidir.

Askeri Mülteciler ile İlgili Yapılan Yasal Düzenlemeler ve Mülteci Kampları

Askeri Mültecilerin Belirlenmesi ve Yasal Düzenlemeler

Türkiye, savaş döneminde sivil ve askeri mültecilere farklı prosedürler uygulamıştı. Askeri mülteçilik kavramı, savaş dönemi şartları da göz önünde bulundurulduğunda oldukça hassas bir mesele idi. Bu sebeple kimlerin askeri mülteci olarak kabul edilecekleri ve bu kişilere nasıl muamele edileceği de önemli bir konu idi. Nitekim dönemin Türk hükümeti de, askeri mültecilerin belirlenmesi, bu kişilerin gözetli kampları olarak da anılan askeri kamplara sevk edilmeleri ve kampların genel düzeni hakkında çeşitli düzenlemeler yapmıştı.

Türkiye'ye iltica eden yabancı ülkelere mensup askerler hakkında 11 Ağustos 1941 tarihinde bir kanun çıkarılmıştı. “*Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye'ye İltica Edenler Hakkında Kanun*” isimli ve 4104 sayılı kanun ile Türkiye'ye iltica etmiş yabancı devletlere mensup askerlerin iade işlemleri yapılana kadar nakil, iâşe, alı koyma, barınma ve tedavi masraflarının Hükümet tarafından karşılanmasına karar verilmişti. Ayrıca bu kimselerin sevk ve idareleri de Kızılay'a devredilmişti.

Hükümet, askeri gözetli kamplarına alınan subay, asker ve erlerin alı koyma ve serbest bırakılmaları ile kendilerine sağlanacak yardımlar konusunda, bu kişilerin bağlı buldukları hükümetlerle sözleşmeler yapmaya yetkili kılınmıştı. Eğer bir sözleşme yapılmamışsa bu konuda yapılacak harcamalar ve nakdi yardımların da Hükümet tarafından belirlenmesine karar verilmişti.

Askeri mülteciler için kurulacak kampların idaresi ve bu kamplarda disiplinin sağlanması, “Türk Ordusu Dâhili Hizmet Kanunu” esaslarına göre Milli Savunma Bakanlığı'nın sorumluluğuna bırakılmıştı. Askeri mültecilerin cezai durumları ise Türk Askeri Ceza ve Askeri Mahkeme Usulleri Kanunu'na tabi idi (Resmi Gazete, 15 Ağustos 1941; Sayı: 4887).

4104 Sayılı Kanun'un kabulünden sonra da askeri mülteciler hakkında çalışmalar devam etmişti. Nitekim Askeri Gözetli Kampları olarak ifade edilen bu kamplara yerleştirilecek olan mültecilerin sevk ve idaresi ile bu kampların genel işleyişi ile ilgili bir takım düzenlemeler yapılmıştı.

Öncelikli olarak kamplarda, Kamp Komutanının başkanlığında askeri mültecilerin arasından seçilecek bir subay, kamp inzibat subayı, doktor ve hesap memurundan oluşan bir heyetin kurulması kararlaştırılmıştı. Bu heyetin ileride ele alınacak konuları belirleyerek bunları yerine getirmesine karar verilmişti. Heyetin ilgilendiği veya denetlediği konular ise mültecilere yardım dağıtımı, günlük rutinlerin belirlenmesi (spor, eğlence, vizite saatleri vb.), yemeklerin planlanması, genel hijyen durumunun denetlenmesi ve kamp içindeki çalışma faaliyetlerinin organize edilmesi idi (CBA, 110.9.1.14- 1.0.42, Belge: 2 ve 3).

Kamplarda oda ve koğuşlar belirlenirken farklı ülke vatandaşlarının bir arada kalmamasına da dikkat edilmişti. Ayrıca askerlerin koğuşları rütbelerine uygun olarak belirlenmiş, askerlerin disiplin ve protokol açısından Türk ordusundaki eşdeğerleri gibi muamele görmeleri sağlanmıştı. Bu kimselerin kamplarda ibadet ve dini rütiellerini serbestçe yapmalarına da izin verilmişti (CBA, 110.9.1.14- 1.0.42, Belge:4- 8).

Mültecilerin maaşlarına dair parasal denetimler ise oldukça detaylı bir şekilde düzenlenmişti. Kampta mültecilerin üzerinde belirli bir miktardan fazla para bulundurmasına izin verilmemiş ve fazla paralar emanete alınmıştı. Mülteci askerlerin para kazanmak için devletin belirlediği kurallar çerçevesinde çalışmalarına da izin verilmişti. Ayrıca kamplarda kantinler açılmış; mültecilerin buralarda çalışmalarına izin verilmişti (BCA, 110.9.1.14- 1.0.42, Belge:3-8).

Mülteciler ülkeye girişlerinde detaylı bir sağlık kontrolünden geçirilmişler, hasta veya yaralı olan askeri mülteciler, uygun askeri veya sivil hastanelerde tedavi altına alınmışlardı. Ayrıca kamplarda da revirler oluşturulmuştu. Kamplardaki sağlık şartlarının korunması için de tuvalet, duş, su tesisatı gibi yerlerin düzenli olarak kontrolü; kamp doktorlarının sorumluluğuna verilmişti.

Kamplarda disiplinin sağlanması için gereken tüm tedbirler alınmıştı. Mülteci askerler için bir haysiyet divanı oluşturulmuş ve kamp içindeki genel vaziyet bu divan tarafından denetlenmişti. Kamplara ziyaretçi kabulü ile askeri mültecilerin kamp dışına çıkışları ve halkla temasları disiplinli bir şekilde kontrol altında tutulmuştu. Özellikle, mültecilerin yabancı elçilik ve konsolosluklarla görüşmesi yasaklanmıştı (BCA, 110.9.1.14- 1.0.42, Belge:6).

Kamplarda mültecilerin kimlik ve sicil ve bilgileri de kayıt altına alınmış olup bunlar Türkçe ve Fransızca olarak düzenlenmişti. Kamplarda bulunan mültecilerin ülkelerine iadeleri veya serbest bırakılmaları konusunda uluslararası hukuk ilkelerine uyulmuştu. Özellikle mültecilerin kimlik bilgileri ve kayıtları Fransızca olarak da saklanmış ve gerektiğinde ilgili ülkelere gönderilmişti. Gümrük işlemlerinde, mültecilere ait eşyalar kayıt altına alınmış ve özel prosedürler uygulanarak muhafaza edilmişti (BCA, 110.9.1.14- 1.0.42, Belge:7-13).

13 Nisan 1942 tarihinde yapılan bir düzenleme ile yabancı askerlerin nasıl ve hangi şartlarda mülteci olarak kabul edilecekleri ve bu kişilere nasıl muamele edileceği de belirlenmişti. Söz konusu dönemde mültecilerin sivil mi yoksa asker mi oldukları sıkı bir şekilde denetlenmişti. Toplu iltica durumlarında askerlerin ve sivillerin birlikte Türkiye sınırlarına girmeleri, mültecilerin aralarında şüpheli kimselerin bulunması ihtimali ve kimi askerlerin sivil kıyafetler ile gelmiş olmaları karşısında çeşitli önlemler alınmıştı. Buna göre - bir tereddüt oluşması halinde- iltica eden askerlerin muharip yabancı ordu mensubu olduklarını belge ile ispat etmeleri gerekmekte idi. Durumlarını ispat edemeyenler hakkında ise kendileri hakkında yapılacak tahkikat sonucunda karar verilmesine hükmedilmişti. Ayrıca mültecilerin her muntaka için daha önce belirlenmiş olan kontrol yerlerine sevk edilmeleri ve ilgili yerlerde mahalli güvenlik teşkilatlarından da istifade edilerek ilk soruşturmalarının yapılmasına karar verilmişti.

İlgili düzenlemede yer alan hususlara göre; askeri mülteci olmadığı anlaşılanlar, durumlarını gösteren bir belge ile mülki amirliklere teslim edileceklerdi. Asker olduğu tespit edilen mülteciler ise kamplara sevk edileceklerdi. Toplu iltica durumlarında mültecilerin en kısa yoldan ve hiç kimse ile temas ettirilmeden kamplara gönderilmelerine özen gösterilmişti. Kamplarda yapılan soruşturmada sivil olduğu anlaşılan mülteciler ise mülki amirlere teslim edileceklerdi. Gerekli durumlarda, soruşturma süreçlerinde İçişleri Bakanlığı ve Milli Emniyet Teşkilatı memurlarının da görev alabilmeleri kararlaştırılmıştı. Ayrıca, Türkiye'ye sığınan askeri mültecilerin sayılarının ve ülkeye giriş yerlerinin askeri birlikler tarafından, bu kimselerin toplandıkları muhitin en büyük mülki amirine bildirilmesi zorunlu tutulmuştu (CBA, 30.10.0.0- 55.367.2, Belge: 3).

Yabancı bir devletin elinden kaçmayı başararak Türkiye'ye iltica etmiş olan savaş esirlerinin durumu, Milli Emniyet Teşkilatı'nın yardımları ile belirlenecekti. Kaçak savaş esiri olduğu anlaşılanlar, 1907 tarihli Lahey Antlaşması'nın 13. Maddesi'ne göre yurt dışına çıkmak üzere serbest bırakılacaklardı. Mülki amirlikler bu durumda olan kimselerin pasaport işlemlerini gerçekleştirecek ve bu kimseleri vatandaşı oldukları ülkelerin büyükelçiliklerine ya da konsolosluklarına teslim edeceklerdi. Türkiye'de kalmak isteyenler ise “*Ecnebilerin Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri*” hakkındaki 3529 sayılı kanun hükmüne göre muameleye tabi tutulmak üzere mülki amirliklere teslim edileceklerdi (CBA, 30.10.0.0- 55.367.2, Belge: 4).

Makine arızası, hava muhalefeti ve kaza gibi sebeplerle Türk karasularına yahut sınırlarına gelmiş olan savaş araçları ve bunların mürettebatı, uluslararası kurallara uygun bir şekilde muamele görecektlerdi. Kendilerine izin verilen sürenin sonunda kara sularımızdan çıkmayan araç ve mürettebat ise alıkonulacaktı.

Başka bir devlet tarafından işgal edilmiş yahut henüz savaşa girmemiş olan devletlerin askerlerinin mülteci olarak kabul edilmesi konusunda Milli Savunma Bakanlığı, Dışişleri ve İçişleri Bakanlıkları ile Genelkurmay Başkanlığı'nın görüşlerini alacak ve mesele birlikte kararlaştırılacaktı (BCA, 30.10.0.0- 55.367.2, Belge:5).

Aynı yerde bulunmaları sakıncalı görülen veya birbirlerine düşman milletlere mensup mülteciler, farklı kamplara yerleştirilecekti. Duruma göre farklı bir kampa gönderilecek olanların nakil işlemleri, Dışişleri Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı'nın görüşleri alınarak, Milli Savunma Bakanlığı tarafından gerçekleştirilecekti.

Askeri mültecilerin durumları hakkında ilgili bakanlıklar ve kurumların görevleri de belirlenmişti. Buna göre “*Askeri makamlara teslim edilen mültecilere ait gerek kanun gerek talimatlarla tespit edilen hükümlerin tatbik ve tanzimine ve alakadar makamlarla münasebetlerin tesisine mütedair muamelelerle nakil, iaşe, ilbas, ibate, tedavi, inzibat ve mezuniyet gibi bilimum idari işleri müteallik hususlar, Milli Müdafaa Vekaletince tedvir olunur...*” denilerek Milli Savunma Bakanlığı'nın görev ve yetkilerine açıklık getirilmişti (BCA, 30.10.0.0- 55.367.2, Belge: 6).

Yine aynı şekilde; “*...Mülteci kampları için muhafız kuvvet teşkil edilinceye kadar kıt'alardan kuvvet tahsisi. Askeri sebeplerle veya umumi emniyet, müdafaa mülahazaları ile mültecilerden icab edenlerin memleketlerine iadeleri veya Yurt dışı edilmeleri ve iltica kabulleri hakkındaki prensip ve teşebbüslerinin ifası lüzumuna göre vaziyeti şüpheli görülen mültecilerin gizli hal ve hareketlerinin Milli Emniyet murâkebesine tabi tutulması. Mülteciler hakkında ecnebi askeri ateşelikler tarafından olacak diğer müracaatların ve şikayetlerin tetkiki ve tahkiki için keyfiyetin Milli Müdafaa Vekaletine bildirilmesi*” gibi işlerden de Genelkurmay Başkanlığı'nın sorumlu olduğu vurgulanmıştı (BCA, 30.10.0.0- 55.367.2, Belge: 7).

Askeri mültecilerin iadesine ait masrafların ise Milli Savunma Bakanlığı tarafından karşılanmasına karar verilmişti. Milli Savunma Bakanlığı icap ettiği takdirde İçişleri Bakanlığı'nı ve Genelkurmay Başkanlığı'nı bilgilendirecekti (BCA, 30.10.0.0- 55.367.2, Belge: 8).

Askeri mültecilerin sağlık durumlarından da Milli Savunma Bakanlığı sorumlu tutulmuştu. Mültecilerden ani şekilde cerrahi müdahale edilmesi gerekenler veya herhangi bir

hastanede doktor raporu ile tedavisine lüzum görülenler, Milli Savunma Bakanlığı'na bilgi verilmesi şartıyla hastanelere sevk edilebileceklerdi.

Mültecilerden askeri ve sivil hastanelerde veya Türkiye içinde faaliyet gösteren kendi millet hastanelerinde tedavi edilirken yahut kampta iken ölenler hakkında lüzum görüldüğünde otopsi yapılacaktır. Otopsi raporu ise üç nüsha halinde hazırlanacak olup bunlar; mültecinin mensup olduğu ülkenin hükümetine verilmek üzere Dışişleri Bakanlığı'na, mültecinin şahsi dosyasında saklanması için Milli Savunma Bakanlığı'na ve arşivlenmek üzere mültecinin tedavi gördüğü veya otopsisinin yapıldığı hastanelere teslim edilecekti (BCA, 30.10.0.0- 55.367.2, Belge: 9).

Talimatnamede, gözaltı kamplarının yerleri ve bu yerlerin işleyişi hakkında da tanımlamalar yapılmıştı. Buna göre gözaltı kamplarının kurulacağı yerler Mili Savunma Bakanlığı tarafından Genelkurmay Başkanlığı'nın da görüşleri alınarak belirlenecekti. Kampların idaresi, asayişi, temizliği ve mültecilerin sağlık işleri kamp komutanlığının görev ve sorumluluğunda olacaktı.

Askeri mülteciler, kendileri için kurulmuş olan Ankara, Adana, Isparta, Erdek, Yozgat, Sivas ve Niğde'deki kamplara gönderilmişlerdi. Bu kamplara yerleştirilenler ise Alman, Amerikalı, Fransız, İngiliz, Bulgar, İspanyol, Yunan, Rus ve Iraklı askeri mülteciler idi (Yaman, 2003; 153 vd.).

Gözaltı Kamp Yerleri ve Kamp Mevcutları

Askeri Mülteci Kampları

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri bünyesinde erişime açılmış olan Milli Savunma Bakanlığı Askeri Tarih Arşivinde bulunan 1 Nisan 1942 tarihli bir belgede, o tarihte Türkiye'de bulunan kamplar ve bu kampların mevcutları harita üzerinde gösterilmiştir. Buna göre Erdek kampında 251, Isparta kampında 101, Ankara kampında 49, Yozgat kampında 104, Sivas kampında 1, Niğde kampında Aksaray'dan gönderilmiş olanlar ile birlikte 32, Adana kampında 4 askeri mülteci bulunmakta idi (CBA, 110.9.1-14-1.0.30; Belge 2) Bu mevcut, milliyetlerine göre ise aşağıdaki tabloda verilmiştir (CBA, 110.9.1-14-1.0.30; Belge 3)⁴

Tablo 1. Gözaltı Kampları ve Kampların Mevcutları (Milliyet esaslı)

	Alman	İtalyan	Bulgar	Rus	İngiliz	Fransız	Yunan	İranlı	İspanyol	Toplam
Ankara	6	29		8		10				53
Yozgat	10		8	86	1				1	106
Isparta						103				103
Erdek						251				251
Niğde							4			4
Sivas								1		1

⁴ İlgili belgede kamp mevcutları konusunda verilen toplam rakamlar yine tablo içinde verilen rakamlarla uyumsuzdur. Söz konusu toplam rakamlar makalemize eklenirken tekrar hesaplanmıştır. Hatanın sebebi anlaşılamamıştır.

Adana					4					
Toplam	16	29	8	94	5	364	4	1	1	524

15 Temmuz 1942 tarihi itibari ile askeri mülteci kamplarında bulunan mültecilerin sayısı ve uyrukları ise aşağıdaki tablolarda verilmiştir (CBA, 1-0-32-110-9-1-14).

Tablo 2. Mültecilerin uyrukları

Kamp Yeri	Yunan	Alman	Fransız	İtalyan	Rus	Bulgar	İngiliz	Amerikan	İspanyol	İraklı
Niğde	107									
Ankara		2	9	28	8		1	28		
Yozgat		11	2	3	117	12	1		1	
Isparta			101							
Erdek			249							
Sivas										1
Adana							7			
Toplam	107	13	361	31	125	12	9	28	1	1

Tablo 3. Kampların mevcutları ve mülteci askerlerin rütbeleri

Kamp Yeri	Subay	Erbaş	Er	Ask. Memur	Toplam
Niğde	105		2		107
Ankara	28	24	24		76
Yozgat	13	3	120	11	147
Isparta	3	32	63	3	101
Erdek	11	166	72		249
Sivas	1				1
Adana			7		7
Toplam	161	225	288	14	688

Türkiye'ye yönelik ilticalar başladığında, askeri mülteci kamplarında ilk olarak Fransız uyrukluların çoğunlukta olduğu anlaşılmaktadır. Aynı dönemde kamplarda kalabalık olarak

bulunan bir diğer topluluk ise Sovyet Rusya uyruklu mülteci askerlerdi. Özellikle Sovyet Rusya vatandaşı mülteciler içinde Türk uyrukluların çoğunlukta olduğu bilinmektedir. Bunların büyük kısmı, Almanlar tarafından esir edildikten sonra Sovyetler Birliği'ne karşı savaştırılmak üzere kurulan esir lejyonlarının askerleri olup süreç içinde Türkiye'ye sığınmışlardı. (Aydın, 2019; 650).

Hükümet 1940 yılından itibaren askeri mülteci gruplarının temel ihtiyaçlarını karşılamaya gayret etmişti. Nitekim 26 Mayıs 1941 tarihli bir Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile Türkiye'ye sığınmış Yunan ordusuna mensup subay ve erlerin maaş, iâşe ve idare masraflarının Maliye Bakanlığı tarafından karşılanmasına karar verilmişti (CBA, 30.18.1.2-95.45.2).

Türkiye, başlangıçta İran'dan gelecek mülteciler konusunda ise daha katı bir tavır takınmıştı. 9 Nisan 1941 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile hâlihazırda hudut köylerinde iskân edilmiş mültecilerin derhal memleket dâhiline sevk edilmeleri ve bundan sonra da ırk ve dil farkı gözetilmeden İran'dan hiçbir şekilde mülteci kabul edilmemesine karar verilmişti (CBA, 30.18.1.1- 97.125.9).

Hükümetin aldığı bu karar, İran'da yaşanan askeri ve siyasi gelişmeler ile değişikliğe uğramıştı. İran'ın işgale uğraması ile birlikte, Sovyet kuvvetleriyle savaşan İranlıların Türkiye sınırına gelmek zorunda kaldıkları bilinmektedir. Bu noktada İranlı askerler, sınırdaki Türk karakol komutanı ile iletişim kurarak, mecbur kalmaları durumunda Türk topraklarına girmek için izin istemişlerdi. Karakoldan ise, Türk sınırlarının İranlılara açık olduğu mesajı verilmişti. Nitekim İranlı askerler kısa bir süre sonra Van üzerinden Türkiye'ye iltica etmişlerdi. İranlı mülteci askerler daha sonra Diyarbakır'a gönderilmişlerdi (Şehitoğlu, 2021; 845 vd.).

Savaşın Sona Ermesi ve Mültecilerin Durumu

II. Dünya Savaşının sona ermesiyle birlikte Türkiye'de bulunan mültecilerin durumu da tekrar gözden geçirilmişti. Türkiye, Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmiş ve böylece savaş sonrası toplanacak olan San Francisco Konferansı'na galip devletler safında katılmak istemişti. Bu noktada Türk Hükümeti özellikle Müttefik Devletlerin tebaasından olan mültecilerin durumunu daha hassas bir şekilde değerlendirmek zorunda kalmıştı. Zira bu kimselerin ilgili ülkelere teslim edilmeleri gerekmektedir. Özellikle Sovyet Rusya'ya teslim edilmesi gereken esirler neredeyse tamamen Türk soylulardan oluşmaktaydı. Aynı dönemde Sovyet Rusya, Türkiye'ye karşı düşmanca bir politika izlemeye de başlamıştı. Ayrıca Sovyet Rusya, Türkiye'ye elinde bulunan Sovyetler Birliği vatandaşı mültecilerin kendisine iadesi için de baskı yapmaktaydı. Bu şartlar karşısında Türk Hükümeti Sovyet Rusya ile olan münasebetlerinin daha da gerilmemesi için söz konusu mültecilerin iadesine karar vermişti. Türk Dışişleri Bakanlığı bu konuda bir tezkere hazırlamış ve “...memleketimize iltica etmiş olan müttefiklerimiz tebaasından asker olanların mütekabiliyet şartıyla iadelerinin uygun olacağı” yönünde görüş bildirmişti. Bakanlar Kurulu da bu görüşü onaylamış ve Sovyetler Birliği'nin Ankara Büyükelçiliği'ne de bu durum bildirilmişti. Tarafların karşılıklı kabulüyle ilk olarak 6 Ağustos 1945'te 237 mülteci 195'ini Kars Tıhım kapısı üzerinden Sovyet Rusya'ya iade etmişti. Ancak tarihe “Boraltan Köprüsü Hadisesi” olarak geçen faciada, Sovyet Rusya kendisine iade edilen mültecileri, sınır kapısından geçtikleri anda kurşuna dizerek infaz etmişti (Aliyev, 2024:142). Sovyet Rusya kendisine iletilen notalarda bildirilmiş olan mütekabiliyet ilkesine de uymamış ve kendisine iltica etmiş olan bir Türk subayı ve iki askerini “izleri bulunamadı” gerekçesi ile iade etmemişti. Sovyet Rusya'nın bu hukuksuz yaklaşımları

üzerine, Türkiye en azından Türk soylu mülteciler ile ilgili yaklaşımını değiştirmiş ve iade işlemlerini durdurmuştu. 1 Eylül 1947 tarihinde, bu kimselerin bulunduğu Yozgat kampı kapatılmış ve ülkede kalmak isteyen Türk soylu esirlerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına kabul edilmeleri kararlaştırılmıştı. (Aydın, 2019: 649 vd.; TBMM Tutanak Dergisi, Dönem: IX, Cilt: 9, Toplantı: 1, 101. Birleşim (18 Temmuz 1951), 203-207)

Yozgat mülteci kampı ile birlikte o dönemde açık bulunan kamplardan Çorum, Beyşehir, Kırşehir ve Isparta'daki kamplar da kapatılmıştı. Türk Hükümeti, mültecilerin ülkelerine dönebilmeleri için lazım gelen masrafları üstlenmişti. Söz konusu kampların tasfiyesi devam ederken, bu kamplardan ayrılmamış olan mültecilerin de Kastamonu'da Mülteci Misafirhanesi'ne⁵ sevk edildikleri bilinmektedir.

Misafirhanede kalan mültecilerin genel vaziyetlerinde ise önemli bir değişiklik söz konusu olmuştu. Nitekim savaş sonrasında bu kimselere maaş verilmesi husus gözden geçirilmiş; artık şartlar değiştiği için mülteci olanlara maaş verilmesi uygun görülmemişti. Bunun yerine bu kimselere sigara, tıraş masrafı gibi ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek kadar bir cep harçlığı verilmesine karar verilmişti. Bu cep harçlığı subaylar için 50-60 lira, erler için ise 15-20 lira aralığında tutulmuştur.

Türkiye, II. Dünya Savaşı'ndan sonra bir müddet daha bu savaştan etkilenen mültecilere ev sahipliği yapmıştı. Birleşmiş Milletler arşivlerinde yer alan Dr. Hans Wilbrandt imzalı bir rapora göre, 1 Haziran 1946 tarihinde Türkiye'de bulunan mültecilerin toplam sayısı 1221 idi. Bunların milliyetlerine göre sayıları ise aşağıdaki tabloda verilmişti.

Uyruk	Sayı
Polonyalı	105
Yugoslav	96
Arnavut	69
Macar	16
Çekoslovak	100
Avusturyalı	150
Alman	500
Yahudi (Türk vatandaşı)	145
Yahudi (Eskiden Türk vatandaşı olan)	40

⁵ Savaş sonrası dönemde mültecilerin hukuki durumu tartışılırken mülteci kamplarının isimlerinin Mülteciler Misafirhanesi olarak değiştirildiği görülmektedir. Nitekim Kastamonu'da açılan kamp da Kastamonu Mülteci Misafirhanesi olarak isimlendirilmişti.

Söz konusu raporda bu sayının tespit edilemeyenlerle birlikte 1300 ila 1500 aralığında olabileceği de ifade edilmişti. Türkiye’de bulunan mültecilerin durumlarının sayıca az olmakla birlikte diğer ülkelerdeki mültecilerden kötü olduğu bildirilmektedir. Bu durum ise Türkiye’nin mülteciler ile ilgili takip ettiği istihdam politikasının yetersizliğinden kaynaklanmıştır. Zira mültecilerin çalışmalarına izin verilen iş kollarının az olması bunda etkili olmuştur. Ayrıca yeniden yerleştirmenin azlığı, IIRC dışında mültecilere yardım edecek yabancı kuruluşların bulunmayışı ve mülteciler için tahsis edilen fonların yetersiz olması gibi hususları da ifade etmek gerekmektedir (İnigar Kemalöglü, 2022; 247; United Nation Archives 1949; 30).

Söz konusu raporda, Türkiye’de kalan mültecilerin çoğu ülkelere dönmeleri mümkün olmayan kişiler olarak tanımlanmıştı. Polonyalı mülteciler ülkelerinde iktidarını kaybetmiş eski hükümet taraftarlarıydı. Hatta bunların bir kısmı diplomat ve sürgün hükümeti üyeleriydiler. Dr Hans Wilbrandt raporunda bu kişiler hakkında şu bilgilere yer vermiştir: *“Türkiye’ye sığınan mültecilerin... ülkelere geri dönmeleri veya başka bir yere yerleşmeleri son derece zor olmakta ve çoğu durumda geçerli bir pasaportları olmadığı için seyahat etmeleri mümkün olmamaktadır. ...1933-1939 döneminde Almanya’dan gelen mülteciler gibi birkaç istisna dışında Polonyalılar ve Yugoslavlar, konsolosluk ve elçilik personeli de dahil olmak üzere sürgündeki eski Polonya ve Yugoslav hükümetlerinin sempatanıdır. 1939’daki İtalyan işgalinden hemen sonra Türkiye’ye kaçan Arnavutlar gibi bu Polonyalıların ve Yugoslavların hemen hepsi geri gönderilemeyen mülteciler veya muhalif uyruklulardır.”* (United Nation Archives, 1949; s.31)

Türkiye’ye sığınan Avusturyalılar ve Almanlar ise genel olarak Nazi rejimi yüzünden mülteci durumuna düşmüş kişilerdi. Alman vatandaşı olan mültecilerin bir kısmı Almanya’da yürürlüğe giren ırk yasaları sebebiyle Türkiye’ye gelmişlerdi. Bunlar vatandaşlık haklarını kaybettikleri için “vatansız” olarak sınıflandırılmışlardı. Bir kısmı ise halen Alman vatandaşı olup devlet çalışanı olarak sınır dışı edilmekten veya hapsedilmekten muaf tutulmuş kişilerdi. Alman mültecilerden bazıları vatansız statüsünde oldukları için, bazıları ise pasaportsuz oldukları için hareket kabiliyetlerini kaybetmiş durumda idiler.

Aynı rapora göre Türkiye’de bulunan Yahudiler ise II. Dünya Savaşı esnasında Fransa’dan kaçmak zorunda kalmış kişilerdi. Savaş boyunca Fransa’dan 600 Yahudi iltica etmiş ve zamanla bunların büyük kısmı tekrar Fransa’ya dönebilmişti. 1946’da Türkiye’de kalanların sayısı ise 145’ti. Bu kişiler ekonomik imkânsızlıklar ve vize sorunları nedeniyle yerlerinden ayrılamamaktaydılar. Fransa’dan gelen Yahudilerin dışında aynı dönemde, Belçika, Çekoslovakya, Almanya ve Avusturya’dan iltica etmiş 40 kişi daha Türkiye’de bulunuyordu. Bunlar Bergen-Belsen Kampında tutuklu iken kendilerine Türk pasaportu verilerek kurtarılmış kişilerdi. Bu kişiler Türk vatandaşı olsalar da savaş sonunda kendi ülkelerine dönmek istemişler; fakat ekonomik sorunlar ve vatandaşlık durumları ile ilgili yaşanan karışıklıklar sebebiyle harekete geçememişlerdi (İnigar Kemalöglü, 2022; 247 vd; United Nation Archives, 1949; 32).

Sonuç

Almanya’nın Polonya’ya saldırması ile başlayan II. Dünya Savaşı, dünyanın o tarihe kadar tecrübe ettiği en kanlı ve en yıkıcı savaş olmuştu. Kısa süre içinde dünya geneline yayılan savaşın şiddeti yüzünden insanlar buldukları yerleri terk ederek güvenli gördükleri ülkelere

sığınmak zorunda kalmışlardı. Bu manzara ise dünya genelinde büyük bir mülteci sorununu ortaya çıkarmıştı.

Dönemin Türk devlet adamları, I. Dünya Savaşı'nı doğrudan tecrübe etmiş kimselerdi. Üstelik savaşın ardından Türk milletinin bağımsızlığını korumak için gerçekleştirdiği İstikal Harbi'ni de sevk ve idare etmişlerdi. Bu sebeple dönemin Türk devlet adamları Türkiye'nin savaş dışında kalabilmesi için akılcı bir denge politikası takip etmişlerdi. Türkiye'nin savaşın son günlerine kadar muhafaza ettiği savaş dışı kalma politikası, Türkiye'yi savaşan komşu ülkelerin vatandaşları için güvenli bir liman haline getirmişti.

Almanya'nın takip ettiği ırkçı politikalar, hem kendi sınırları içinde hem de işgal ettiği bölgelerde yaşayan Yahudilerin farklı bölgelere göç etmelerini zorunlu kılmıştı. Türkiye özellikle Filistin'e geçmek isteyen Yahudiler için bir transit geçiş bölgesi haline gelmişti. Türkiye hem Almanya ile arasının bozulmasından endişe ettiği için hem de İngiltere Filistin'e geçecek Yahudilere kota koyduğu için, bu kimselerden sadece izni olanlara geçiş izni verebilmişti. Yahudilerin bir kısmı doğrudan Türkiye üzerinden Filistin'e geçmiş bir kısmı ise bölgeye gitme imkânı bulana kadar Türkiye'de mülteci olarak kalmışlardı.

Almanların Doğu Avrupa ve Balkanlar üzerindeki ilerleyişi karşısında ortaya çıkan göç dalgasından en çok etkilenen ülke de şüphesiz Türkiye olmuştu. Özellikle Yunanistan'ın işgali ile birlikte Yunanistan'dan ve Ege denizindeki adalar üzerinden çok sayıda insan Türkiye'ye sığınmıştı. Türkiye, sınır geçişlerini mümkün olduğu kadar sıkı tutmuş ve zaman zaman yakaladığı sığınmacıları sınır dışı etmiş olsa da kısa süre içinde binlerce Yunanlı mülteciye ev sahipliği yapmak zorunda kalmıştı.

Türkiye bu dönemde ekonomik olarak sıkıntılı bir durumda idi. Üstelik savaş şartları sebebiyle ülkede genel bir seferberlik uygulanıyordu. Hükümet ülkenin içinde bulunduğu olumsuz şartları da gözeterek; casusluk faaliyetleri ile karşılaşmamak, genel asayiş durumunu muhafaza etmek ve salgın hastalıkların önüne geçebilmek için mülteci nüfusunu kontrol altında tutmaya çalışmaktaydı. 1942 yılında Çeşme'ye gelen ve durumları rahatsızlık uyandıran Yunanlı mülteciler ile ilgili takip edilen politika, Hükümetin mülteci meselesine yaklaşımı konusunda önemli bir örnektir. Türk hükümeti bir taraftan mültecilere karşı tedbirler alırken diğer taraftan bu kişilerin tüm ihtiyaçlarının karşılanması için de seferber olmuştu. Nitekim Türkiye, mülteciler ülkelerine dönene kadar da bu konuda üstlenmiş olduğu sorumluluğu sorunsuz bir şekilde yerine getirmişti.

Türk hükümeti, mülteciler ile ilgili politikalarını belirlerken Türk mültecilere doğal olarak daha farklı davranmıştı. Bu süreçte Türkler ülkeye hem daha kolay bir şekilde kabul edilmişler hem de Türklere diğer mültecilerden farklı olarak serbest dolaşım hakkı verilmişti. Hatta dileyen Türklere de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı verilmişti.

Türkiye Cumhuriyeti bu dönemde askeri mülteciler için de güvenli bir ülke idi. Savaşın seyrine göre ülkeye sığınan yabancı askerlerin durumu Hükümet tarafından yakından takip edilmiş ve bu kişilere nasıl muamele edileceği hakkında kararname hazırlanmıştı. Mülteci askerlerin masraflarının hükümet tarafından karşılanması ve bu kişilerin askeri mülteci kamplarına yerleştirilmeleri bu konuda alınan ilk tedbirlerdi.

Gözaltı kampları olarak da tanımlanan askeri mülteci kamplarının idaresi oldukça sıkı kurallara bağlanmıştı. Askerlerin üzerlerinde bulunabilecek paranın miktarından çalışabilecekleri işlere, kampların temizlik, iaşe ve sıhhi şartlarına kadar her şey yönetmeliklerle belirlenmişti. Savaş sona erdikten sonra askeri mülteci kampları kapatılmaya başlanmış ve geride kalan askerler Kastamonu Mülteci Misafirhanesi'ne nakledilmişlerdi.

Türkiye II. Dünya Savaşı sona erdikten sonra az sayıda mülteciye ev sahipliği yapmaya devam etmişti. 1946 yılı itibari ile Türkiye'de 1221 mülteci bulunmaktaydı. Birleşmiş Milletler Arşivi'nde yer alan bir rapordan anlaşılacağı üzere bu mülteciler ülkelerine dönmeleri mümkün görülmeyen kimselerdi.

Türkiye savaş müddetince insani anlamda önemli bir sorumluluk üstlenmiş, içeride yaşadığı ekonomik ve siyasi sıkıntılara rağmen kendisine sığınan farklı milletlere mensup mültecileri korumayı başarmıştı. Tarih boyunca mazlum milletler için önemli bir sığınak olmuş olan Türkiye, II. Dünya Savaşı'ndan sonra da kendi ülkesinde zulüm gören masum insanları korumaya devam etmiştir.

KAYNAKÇA

Resmi Yayınlar ve Arşiv Belgeleri

CBA, 30.10.0.0- 124.882.4

CBA, 30.10.0.0- 117.812.5.

CBA, 30.10.0.0- 73.481.12

CBA, 30.18.1.2-96.72.3

CBA, 110.9.1.14- 1.0.42

CBA, 30.10.0.0- 55.367.2

CBA, 110.9.1-14-1.0.30

CBA, 1-0-32-110-9-1-14

CBA, 30.18.1.2-95.45.2

CBA, 30.18.1.1- 97.125.9

Resmi Gazete (1941). Sayı: 4887, 15 Ağustos.

Resmi Gazete (1934). Sayı: 2733, 21 Haziran.

TBMM Tutanak Dergisi (1951). Dönem: IX, Cilt: 9, Toplantı: 1, 101. Birleşim (18 Temmuz)

United Nation Archives (1949) Item S-1253-0000-0766-00001 - Turkey - Refugees In (1943-1949); erişim adresi: <https://search.archives.un.org/s-1253-0000-0766-00001>

Telif/ Tetkik Eserler

- ALİYEV, Şefahet (2024). Rusların Azerbaycan Türklerine kasıtlı Yaklaşımlarının Nedenleri. *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 137-146.
- ARMAOĞLU, Fahir (1992). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi Cilt:1 (1914-1980)*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- AYDIN, Mehmet Korkud (2017). *Dış Politika Ekseninde Türk Siyasi Hayatında İdeolojik Tartışmalar (1920-1950)*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- AYDIN, Mehmet Korkud (2019). II. Dünya Savaşı'nda Türkistan Lejyonu: Kuruluşu, Faaliyetleri ve Türkiye'nin Yaklaşımları. *Tarih Okulu Dergisi*. Yıl 12, Sayı XLI. s.s. 621-663
- AYDIN, Mustafa (2002). "İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye". *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, (Editör: Baskın Oran). İletişim Yayınları: İstanbul.
- BAHAR, İ. İzzet (2013). II. Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Yahudi Mülteci Sorununa Yaklaşımı. *Toplumsal Tarih*, 230, 22-28.
- ÇANAK, Erdem (2015). İkinci Dünya Savaşı Sırasında Balkanların İşgalinin Türkiye'ye Etkisi: Yahudi Mülteciler Meselesi. *Turkish Studies (International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic)*. Cilt:10, Sayı: 9, s.s.127-144
- ÇINAR, Burak (2014). "İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın İki Cepheli Savaş Sorunu". *Güvenlik Stratejileri Dergisi*. Cilt: 10, Sayı: 20, ss. 149-197.
- ERGÜVEN, Nasih Sarp. Özturanlı Beyza (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62 (4), s.s. 1007- 1061.
- KARABULUT, Ümran (2022). İnsan Hakları Perspektifinden Göç ve Mültecilik: 1951 M Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Karşılaştırması. *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 10, Sayı:2. s.s. 903-923
- KEMALOĞU, Ayşegül İnginar (2022). Uluslararası Kurtarma ve Yardım Komitesi'nin (IRRC) Raporuna Göre II. Dünya Savaşı'nın Sona Ermesinin Ardından Türkiye'deki Mültecilerin Durumu. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2022;2 (26): 242-251
- KESER, Ulvi (2009). Arşiv Belgeleri Işığında İkinci Dünya Savaşı Sürecinde Türkiye'de Mülteciler ve Esirler Sorunu. *ÇTTAD*, VIII/18-19, (2009/Bahar-Güz), s.s.185-208.
- ÖZÇELİK, Mücahit (2010). İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Dış Politikası. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(29), s.s. 253-269.
- SARISIR, Serdar (2010) II. Dünya Savaşı Yıllarında Anadolu Sahillerine Sığınan Yunanlı Sivil Mülteciler. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2010/ 27, s.s. 505-527.

- ŞEHİTOĞLU, Mustafa (2021). İkinci Dünya Savaşında Türkiye-İran Sınırı ve Türkiye'ye Sığınan İranlı Askerler. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31/2, s.s. 839-850.
- TEKİR, Süleyman (2019). İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Sivil ve Askeri Mülteciler Meselesi. *Kafkas Üniversitesi Sosya Bilimler Dergisi*, Bahar 2019, Sayı: 23, s.s. 227- 256.
- TEKİR, Süleyman. Şahin, Eda (2023). II. Dünya Savaşı'nda Türkiye'ye Sığınan Mülteciler Ve Yunanistan'a Yapılan Kızılay Yardımları. *Belgi*, Sayı 26, (Yaz 2023/II), s.s. 107-125.
- YAMAN, Ahmet Emin (2003). II. Dünya Savaşında Türkiye' de Askeri Mülteciler ve Gözaltı Kampları (1941-1942). *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 22(33). s.s. 143-166.
- YILDIRIM, Hatice (2021). II. Dünya Savaşı Yıllarında Çorum'da Asker ve Sivil Mülteciler, *Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi (ATAD)*, Yıl: 2021, Sayı: 33, s.s. 213-243.

YAYIN ETİĞİ

Eğitim ve Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ESAR), etik yayıncılık hususunda en yüksek standartlara bağlı kalmayı ilke edinmiştir. Bu kapsamda; Committee on Publication Ethics (COPE), Directory of Open Access Journals (DOAJ), Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA) ve World Association of Medical Editors (WAME) tarafından yayınlanan etik yayıncılık ilkeleri benimsenmiştir. Dergiye gönderilen makaleler daha önce yayımlanmamış ve başka bir dergide değerlendirme sürecine tabi tutulmamış olmalıdır. ESAR'a gönderilen her bir makale en az bir editör ve iki hakem tarafından çift kör değerlendirmeden geçirilecektir. Değerlendirme sırasında rastlanılan intihal, duplikasyon, sahte yazarlık, araştırma/veri fabrikasyonu, eser dilimleme, telif hakları ihlali ve çıkar çatışmasının gizlenmesi etik dışı durumlar olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda, kabul edilen etik standartlarına uygun olmayan makalelerin değerlendirme süreci sona erdirilir. Yayından sonra tespit edilen olası etik ihlallerine sahip makaleler yayından kaldırılır. Makalelerin etik kurallara uygun yazılması yazarların sorumluluğundadır. ESAR'ın benimsediği uluslararası araştırma etiği ilkeleri şunlardır;

*Araştırmanın tasarlanması, tasarımın gözden geçirilmesi ve araştırmanın yürütülmesinde, bütünlük, kalite ve şeffaflık ilkeleri sağlanmalıdır.

*Araştırma ekibi ve katılımcılar, araştırmanın amacı, yöntemleri ve öngörülen olası kullanımları; araştırmaya katılımın gerektirdikleri ve varsa riskleri hakkında tam olarak bilgilendirilmelidir.

*Araştırma katılımcılarının sağladığı bilgilerin gizliliği ve yanıt verenlerin gizliliği sağlanmalıdır. Araştırma katılımcılarının özerkliğini ve saygınlığını koruyacak şekilde tasarlanmalıdır.

*Araştırma katılımcıları gönüllü olarak araştırmada yer almalı, herhangi bir zorlama altında olmamalıdır.

*Katılımcıların zarar görmesinden kaçınılmalıdır. Araştırma, katılımcıları riske sokmayacak şekilde planlanmalıdır.

*Araştırma bağımsızlığıyla ilgili açık ve net olunmalı; çıkar çatışması varsa belirtilmelidir.

*Deneysel çalışmalarda, araştırmaya katılmaya karar veren katılımcıların yazılı bilgilendirilmiş onayı alınmalıdır. Çocukların ve vesayet altındakilerin veya tasdiklenmiş akıl hastalığı bulunanların yasal vasisinin onayı alınmalıdır.

*Çalışma herhangi bir kurum ya da kuruluşta gerçekleştirilecekse bu kurum ya da kuruluştan çalışma yapılacağına dair onay alınmalıdır.

*İnsan ögesi bulunan çalışmalarda, "yöntem" bölümünde katılımcılardan "bilgilendirilmiş onam" alındığının ve çalışmanın yapıldığı kurumdan etik kurul onayı alındığı belirtilmesi gerekir.

PUBLICATION ETHICS

The Journal of Education and Social Sciences Research (ESAR) is committed to adhering to the highest standards in ethical publishing. In this context; Ethical publishing

ESAR

principles published by the Committee on Publication Ethics (COPE), Directory of Open Access Journals (DOAJ), Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA) and World Association of Medical Editors (WAME) have been adopted. Articles submitted to the journal should not have been published before and have not been evaluated in another journal. Each article sent to ESAR will be double-blinded by at least one editor and two referees. Plagiarism, duplication, fraudulent authorship, research / data fabrication, work slicing, copyright infringement and concealment of conflict of interest encountered during evaluation are considered unethical situations. In this context, the evaluation process of articles that do not comply with the accepted ethical standards is terminated. Articles with possible ethical violations detected after publication are removed from the publication. It is the authors' responsibility to write the articles in accordance with ethical rules. The international research ethics principles adopted by ESAR are as follows;

*The principles of integrity, quality and transparency should be ensured in the design of the research, the review of the design and the conduct of the research.

*Research team and participants, purpose of the research, methods and possible uses envisaged; They should be fully informed about the requirements and, if any, risks of participation in the research.

*Confidentiality of information provided by research participants and confidentiality of respondents should be ensured. Research should be designed to preserve the autonomy and dignity of the participants.

*Research participants should participate in the research voluntarily and should not be under any coercion.

*Participants should be avoided from harm. The research should be planned in a way that does not put the participants at risk.

*Be clear about research independence; If there is a conflict of interest, it should be indicated.

*In experimental studies, written informed consent of the participants who decide to participate in the research should be obtained. The legal guardian's approval must be obtained for children and those under guardianship or those with confirmed mental illness.

*If the study will be carried out in any institution or organization, approval must be obtained from this institution or organization that the study will be carried out.

*In studies with a human element, it should be stated in the "method" section that "informed consent" was obtained from the participants and the ethics committee approval was obtained from the institution where the study was conducted.

YAZIM KURALLARI

- 1- Yazarların, ESAR Yönetim Kurulu'nun belirlediği yazım kurallarına uyması zorunludur. Eserlerin imla ve noktalama yönünden kontrolü yazarın sorumluluğundadır.
- 2- Makaleler yayınlanmadan önce ön değerlendirmeye tabi tutulur. Ön değerlendirmeyi geçen makalelerin intihal kontrolü yapılır. Editör Kurulu, İntihal raporu doğrultusunda makaleyi hakemlere gönderir.
- 3- Hakemlerden gelen rapor doğrultusunda Editör Kurulu tarafından makalenin yayınlanıp yayınlanmayacağına karar verilir. Editör Kurulu Hakem raporlarından bağımsız olarak makaleyi yayınlamama hakkını saklı tutar.
- 4-Hakemlerin düzeltme isterlerse makale yazara geri gönderilir. Vaktinde geri dönmeyen makalelerin süreci sonlandırılır.
- 5- Editör Kurulunda kabul edilen çerçeve dahilinde düzeltmesi yapılmış olan makaleler Yönetim Kurulu'na sevk edilir.
- 6- Yönetim Kurulu tarafından onaylanan makaleler yayınlanmak üzere sıraya alınır.
- 7- Yazar, ESAR Editör Kurulunun tebliğ ettiği hususları zamanında yerine getirmelidir. Aksi taktirde makalenin işlem süreci durdurulur ve makale için tahakkuk eden harcamalar (dizgi, mizampaj vb.) yazardan tahsil edilir.
- 8- Yayın Dili: Derginin yazım dili Türkçedir. Ayrıca İngilizce, Almanca, Arapça ve Farsça yazılar da kabul edilebilir. Dergimize gönderilecek çalışmalar için şu kurallar esastır;

*Ana Başlık Boyutu 14 pt, ortalanmış, kalın

*Kağıt Boyutu A4

*Ana Metin Üst Kenar Boşluk 2,5 cm

*Alt Kenar Boşluk 2,5 cm

*Sol Kenar Boşluk 2,5 cm

*Sağ Kenar Boşluk 2,5 cm

*İlk satır girinti 0 cm

*Yazı Tipi Times New Roman Yazı

*Tipi Stili Normal Normal

*Metin Boyutu 12 pt

*Aralıklar

*Sol: 0 cm

*Sağ: 0 cm

*Önce: 0 nk

*Sonra: 10 nk

*Satır Aralığı 1,15

*Alıntı Metni Boyutu 10 pt

*Özet Yazı Tipi Times New Roman

*Öz Başlığı 12 pt, İki Yana Yastı, Kalın

